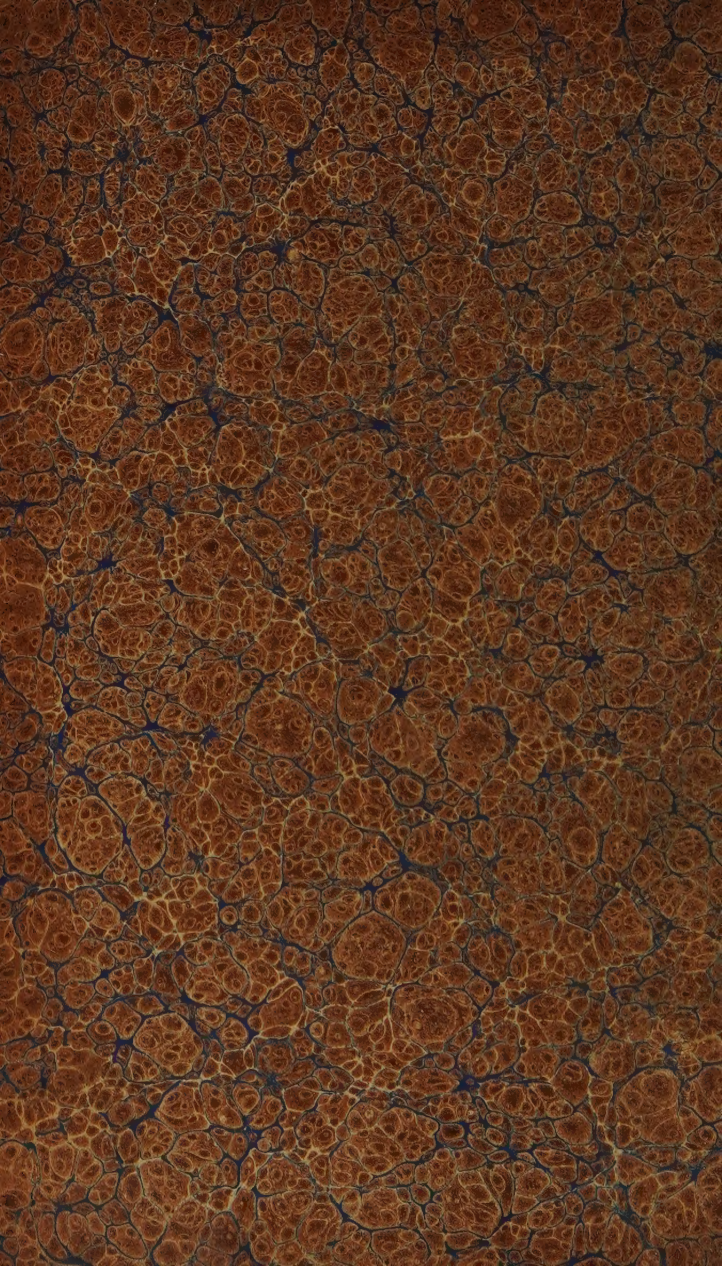
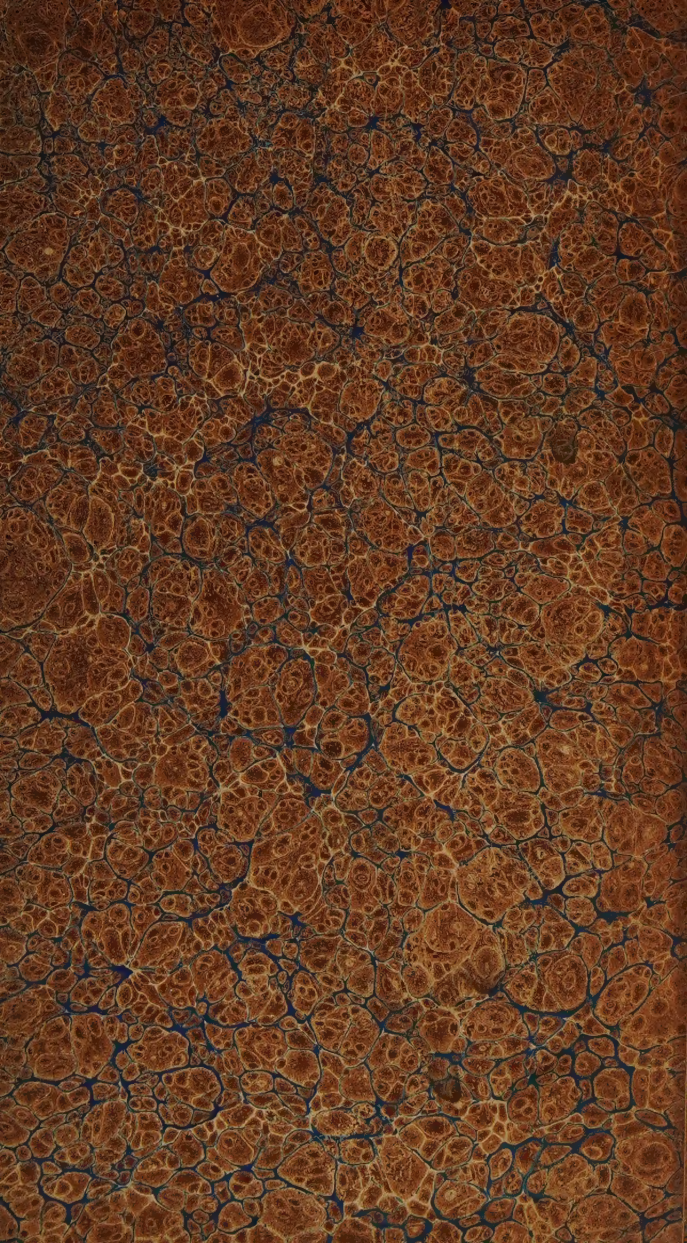
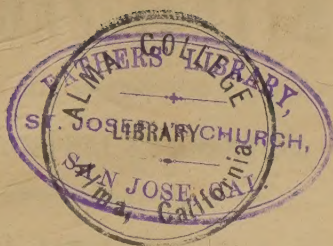

CASUS
CONSCIENŦIÆ.

TOMUS VI.

CONFIDENTIAL

CONFIDENTIAL

CONFIDENTIAL

CONFIDENTIAL

CASUS CONSCIENTIÆ

DE MANDATO OLIM EMINENTISSIMI S. R. E. CARDINALIS

PROSPERI LAMBERTINI,

BONONIÆ ARCHIEPISCOPI, ETC. ETC.,

DEINDE SANCTISSIMI D. N. PAPÆ

BENEDICTI XIV.,

PROPOSITI AC RESOLUTI

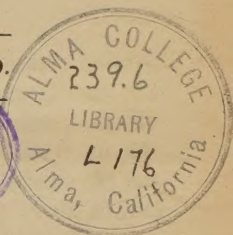
OPUS CONFESSARIIS OMNIBUS ATQUE ANIMARUM CURAM

GERENTIBUS PERUTILE AC NECESSARIUM.

Cum indice locupletissimo.

EDITIO NOVISSIMA.

TOM. VI. — ANN. 1785 — 1789.

HELMONDÆ **Property of**
EXCUDEBANT F. J. VAN DER WEE **CLgA** SOCIUS.

TYPOGRAPHI.

—✕—
MDCCCLV.

Please return to

Graduate Theological

Union Library

4816

CASUS

CONSCIENTIA

IN CASU DNI EMANUELE A. E. CARDINALIS

PROSPERI LAMBERTINI

ROMAE: APOSTOLICA, 1904

DEIUS SANCTISSIMI D. N. IESU

REVERENDI A. V.

PROPOSITI ET RESPONSA

QUIBUS ET ALIIS REBUS, QUAE AD

CONSCIENTIAM PERTINENT, TRACTANTUR

ETIAM INDICTIO JURISPRUDENTIAE

EDITIO NOVISSIMA

FOR TI. 1904. 1905. 1906.

STUDIIUM DE CONSCIENTIA

ET ALIIS REBUS, QUAE AD

HELMOND PROPERTI

1904

Place return to

UNIVERSITY

Graduate Theological

Union Library

CASUS CONSCIENTIÆ

ANNO 1783

PROPOSITI ET RESOLUTI.

MENSE JANUARIO.

CAS. I. **G**RIMOALDUS Mercator Venetus litteras fictas dat Geruntio Bononiæ, monens, ut cannabis, aut frumenti copiam, quantam potest, sibi comparet, falso pronuncians imminentem ejusmodi mercium caritatem. Geruntius fictionis conscius, expectata opportunitate litteras istas sibi excidere sinit, ut ab alio Mercatore inventæ, et lectæ sint, et merces illas copiose emat. Hic revera legit, fidem adhibet, mercium copiam emit, magnamque jacturam patitur. Qu. An Geruntius ad damni compensationem teneatur.

Resp. Geruntium a prudenti Confessario eximendum non esse ab aliqua damni compensatione. Casum hunc ex summa Sylvestr., Armillæ, et Rosellæ refert Comitulus *Resp. Moral. lib. 3. qu. 32.*, et relatis duabus opinionibus nihil definit. At laudati Auctores, et præsertim Sylvest. verb. *Emptio num. 17.* citans S. Antoninum ait, Geruntium moraliter quidem peccare ex intentione nocendi; at non teneri satisfacere de damno, quia non dedit occasionem efficacem, ut exigitur in cap. *Si culpa de injur.*; sed culpa fuit illius Mercatoris, qui debuerat esse prudentior, nec tam leviter illi credere epistolæ. Eundem casum vero referens Concina de

Just. et Jur. 2. lib. 3. diss. 2. cap. 6. num. 22. contendit, Geruntium ad damni compensationem omnino teneri; quia etsi Mercator ille minus prudens fuit, et nimis credulus, adhuc tamen verum est, Geruntium fuisse damni causam et quidem iniquam, quia ex animo nocendi præconceptam. Ergo restitutioni obnoxius est. Id quod jampridem notaverat S. Bernardinus *Tract. de Restitut.*, ubi testatur quosdam restitutioni, et compensationi obnoxium affirmare falsarum litterarum Auctorem.

Verum hujus casus solutio ab ea in primis quæstione pendere videtur: *An propter intentionem, et animum nocendi oriatur obligatio restitutionis ex actione aliqua, quæ alioquin, seclusa tali intentione, eam obligationem non pareret, utpote per se nec injuriosa, nec damni causativa.* Præ ceteris affirmat, et multis argumentis ostendere nititur Eminentissimus Lugus *de Just. et Jur. disp. 8. sect. 6. num. 75. et seq.* Atque in primis, quia licet effectus aliquis non sit ita cum causa aliqua connexus, ut, qui vult causam, censeatur velle effectum; si tamen accedat intentio, qua ponatur causa, ut sequatur effectus, hæc intentio sufficit ad ponendam connexionem inter causam et effectum; ut propterea effectus ille sit voluntarius operanti, et ponenti causam. Nam ad rationem causæ, inquit, multum conducit intentio operantis. Addit textum *leg. 2. Idem Labeo ff. de aqua plu. arcenda: Qui avertit torrentem, ne sibi noceat, unde factum sit, ut vicino noceatur, cum eo aquæ pluvie arcendæ agi non posse a vicino, si modo hoc non hoc animo fecit, ut vicino noceat, sed ne sibi noceat.* En, ex diverso animo pendet, utrum torrentis aversio dicenda sit injuria, nec

ne. Præterea ab aliis casibus, quasi ab exemplis argumentatur. Postremo ab auctoritate Vasquez *de Restit. 2. cap. 2. §. 2. dub. 3.*, Lessii *lib. 2. cap. 9. num. 154.*, Molin. *Tom. 3. disp. 755. num. 1.*, D. Th. *2. 2. art. 2. ad 4.* aliorumque.

Contra Giribald. *de Just. et Jur. Tract. 2 cap. 1. dub. 5.* probabilius credit, nullam ex tali actione compensandi obligationem oriri. Primo, quia mala voluntas, quæ intus animo insidet, nihil causæ imprimere valet actui externo, ut sit damni causativus. Ergo, si seclusa ea voluntate, actus externus causa damni non sit, neque erit mala intus accedente voluntate. Secundo, pariter si actus externus conditione sui contra justitiam non est, neque obligationem restituendi inducens, sola animi intentio efficere nequit, ut naturam mutet et contra justitiam evadat, et restituendi obligationem inducat. Postremo, ita sentiunt Sanchez *Consil. lib. 1. cap. 4. dub. 5.*, Lessius *lib. 2. cap. 7. num. 25.*, et *cap. 9. num. 113.*, et alii.

Jamvero hæc opinio forte videtur probabilior, præsertim cum Eminentissimi de Lugo argumenta non male a Giribaldo excutiantur. Nam primo, ad rationem causæ non sane operantis intentio, sed maxime facit influxus actionis in effectum, ut docent omnes, ubi *de causis*. Secundo, Textum *Leg. 2. Idem Labeo* Lugus ipse fatetur sibi parum favere, eo quod reponere pronum sit, mihi jus esse torrentem avertere, si mihi noceat, non vero si non noceat. Tertio, argumenta ab exemplis probant quidem peccatum, sed non debitum compensationis, ut idem Giribaldus ostendit. Postremo, Auctores, quos citat Lugus, bene consulendi sunt. Nam Vasquesii textum aliter intelli-

gunt Turrianus, et Navarrus; Lessius negative tenet *lib. 9. num. 113.*, et falso putat Lugus, ipsum sibi contradicere *num. 154.*; nam nulla in nostra saltem editione apparet contradictio, sed negatio constans. D. Th. de actione disserit, quæ conditione sui damnum efficere potis est; unde inepte ad hanc quæstionem transfertur. Molin. *Tom. IV. disp. 86. num. 3.* docet, qui Paulum eo animo occidit, ut homicidium Joanni imputaretur, eum teneri ad damna, quæ Joanni obvenerunt; sed ibi *num. 4.* eum porro non obligari docet, qui prævidens, et sperans homicidium fore Paulo imputandum, animosior factus homicidium fecit. In quo quid magni sit ad rem nostram discriminis, viderint alii. Certe si est, casus noster huic alteri potius, quam illi priori conformis est.

His tamen non obstantibus, dicimus a prudenti Confessario non esse Geruntium ab omni compensatione eximendum. Nam cum is graviter contra charitatem peccaverit, et Mercator occasione ejus facti iniquo animo positi grave damnum passus sit, æquum est, et valde expediens, ut in pœnitentiam Geruntio imponatur restitutio saltem ex parte pro damnis, quæ innocenti obvenerunt; quemadmodum etiam bene notat Molin. *loc. cit.* de illo, qui prævidens et sperans fore homicidium Paulo imputandum, animosius fecit homicidium. Idemque de Judice, qui, si munera contra legis præscriptum acceperit a partibus, obligandus est ad restitutionem; tum quia forte ad eam tenetur ex conscientia; tum quia tali pœna dignus est, et per eam revocandus est a relapsu, Antoine *de Oblig. cap. 5. qu. 4.* Et communiter dicitur

de lucris ex actione turpi, quæ valde expedit in pœnam imponere, ut in eleemosynas erogentur.

CAS. II. Getulia Vidua sponsalia cum Genesio contraxit ea conditione, si unicam quam habet Filiam, in Matrimonium collocaverit. Genesius interim Getuliæ domum frequentans, captus amore Filiae cum eadem sponsalia contrahit, eamque a Matre petit in Matrimonio. Qu. Quam possit, aut debeat ducere.

Resp. Genesium non posse Getuliæ filiam ducere; sed adhuc obligari Getuliæ. Certum quidem est, sponsalia sub conditione contracta suspendi, et non obligare usque ad conditionis eventum, ex *cap. De illis 3., et Cap. Super eos, de condit. apposit.*; ideoque ante conditionis eventum, ex iisdem non oriri publicæ honestatis impedimentum, ut clare etiam colligitur ex *cap. unic. de sponsal. in 9.*, ubi Bonifacius VIII. decrevit, quod si quis post sponsalia sub conditione contracta cum Berta, *ante conditionis eventum cum alia quavis consanguinea per verba contraxerit de presenti, cum secunda remanere debbit.* At nihilominus dicendum est, ex Sponsalibus Genesii cum Getulia contractis; ejusmodi impedimentum ortum esse. Ratio est, quia ista Sponsalia conditionis quidem speciem mentiuntur, sed absoluta prorsus esse videntur.

Etenim ex communi Juris Peritorum doctrina, omni contractui, aut dispositioni, ut iidem docent, præsertim ubi de Testamentis et Legatis, addi aliquid multipliciter potest. Quod ad rem applicat Sanchez *de Matrim. lib. 5. disp. I. num. 2.* id est, tamquam tempus, sive, ut ajunt, *in diem*, tamquam *modum, causam, demonstrationem et con-*

ditionem. Jamvero contractus *in diem* videtur quandoque conditionis quidem speciem præ se ferre, sed tamen reipsa conditionem non ponit. Hinc laudatus Sanchez ibi *disp.* 19. *num.* 11. ait, si Sponsalia contrahantur in diem, ut si dixeris: Contraham tecum uno abhinc anno, quantumvis non obligent ad contrahendum ante anni lapsum, at tamen non suspenduntur, sed statim sunt pura, et absoluta. Quod confirmatur exemplo annui legati, in quo plura quidem legata continentur, sed primi anni legatum est purum, et absolutum *Leg. Senatus l. fin. de donat. caus. mort.* Et ratio est, quia id, quod *in diem* stipulamur, statim omnino debetur, quamvis ante illam diem exigi nequeat, Paludan. 4. d. 29. qu. 2. art. 4. Porro quid aliud, nisi contractum in diem sonant Getuliæ, ac Genesii sponsalia, scilicet, contraham tecum, cum Filiam meam Sponsam fecerim? Quo contractu sponsalia *de futuro* absolute exprimuntur, sed *de præsentī* non exequenda, nisi post Filiæ nuptias. Itaque cum ex Sponsalibus puris et absolutis publicæ honestatis impedimentum oriatur, ejusmodi impedimentum cum Getuliæ Filia Genesius contraxit. Igitur non potest Genesius Getuliæ filiam ducere, sed expectare tenetur eventum conditionis expressæ in contractu cum Matre, non quidem ipse cum Filia nuptias celebrando, quod repugnat in terminis; et omnino est, nec potuit non esse ab utriusque animo alienum.

CAS. III. Parochus in exequiis pro Sacerdote, præsentī Cadavere, in Missa cantata Orationem *Præsta quæsumus* recitavit, quæ inter Orationes in fine Missalis inscribitur *pro Sacerdote*; et in ab-

solutione post Missam dixit Orationem, quæ est in Missa *diei obitus*. Qu. An rite?

Resp. Negative. Nam in Missa dici debet Oratio: *Deus, qui inter Apostolicos, etc.*, et si quidem Sacerdos esset Episcopus, dicitur tantum *Pontificali fecisti dignitate etc.* Si vero Sacerdos tantum, loco *Pontificali* dicitur *Sacerdotali*. Ita in Missali sub *tit. Orationes diversæ pro Defunctis*, et ex Decr. S. R. C. 19 Jan. 1752. apud Talù num. 1264. In absolutione vero dicenda est oratio: *Deus, cui proprium est*, exprimendo Sacerdotis gradum, ut habetur Ritual. Rom. de exequiis *tit. Exequiar. Ordo*, ac dicendo *pro anima famuli tui Sacerdotis*; et notat Cuppin. *instruct. Liturgic. pag. 174. num. 28.*

MENSE FEBRUARIO.

CAS. I. **F**LORIUS hæres aperto testamento intelligit sibi appositam obligationem implendi quoddam Testatoris votum, id est, peregrinatione suscepta adire Domum Lauretanam, ibique Calicem argenteum unciarum 30 offerre. Qu. An votum istud implere teneatur.

Resp. Cum distinctione. Duplex enim voti genus Casus proponit; alterum reale, quod est argentei Calicis oblatio, et personale alterum, id est Peregrinatio Lauretana. Certa et communis doctrina est, Hæredem *absolute* teneri vota realia Testatoris implere; sunt enim onera hæreditatis: ideoque qui in hæreditate succedit, succedere etiam debet, sicut in iuribus, et actionibus, ita et in oneribus hæreditati adnexis. Quod etiam desumi-

tur ex cap. *Ex parte de Censib.*, ex cap. I. *de solutionib.* et cap. *Si hæres. de testam.*, imo et lege civili lib. ff. *de pollicitat.* ubi additur: *Voti enim obligationem ad hæredem transire constat.* At non tenetur Hæres ad vota personalia sui Testatoris; quia hæc non hæreditatem, sed Personam afficiunt, ejusque actionem exigunt; unde in Testatoris interitu cessant, et extinguuntur. Giribald. *De Præcept. Decal.*, tract. 7. cap. 3. dub. 8.

Verum in casu Testator id suo Hæredi præcepit: teneturne hæres præceptum, et voluntatem Testatoris implere? Negat cum aliis, quos citat, Leander tract. 1. disp. 25. qu. 11. Sed ut recte respondeas, distinguere oportet Hæredem necessarium a voluntario. Hæres necessarius, puta in legitima, in fidei commissio succedens, non modo personalia, sed ne realia quidem vota absoluteolvere tenetur. Nam bona, in quæ Hæres necessario succedit, cum non fuerint absolute subjecta dominio Testatoris, sed jure transeant in Hæredem; non possunt a Testatore gravari. Ergo ad nullum gravamen tenebitur Hæres. Nisi fore id sua sponte susceperit, acolvere promiserit; quemadmodum promisit ille Andreas Regis Hungariæ Filius, cui propterea Innoc. III. comminatis pœnis injunxit, ut, quam Pater voverat, eique in extremis agenti suscipere ipse promiserat, Hierosolymitanæ Provinciæ visitationem impleret, ut habetur cap. *Licet, de Voto, et Voti Redempt.*

At vero absolute tenetur Hæres voluntarius ad vota etiam personalia, si a Testatore præcipiantur, implenda. Sunt quidem nonnulli, ut Castropal. tract., 15. disp. 1. punct. 16. num. 1., qui distinguunt præceptum simplex, et præceptum sub

conditione amittendæ alioquin hæreditatis, et in hoc quidem casu ajunt, hæredem omnino obligari, in priori autem solum ex gratitudine, et citant Suarez *De Voto lib. 4. c. 11. n. 3.* Verum Suarez in primis ibi disputat contra Abulens., qui in *3. Reg. 15. q. 9.* docet, etiamsi Testator votum non præceperit sub conditione amittendæ Hæreditatis, posse tamen a Judice Hæredem compelli per censuram ad votum implendum, aut dimittendam hæreditatem. Deinde vero ait, Testatoris præceptum non esse præceptum, sed *videtur*, inquit, *petitio ex gratitudine potius, quam ex obligatione.* Ex quibus doctrinis nescio quid ad rem nostram docearis. Sed quidquid de iis sit, et loquendo in foro conscientiæ, certum videtur, quod Hæres voluntarius, eo ipso quod acceptat Hæreditatem, simul acceptet onera a Testatore sub expresso præcepto imposita. Igitur si Testator sub præcepto expresso imponat peregrinationem hæredi voluntario acceptanti hæreditatem, non video, cur voluntarius Hæres votum illud implere non teneatur, ut bene disserit Concin. *l. 4. in Decal Diss. 2. c. 2. q. 10.*, ubi recte addit, non ideo tamen intelligi, quod Hæres proprie votum Testatoris impleat, quasi vota personalia impleri per alium possint, sed solvit onus sibi a Testatore impositum; et in hæreditatis acceptance voluntarie acceptatum.

CAS. II. Florentius vero legit in Testamento, se a Testatore expresse factum esse exemptum a suis votis erigendi Altare in nova Parochiali, et pauperem puellam dotandi. Qu. An revera exemptus sit.

Resp. Negative. Siquidem his votis realibus tamquam veris oneribus jam fuit voluntarie a Testatore religionis vinculo gravata hæreditas; eamque idcirco naturali jure ac divino comitantur, eique inhærent, donec solvantur. Quare non est in potestate Testatoris hæreditatem, neque hæredem ab iisdem eximere, quemadmodum hæredem eximere nequit a solvendis debitis, quæ cum hominibus contraxit. Quod etiam confirmatur ex utriusque Juris sanctionibus superius cit. *Casu præced.*, ex quibus, etiam data iniqua Testatoris voluntate, cogi potest Hæres a Judice ad solvenda realia vota, quibus hæreditas adhuc affectaprehendatur. *Adhuc* inquam *affecta*, ut intelligas, quod si vota ista fuissent conditionata ad vitam Testatoris, ut si Altaris erectionem vovisset, si vixerit, tunc, quia morte Testatoris votum cessat, et extinguitur, ad nihil Hæres amplius teneretur. Ita communissime cum Palud. 4. dist. 38. q. 3., et Abulens., in cap. 30. Num. q. 98., et aliis, quos citat Castropal. tract. 15. disp. 1. punct. 16. num. 3.

Hinc mireris doctiss. Suarez hac de re scribentem lib. 4. de Voto cap. 16. n. 10.: „Mihi est res „dubia, et ideo aliis cogitandam, et definiendam „illam relinquo.” Sed exposita communi, quam posuimus, sententia, quid denique num. 13. concludit? „Securius est, inquit posteriori sententiæ „adhærere: imo practice necessarium, quia nullus „Auctor contrariam asseruit; et quia in his „rebus, quod in foro exteriori præciperetur, est „per se, et in conscientia necessarium.” Scilicet omne dubium denique ex hujus Auctoris mente aereovolantis pilæ instar fugit, evanuitque.

CAS. III. Dum in Montanis summo mane Defuncti Cadaver ad Parochiam deferretur, ut ibi a convocatis Præbyteris debitæ persolverentur exequiæ, accidit, ut ob vias difficiles Cadaveris delatio plurimum retardaretur. Interim Sacerdotes Missas privatas, ut occurrens Officium duplex postulabat, celebrarunt; ac demum Parochus cum iisdem Officium, et Missam Defunctorum absolvit, ut in die Obitus. Qu. An rite?

Resp. Affirmative quidem, si Officium sit tantum duplex minus, aut etiam duplex majus. Nam in his, etiam absente corpore, cantari potest Missa in die obitus, seu depositionis Defuncti, *dummodo non sit Festum de præcepto*, ut perspecte habetur ex Dec. S. R. C. 19. *Septemb.* 1654 et 4. *Maji* 1754.; imo etiam licet in anniversario ex Testatorum dispositione, *recurrente obitus die 19. Junii* 1700.

Difficultas est de duplicibus solemnioribus, seu Festis, aliisque diebus, in quibus cantari nequit Missa, nisi præsentem corpore, quæ videri possunt apud Cuppin. *Instr. Liturg.* pag. 129. num. 35. Et negative resolvit Cavaller. *tom. 3. cap. 3. decr.* 4. n. 10. et 13. Nam Rit. Rom. *tit. de Exequiis* corporis præsentiam diserte exposcit. Idemque repetitur ex decret. 4. sub die 2. *Septemb.* 1741., ibique expresse negatur celebrari posse Missam *de Requiem, si corpus præsens in Ecclesia non fuerit, aut si fuerit pridie sepultum.* Et ratio est, quia hæc dispensatio conceditur, præsentem Corpore, non tantum ut animæ suffragium, sed potissime ut exhibeantur signa honoris circa corpus. Quæ ratio omnino cessat, si corpus præsens non fuerit in Eccle-

sia. Idemque docuit Gavantus, dum scripsit: *Et esse debet præsens corpus in Ecclesia, part. 1. tit. 5. litt. x.*

At nihilominus Auctor Libelli, cui titulus: *Ritus in Recit. etc. et celeb. Missæ Def. etc. typis Longhi 1732. part. 2. n. 16.* existimat, ad Missam faciendam præsentem corpore, opus non esse, ut corporis præsentia sit physica, et materialis, sed sufficere, ut sit moralis, velut dum *Cadaver non est tumultatum, sed reservatum vel in Cæmeterio, aut Cubiculo Ecclesiæ contiguo*; additque id concessum haberi a SS. D.N. Pio VI. pro locis Dominio Magni Etruriæ Ducis subjectis 25. April. 1781. Verum hæc concessio contrarium evincere videtur; id est, de jure non licere, sed tantum ex concessione, et privilegio.

MENSE MARTIO.

CAS. I. GERBILIUS dives in magna annonæ caritate ad Parochum accedens duo quærit: I. An ex præcepto teneatur eleemosynas facere. II. An hoc anno in graviore pauperum inopia ad abundantiores eleemosynas obligetur. Qu. ad utrumque responsio.

Resp. Ad. I. affirmative. Quod quidem præceptum divino naturali jure, ac positivo ita perspicuum est, ut a Parocho doctrinis potius communibus declarandum sit, quam demonstrandum. Atque in primis triplicis generis bona distinguat oportet, quibus proximi indigentibus, ac necessitatibus succurri potest. Nam I. alia sunt *necessaria naturæ*, seu vitæ, id est, sine quibus conservari

non potest vita nostra, et aliorum, quorum cura nobis incumbit. II. Alia sunt *necessaria statui*, sine quibus non potest quis convenienter vivere secundum statum suum, et conditionem. III. Demum alia non sunt necessaria, sed *superflua* et vitæ, et statui. Item necessitas seu indigentia proximi triplex est. I. *Extrema*, ex qua vita proximi periclitatur, aut malum eidem imminet, morti comparandum, nisi succurratur. II. *Gravis*, ex qua grave malum proximo imminet, ut captivitas, infamia, aut magna quævis miseria, quæ vitam reddat graviter molestam. III. *Communis*, quæ parit aliquod incommodum in necessariis ad vitam, vel statum, sed tamen non ita grave, ut spectatis statu et conditione vitam reddat nimis miseram, et molestam; atque in hac plerumque versantur triviales mendici.

His prænotatis, docendus est Gerbilius: I. quemlibet Christianum hominem graviter teneri in extrema proximi necessitate subvenire non solum de superfluis, sed de necessariis ad status decentiam, et integritatem. II. In necessitate gravi teneri sub gravi subvenire de bonis superfluis statui, imo de bonis ad integram status decentiam quodammodo necessariis. Nam, ut bene Angel. Doctor in 4. d. 15. q. 2. art. 4., *Talis decentia non consistit in aliquo indivisibili; quia multis additis homo non excedit status sui conditionem; multis etiam subtractis conditio sui status decenter conservatur. Statur in hoc prudentiæ, arbitrio, et discretioni, quæ docet de omnibus.* Qua sane Angelici doctrina nihil æquius, prudentiusque dici potest.

Denique obligatio est, ut etiam in communibus necessitatibus, pauperum et inopum misereamur,

et de superfluis statui eorum angustias sublevemus. Nam illa Christi Domini verba Matth. 25.: *Discedite a me, maledicti. . . Esurivi enim, et non dedistis mihi manducare; sitivi, et non dedistis mihi bibere, non modo ad gravem, sed etiam et magis proprie ad communes pauperum necessitates referuntur; esurire enim, et sitire communiter pauperibus convenit. Huc pariter illud Apostoli refertur 1. Timoth. 6.: Divitibus hujus sæculi præcipe, facile tribuere, communicare etc. Denique, ut bene Giribald. Tract 4. in Decal. cap. 5. dub. 1., necessitates pauperum communes faciunt unam gravem necessitatem Reipub., quam quisque pro sua parte tenetur sublevare, si habeat superflua; adeoque longo tempore omittens pluribus egenis postulantis eleemosynam facere, grave detrimentum Reipub. infert. Negarunt quidem hanc obligationem P. Vasquez, P. Diana, et alii, ex eo, quod „Laici possint de bonis patrimonialibus servare „ad statum suum, vel consanguineorum mutandum; et tunc illud non dicitur superfluum. Unde „de vix in sæcularibus invenies etiam in Regibus „superflua statui. Hæc Vasquez: quæ quidem „Confessariis divitum multum plausibilia erunt.” Tom. 5 Coord. tract. 7. resol. 12. Sed ab his plausibus semper abhorruit Ecclesia; et Innoc. XI. tanto dignam plausu propositionem damnavit n. 12. *Vix in Sæcularibus invenies, etiam in Regibus superfluum statui; et ita vix aliquis tenetur ad eleemosynam, quando tenetur tantum ex superfluis statui.**

Ad II. pariter affirmative. Inanis sane et improbus labor eorum esse videtur, qui, quantum debeant in communibus pauperum necessitatibus elargiri, conantur definire. Theologorum aliqui

decimam reddituum partem assignant, et alii arc-
torem, alii ampliorem mensuram præscribunt. Ve-
rum nulla hac in re certa regula, ac mensura
præscribi potest; sed christiana potius prudentia,
et discretionem opus est, ut paulo ante cum An-
gelico Doctore adnotavimus. Nam, ut bene scribit
Doctiss. Concina *lib. 1. in Decal. Diss. 6. c. 14.*,
„ Plura in futurum servare divites jure valent, et de-
„ bent; nempe ad dotandas filias, ad providen-
„ dum liberis, ad onera Civitatis, vel Reip. sus-
„ tinenda, et alia incommoda, quæ probabiliter
„ contingere possunt, propulsanda; hæc tamen
„ intra limites propriæ conditionis, et Christianæ
„ moderationis.” Igitur hac de re quærenti ac
sciscitanti id respondebimus, quod docuit Magnus
ille Pauperum Pater Div. Thom. a Villan. *Conv.*
de S. Martino: Nolo ad ratiocinium te adducere.
Fac sicut filio suo consuluit Tobias cap. 4.: Quo-
modo potueris, ita esto misericors. Si multum
tibi fuerit, abundanter tribue. Si exiguum tibi
fuerit, etiam exiguum libenter impertiri stude.
Non improbo, si certam portionem pecuniæ ad ar-
bitrium boni viri juxta tuos redditus, quotannis pau-
peribus erogandam signaveris.

At nihilominus certum videtur, quod in majori
pauperum, totiusque Reip. indigentia, ac neces-
sitate quisque ad largiores eleemosynas erogandas
teneatur. Tantum enim subsidii præstandum est,
quantum ad pauperum necessitates sublevandas
exigitur; quod satis patet ex ratione, et fine
præcepti, ut bene advertit Antoine *De Virt. Theo-*
log. p. 5. c. 4. q. 2., ubi addit: Si alius adsit,
qui succurrat, non obligaris; nam tunc pauper
non indiget ope tua. At si alii, etsi ditiores te,

non subveniunt, tu teneris: nam tunc pauper indiget tuo subsidio, perinde ac si tu unus posses opitulari. Nec requiritur, inquit, evidentia omnimoda necessitatis proximi; sed sufficit, quod eam possis prudenter judicare adesse, nec certo scias alium ei subventurum. Jamvero in majori annonæ caritate nonne prudens de majori pauperum necessitate judicium obvium omnino est? Ergo. Denique addit, Prælatos et Parochos teneri insuper ratione officii inquirere etiam necessitates corporales, et spirituales suorum subditorum, erga quos Parentum officio funguntur; ut monet Trid. sess. 23. cap. 1: *Cum præcepto divino mandatum sit omnibus, quibus animarum cura commissa est pauperum, aliarumque miserabilium personarum curam paternam gerere.* Quod quidem quisque perpendere debet, illudque Apost. 1. Cor. 9. 27. vereri sibi: *Ne forte cum aliis prædicaverim, ipse reprobus efficiar.* Quo loco illud etiam advertere opus est, dum in gravi præsertim annonæ penuria pauperum necessitas urget, eleemosynæ præcepto minime eos divites satisfacere, qui in Altaribus, Templisque ædificandis, aut ordinandis superflua impendunt, neglectis pauperibus. Præceptum namque eleemosynæ pauperes spectat: iisque primum subveniendum est, qui sunt templum Dei vivum, atque ex Eccles. Historia nota sunt exempla Augustini, aliorumque Pastorum, qui divendita etiam Sacra Vasa in pauperum necessitates sublevandas converterunt.

CAS. II. Probus ad sublevandam indigentium inopiam dat libenter pecuniam, triticum, aliasve fruges, sed ea conditione, et pacto, ut si quan-

do habuerint, sibi restituant. Qu. I. an Probus charitati satisfecerit. II. an indigentes, si quando habuerint, restituere teneantur.

Resp. ad I. cum distinctione: Vel enim ii sunt pauperes *absolute*, et *simpliciter*; vel tantum *secundum quid*, ut ajunt Scholæ. Si hoc alterum, id est, si ii quidem hic et nunc carent necessariis, sed alibi habeant bona sua, aut certam spem et proximam habendi ex fundo, industria, successionem etc, charitati satisfacit Probus eisdem mutuando cum onere restitutionis. Cum enim non indigeant absolute, sed tantum pro aliquo definito tempore, et loco, ii non opus habent, ut res absolute detur gratis, sed solum ut rei mutuatione sibi succurratur. Sic in advenam, et peregrinum hic indigentem, qui multa bona possidet in Patria, recte charitas exercetur, dando ei, unde urgenti necessitati subveniat, cum onere restitutionis. Sic sufficit mutuari Frumentum Agricolis hic et nunc quidem egentibus, sed uberrimam messem expectantibus. Mutuari quippe opus charitatis est, eo quod, juxta illud Psal. 111, 5. *Jucundus homo, qui miseretur, et commodat, cælestis, ac terrenæ jucunditatis est fructus uberri- mus.*

At si proximus absolute pauper sit, id est, qui nusquam habeat bona, nec habendi proximam spem, tenetur Probus dare gratis, et absque ullo restitutionis onere, juxta illam Christi Domini sententiam: *Cum facis convivium, voca pauperes. et beatus eris, quia non habent retribuere tibi: retribuetur enim tibi in resurrectione justorum. Luc. 14, 13.* Namque eleemosynæ nomine intelligitur

liberalis, et absoluta donatio facta pauperi. Ergo si *eleemosynarum largitio est in præcepto*, ut supra ostensum est, et ut inquit, ostenditque D. Th. 2. 2. *qu. 32. art. 5.*, præceptum est, ut proximorum miseriam, absque ullo onere, ac gravamine sublevemus.

Hinc ad II. sponte fuit responsio. Scilicet tenentur restituere, qui indigent in sensu priori. Non tenentur, qui in hoc altero, id est, qui pauperes sunt absolute, et simpliciter.

CAS. III. Erasmus in testamento mandatum fecit Hæredi, ne ullas omnino exequiales cæremónias suo Cadaveri, sive in deferendo, sive in tumultando præstaret; alias Hæreditas Hospitali devolveretur. *Qu. I. An Hæres exequi mandatum teneatur. II. An secus revera Hæreditate privatus sit.*

Resp. Ad utrumque negative. Siquidem ejusmodi Testatoris voluntatem universæ Ecclesiæ institutis, ac ritibus contrariam nullo modo esse attendendam ab Hæredibus jamdudum decrevit S. Rot. Rom. coram Molines *in Roman. Funeral. 15. Junii 1699.* Quæ decisio ut ad perpetuam memoriam apud Parochos Romæ extaret, ad calcem Statuti Rom. impressa est; utque etiam apud nos vigeret perpetuo, eandem retulit, firmavitque Benedict. XIV. *Vot. 2. Instit. 16. num. 22.*

MENSE APRILI.

CAS. I. **L** EONTIUS violavit Irenem virginem. Hæc ne infamia notetur, nihil audet agere contra Leontium. Quare is nec ducit, nec dotat. *Qu. An sit tutus in conscientia.*

Resp. Ad plenam casus solutionem tria esse inquirenda. I. An Leontius Irenem violaverit volentem, et consentientem. II. An violaverit invitam. III. An demum violaverit cum promissione matrimonii. Si primum, cum *volenti, et consentienti non fiat injuria*, ad nihil in conscientia tenebitur Leontius. Nam vel ipsa lex positiva *cap. Si seduxerit 1. de Adult. et Stupr.* loquitur de Virgine seducta: *Si seduxerit quis Virginem nondum desponsatam, dormieritque cum ea, dotabit eam, et habebit uxorem*, id est, aut habebit uxorem, ut explicant DD., et recepta consuetudo, et Tribunalium praxis. In foro tamen externo, nisi aliter probetur, Virgo præsumitur semper seducta.

Si II., id est, si vi, metu, fraude, dolo, aut importunis precibus, et blanditiis seduxerit, dicendum: si quidem damna Virgini inde consecuta sunt, ad eadem compensanda in foro conscientiae, et ante omnem sententiam judicis Leontium teneri; quod ex ipsis naturalis Justitiæ et Juris principiis satis intelligitur. S. Antonin. 2. *part. tit. 5. cap. 6.* huc usque dicta sic breviter complectitur: *In foro conscientiae si deflorat eam voluntariam, non tenetur ei... Invitam, et seductam si constupraverit, injungendum est sibi, quod satisfaciat ad arbitrium boni viri, vel cum ea componat.* In foro autem externo in poenam obligabitur ad eam dotandam, aut ducendam, quamvis, ut hic supponimus, nuptias non promiserit, *cap. cit. de adult.*

Difficultas est: Si nulla inde damna Ireni ob-
venerint, quia res mansit occulta, et ipsa æque commodis potita est, aut potietur nuptiis. Leontium ad nullam compensationem teneri, sed solum ad satisfactionem honorariam per signa doloris, et

petitionem veniæ etc. affirmant plerique, ac fere dixerim communiter. Nam, cum nullum sit inde damnum consecutum, non posset ad aliquid obligari, nisi pro ipsa defloratione pudicitiae. Atqui defloratio, utpote ordinis superioris, nulla pecunia reparabilis est, nec pretio ullo æstimabilis. Ergo nec ullum pretium erit pro ipsa reparanda erogandum. *Restitutio* enim, ut docet Angelicus, *est actus justitiæ commutativæ, quæ in quadam æqualitate consistit*. Ergo ubi æqualitas esse nequit, neque restitutio, aut compensatio consistet. Ita Lessius, Navarr., Lugo, alique apud Giribald. *tract.* 11. in *Decal. dub.* 5. *num.* 36.

At vero ii qui judicant, damnum irreparabile ordinis superioris aliquo modo compensari posse, et ideo esse compensandum per bona ordinis inferioris; docent, etiam pro solo damno virginitatis injuste violatæ fieri debere compensationem pecuniariam, vel aliam arbitrio boni viri. Siquidem etsi diversi ordinis bona non sint commutabilia ad æqualitatem, tamen in ordine ad usus humanos, damnum ordinis superioris aliquo modo potest pecunia compensari; quæ non datur ut pretium virginitatis, sed ut compensatio aliqua ejus damni, seu ut tollantur hujus effectus, nempe mæror, et dolor animi etc. Sic videmus defectum formæ, nobilitatis, quoad usus humanos, divitiis compensari, et hominis libertatem pecunia vendi. Jamvero justitia obligat ad compensandum damnum eo modo, quo fieri potest; igitur saltem quoad usus humanos, si non possit quoad bonum ablatum. Præsertim cum æqualitas justitiæ, quæ in restitutione intenditur, non tam consistere videatur in ipsis rerum naturis, quam in rationabili earum æstima-

tione, quatenus usui humano deserviunt. Audiatur D. Th. 2. 2. qu. 62. art. 2. ad 1., ubi diserte ait: *Quando id, quod est ablatum, non est restituibile per aliquid æquale, debet fieri compensatio, qualis possibilis est, puta cum aliquis alicui abstulit membrum, debet ei compensare vel in pecunia, vel in aliquo honore, considerata conditione utriusque personæ secundum arbitrium boni viri.*

Sed ex his quid dicendum? Cum vel ipse Angelicus Doctor sentiat, compensari oportere *vel in pecunia, vel in aliquo honore, considerata conditione utriusque personæ*, prudentis Confessarii erit ex circumstantiis definire, an Leontius, si nihil pro tanta irrogata injuria Ireni Virgini præstaverit, tutus sit in conscientia. Et alias muneris sui esse poterit, ut in delicti pœnitentiam in Sacramentali Confessione justam compensationem imponat, ut superius ad *Cas. I. Januar.* dictum est. Adde, quod vel ii ipsi, qui Leontium ab onere pecuniariæ compensationis eximunt pro bono ordinis superioris, ut Lessius, fatentur, fieri facile posse, ut saltem obligetur ex charitate; cum scilicet læsus sit pauper, nec aliter putetur animi mærorem depositurus, et læsor eam compensationem sine suo gravi incommodo præstare possit. *Less. de just. et jur. lib. 2. cap. 9. num. 145.*

III. Si demum sub Matrimonii promissione Irenem violasset, certum est, Leontium teneri Irenem ducere, sive vere, sive fecte promississet. Nam si vere promisit, tenetur stare promissis, ut patet. Si autem fecte, tenetur injustam deceptionem tollere, et posito vero consensu, promissionem implere. Nisi tamen rationabilis causa obstaret, ut late DD., ubi *de sponsalibus. Et si promississet*

eam ducere in uxorem, ut copulam ab ea extorqueret, servet promissum; et hoc nisi nimis distans esset eorum conditio, puta mulier plebeja, vir nobilis et potens, ait S. Antonin. loc. cit., sive, ut addit Angelicus, non teneris ducere, si sis multo melioris conditionis; aut aliquid signum evidens fraudis fuerit, in 4. dist. 28. art. 2. ad 4.

CAS. II. Confessarius ex inadvertentia absolvit complicem in peccato turpi. Re cognita, ut sibi et pœnitenti consulat, constituit petita licentia eam opportune monere. Sed cum illa licentiam negasset, nihilominus monet. Qu. An licite?

Resp. Affirmative quidem, cum ab omni quavis notitia Confessionis præscindatur. Notum est, fuisse non paucos, qui docuere, Confessarium ad corrigendum errorem, aut defectum præcedentis Confessionis absolute de auditis loqui posse cum pœnitente, etiamsi iste repugnet, inter quos Suarez, Hurtad., Filiuc., et alii, quos referunt Salmanticens. tract. 6. cap. 16. punct. 3., eo quod, dum Confessarius defectum supplet, censetur loqui non extra Confessionem, sed in eadem, quæ moraliter continuatur, perficitur. At quis dixerit continuari iudicium, quod jam dudum absolutum est; et Confessarium loqui in ea adhuc Confessione, quæ potuit plures dies, et menses, et etiam per annum præcessisse, ut cum bene multis Girib. tract. 7. de Pœnit. cap. 18. dub. 5. num. 28. Itaque rejicienda est ejusmodi opinio, uti ex decret. Clem. VIII. rejecta est sententia eorum, qui ultra 40 recensiti a Sanchez de Matrim. lib. 3. disp. 16. num. 2. docebant, posse Prælatum, aut Superiorem rejicere ab officio, et gradu Pœnitentem, quem

ex sola Confessione Sacramentali cognovisset indignum.

Rejicienda, inquam, est cum sanioris doctrinæ Theologis, quos idem Sanchez ibi fuso calamo recenset *num. 3.* Siquidem convenit inter omnes, et generalis regula Confessariis præscribitur, ut si quando occurrat necessitas loquendi extra Confessionem cum Pœnitente ad corrigendum præcedentis Confessionis defectum, licentia in primis ab eodem petenda sit. Ita S. Carolus *Instruct. Confessar.* At si absolute loqui posset Confessarius, non esset licentia necessario petenda. Igitur ideo petenda est, quia omnibus persuasum est, id absolute Confessario non licere, idque vi sigilli Sacramentalis, quidquid dicat Sanchez *loc. cit.*, ubi ait, non licere quidem, sed non ratione sigilli. Etenim sub sigillo continetur, quidquid reddere potest Sacramentum molestum, et odiosum, seu onerosum: at ejusmodi est ea libera locutio extra Sacramentum, quæ per se pudorem injicit, et exprobrationem quamdam continere solet. Igitur omnino abstinendum est, et servandum quod ait Angel. Doct. *supplem. qu. 11. art. 1.: Confessione scitum est quasi nescitum*, S. Aug.: *Minus scio, quam quod nescio*. Nam ex una parte Confessarius officio suo satisfecit, licentiam petendo, et aliunde si pœnitens repugnet, sibi imputet, si remedia in suum bonum spirituale exhibita recuset.

Nihilominus in casu, sigillo non abutitur Confessarius. Nam is cum pœnitente de peccato loquitur, cujus cum complex sit, præter omnem Confessionem, sibi æque ac pœnitenti notissimum est. Quare nihil pœnitenti aperit, quod sibi sub

sigillo commiserit; sed tantum relate ad commune peccatum docet ipsum de Ecclesiæ lege, de qua potuisset, imo cognita ejus ignorantia, saltem ex charitate monere debuisset. Hinc patet, nec oportere, ut ulla hac in re petatur loquendi licentia; unde melius aget Confessarius, si auditam Confessionem prorsus dissimulando, absolute ex sola scientia complicitatis pœnitentem moneat, quemadmodum absque ulla sibi facta Confessione monere potuisset, aut etiam debuisset.

CAS. III. In publico Oratorio quotannis celebratur festum S. Catharinæ V. Bononien. 9. Martii. Occurrente hoc anno eodem die Dom. prima quadragesimæ, putat Parochus saltem posse de eadem Sancta fieri Missam solemnem. Qu. An recte putet.

Resp. Non recte quidem. Quamvis enim Rubr. Missalis tit. 16. concedat, cantari posse Missam solemnem in propria Ecclesia de Sancto titulari, cujus Officium transfertur; nonnulli tamen excipiuntur solemniore dies, inter quos tam *prima Dominica Quadragesimæ*, quam *prima Adventus*, *Dominica Passionis etc.* quos refert Cuppin. pag. 124. num. 26. et adnotat (b) *ibi*.

MENSE MAJO.

CAS. I. GELASIUS legatum fecit pro dotandis quatuor puellis Parochiæ S. Geruasii. Hilarina ut dotem obtineat, se in hanc Parochiam transfert in domum piæ Matronæ, apud quam per aliquot menses habitavit, et dotem obtinuit. Qu. An tuto eam possit retinere.

Resp. Negative. Nam dum eo tantum animo in

Parochiam S. Gervasii se transfert Hilarina, ut dotem consequatur, non ut domicilium acquireret, non fuit facta de illa Parochia. Parochia enim ad hunc effectum tunc contrahitur, quando quis incipit habitare, derelinquendo prius domicilium, ut ait Hostien. *tit. de Pœnit. et remiss. num. 44.* At Hilarina in Parochiam S. Gervasii non se transtulit animo habitandi, deserendo priorem habitationem, ut novum domicilium acquireret; sed tantum ex industria ad tempus in domo ejus Matronæ morata fuisse dicitur, ut lucraretur dotem; ideoque dos est causa habitationis, non habitatio causa dotis. Bordon. *Decis. Miscellan. Decis. 193.* Atque huc bene refertur, quod scribit Comitulus: *Jus Parochiæ improba fide, et per scelus in fraudem nemo assequitur, Resp. Moral. qu. 110. num. 5.* et late Pignatel. *Tom. 5. cons. 79.*, et alii passim. Igitur Hilarina nequit tuto eam sibi dotem retinere.

Poterat tamen jure dotem acquirere, si domicilium, etsi sub spe, et animo dotem acquirendi, mutasset. Nam cum per mutatum domicilium animo permanendi in Parochia S. Gervasii, jus Parochiæ acquisiisset, jus etiam ad dotem obtinendam fuisset consecuta, ut pluries definivit Sac. Cong. relate ad Parochiam pro Matrimonio contrahendo, 17. *Maii* 1600., et 5. *Septemb.* 1626., et apud Barbos. *De Paroch. cap. 21. num. 92.*

CAS. II. Pierius vix Sacerdotio initiatus, nec ad audiendas Confessiones adhuc approbatus a Parocho quæsitus est, ut apud se Capellani munus exerceat, Missam celebrando, et quæ potest

Sacramenta administrando. In hoc munere copulam habet cum Parochiana. Qu. An in reservationem incidit.

Resp. Negative. De Casu Copulæ cum Parochiana, prout reservatus legitur in Syn. Bonon. lib. 2. cap. 6. plura olim fuere disputata. Nam I. quærebatur: An nomine Parochianæ intelligeretur ea tantum, quæ talis esset ratione domicilii, an etiam quæ ratione famulatus in Parochia aliqua habitaret. Et Bened. XIV. utroque in sensu intelligi declaravit *Instit.* 16. Vol. 4. dum scripsit: *Neque illorum opinionem probamus, qui putant, ancillam, quæ paternum domicilium in aliena Parochia situm habet, nequaquam pertinere ad ditionem Parochi. Id quidem verum est, cum de in-eundo Matrimonio res agitur, non autem cum Paschali mandato parendum est. Quare cum Nos solum rem declarare ratione muneris nostri possimus, decernimus, ut sicut ancilla in ejus Parochi ditione posita censetur, in cujus ædibus commoratur, cum Paschali præcepto satisfacere debet; sic etiam Parocho subjecta judicetur, cum reservatum nobis incontinentiæ crimen inter ipsos contigerit.* Quæsitum est II. An crimen cum Parochiana esset tantum reservatum ad Parochos, an etiam relate ad Capellanos. P. Rotarius, qui sub initium hujus sæculi, id est, paulo post absolutam Bononien. Synodum Pœnitentiarîi munere hic fungebatur, *De Casib. Reser. Eccles. Bonon.* §. 4. num. 6. scripserat: *Incidit in hanc reservationem Parochus, vel ejus vices gerens, qui Capellanus nuncupari solet.* Sed aliter sentiebant. Itaque quæstionem omnem sustulit Eminentiss. Malvetius Bened. XIV. in Ar-

chiepiscopatu Successor, dum verbis Synodi: *Quæcumque Copula*, etc. addi jussit: *non solum quoad Parochos, sed etiam Capellanos habitualiter Parocho inservientes, Œconomos, et Subsidiarios.*

Nunc III. quæritur: Quis Capellani nomine proprie intelligatur. At in Declaratione in Libello *Cas. Revervat.* ad num. 4. apposite satis se explicuisse Eminentissimus ipse videtur, dum ait: *Capellani nomine non intelligimus simplicem Sacerdotem Ecclesiæ inservientem pro Confessionibus audiendis, aut in eadem Ecclesia Sacrum facientem, sed a Parocho electum in sui adiutorem pro Ovium suarum cura gerenda etc.* Jamvero, ut quis Parochi adiutor in gerenda animarum cura, seu ut scripsit Rotarius, *Parochi vices gèrens* censeatur, is sane jurisdictionem in easdem Oves habeat necesse est, ut earum saluti præsertim ut Judex, Doctor, et Medicus in Sacramentali Confessione consulere valeat. Atque ejusmodi sane esse debere intelligimus, et intelligit Trid. *Sess. 21. cap. 4.* Rectorum adiutores, quos, *ubi Populus ita numerosus sit, ut unus Rector non possit sufficere Ecclesiasticis Sacramentis ministrandis, et cultui divino peragendo*, ab Episcopis ad hoc munus adjungendos esse jubet. Ac demum confirmat Eminentissimus Joannetus, cujus modo sapientia, et auctoritate feliciter regimur, ad omnem, quam inter quosdam disputantes audivimus, dubitationem tollendam hac de re a nobis consultus. Nisi ergo velimus contra Reservantis mentem ire, et contra Regulam 25. Juris in 6., quæ præcipit onera, et odia esse restringenda, Pierius simplex Sacerdos sub lege reservationis in casu non comprehenditur.

CAS. III. In Festo Dedicationis Ecclesiæ, puta Cathedralis, quod in Civitate celebratur sub duplici 1. clas., et est ex solemnioribus, prohibetur Missa cantata *de Requiem* etiam præsentem Corpore; at ortum est dubium, an prohibeatur tantum in Cathedrali, an etiam in aliis Ecclesiis. Qu. Responsio.

Resp. In aliis Ecclesiis minime prohiberi. In Ecclesiis Diocesis, aut Regularium non procedit dubium, quod in iis Festum Dedicationis Ecclesiæ Cathedralis non celebretur cum Octava, vel etiam fiat tantum, sed ritu dupl. 2. cl. ut notum est. Itaque procedit tantum de Ecclesiis Præbyterorum Sæcularium in Civitate. In ipsa Cathedrali Missam *de Requiem*, etiam præsentem Corpore, eo die fieri non posse, docet Cupp. *Instrum.* 1763. pag.128., ubi dies exceptos, et excipiendos recenset. Et bene colligitur ex Rit. Rom. tit. *de Exequiis*. Ibi enim dicitur: *Si quis die festo sit sepeliendus, Missa propria pro Defunctis, præsentem Corpore, celebrari poterit: Nisi obstet magna diei solemnitas.* Atqui diei Dedicationis tanta est ex Sacris Ritibus solemnitas, ut etiam excellat, et superet Festum diem ipsius Ecclesiæ Titularis. Cavaller. *Tom. 3. cap. 3. decr. 4. num. 5.* Ergo Dedicationis dies a Rituali Romano satis clare excipitur, ne Missa *de Requiem*, etiam præsentem Corpore, celebretur. Cavallerius tamen *ibi* sentire videtur, celebrari posse; eo quod etsi dies Dedicationis sit solemniissimus, de sua solemnitate videatur excidisse. At quamvis de aliquibus Ecclesiis id dici possit, non facile tamen de omnibus dixeris, et maxime de Cathedralibus, et Metropolitanis.

Ex his porro habes hujus nostræ Responsionis rationem. Ex Rituali licet Missam facere de *Requiem*, præsentē Corpore, *nisi obstet magna diei solemnitas*. Atqui magna quidem solemnitas agi solet in ipsa Cathedrali, non autem in cæteris Civitatis Ecclesiis. Ergo in his Ecclesiis poterit Missa de *Requiem* tuto celebrari.

MENSE JUNIO.

CAS. I. **J**ONAS Mercator accepit ab amico litteras, quibus monebatur, ut ingentem frumenti copiam emeret ob instantem inopiam; et lectas litteras sprexit, projecitque laceratas. Julius epistolæ frustra collegit, copulavit, ex negotio intellecto magnam frumenti vim emit. Id cum facere vellet Jonas, deprehendit, se a Julio cum ingenti lucro præventum. Qu. An Julius contra jus ullum fecerit.

Resp. Contra jus nullum fecisse. Si enim fecisset, aut ideo quod epistolæ frustra collegerit, copulaverit, ac legerit; aut quod hausta inde notitia usus sit. At neutro modo Julius læsit ullum jus Jonæ Mercatoris. Non primo: quamvis enim contra secreti fidem graviter peccet, qui alienas litteras obsignatas aperit, aut etiam apertas legit, si inveniantur in loco, aut circumstantiis, unde præsumi non possit, eas publicæ lectioni esse expositas; hoc tamen non obtinet in casu. Qui enim litteras laceratas spernit, et in publicum projicit, is cedit juri suo, easque a se abdicat, et legendas cuilibet permittit; unde id valere in casu videtur, quod l. 3. §. *de acquir. rer. domin.* decernitur: *Quod enim nullius est, id ratione naturali*

occupari conceditur. Girib. *tract.* 13. *in Decal. cap.* 2. *dub.* 4. *num.* 30., et alii passim. Hinc neque jus læsit ullum, dum hausta inde notitia Julius usus est. Usus est enim, ut sibi prudenter, suisque rebus consuleret, non ut ulli damnum inferret. Atque ita fere ex D. Antonino Sylvest. *v. Emptio qu.* 18. Dicit Archiepiscopus, quod si Julius legit litteras, ut sciret alterius secreta, curiositas est: si vero ut sibi provideat, prudentia humana est, et non peccatum; quia licitum est cuilibet accipere, quod pro derelicto habetur, uti habentur dictæ litteræ. Idem habet Comitol. *lib.* 3. *qu.* 32., et Concina *Tom.* 8. *lib.* 3. *diss.* 2. *cap.* 6. *num.* 21.

CAS. II. Radamistus incommoda perpendens mutuantis, et fidejubentis, jurat, se nulli unquam fore mutuaturum, nec pro ullo unquam fidejussurum. Nunc ab amico rogatus et mutuum dat, et pro amico fidejubet. Qu. An sit perjurus.

Resp. Per se, et absolute resolvendum est negative. Siquidem certum est, juramentum non mutuandi, aut fidejubendi generaliter factum per se, et simpliciter non inducere obligationem. Abb. in *cap. Si vero de Jurejur. num.* 5., Gratian., et alii, et colligitur ex D. Thom. *Quodlib.* 12. *art.* 21. ubi agit de juramento non communicandi doctrinam alicujus utilis experimenti, quod ait *simpliciter* non obligare. Et ratio est, quia actus mutuandi, et fidejubendi sunt misericordiæ, et charitatis, quæ idcirco vel sunt in præcepto, vel de consilio, ut dictum est ad *Cas. II. Martii.* Atqui juramentum, quod impedit opus præcepti, vel evangelici consilii, non obligat, ut patet ex natura juramenti, et expresse docet Angelicus 2.2. *ad 2. qu.* 89. *art.*

7. *ad* 2. Ergo non erit perjurus, qui contra ejusmodi juramentum faciat.

Dixi, *per se, et absolute*; ut intelligas fieri posse, ut *per accidens* ex circumstantiis obliget. Veluti si quis id tantum jurasset relate ad aliquos, ad litium, et inimicitiarum damna vitanda, seu generatim ad vitandum peccatum. Item si id jurasset homini, in cujus damnum posset mutuatio redundare; ut si fiat in gratiam creditoris, uxoris, aut filiorum etc., tunc obligat semper juramentum in omni casu, in quo absque peccato servari licite possit. Atque in hoc sensu intelligenda est contraria sententia Major., Oldrad., et Ippolyti, quam refert Suarez *de Juram. lib. 2. cap. 4. num. 11. v. Giribald. tract. 7. in Decal. cap. 3. dub. 6. num. 79.*

CAS. III. Occurrente hoc anno Festo S. Barnabæ Ap. 11. Junii in Fer. 4. post Pentecosten, Parochus Ecclesiæ Titularis hujus Sancti Festum celebrat, et Missam solemnem de eodem facit, et Capellanus Missam privatam de Octava Pentecostes cum commemoratione S. Barnabæ. Qu. An bene se gesserit uterque.

Resp. Bene utrumque fecisse. Nam Parocho expresse favet Rubr. Missalis *tit. 6.*, ubi concedit, *in Ecclesia, ubi est titulus Ecclesiæ*, cantari posse Missam de Festo, quod transfertur quoad Officium, cum unica Oratione, *Gloria*, et *Credo* ad satisfaciendum devotioni populi, ut bene explicat Cuppin. *pag. 124. n. 26.*, exceptis tantum solemnioribus Festis ibi recensitis. Pro Capellano autem, etsi expresse nihil habeat Rubrica, tamen nec adversatur; et aliunde in casu commemorationem de Festo in Missis privatis facile concedi, et fieri

merito posse docent Bissus v. *Translatio* §. 22., et Bauldry pag. 3. c. 7. tit. 6. et alii.

MENSE JULIO.

CAS. I. **G**ENNADIUS exulare coactus, vagari constituit; unde Uxorem monet, ut secum vagari debeat. Renuit uxor, et ad Parochum accedens quærit, an teneatur sequi Virum exulantem, et vagantem. Qu. Responsio.

Resp. Duo complectitur Casus; scilicet I. An teneatur Uxor sequi Virum exulantem. II. An teneatur sequi vagantem. Ad I. affirmative quidem, Viro præsertim petente, et instante, ut in casu. Nam de omni jure naturali et positivo, divino et humano tenentur conjuges simul cohabitare, ut sibi invicem conjugalia obsequia præstent. Gen. 2., Matth. 5., et alibi. Et ex alia parte cum vir sit caput mulieris, ut sæpe loquitur Apostolus, et Uxor eidem tamquam capiti subjecta, habitationis electio ad Virum pertinet, eumque Uxor tenetur sequi alio migrantem, et mutantem domicilium. Est communis, et *Can. Unaquæque* 13. qu. 2. expresse habetur: *Unaquæque mulier sequatur Virum suum, sive in vita, sive in morte*, itemque jure civili *l. cum quadam ff. de jurisd. omn. jud. l. fin. §. item rescripserunt Dig. ad municip.*, et alibi, et DD. allegantes. Ergo a fortiori cum vir alio migrare cogitur, et exulare; nisi tamen mulier sequendo virum exponeretur morali periculo vitæ, vel alterius gravis damni sive corporis sive animæ, quod semper in omni conjugali officio excipitur; ut notum est.

Novimus, quosdam voluisse Uxorem ab ejusmodi obligatione exemptam sequendi Virum exultantem, I. quia Uxor innocens non debet pati incommodum ob culpam Viri, nec puniri ob delictum alienum. II. Allegant *Can. si quis necessitate* 34. *qu. ubi dicitur: Si isto casu mariti in alium ducatum, seu provinciam fugientis, Uxor non vult sequi Virum suum, innupta permaneat.* Verum quoad I. non equidem punitur Uxor ob Viri delictum, sed tantum ejusmodi infortunium cum ipso patitur. Jamvero *quid tam humanum est, ut dicitur l. si cum dotem §. Si maritus ff. de solut. matrim., quam fortuitis casibus mulieris maritum, vel uxorem viri participem esse?* Ad II. ex eo *Can.* nihil colligitur; utpote qui correctus est, tum a Glossa *ibi*, et relato *Can. Unaquæque*, et maxime ab Alexand. III. *Cap. 1. de Conjug. Lepros., et Cap. de illis, de Spons., et alibi passim, ut bene notarunt Hostien., Panormit., Jo. Andr. et alii, quos refert, et sequitur Bossius de effect. Matrim. Tom. I. cap. 6. num. 46.*

Ad II. multiplici cum distinctione respondent DD. Vel enim Maritus solitus erat vagari tempore contracti matrimonii, idque bene noverat mulier; vel e contra. Si primum; tenetur Uxor sequi Virum vagantem, eo quod ad ejusmodi onus se obligaverit. Et in dubio, an id noverit, præsumitur potius scientia, quam ignorantia; per regulam, quod quisque præsumitur scire consuetudinem illius, cum quo contrahit, et maxime in matrimonio, in quo exactior fieri solet morum inquisitio, ut notat Barbos. *Collectan. num. 4. ad cap. De illis, de Sponsalib.* Hæc tamen, ut supra, procedunt, si Maritus ex honesta causa va-

getur, nec ex eo modo vagandi pericula animæ, vel corporis Uxori immineant. Ita cum Glossa in *Can. Unaquæque*, DD. quos late refert, et sequitur Boss. *loc. cit. num. 52*.

Si alterum, ut præfert Casus; non tenetur Mulier sequi Virum vagari volentem. Nam gravissimum esset onus, Uxorem nihil tale expectantem cogere ad vagandum; maxime quod vagari fœminam maxime dedeceat. Quare potius tenebitur Vir a tali vagatione desistere, et alicubi honestum sibi acquirere domicilium. Quod adeo est verum, ut quamvis *cap. ex Multa, de Voto* concedatur, posse Virum vovere, et peregrinari in subsidium Terræ sanctæ; tamen non teneatur Mulier in tam longa peregrinatione Virum sequi. Bossius cum Glossa, et DD. recensiti *loc. cit. n. 49*.

CAS. II. Marcellus Petrum, et Rosam elegit, ut Filium suum de Sacro fonte levarent. At Petrus ad Ecclesiam accedens cum Laura monet Marcellum, velle se cum ista, non cum Rosa Filium suscipere. Marcellus dolens, quod Rosam vocatam non posset sine injuria dimittere, Parochum consulit, qui respondit, ut sineret ambas accedere, promittens, se non admissurum Lauram ad tangendum puerum. At accedentes ambæ, ambæ puerum suscipientes tetigere. Qu. An ambæ, aut quæ spiritualem cognationem contraxerit.

Resp. Ambas Lauram et Rosam cognationem spiritualem cum baptizato, baptizatique Patre, et Matre contraxisse. Siquidem ambæ fuere a Marcello ad Filium suscipiendum designatæ, et ambæ puerum suscipientes tetigerunt; id est, totum præstitere ambæ, quod ad spiritualem cognationem

contrahendam requirebatur. Neque huic propositioni adversatur Trident. Synodus *Sess. 24. cap. 2.*, ubi statuta lege, ut unus tantum, sive Vir, sive Mulier, juxta Sacrorum Canonum instituta, vel ad summum unus et una baptizatum de Baptismo suscipiant, inter quos etc. tantum spiritualis cognatio contrahatur, subdit: *Quod si alii ultra designatos baptizatum tetigerint, cognationem spirituales nullo pacto contrahant.* Non adversatur, inquam. Nam Tridentinum loquitur de *aliis*, qui *ultra designatos* forte susciperent. Atqui in casu et Rosa, et Laura ambæ designatæ a Marcello Patre fuerunt. Ergo per Tridentini decretum a contrahenda cognatione non excluduntur. Ita in terminis censuit, declaravitque Sac. Congr. in *Aquens. 10. Martii 1731*, id est, etiam Lauram contraxisse, qui fuit designata. Ferraris verb. *Cognatio Spiritualis.*

Quinimo cum Barbosa, et aliis censet Giribald. *tract. 2. de Baptismo cap. 4. dub. 3.*, quod si nullus Patrinus esset designatus, et plures simul infantem suscipientes tangerent, omnes cognationem spirituales contraherent, et duas ibi *n. 8. et 10.* refert S. Congr. declarationes Quod scilicet, cum Lex Trident. respiciat casum, in quo aliquis fuerit designatus, utique si nullus designatus sit, standum erit antiquis juribus, et expresse *Cap. Quamvis de Cognat. Spirit. in 6.*, ubi decernitur: *Quamvis non plures, quam unus Vir, vel una Mulier accedere debeant ad suscipiendum de Baptismo infantem, juxta Sacrorum Canonum instituta; si tamen plures accesserint, spiritualis cognatio inde contrahitur.* Glossa ibi: *et sic multa fieri prohibentur, quæ facta tenent.*

CAS. III. Parochus Festum S. Barnabæ Ecclesiæ suæ Titularis in Fer. 4. Pentecostes occurrens, ad Fer. 2. post Dominicam SS. Trinitatis transfert, et Officium recitat sub ritu duplici 1. class. cum Octava. Qu. An rite?

Resp. Rite quidem quoad translationem Festi sub ritu *dupl.* 1. *classis*; si quidem Fer. illa 2. non fuerit impedita, ut supponitur. Nam cum Festum transfertur, transfertur cum suo ritu, ut satis innuitur a Rubr. Breviar. *tit. 10. de Transl. Fest.*

Non rite tamen quoad *Octavam*. Si quidem Rubr. *ibi* clare statuit: *Quando Festum habens Octavam transfertur, ut non ideo Octava transferatur; sed ipsa die etc.* Itaque in Casu Officium de die Octava Fer. 4. immediate sequenti fieri debet. Imo addit Rubrica *ibi*: *quod si Festum post totam suam Octavam transferri contigerit, illo anno celebretur sine Octava.* Et excipitur tantum, ubi ex privilegio aliter fieri oporteat; quo quidem privilegio pro suis Fundatoribus gaudent Ordines S. Benedicti, et Minimorum, ut notat Cavaller. *tom. 2. cap. 18. num. 16.*

MENSE AUGUSTO.

CAS. I. **P**ATERIUS Sacerdos sibi conscius unius tantum peccati, quod reservatum est, in necessitate celebrandi non habet copiam nisi simplicis Confessarii. Qu. An confiteri teneatur, ut saltem indirecte absolvatur.

Resp. Probabilius affirmative. Etenim quisque sive Sacerdos, sive Laicus communicaturus, ut in casu, si præter reservatum, alia quoque ha-

beret peccata non reservata, is juxta communem sententiam teneretur Confessionem præmittere, ut a non reservatis directe, et indirecte a reservato absolveretur; ita Sotus, Suarez, Reginald., Lugus, et alii, quos refert, et sequitur Giribald. *de Euchar. cap. 9. dub. 3. n. 8.* Ergo etiamsi tantum reservata haberet. Certe P. Diana *p. 3. tract. 4. resolut. 104.* cum aliis, tres hac de re sententias refert. Prima, quæ modo exposita est. Secunda, quæ docet posse Confessionem dimidiari, confitendo peccata non reservata et reservata reticendo. Tertia, quæ concedit, satis esse actum contritionis elicere, et sic sine ulla prævia Confessione celebrare, sive Eucharistiam sumere; iisque expositis concludit, posse sive Sacerdotem sive Laicum eligere sententiam, quæ magis sibi libuerit. At hæc P. Dianæ officia ad libitum merito reprobantur. Nam in primis, ad dimidian-
dam Confessionem, ideoque ad divinum *integritatis* præceptum violandum, undenam tanta, et tam gravis causa? Hanc certe non agnoscunt communiter graviores Theologi cum D. Thom., qui et *in 4. dist. 17. p. 3. a. 4. quæstiunc. 2. ad 4.*, et *in supplem. p. 9. art. 2. ad 3.* perspicue docet: *Si Sacerdos non possit de omnibus absolvere, tamen tenetur pœnitens ei omnia confiteri, ut quantitatem totius culpæ cognoscat etc.* Quod vero ad libitum etiam omitti Confessio possit, id pati non videtur Trid. Synodus, quæ *Sess. 13. c. 7.* Apostoli præcepto: *Probet autem se ipsum homo*, communicare volentibus in memoriam revocato, ex Ecclesiæ consuetudine declarat, et decernit, eam probationem necessariam esse, ut *nullus sibi conscius mortalis peccati, quantumvis sibi contritus videatur,*

absque præmissa Sacramentali Confessione ad Sacram Eucharistiam accedere debeat. Et can. XI. ibi iterum Statuit atque declarat ipsa S. Synodus illis, quos scientia peccati mortalis gravat, quantumcumque etiam se contritos existiment, habita copia Confessoris, necessario præmittendam esse Confessionem sacramentalem. Si quis autem contrarium docere, prædicare etc. præsumpserit, eo ipso excommunicatus existat. Quid clarius decretum, severiusque præscriptum?

At reponitur, et objicitur: I. Nos non obligari, nisi ad Confessionem Sacramentalem, et apud legitimum Judicem. Atqui talis non est quoad reservata Confessarius simplex, nec talis est Confessio apud ipsum facta. Ergo. II. Quia cogeretur pœnitens bis idem peccatum confiteri, quod quidem grave onus est, ad quod non obligat Confessio.

Verum ad I. Etsi Confessarius inferior non sit legitimus Judex reservatorum, si *per se* considerentur, est tamen legitimus eorum Judex, quatenus conjuncta sunt cum aliis, de quibus, ac de toto statu pœnitentis judicare debet. Hinc Sacramentalis dici debet eorum Confessio, utpote quæ statum pœnitentis afficiunt in ordine ad absolutionem quam possent impedire. Adde vero, pœnitentem in casu absolvi etiam a reservatis directe, quatenus a Deo avertunt, et divina charitate privant, quæ cum vel unius peccati reatu nequit in anima consistere, etsi alia ratione indirecte tantum remittantur, et confitenda adhuc sint superiori. Ad II. Onus, quod superest, iterum confitendi, tanti momenti non est, ut debeat idcirco aut integritas Confessionis, aut præceptum ejusdem præmittendæ ad Sacram Eucharistiam

violari. Et aliunde id sibi imputare debet pœnitens, qui sponte delinquendo, se in hujus oneris periculum sponte conjecit. Hinc etsi nullus per se teneatur bis peccata confiteri, potest tamen teneri *per accidens*, ut quotidie experiuntur, qui reservatorum rei ad inferiorem Confessarium accedentes ad superiorem remittuntur. Coninck de Pœnit. *disp. 7. dub. 9. Giribald. loc. cit.*, et alii passim.

Jamvero his iisdem rationibus videtur nobis satis ostendi, etiam ad confitendum teneri Paterium, qui tantum reservatum habet peccatum; ut scilicet aliquod confiteatur veniale, aut grave alias confessum, a quo dum directe absolvitur, etiam indirecte absolvatur a reservato. Idque præsertim in hac nostra Civitate, et Diœcesi, ubi a Superiore Reservante expresse omnibus Confessariis conceditur, *ut necessitate urgente impendi possit absolutio a reservatis, indirecte vero, et cum obligatione, ut pœnitens quamprimum commode possit, se præsentet superiori, a quo directe absolvatur*; ita in *Lib. Cas. Reserv. Civit. et Diœces. Bonon.* Qua prudentissima concessione duo maxime beneficia pœnitentibus præstantur; nam primo, tollitur periculum, ne quis ad Sacram Eucharistiam accedat non rite contritus: secundo, temperatur obligatio a Tridentino Sacerdoti imposita confitendi quamprimum. Si quidem ubi Tridentinum absolute præcipit, ut Sacerdos, qui necessitate urgente absque prævia Confessione celebraverit, *quamprimum confiteatur*; in ea declaratione pœnitenti, qui ad inferiorem Confessarium accesserit, et indirecte absolutus fuerit, tantum præcipitur, ut quamprimum *commode* poterit, se præsentet Superiori.

Postremo circa Doctores, qui a Lugo, Giri-

baldo, aliisque, et nuper a P. Cuniliato referuntur contrariam aliquam sententiam docuisse, duo præstat animadvertere. I. Plerosque sic docuisse commotos tum a Trident. Sess. 14. c. 7., ubi dicitur, Sacerdotes *nihil posse in casibus reservatis*, tum a decreto Clem. VIII., quo severe prohibetur, ne quis a reservatis absolvat, *in nullo casu etiam necessitatis, vel impedimenti, nisi in articulo mortis*, sub pœna excommunicationis Pontifici reservatæ ipso facto incurrendæ. Quod quidem de se ipso ingenue fatetur Cuniliatus *de Pœnit. cap. 4. §. 4. num. 11.*, ubi scribit, etsi ob D. Thom. auctoritatem in sua 2. edit. Ven. sententiam nostram tenuisset, eo tamen Clem. VIII. decreto commotum sententiam mutasse, *edit. I. Bonon. 1766.* et refert, quod narrat Nicolaus Terzagus Episc. Narnien. in suo libello: *Istruzione pratica sopra la fedele amministrazione del Sacramento della Penitenza edit. Ven. pag. 343.*, scilicet cum Romæ esset, ipso Sacræ Pœnitentiariæ oraculo, judicandum fore excommunicatum Confessarium, qui sine facultate super reservatis ad evitandum scandalum, vel ob aliud motivum vel impedimenti, vel necessitatis extra mortis articulum pœnitentem absolveret, et si celebrasset, incurrisset irregularitatem. Sed bona venia dixerim, hæc afferre in casu, idem est, ac saltare extra chorum, et manifesta, ut est apud Logicos, *Elenchi ignorance* deficere. Nam Clem. VIII. decretum 9. *Januar. 1601.* altero postea 26. *Novemb. 1602.* moderatum alio omnino respicit: eos scilicet Sacerdotes afficit, qui quasi propria, et absoluta, et prætextu privilegiorum, arrogata sibi auctoritate absolvere præsumpserint, ut videre est apud

Thesaur., de *Pœnis v. absolutio* c. 3. Idemque intellige de Tridentino, uti intellexere Sotus, Paludan., Alens., alique fere omnes Doctores, ut ait Suarez *tom. 4. disp. 31. sect. 3. num. 1.*, ubi apposite observat, quod Tridentinum non dicit Sacerdotes *nihil posse in personam habentem casus reservatos*, sed tantum *nihil posse in casibus reservatis*; id est, Sacerdotem non habere quidem jurisdictionem in hujusmodi casus, ut proprie absolvere possit; at non negat Tridentinum, posse Sacerdotem absolvere pœnitentem ab aliis peccatis, unde per accidens et indirecte tollantur reservata *ibid. n. 5.*, quemadmodum indirecte tollitur reservatum, si quando accadat, ut pœnitens inculpate reservati obliviscatur, vel bona fide confiteatur Sacerdoti non advertenti esse peccatum illud reservatum, sicuti ex communi sententia docuit S. Carolus in sua diœcesi esse tenendum. Antoine de *Pœnit. c. 3. art. 2. q. 5.*

Advertendum II. sæpe pro contrariis sententiis falso Auctores produci, et citari: in quo quidem genere scriptores peccare, qui de charta in papyrum exscribunt, sæpenumero nos ipsi labore improbo ad Auctores in suis fontibus consulendos adducti cognovimus. Sed cæteris missis, Lugus, et alii citant, et asserunt, Suarez docere, non habentem, nisi reservatum, ut Paterius in casu, non teneri ad præmittendam confessionem. At Suarez *tom. 3. disp. 67. sect. 4. §. Quartus casus* hæc habet: „Difficultas est, si quis habeat solum „casum reservatum, et facultatem, ut possit illum inferiori Sacerdoti confiteri, et ab eo absolvi „cum onere, et obligatione comparendi coram „Superiore, an tunc teneatur uti illa facultate,

„si necessitas communicandi occurrat. Videtur „etc.; nihilominus posterior (sententia affirmans) „securior est, et omnino consulenda, et in rigore videtur probabilis.” Et pluribus ostendit, I. quia onus iterum confitendi tanti non est, ut excusare sufficiat ab obligatione Confessionis ex divino præcepto præmittendæ. II. Quia nec excusaretur aliquis ab obligatione implendi præceptum de annua Confessione, dum potest reservatum confiteri inferiori, cum onere comparendi. III. Quia alias posset quis eo prætextu multis annis non confiteri, et sæpius sine prævia Confessione communicare, quia habet casum reservatum, a quo non potest directe absolvi, quia toto illo tempore nequit Superiorem adire: consequens est maxime absurdum, concludit Suarez; ergo ex ejus sententia tenetur confiteri, id est, eo meliori modo, quo potest, divinis et canonicis præceptis satisfacere, et suæ conscientiae providere.

CAS. II. In statutis cujusdam Societatis præscriptum est, ut in morte cujusvis Confratris, singuli adscripti pro ejus anima Missam celebrari faciant. Sergius Sacerdos Missarum oneribus gravatus nec celebrat, nec celebrari facit. Qu. An graviter peccet.

Resp. Affirmative; et quidem contra fidelitatem, ac justitiam peccare. Doctiss. Bossius *part. I. varior. Moral. tit. I. §. 25. num. 411.* et cum ipso Giribald. *tract. 5. de Sacrif. Missæ c. 6. dub. 4. n. 27.* aperte statuunt, graviter contra justitiam et fidem peccare Religiosum, et ad restitutionem teneri, qui iis diebus, in quibus applicare pro Defunctis suæ Congregationis tenetur, pro aliis

Sacrum faceret, a quibus stipendium accepisset. Namque ex sua conventionē, et lege Congregationis æque stricte obligatur applicare pro Confratre defuncto, atque teneatur pro eo, a quo stipendium receperit. Atque ita sentiendum esse decrevit S. Congreg. 29. Jan. 1659., decretum approbante Alexand. VII. et jubente publicari, et ad Episcopos, et Regul. Ordinum Generales transmitti, ut in scholis doceri, et ab omnibus observari mandarent. Jamvero quid aliud opinandum erit in casu nostro? Etenim dum Sergius suæ Societati nomen dedit, ejusque statuta acceptavit, cum singulis sociis, et socii singuli cum ipso contractum inire de mutuis sibi suffragiis præstandis. Ergo ex conventionē et lege eadem præstare tenetur Sergius. Propterea, quicumque ex hac vita Socius decedit, is ob suffragia aliis præstita jus acquisitum habet, ut idem a Sergio, aliisque Sociis, qui in vita supersunt, sibi religiose præstetur. Et denique Sergius, et singuli ad id obligantur ratione juris, quod sibi ex conventionē retinent, ad similia suffragia sibi post obitum a cæteris exhibenda, ut bene disserit Ferraris verb. *Missæ Sacrif. art. 2. n. 8.*, asserens, decretum Alexand. VII. æque in casu nostro obtinere. Adde, ita hæc a DD. probari, ut multi opinentur, etiam graviter peccare Sacerdotem, qui Missam non celebraret, quam alteri liberaliter, animo se obligandi, promisisset; idque tum ob violatam fidem, tum ob grave damnum spirituale, quod illi inferret, cui tale Sacrificium promissum est. Bonac., Navar., Cordub., aliique apud Giribald. *loc. cit. c. 5. dub. 3. n. 14.*

CAS. III. Capellanus adscriptus servitio Ec-

clesiæ Parochialis, cujus titulus est Annunciatio B. M. V., observans Parochum ejus Festum celebrare sub ritu duplici 1. class. cum Octava, monet Parochum, et contendit, Octavam non esse celebrandam, eo quod occurrat in Quadragesima. Qu. An recte moneat, et contendat.

Resp. Affirmative. Nam perspicua sunt verba Rubricæ VII. *de Octavis num. 1.: De aliis Octavis, quæ non sunt in Kalendario, nihil fit a Feria IV. Ciner. usque ad Dominicam in Albis, et a Vigilia Pentecostes etc.* Nequit ergo Parochus in Quadragesima Octavam ullam celebrare, nisi aliquo gaudeat privilegio; quo gaudere pro suis Fundatoribus Benedictinos, et Minimos diximus *ad Cas. III. Maii*; et ex antiqua consuetudine gaudent Civitas Barcinonen. pro S. Eulalia Virg. et Mart., cujus Festum 12. Februar. sæpe in Quadragesima occurrit, et tuto ut gauderet, concessit S. R. C. 6. Decemb. 1608. apud. Cavaler. tom. 2. c. 19.

MENSE SEPTEMBRI.

CAS. I. **R**ÆMERIUS Confessarius audiens sæpe a piis mulieribus emissa vota recitandi certas preces, frequentandi Sacramenta, et ejusmodi, quærit, an revera voverint, an tantum proposuerint. Sed ita confuse respondere solent, ut res valde sibi implicata videatur. Qu. Quibus regulis possit cognoscere, an revera voverint.

Resp. Præcipua in casu regula est, ut recte voti natura perpendatur. Est enim votum *Promissio deliberata, et voluntaria Deo facta de meliori*

bono, ut ex D. Bonav., et D. Th. 2. 2. q. 88. art. 1. notum est. Atque ideo promissio a proposito distinguatur, oportet. Propositum namque est sola voluntas faciendi aliquid, vel omittendi. Promissio vero est voluntas faciendi, vel omittendi tamquam debitum, sive ex obligatione; et sic promissio addit proposito voluntatem se obligandi. Quare propositum utcumque firmum, ac deliberatum numquam inducit votum, quamdiu abest voluntas se obligandi. Patet ex cap. Litteraturam tuam 3. de Voto, ubi Alexand. III. cuidam Magistro ipsum consulenti sic respondit: Cum nimis sis mortis pavore perterritus, hæc verba protulisti: non diu hic morabor, proponens in animo, quod Religionis habitum esses aliquando suscepturus: Tibi igitur respondemus, quod si plus non est in voto processum, transgressor judicari non poteris, si non impleas, quod dixisti. Igitur ubi in proposito non sit expressa, et volita obligatio, nullum est votum.

II. Regula. Ubi promissio facta sit; inquirendum, num fuerit *deliberata*. Et quia deliberatio alia est plena et perfecta, alia imperfecta et semiplena; statuendum est, ad votum plenam perfectamque deliberationem postulari; scilicet ut vovens plene fuerit compos sui, idque advertat, et cognoscat, quod promittit; uno verbo, ea libertas requiritur ad votum, quæ ad peccatum committendum, aliudve grave negotium, aut contractum conficiendum. At non ideo putet Rømerius, ad hanc perfectam libertatem longam animi discussionem requiri, ut votum validum sit; eidemque quamcumque animi commotionem officere; alioquin plura vota perperam judicarentur invalida. Nam sæpe vota fiunt in spiritu devotionis, aut vehementi desiderio bo-

ni, aut mali timore impellente. Quæ quidem occasiones sunt voti emittendi, non causæ votum quodammodo extorquentes. Itaque perfectam deliberationem ille tantum subitaneus animi motus tollit, qui mentem obnubilat, et rationis lumen pene aufert, non autem ille, qui longam tantum aufert discussionem mediorum, et circumstantiarum. Sed de hac re non videtur Casus inquirere.

Itaque III. potius quærit Casus, quid, si dubitetur, an pœnitens votum emisit, an tantum proposuerit; et adhibitia diligentia, adhuc dubium perseveret? Multorum sententia est, tunc recte præsumi, quod fuerit propositum; adeoque pœnitentem voto non obligari. Idque in primis ex regula Juris, quod in pari causa *melior est conditio possidentis*. Igitur qui suam libertatem possidet, ab ea non debet per simplex dubium decedere. Addunt jura civilia: *Semper in dubiis benigniora sunt præferenda. l. semper 36. ff. de Regul. Jur.* Item: *In re dubia semper benigniorem interpretationem sequi non minus justius, quam tutius. l. Ea quæ 192. ff. ibi*, Sanchez, Suarez, Henriq., alique, quos referunt, et sequuntur Salmantic. tract. 17. c. 1. punct. 6. num. 143.

At contra sentiunt Vasq., Azor., Sayr., et alii, quos sequitur Antoine de Virt. Relig. c. 3. q. 5., et alii multi, cum quibus Concina tom. 3. diss. 2. de Voti oblig. c. 4. n. 4. ducti ex alia Juris regula: *In dubiis tutior pars est eligenda*; alioquin pœnitens se exponeret periculo peccandi. Nam datur lex certa non violandi votum. Hoc ipso autem, quod quis dubitat, an voverit, dubitat, an votum omittendo, eam legem violet; ideoque peccat. Et perspicue D. Thom. 4. dist. 38. qu.

1. art. 2. ad 6. sic statuit: *Si autem dubitet, quomodo in votendo se habuerit, debet tutiorem viam eligere, ne se discrimini committat.* Jura Civilia non sunt ad rem nostram, utpote quæ judicia externa spectant. Et aliunde Jura Canonica, quæ maxime internum forum respiciunt, sæpe nos movent: *In dubiis via eligenda est tutior.* Innoc. III. cap. *Illud, de Cler. excom.*; et Clem. III. cap. *ad Audientiam 12. de Homicid.* Cum in dubiis sententiam debeamus eligere tutiorem, et alibi.

Cæterum in praxi I. certum est: si pœnitens certus sit de voto, et solum dubitet, an habuerit animum se obligandi, is voto obligari dicendus est; cum *nemo censeatur dicere, quod non habet in mente, et nemo existimandus est dixisse, quod non mente agitaverit*, ut omnia jura clamant. II. Si dubium sit de voto ipso, ut paulo ante disputatum est, inquirendum, an dubium sit mera suspicio, et scrupulus, ut sæpe in mulierculis accidit, quæ levioribus mōtivis, vanisque apprehensionibus maxime solent commoveri; an vero probabilibus rationibus nitatur, quæ mentem ita suspensam teneant, ut in neutram partem ferre sententiam queat; qua in re in primis verba a promittente prolata, et circumstantiæ, et conjecturæ sunt perpendendæ. Si primum, rejiciendæ sunt. Si alterum, tutiorem partem præstat eligege, et si opus sit, dispensationem seu commutationem petere, ut tuto possit pœnitentis animus quiescere. III. Quod aliquem, voto emisso, pœniteat ejusdem, non ideo votum invalidum fuisse infertur; non raro enim nobis displicent plura, quæ tamen perfecta deliberatione peracta sunt; at si tamen votum ex vehementiori aliqua perturba-

tionem iræ, timoris, etc. processisset, ejusdemque statim voventem pœnituisset, non leve indicium est, votum fuisse invalidum. IV. Pariter si quis paulo post, quam aliquid Deo promiserit, dubitet, an fuerit vera promissio, an simplex propositum, ordinarie præsumitur non vovisse. Nam ordinarie votum ea fit animi deliberatione, ut facile quisque paulo post ejus emissionem possit ejusdem recordari. Concina *ibi* c. 2. n. 6., et Antoine *ibi* n. 2.

CAS. II. Martha in gravi Filii sui infirmitate vovit, si convalesceret, id effecturam, ut per annum in habitu votivo incederet. Sed minime id factum est. Qu. An votum teneat, et an alicujus culpæ rea Martha dicenda sit.

Resp. Votum tenere; quamvis, si Martha adhuc conjugata supponatur, ejus votum imbibitam habeat conditionem, *nisi Vir contradixerit*; præsertim cum de re agatur dominativæ ejus potestati subjecta. Quare si ejus culpa votum non fuerit impletum, gravis noxæ rea est mulier; cum votivi habitus delatio per integrum annum censeatur in voto materia gravis. At si id vel repugante viri voluntate, aut alia excusante causa contigerit, nullius culpæ rea erit judicanda; atque hæc ex communibus *de voti obligatione* doctrinis satis intelliguntur; et perspicua sunt, quæ de Mulieris Voto Num. 30. 7. habentur: *Si maritum habuerit, et voverit aliquid. . . . quo die audierit Vir, si non contradixerit, voti erit rea. Sin autem audiens contradixerit. . . . , propitius erit ei Dominus.*

CAS. III. Die infra Octavam Corporis Christi, occurrente Festo duplici, Parochus solemnem Pro-

cessionem SS. Sacramenti instituturus, solemnem Missam facit votivam de Sacramento. Qu. An rite, et quid, si Missam privatam fecisset?

Resp. Quoad Missam solemnem rite quidem, exceptis tamen Festis 1. et 2. classis: in quibus dicenda est Missa de Festo cum comm. Octavæ SS. Sacramenti. At ea tamen Missa infra Octavam non votiva, sed de Octava ipsa a Parocho præstat cantari, ut ex Pittono Cuppin. pag. 264. n. 6., et Cavaller. Tom. 4. de Inst. Clem. ad §. 12. num. 5.

Quoad Missam privatam dicendum est, non licere; quia ratione solius solemnitatis permittitur Missa discordans ab Officio; et ideo sollemnis esse debet, id est, ut inquit Cavaller., *in cantu, et cum Ministris sacris, quia privatam et sine Ministris sacris, fieri non posse arbitror, nisi diebus illis, qui Missas votivas universim non respuunt, tametsi habeatur circumstantia expositionis, Tom. 4. c. 7. decr. 33. n. 2.*

In Ecclesiis tamen Minoribus, præsertim Ruralibus, indulgendum esse videtur, ut cum ex Ministrorum defectu Missa sollemnis haberi non possit, ejus loco privata celebretur. Hæc namque et in Anniversariis permittitur ex Decr. S. R. C. 19 Jun. 1700, et in diebus S. Marci, et Rogat. Minorum post Processionem in Parochialibus, ubi ex Ministrorum defectu cantata fieri non possit. S. R. C. 14. Febr. 1705., Quart., Guyet., et Cuppin. pag. 214. n. 17. Ergo etiam in nostro Casu, uti in casu Expositionis XL. Hor. Cavaller. loc. cit. insinuare videtur.

MENSE OCTOBRI.

CAS. I. **P**ERYTUS Sacerdos gravatus pluribus Missarum oneribus nova stipendia recipit pro aliis Missis celebrandis. Qu. An peccet graviter.

Resp. Affirmative. Notum est enim, quam graviter ejusmodi abusum insectati sint Urban. VIII., et Innocent. XII. Constitutionibus suis, et S. Congreg. Conc. Decretis, comminatis etiam pœnis privationis vocis activæ etc. in Superiores Ordinum Regul., et Interdicti contra Ecclesiarum Ministros, qui statuta hac de re Decreta violare præsumpserint. En perspicua verba: *Eleemosynas vero manuales, et quotidianas pro Missis celebrandis ita demum iidem accipere possint, si oneribus antea impositis satisfecerint, ut nova quoque onera suscipere valeant.* Neque Perytum juvat, quod sponte a fidelibus offerantur; nam subditur: *Alioquin omnino abstineant ab hujusmodi eleemosynis etiam sponte oblati in futurum recipiendis etc.* Excitatis autem dubiis quæsitum est, an absolute novorum onerum receptio prohiberetur, nisi prioribus oneribus omnino impletis, an vero saltem accipere iis liceret, qui congruo tempore possint omnibus satisfacere. Sacra etc. respondit, non prohiberi absolute, et posse eos nova etiam onera suscipere, *dummodo infra modicum tempus possint omnibus satisfacere.* Ac demum facto quæsito, an dictum *modicum tempus* reputandum sit tempus duorum, vel trium mensium; Sacra etc. respondit: *Modicum tempus intelligi intra mensem, 17. Jul. 1655.* Sed videatur Bened. XIV. *Instit.* 15. vol. 3., qua nihil ad rem clarius, et opportunius.

Unum juverit animadvertisse. Scilicet, modicum tempus unius mensis generatim definiri, si quidem nihil aliter de offerentium voluntate constaret. Nam si offerens Missas libere Sacerdoti concedit, ut ad longius tempus celebrationem differat, differre ipse poterit. Et contra, si quis Missam petit, ut ab instanti periculo, vel ab infortunio, aut infirmitate liberetur, confestim Missæ celebrandæ sunt. Quare sæpe res ex circumstantiis erit iudicanda, ne fideles aliter de sua voluntate, ac pietate fraudentur.

CAS. II. Eulerus confitetur incestum habitum cum sorore Uxoris suæ. Confessarius ipsum monet, ut a debito petendo debeat abstinere, donec ab Ordinario cum facultate absolvendi ab incestu impetret dispensationem super impedimento. Utraque facultate impetrata, accedit Pœnitens et confitetur, se semel, aut iterum petiisse. Qu. I. An Confessarius de amisso jure petendi pœnitentem recte monuerit. II. An possit ipsum nunc absolvere, et dispensare.

Resp. Ad I. Affirmative. Etenim privatio juris petendi ex iis pœnis esse videtur, quæ etiam ab ignorante incurruntur, uti tradit ad discrimen censurarum, quæ primario pœnæ medicinales sunt, Sanchez de Matrim. *lib. 9. disp. 32. num. 20., 21. et 50.* Et aliunde Confessarius, ut Medicus, et Doctor tenetur opportune leges docere, ac de suis obligationibus pœnitentes monere, ut impleant, quæ præcepta sunt, et quæ sunt prohibita, devitent. Neque enim hic ea pericula locum habent, ob quæ prudens Confessarius, saltem ubi de Ecclesiastica lege agitur (ut late *Cas. II. Septemb.*

1778. disseruimus) in bona sua fide pœnitentem relinquere debeat. Nam is reddere petenti potest, et debet; nec ulla ratione ad petendum cogitur, nisi forte in casu, quo petitio potius redditio cœseri debeat, atque ideo licita judicari. Igitur recte Confessarius pro munere suo pœnitentem monuit, ut legi Ecclesiæ obtemperando, et reatus sui pœnam ferat, et imposterum a relapsu deterreatur.

Ad II. Item affirmative. Audivimus, quosdam disputantes contendere, Eulerum in reservationem incidisse; eo quod verum *incestum in primo gradu affinitatis* commiserit, qui in hac Diœcesi sub num. 4. est reservatus. At vero quamvis Eulerus factus sit cum sua Uxore affinis ob copulam cum ejus Sorore habitam; adeoque ad Uxorem accedens incestum quodammodo committat, quatenus Ecclesiæ legem violet; non ille tamen incestus esse mihi videtur, quem feriat Reservatio. Hæc enim cum stricto jure accipiatur, proprie peccata carnis, prout affecta alterius juris sive naturalis, sive divini, aut humani violatione, respicere dicenda est. Jamvero Eulerus ad Uxorem accedens, id est, ad suam, non peccat peccato carnis, sed tantum inobedientiæ contra Ecclesiæ vetitum. Adde vero affinitatem proprie dictam Matrimonium dirimere; tantæ autem vis non est affinitas cum propria Uxore contracta; ergo nec tantæ vis, ut reservata copula censenda sit. Denique non dissimili ratione disserit P. Giribaldus, loquens de *copula cum Virgine* in hac nostra Diœcesi pariter reservata. Nempe statuit, in reservationem quidem incidere Sponsum de futuro, qui Sponsam suam virginem violaret: „At non incurrit, inquit, Spon-

„sus de præsenti, qui ante elapsum bimestre ad
 „deliberandum de statu Sponsæ concessum, illam
 „etiam violenter defloravit; quia talis accessus
 „non est ad aliam, sed ad suam. Reservatio
 „autem intelligitur de copula fornicaria; unde
 „iste non peccaret peccato carnis, sed tantum
 „injustitiæ propter violentiam.” *De pœnitent. tract.*
7. cap. 15. dub. 4. num. 85.

At dices, si Maritus sodomitice cum Uxore
 agat, nonne in casum reservatum, *Sodomia etiam*
cum fœminis, incidit? Utique, et amplius. Sed
 quam latum discrimen! Namque ita agendo, æque
 ac cum aliis faceret, nefando peccato carnis, con-
 tra naturam peccat. Insuper vero injuriâ facit
 Matrimonio, dum vas suum non in honore pos-
 sidet, sed nefarie abutitur, contra præceptum Apo-
 stol. 1. *Thessal.* 4. 4.

CAS. III. In die Commemorationis O. F. De-
 functorum ad promovenda eorum suffragia in qua-
 dam Parochiali fieri solet solemnis Expositio SS.
 Sacramenti. Qu I. An liceat ibi Missas *de Requiem*
 celebrare. II. Quæ Missa celebranda sit ante Ex-
 positionem, in qua Hostia exponenda consecratur.

Resp. Ad I. Affirmative. Quamvis enim *de Requi-*
em sive privatæ sive in cantu, etiam pro Anniversa-
 rio satisfaciendo in Ecclesiis prohibeantur, in qui-
 bus fit solemnis SS. Sacramenti Expositio, ex Decr.
 S. R. C. 2. *Decemb.* 1684. et 27. *Apr.* 1697., ex-
 cipienda tamen est dies Commem. Omn. Fid. De-
 functorum; qua die, etiam solemni durante Ex-
 positione, possunt hæ Missæ tam privatæ, quam
 in cantu celebrari, dummodo tamen non ad Al-
 tare Expositionis celebrentur. *Cavaller. Tom. 4.*

cap. 7. Decr. 43., et Cuppin. pag. 126. num. 31.

Ad II. Advertendum est, hic non agi de Expositione solemni XL. Horar., quæ ex Instruct. Clem. XII. gaudet privilegio, ut Missa fiat votiva de SS. Sacram., exceptis tantum Festis, et Dominicis 1. et 2. class. et Fer. majoribus, ut late docuimus *Cas. III. Junii ann. super. 1782.*, sed de peculiari Expositione ad promovenda Defunctorum suffragia, ut habet Casus.

Itaque videtur, oportere in casu Missam fieri *de Requiem* juxta ritum die Commemor. Omn. Fidel. Defunct. a Rubrica, et S. R. C. Decretis præscriptum, quibus Missæ omnes de Octava Omn. SS. omnino prohibentur, præter Missam Conventualem post Tertiam in Cathedralibus, et Collegiatis. Nec videtur incongruum, quod in ea Missa consecratur Hostia exponenda, modo reponatur in Tabernaculo, et finita Missa celebrans depositis paramentis nigris, et assumpto Pluviali iterum ad Altare accedat pro facienda Expositione.

At Hostiam exponendam consecrari in paramentis nigris incongruum videtur erudito Auctori *Ritus in Recit. Officii, et celebr. Missæ Defunct. Bononiæ typis Longhi 1782.* Sed quæ Missa, quæso, erit dicenda? Non quidem *de Octava*, prohibentur enim omnes præter solam Conventualem, ut dictum est, S. R. C. Decretis apud Cavaller. *Tom. 3. cap. 1. decr. 2. et 3.* Neque etiam *Votiva de Sacramento*, nam si ea die occurreret Officium duplex de aliquo Sancto, Missæ omnes de eodem Sancto iisdem Decretis prohibentur præter Conventualem. Quod si dixeris, fieri posse Missam de Octava, quæ in casu haberi potest pro Conventuali, forte non erit repugnandum; Conventualis enim

Missa est, ad quam fit Populi conventus, ut in Casu supponitur.

MENSE NOVEMBRI.

CAS. I. **V**ICTORINUS post factum votum de ducenda in Uxorem Virgine paupere, et timorata, sponsalia contrahit cum Eulalia Vidua divite. Qu. An hæc sponsalia valida sint.

Resp. Cum distinctione. Vel enim Votum absolute emissum est, vel conditione adjecta, *si uxorem duxero*. Si primum, valida sunt sponsalia; sin alterum, sunt irrita, et contrahere volens Victorinus, contrahere tenetur juxta votum. Pendet itaque casus solutio a definienda ejus voti validitate. Scio equidem, a nonnullis validum judicari, etsi absolute emissum sit; eo quod conditionem illam, *si uxorem duxero*, semper in eodem tacite existimant includi, ut refert Sanchez *lib. 1. disp. 4. num. 10.*

Verum hæc opinio bene habet quidem, si reipsa Vovens sub illa conditione vovisset. Namque ea conditione posita, votum electioni status perfectioris non adversatur, et aliunde continet opus pium tum pietate personæ, quæ pauper est, tum pietate causæ, quæ est ad ejus paupertatem sublevandam. At ubi ea conditio nec a Vovente apposita sit, nec præ oculis habita, perperam a nobis apponeretur; cum notum sit ex D. Thom. 2. 2. *qu. ult. art. 4.* tantum vota omnia valere, *quantum se extendit voluntas, et intentio voventis*, et Deuter. 23. *juberis id tantum facere, quod promisisti, et propria voluntate, et ore tuo locutus es.* Igitur si absolute vovit Victorinus, et per

modum unius promissionis promisit Deo se ducendum Virginem pauperem, non debet a nobis fieri divisio, ut dicamus, valere votum, quoad ducendam pauperem, non autem valere, quoad ducendi obligationem. Atqui si est votum absolutum contrahendi cum aliqua Virgine paupere, omnino irritum est, quia contra evangelica consilia continet obligationem relinquendi statum perfectionem, et amplectendi imperfectiorem Matrimonii: quæ tota ratio est, ob quam omnes affirmant, Matrimonium non esse per se materiam voti. Ergo si votum Victorini absolutum sit, valida erunt Sponsalia cum Eulalia Vidua.

Neque dicas: Si quis jurasset puellæ alicui, se eam ducturum in Uxorem, teneretur ducere. Ergo a pari in casu de Voto. Sed discrimen est, quia sponsalia jurata acceptata fuerunt a puella; ideoque promissor tenetur promissionem implere. At votum de Matrimonio contrahendo non acceptatur a Deo, utpote impeditivum status perfectionis, ut dictum est. Nec paupertas puellæ vincit majus bonum Cælibatus, nec Matrimonium est medium per se ordinatum ad pauperum puellarum inopiam sublevandam. Igitur votum non tenet. Sanchez *loc. cit. num. 12.*, et Concina *Tom. 3. dissert. 1. cap. 5. num. 7.*

CAS. II. Confessarius puellæ suæ poenitenti in actu Confessionis dicit: noli amplius apud me confiteri; nam tui amore captus sum. Qu. An graviter peccaverit, et sit denuntiandus.

Resp. Affirmative. Negat quidem Bordon. *Man. Consult. sect. 25. num. 55.*; eo quod per ea verba potius colligatur detestatio sollicitationis ob ma-

lum, quod timetur, et respuitur. Si ita revera ex circumstantiis appareat, non repugnaverim omnino; ut propterea magnæ potius imprudentiæ, quam sollicitationis, Confessarius ille redarguendus sit.

At per se perspicuum est, ejusmodi phrasibus amorem carnalem, turpemque indicari. Nihil autem efficacius habent Amantes ad mutuum sibi amorem conciliandum, et fovendum, quam his, aliisque verbis amorem quisque suum profiteri, et contestari. Igitur Confessarius, qui in actu Sacramentalis Confessionis amatoriiis ejusmodi verbis cum puella usus est, et gravis noxæ contra Sacramenti religionem est reus, et a pœnitente denuntiandus, juxta Summorum Pontificum Constit., et præsertim Gregor. XV. *Universi Dominici Gregis*, et Benedict. XIV. *Sacramentum Pœnitentiæ*. Atque ita cum Trimarcho Felix a Potest. Tom. 2. p. 3. cap. 11. num. 561.

CAS. III. Dum SS. Sacramentum in solemnî Processione circumfertur, Clerus, Populusque incedens in occurso, et transitu ante SS. Hostiam genuflectit. Parochus autem id fieri prohibet, eo quod Processionem impediant. Qu. An recte?

Resp. Negative. Idque ex reverentia debita SS. Sacramento, et ex Decreto S. R. C.: *In Processionibus SS. Sacramenti, quæ occasione XL. Horar. fiunt per Ecclesias, debent processionaliter incedentes ante Sacramentum in occurso, et transitu a latere ejusdem facere genuflexionem, dummodo in transitu videant, in una Can. Reg. Lateranen. 1. Martii 1681. Cavaller. Tom. 4. cap. 10. decr. 7. num. 3.*

MENSE DECEMBRI.

CAS. I. **M**ELETIUS Parocho suo aperit, se habere triticum et gemmam et alia bona fide empta a fure; et cum idem fur habeat in bonis, unde restituat, quærit, an nihilominus teneatur ipse ad restitutionem. Qu. Parochi iudicium.

Resp. Parochus: teneri Meletium gemmam restituere Domino, et alia, quæ emerit, impermixta. Duo rerum genera emit a Fure Meletius, id est, quæ unico usu, ut ajunt, consumptibilia sunt, ut triticum, et quæ non sunt consumptibilia, ut gemma. De gemma, aliisque ejusmodi conveniunt omnes, teneri Meletium restituere Domino, etsi Fur potis sit, et paratus compensare; namque res aliena, quæ extat, *semper clamat ad Dominum*, ut veteri principio notum est.

Controvertitur tantum de rebus unico usu consumptibilibus. Bannes, Salon, alique apud Diam *part. 3. tract. 5. Miscell. resol. 43.* negant Meletium teneri ad res ipsas in specie restituendas. Nam ejusmodi res, quæ sunt materia mutui, recipiunt functionem in genere suo; ut propterea possit una pro alia substitui. Contra Azor. *p. 3. lib. 4. cap. 3. qu. 4.*, et alii contendunt, etiam res unico usu consumptibiles, si extant, esse in propria specie Domino suo restituendas; eo quod res aliena, quæcumque sit, et ad quemcumque possessorem transeat, *clamat ad Dominum suum*.

Verum rectius distingues. Vel triticum illud fuit cum alio suo tritico a Fure confusum, vel erat impermixtum; idemque dic de cæteris consumpti-

bilibus. Si primum, utique non tenetur Meletius restituere. Siquidem Fur per mixtionem et confusionem acquisivit dominium rei furto sublatae, ut patet ex iis, quae, ubi de Justitia et Jure, *de domini acquisitione* traduntur; et solum ei debitum inest, ut per æquivalens compenset, cum memo debeat, *ex regul. 48. in 6.*, re aliena locupletari. Igitur potuit Fur transferre, et per venditionem revera in Meletium rei dominium transtulit. Si ita sit, Meletius ejusdem rei factus est Dominus. Ergo non tenetur restituere; sed totum Furi debitum inest compensandi. At vero si res erit impmixta, in quemcumque transfertur, semper ad Dominum suum clamat, semperque restitutioni obnoxia est. Igitur restituet Meletius; et si rem ipse cum suis miscuit, restituet æquivalens, et habebit actionem contra Furem. Quod etiam *l. 78. ff. de solution.* perspicue decretum est: *Si alieni nummi in scio, vel invito Domino soluti sunt, manent ejus, cujus fuerunt. Sed si mixti aliis sunt, ita ut discerni non possint, ejus fieri, qui accipit.* Layman, Bonac., alique, quos sequitur Giribald. *tract. 2. de rest. cap. 2. num. 11.*

CAS. II. Lucretia Conjux eo defectu laborat, ut ex Medicorum judicio sit moritura, si pariat. Qu. I. An teneatur, aut possit reddere. II. An sterilitatis pharmacum sumere.

Resp. Ad I. Negative. Siquidem Conjuges ad debiti redditionem non teneri, cum vitæ periculum timeatur, perspicue docet D. Thom. 4. *dist. 32. qu. unic. art. 1.*, et in *supplem. qu. 66. art. 1.*, et rationem tradit, quia ordo cum naturæ, tum charitatis postulat, ut primum propriæ personæ

conservationi, et incolumitati provideatur, et deinde prolis generationi; atque ideo Conjuges ad hoc se mutuo obligant, sub hac justissima conditione *salva tamen personæ incolumitate*. Immo nec posse reddere videtur, quamvis in Conjuge incontinentiæ periculum immineret. Nam ex una parte Mulier non potest cedere naturali obligationi servandi propriam vitam, cujus custos est, non domina. Et ex alia parte vir, si velit, abstinere a peccato potest, et aliis sibi spiritualibus remediis consulere; quemadmodum sæpe præstent Conjuges oportet, quoties eorum alterum gravioribus, diutinisque morbis, quod non rare accidit, laborare contigerit. Sanchez *de Matrim. lib. 9. disp. 24.*, et Giribald. *de Matrim. cap. 19. disp. 14.*

Ad II. Item negative. Ejusmodi enim pharmacorum propinatio, ac sumptio directe est contra naturæ institutionem, nec potest ulla causa co-honestari. Giribald. *loc. cit. dub. 7. num. 52.* Et qui talia audent, et tentant, merito in Jure homicidis comparantur. Sic *cap. 5. de Homicid.* decrevit Pontifex: *Si aliquis . . . mulieri aliquid fecerit, vel ad potandum dederit, ut non possit generare, aut concipere, vel nasci soboles, ut homicida teneatur.* Idemque habet Sixtus V. celebri Constit. *Effrenatum* §. 5., ubi gravissimis statutis pœnis contra procurantes abortum, ait: *Præterea eisdem pœnis teneri omnino statuimus eos, qui sterilitatis potiones, ac venena propinaverint etc. ac mulieres ipsas, quæ eadem pocula sponte, ac scienter sumpserint.* Sixtinam quidem quoad pœnas temperavit Gregor. XV. sua Constit. *Sedes Apostolica*. Sed hæc audere, et tentare æque impium, et nefas etc.

CAS. III. Gerinus Clericus in ebriate commisit Homicidium. Qu. An factus sit irregularis.

Resp. Ex homicidio, vel mutilatione etiam casuali posse irregularitatem incurri, id est, dum quis casu occidit, aut mutilat, dans operam rei illicitæ, *Cap. Suscipimus* 10., et *Cap. De cætero* 11., de *Homic.*, aliisque juribus notum est. Itaque in casu, si Gerinus voluntarie se inebriavit, sciens se in ebrietate consuevisse arma sumere, et homines percutere, etsi nihil tale voluerit, irregularis est. Secus ab irregularitate videtur excusandus; ut satis colligitur ex *Cap. Si constiterit* 12., de *Accusation.*, Ferraris verb. *Irregularitas sub num.* 11.

ANNO 1784.

MENSE JANUARIO.

CAS. I. **H**ERMOLAUS contractis Sponsalibus cum Julia discessit e Patria. Julia aliquandiu ejus reditu frustra expectato Matrimonium de præsentì contraxit cum Hilario Hermolai fratre. Ipsa nuptiarum die insperato redit Hermolaus, et rem admiratus petit Juliam sibi Sponsam. Qu. I. An Julia ob discessum Sponsi potuerit cum alio contrahere. II. Ex duobus Fratribus cui possit, et debeat nubere.

Resp. Ad I. Affirmative, contrahere quidem potuisse cum alio, dummodo absentis Sponsi redi-

tum legitime expectaverit. In primis scilicet, si de Sponsæ consensu Hermolaus discessisset, tenetur Sponsa *naturali jure* expectare toto eo tempore, quod inter ipsos conventum est: *Quid enim tam congruum fidei humanæ, quam ea, quæ inter eos placuerunt, servare?* l. 1. §. *de Pactis*. Secundo, si autem Sponsus inscia vel dissentiente Sponsa discessisset, non conveniunt jura in definiendo tempore, quo debeat ipsa absentem Sponsum manere. Nam de Jure Civili, si Sponsus ex causa necessaria discessit, puta ob ægritudinem, ob Parentum mortem, ob grave aliquod negotium, negotii finis dicitur expectandus, l. *Sæpe ff. de Sponsal.* Si ex causa voluntaria discessit, et intra Provinciam sit, expectandum esse biennium, l. 2. *C. de Sponsal.*; si extra Provinciam, triennium, l. 2. *C. de Repudiis*. At Jure Canonico, nullo præscripto tempore ad expectandum Sponsos, qui *dimittunt terram, se ad alias partes transferentes*, absolute permittitur, quod *liberum erit Mulieribus ipsis ad alia vota se transferre*, ut habetur *Cap. De illis 5. de Sponsal.*, et quidem etiamsi sponsalia fuissent juramento firmata, *recepta tamen de perjurio pœnitentia, si per eas steterit, quo minus fuerit matrimonium consummatum.*

Hinc disputant Theologi, an ideo Jus Civile a Canonico Jure sit correctum, nec ne; sive utrum leges illæ biennii, et triennii vigeant adhuc, et obligent. Et alii quidem affirmant, maxime Jurisperiti, Rosignol. *de Sponsal. II. prænot. 12. num. 9.*; et alii negant, Sanchez *de Sponsal. disp. 54. num. 6.* Verum quidquid sit de hac quæstione; conveniunt Doctores, quod, etsi Jure Pontificio nullum tempus ad expectandum præscribi-

tur, non ideo liberum omnino sit Sponsæ nullum tempus sibi ad expectandum proponere, sed rem aut prudentum judicio determinare, aut potius ad Episcopum confugere, oporteat, qui absenti aptum tempus constituat, quo elapso liberum sit Sponsæ ad alia vota transire, quemadmodum Eminentissimo Odescalco Archiep. Mediolanen. respondit Sacr. Congreg. Concilii sub die 2. Octob. 1725.; atque his vestigiis inhærens sapientissime decrevit in hac Diœcesi servandum Benedict. XIV. Instit. 5. Vol. 3.: *Cum hæc ita sint, decernimus, Nobisque, aut Vicario nostro Generali significari volumus, quoties aliquis in hac Civitate, et Diœcesi, contractis antea sponsalibus, alio demigrat, nullum sui nuncium tradit, vel promissam fidem non tenet, nec post diuturnum tempus revertitur. Nos enim statuto ad redeundum tempore, nisi ille paruerit, liberum eum declarabimus, qui in Civitate, vel Diœcesi permanserit. Itaque si ita se gessisset Julia, et ejusmodi Diœcesana lege servata, cum alio, non cum Hermolai Fratre contraxisset, licite contraxisset: secus autem, illicite.*

Ad II. Neutri videtur Julia nubere posse. Non Hilario; quia ob sponsalia prius contracta cum Hermolao ejus Fratre obstat impedimentum justitiæ publicæ honestatis. Non Hermolao; eo quod ob Matrimonium ratum cum Hilario, etsi invalidum, quia tamen non invalidum defectu consensus, idem publicæ honestatis impedimentum ortum est; quemadmodum etiam argumentatur Bonacina. *qu. 3. pag. 11. num. 20.*

Verum, etsi ex dicto matrimonio rato revera oritur publicæ honestatis impedimentum; ejusmodi tamen impedimentum de jure efficax non est ad

dirimendum priora sponsalia valida. De jure inquam. Nam cum de jure antiquo *Cap. unic. de Sponsal. in 6.*, ex sponsalibus etiam *invalidis* æque oriretur publicæ honestatis impedimentum, atque ex matrimonio rato *invalido*, ibi decernitur impedimentum ejusmodi ex sponsalibus invalidis ortum, quamvis efficax ad dissolvenda sequentia sponsalia cum alia consanguinea, non tamen esse efficax ad dissolvenda sponsalia valida præcedentia. Igitur recte infertur, nec publicæ honestatis impedimentum, quod adhuc post Tridentinum oritur ex matrimonio rato *invalido* (modo non defectu consensus) efficax non esse ad dirimenda valida sponsalia priora. Nam jus antiquum quoad publicæ honestatis impedimentum jure novo Trid. *Sess. 24. cap. 3.* nonnisi quoad duo correctum est. Scilicet 1. non oriri ex sponsalibus quacumque ratione irritis. 2. Ex sponsalibus validis ortum non extendi, nisi ad primum consanguinitatis gradum. At in cæteris, et quoad matrimonium ratum, *durare adhuc impedimentum in omnibus illis casibus et gradibus, quibus de jure veteri ante prædictum Decretum Concilii introductum erat*, ut loquitur S. Pius V. *Constit. Ad Romanum spectat.* De hoc autem impedimento nullum est, præterquam in d. *Cap.*, in veteri jure vestigium. V. Giribald. *de Matrim. Tract. X. c. 13. num. 35.*

Atque hæc quidem generatim dicta obtinent, ut patet, si adhuc sponsalia Juliæ cum Hermolao subsistant. At si fingas, priora sponsalia fuisse legitima Episcopi auctoritate dissoluta, quid dicendum? Neque Hermolao posset Julia nubere; nam ex una parte, sponsalia præcedentia non amplius subsistunt, et ex alia, impedimentum publi-

cæ honestatis *efficax est ad impediendum et dirimendum sequentia sponsalia, vel matrimonia*, ut dicitur eod. Cap. unic. de Sponsalib. in 6.

CAS. II. Faustinus sub Festum Omn. SS. e Parochia S. Antonii transiturus cum familia in aliam S. Blasii, gravi morbo correptus decumbere ibi coactus est. Tota jam familia in Parochiam S. Blasii translata, Faustinus in dicta S. Antonii Parochia moritur. Qu. Ad quem Parochum spectet jus Sepulturæ.

Resp. Jus Sepulturæ spectare ad Rectorem Parochiæ S. Antonii, ubi Faustinus mortuus est. Nam si jus spectare velis ratione domicilii, Faustinus nondum domicilium suum proprie mutavit. *Domicilium enim re, et facto transfertur*, ubi Glossa: *facto intellige et animo: nam hæc duo necessaria sunt.* l. *Domicilium ff. ad municip.*, et late alias diximus ad *Cas. 2. Jul. 1780.*, et ad *Cas. 2. Aug. 1782.* Atqui Faustinus etsi animo, nondum tamen facto, et corpore domicilium suum deseruit. Ergo. Idem dic et multo magis, si jus spectetur ratione Parochiæ. Ut enim facilius acquiritur Parochia, quam domicilium, *cit. Cas. 1780.*, et Rota *P. XI. Recent. Decis. 348. num. 3.*, sic difficilius signanter ab infirmis mutatur, sive jus Ecclesiæ amittitur, a qua salutis pabula receperunt; argumento desumpto ex *Cap. De his 4., de Sepul.*, ubi de his, qui cum suis bonis ad religiosa loca se transferunt, decernitur: *Si in ægritudine ipsa ad religionem transeant, dummodo de ægritudine illa decedant, de bonis suis ipsis Ecclesiis, a quibus assumpti fuerint, canonica debet portio exhiberi. Si vero in sanitate se transtulerint, cogi non possunt*

aliquid præscriptis Ecclesiis impertiri. Cohærenter ad hæc vide speciale Romani Cleri statutum: Lib. 3. §. 12. sic statuitur: Quisquis bene valens de una ad aliam Parochiam animo mutandi domicilium, seu habitationem se transfert, eo ipso domicilium ipsum, quoad jura Parochialia, mutasse censetur. At seq. §. 13. sic decernitur: Infirmus vero, quantumvis domicilii mutandi animo discedat, nonnisi duobus mensibus elapsis, novum domicilium acquirit, quoad præjudicium prioris Parochiæ. Unde si infra bimestre tempus decedat, jus funerandi ad priorem Parochiam, de qua discessit, pertinere sancimus. Speciale sane statutum, quod apud nos nullo jure, nullaque consuetudine obtinet; sed tamen gravi nobis argumento est, ut dicamus, jus Sepulturæ Faustini, qui in Parochia S. Antonii discessit, a qua translatis mobilibus, et familia, erat discessurus, ad ejusdem Parochiæ S. Antonii Rectorem pertinere: quemadmodum jus Sepulturæ dicendum foret ad Rectorem Parochiæ S. Blasii spectare, si, ad ipsam cum se Faustinus translisset, ibi decederet, etsi discessisset infirmus, cum de jure communi apud nos æque valeat, quod Quisquis sive bene valens, sive infirmus de una ad aliam Parochiam animo mutandi domicilium, seu habitationem se transfert, eo ipso domicilium ipsum, quoad jura Parochialia, mutasse censetur.

CAS. III. Capellanus accepta eleemosyna, ut sequenti die pro anima nuper defuncti ad Altare Privilegiatum celebraret, celebrationem distulit usque ad diem, in qua posset Missam facere *de Requiem*, eo quod putet, Missam non gaudere

Indulgentia Altaris Privilegiati, nisi dicatur *de Requiem*. Qu. An bene?

Resp. Non bene se gessisse. Utique generatim tum ex concessione privilegii, tum ex Declaratione S. R. Congr. *In Altari Privilegiato pro Defunctis debet celebrari Missa de Requiem, alias Indultum non suffragatur.* 1. Jun. et 3. Jul. 1661. At id intelligitur, quotiescumque secundum Ecclesiæ Ritum Missæ *de Requiem* celebrari possint. Quare ubi celebrari prohibentur, sive ratione Officii, sive ratione Expositionis SS. Sacramenti, ne Defunctorum animæ suis suffragiis priventur, aliis indubiis Decretis indultum est, ut Missæ de Officio currenti, imo etiam, exposito SS. Sacramento, Missæ de Semiduplici, FERIALES, et VOTIVÆ cum applicatione Sacrificii perinde Defunctis suffragentur, ac si celebrarentur *de Requiem*; et quidem non solum quando ex obligatione dicendæ sint, sed etiamsi ex devotione celebrentur. Clem. XI. Const. *Cum felicis recordationis*, et S. Congr. Indulg. 20. Jul. 1751. Ita fere perdoctus Cuppin. *De Miss. Votivis* n. 45. Non ergo eo prætextu differendæ sunt Missæ, nec piorum voluntates fraudandæ.

MENSE FEBRUARIO.

CAS. I. HORATIUS decessit e vita debitis supra modum gravatus. Mævia Uxor prævidens fore, ut omnia Mariti bona sequestratione occupentur, multa occultavit, ut sibi, et Filiis provideret. Et in judicio requisita, negat cum juramento, se quidquam de Mariti bonis occultasse. Qu. An furti, ac perjurii rea dicenda sit.

Resp. Ad I. Quidem Mæviam non esse furti ream, si tantum occultavit, quantum jure conceditur retinere posse. Cum enim *l. Qui bonis cessit, non sit fraudandus quotidianis alimentis*, perspicuum est, etiam ipso Jure Civili saltem illud concedi, quod necessarium est ad se suamque familiam e gravi necessitate sublevandam. Imo æquissime nobis sentire videntur Doctores, qui docent, si Horatius non ex sua culpa, sed infortuniis, humanisque vicissitudinibus impotens ad solvendum factus sit et decoctus decesserit, a familia sua posse tantum retineri, quantum tenuiter vivere possit secundum suum statum; Sylvest., Navar., Lessius, ac Rosignol. *de Restit. III. prænot. 3. num. 4.* Itaque si Mæviam, ut Casus supponit, illud tantum occultaverit, quod jure eidem concessum est, non erit furti rea. At vero

Ad II. Videtur certe a perjurio excusari non posse, si requisita negaverit, se quidpiam occultasse. Eam quidem plures eximunt, et excusant, ut habes apud Giribald. *Tract. 2. de Restit. dub. 2. num. 17:* „Uxor et Filii, si cognoscant post mortem Patris, et Mariti omnia pro debitis a Creditoribus auferenda, poterunt aliqua occultare necessaria ad parcam, et honestam sui sustentationem, et in judicio requisiti, jurare poterunt, se nihil occultasse, hoc est, non sibi debitum.” Verum hæc doctrina videtur facile revocari posse ad duas propositiones ab Innoc. XI. damnatas: 26. *Si quis vel solus, vel coram aliis, sive interrogatus, sive propria sponte, sive recreationis causa, sive quocumque alio fine juret, se non fecisse aliquid, quod revera fecit, intelligendo intra se aliquid aliud, quod non fecit, vel aliam viam*

ab ea, in qua fecit, vel quodcumque aliud additum verum, revera non mentitur, nec est perjurus. 27. Causa justa utendi his amphibologiis est, quoties id necessarium, aut utile est ad salutem corporis, honorem, res familiares tuendas, vel ad quemlibet alium virtutis actum, ita ut veritatis occultatio censeatur tunc expediens, et studiosa. Et cum amphibologiarum Patroni ita ausi sint, ut in Cœlum os mitterent, Clerus Gallican. an. 1700. hanc Propositionem: *Patriarchæ, et Prophetæ, Angeli, ipse Christus, necdum Viri justî, et sancti æquivocationibus, sive amphibologiis, et restrictionibus mentalibus usi sunt*, damnavit ut scandalosam, et impiam. Ratio autem proscriptionum in eo est, quia in ejusmodi amphibologiis locutio totaliter sumpta est contra mentem, cum neque ex se, neque ex circumstantiis habeat vim significandi totam propositionem internam, seu partem in mente intellectam; ideoque mendacia sunt, quæ per se et directe tendunt ad fallendum. Jamvero, ut ait D. Aug. *Enchirid.* 22., *Verba propterea sunt instituta, non per quæ se invicem homines fallant, sed per quæ in alterius quisque notitiam cogitationes suas perferat. Verbis igitur uti ad fallaciam, non ad quod instituta sunt, peccatum est.* Et in *Epist.* 223.: *Perjuri sunt, qui servatis verbis expectationem eorum, quibus juramentum est, deceperunt.* Porro ad quid ea mentali restrictione, hoc est, non sibi debitum, utitur Mævia, nisi ad fallaciam, et deceptionem? Sed audiatur Angel. Doct. 2. 2. qu. 89. art. 7. ad. 4.: *Quando non est eadem jurantis intentio, et ejus, cui juratur, si hoc proveniat ex dolo jurantis, debet juramentum servari secundum sanum intellectum ejus, cui juramentum præstat.* Unde

*Isidorus dicit: Quæcumque arte verborum quis juret, Deus tamen, qui conscientiae testis est, hoc accipit, sicut ille, cui juratur, intelligit. Imo non solum contra religionem peccat Mævia, sed etiam contra justitiam. Nam cum legitime interrogetur, violat jus, quod habet Judex, ne decipiatur, et ut clare et sincere, et secundum ejus intentionem juretur. Quæ adeo sunt vera, ut, quamvis plures doceant, ex necessitate occultandi verum posse nos aliquando uti æquivocatione externa, et, ut ajunt, determinabili, negent tamen, id ad libitum licere, et multo minus licere, ubi interrogans habet jus inquirendi et sciendi veritatem, ut Judex, Superior etc. Antoine *De Virt. Moral. cap. 4. qu. 2.**

CAS. II. Rusticus e Civitate domum rediens per viam, quæ facit duarum Parochiarum confinium, e carro præcipitatus in ipsius viæ medio, transverso corpore mortuus ita jacuit, ut corpus partim in ditione unius, partim alterius Parochiæ fuerit repertum. Orta est quæstio inter duos ejusmodi Parochos, et accessit tertius, id est, Parochus domicilii, ad quem jus sepulturæ spectaret. Qu. Resolutio.

Resp. Quæstionem inter duos Parochos confines facile expedies, si dixeris, jus, sive onus sepulturæ ad illum pertinere, in cujus Parochiæ finibus reperitur caput cadaveris. Ubi enim est potior, nobiliorque pars corporis, uti est caput, ibi totum esse censetur, *l. Cum. in diversis 44. de Relig. et sumptib. funer.* Quod quidem confirmat praxis, et communis consuetudo, quæ est optima legum interpretes, *cap. Cum dilectus 8., de Consuetud.*

Quoad Parochum Domicilii, res est ex locorum distantiiis definienda, juxta ea, quæ pro evitandis dissidiis præscripsit Bened. XIV. *Instit.* 17. Vol. 5. In primis enim adnotat, *Cap. Is qui, de Sepult. in 6.* esse decretum: *Is qui habens domicilium in Civitate, vel Castro, quandoque ad Villam ruralem se transfert recreationis causa, vel ut ruralia exerceat in eadem; si non electa sepultura decedat ibidem, non in Ecclesia dictæ Villæ, sed in sua Parochiali, vel in qua Majorum ab antiquo sepultura extitit, sepeliri debet; dummodo absque periculo ad ipsam valeat deportari.* Ex qua decretali duo ad evitanda dissidia pro hac sua Diœcesi constituit Pontifex Optimus. I. Declaravit, tunc posse sine periculo, gravique incommodo cadaver deportari, cum ager, ubi Civis decubuit, tribus tantum ab Urbe milliaribus distet. Quare si longe plus, quam tribus milliaribus distet, tunc Parochus agrestis illum tumulo mandare poterit, nec urbanus Parochus cadaver deposcet, nec aliud ratione sepulturæ percipere contendet. II. Etsi relata Decretalis *Is qui* de illo verba minime habet, qui ex agro in Civitatem venit valetudinis causa, vel ut negotiis suis operam impendat; tamen cum eadem omnino sit ratio, inquit Benedictus, ideo de rurali Viro idem prorsus constituendum est, quod exposuimus de Cive, nempe in urbana Parochia sepeliendum ruralem Virum, qui in Civitate vita functus est, si agreste ejus domicilium plus quam tribus milliaribus ab Urbe sejungatur, et ad ruralem Parochum ex sepultura nullum debere fructum provenire. Itaque ex his colligimus, quod, etsi Benedictus nihil de rurali Viro expresse declaravit, qui in aliena rurali Pa-

rochia decesserit, tamen cum eadem quoque sit ratio, idem recte intellige de illo declaratum, et constitutum. Nempe si locus, in quo Rusticus e carro præcipitatus obiit, tribus tantum milliaribus a domicili sui Parochia distet, in hac esse sepe- liendum; secus vero, si plus distet, in Parochia in qua mortuus est, esse tumulandum.

At enim quæres: Utrum distantia isthæc e loco cadaveris ad ipsam usque domicili Parochialem dimitienda sit, an vero ad ejusdem Parochialis ditionis confinium. Putaverim equidem usque ad confinium ditionis Parochialis, cujus ambitum ad instar loci unius in casu recte congruit accipere; quemadmodum ad modum loci unius sumitur totus Civitatis ambitus. Scilicet, fac Blasium Abbatialis et Parochialis Ecclesiæ D. Juliani Bononiæ Parochianum extra Portam S. Felicis ad tria tantum milliaria vita decedere, nonne ad Reverendiss. D. Juliani Abbatem et Parochum jus sepulturæ sui Parochiani adjudicabitur, etsi a Porta S. Felicis usque a D. Juliani Ecclesiam, quæ ad Portam S. Stephani sita est, plus quam unius milliaris distantia intersit? Nempe, quia distantia ab Urbe a mœnibus Urbis attendi debet, non a loco ubi in Urbe Ecclesia sita sit. Ergo a pari, ubi de rurali Parochia agitur, non ipsa Parochialis Ecclesia, sed ejusdem Parochialis ditionis ambitus videtur esse spectandus. Atque hæc quidem generatim arbitror recte constitui. At si forte in Diœcesi contingeret, ut ob alicujus Parochialis ditionis amplitudinem, Ecclesiæ a confinio distantiam, viarumque difficultatem, Defuncti cadaver *absque periculo non valeat deportari*, Juris ipsius dispositio obtinebit, ut in Parochia, in qua de-

cessit, tumuletur. Imo etiam in casu litis ibi tumulari debet loco Depositi, quousque de bono jure maturius videatur. Stat. Rom. ad §. 28. *cap. 1. et §. 6. cap. 4.*

CAS. III. Parochus Confessionem audiens Lucii Sacerdotis intelligit, eum numquam per annum confiteri, nisi cum forte in lethale lapsus sit; unde factum est, ut interdum Confessionem ad annum usque protraxerit, licet quotidie celebraverit. Hinc renuit ipsum absolvere, nisi promittat, se sæpius confessurum. Qu. An recte?

Resp. Per se quidem non recte. Nam Lucius frequentioris Confessionis propositum elicere recusans nullius neque divini, neque Ecclesiastici præcepti violator dici potest. Nam ex una parte illud religiose observat, quod ex Apostolo exprimit Trid. *Sess. 13. cap. 7.*, ut nunquam sibi conscius mortalis peccati ad Altare accedat, nisi præmissa Sacramentali Confessione; et ex altera præter communem legem Concil. Later. *Cap. Omnis utriusque sexus*, nullum habemus pro Sacerdotibus peculiare præceptum, ut sæpius in anno confiteantur. Imo extabat quidem pro Regularibus, *Clement. Ne in agro, De stat. Monach. §. Sane*, Decretum, ut *singulis saltem mensibus ad Confessionem saltem semel accedant omnes, et singuli Monachi*: sed nunc contenditur moderatum a Trid. *Sess. 25. cap. 10.*, et in consilium transiisse; ut propterea Regularium de frequentiori Sacramentorum usu obligatio, ex Regulis singularum Religionum tota petenda sit. Denique vetus etiam quæstio est: an Confessionis annuæ præcepto is

teneatur, qui nonnisi venialium sibi sit conscius. De qua D. Th. disserens ita affirmativam sententiam amplectitur, ut oppositam omnino non rejiciat, *in 4. dist. 17. qu. 3. art. 1. qu. 3. ad. 3.*

Dixi *per se*; ut intelligas *per accidens* fieri posse, ut prudens Confessarius recte se gerere dicendus sit. Atque in primis, si hæc Lucii consuetudo scandalo esse videatur. Tum etiam si eadem comperiat ex eo animi torpore oriri, qui Acediæ filius valde periculosus est, disponitque ad mortale. Denique si præ oculis habeatur singularis Sacerdotum ad vitæ morumque sanctitatem obligatio, et gravissimæ hac de re Sacr. Litterarum, et SS. PP. sententiæ, quibus sanctior vita, animi puritas, ac mundities in Sacerdotibus exigitur; quod et antiqui Canones, et Trid. *Sess. 14. et 22.* et alibi sæpissime inculcant; pronum erit intelligere, prudentem Confessarium facile posse in hac Lucii consuetudine eam animi dispositionem perspicere, quæ ut a Sacerdotis munere, officiis, ac dignitate aliena, ita et periculosa sit, et omnino extirpanda. In malo statu esse a Doctoribus Regularis ille conjicitur, qui menstruam Confessionem, etsi non rigore præceptam, negligeret; tum Christianus, qui, quod non sit sibi mortalis peccati conscius, annuam venialium Confessionem omitteret. Rotar. *Theol. Regul. tom. 3. punct. 1. num. 2.* Nempe aliud est speculative tantum argumentari, et aliud in praxi, et spectata hominis infirmitate, quæ potioribus sæpe remediis indiget, ne cadat, et nemo ignorat, Pœnitentiæ Sacramentum esse uberioris gratiæ fontem, et fortissimum adversus peccata remedium. Trid. *Sess. 14. cap. 3. et seq.*

MENSE MARTIO.

CAS. I. **H**ORTENSIVS Parochus ita se gerit in verbi Dei prædicatione, ut pueros assidue quidem singulis diebus Quadragesimæ doctrinam christianam doceat; sed reliquo anni tempore sola Evangelii prædicatione contentus est. Qu. An recte suo munere fungatur.

Resp. Negative. Siquidem ejusmodi methodus, quam Hortensius, ut certe suis commodis indulgeat, sibi constituit, Ecclesiæ legibus est contraria et a communi consuetudine prorsus aliena. Nam Trid. Synod. Sess. 24. de Reformat. cap. 4., postquam Episcopis mandavit, ut per Parochos saltem omnibus Dominicis, et solemnibus diebus festis Sacras Scripturas, divinamque legem annuncient, perspicue subjungit: *Idem saltem Dominicis, et aliis festivis diebus pueros in singulis Parochiis diligenter ab iis, ad quos spectabit, doceri curabunt, et, si opus sit, etiam per Censuras Ecclesiasticas compellent.* Videsis, quam distincte, et severe. Hinc in nostra Syn. Diœces. lib. 1. cap. 5., rogatis per Christi viscera Parochis, ut subditos sibi pueros, et fœminas omni studio ad Doctrinæ Christianæ rudimenta trahant, alliciant, quandoque negligentes increpent, cogant, additur: *Itaque diebus festis, et præsertim Dominicis, dato signo Campanæ majoris, ante Vesperas, vel alia per diem hora commodiore invitent populum ad Ecclesiam; pueros, puellasque per classes dividant etc.* Cur ergo arbitrio suo ab his legibus communi consuetudine firmatis recedat Hortensius? Deinde, ignoratne ipse, cæteros hujus Civitatis, ac Diœcesis Parochos, qui singulis Dominicis munere suo religiose funguntur, adhuc

solere pluribus in Quadragesima ferialibus diebus, tum sæpe aliis, puta sub Solemnis festis Pentecostes, eos præsertim pueros, et puellas ad Ecclesiam vocare, et erudire, qui primum ad percipienda Pœnitentiæ, aut Eucharistiæ Sacramenta sunt admittendi, nec ideo arbitrari, se a communi lege exemptos, aut huic se muneri ultro satisfacisse? Denique, quos sibi Hortensius doctrinæ fructus speret in pueris, qui per decem menses solidos ab omni doctrinæ institutione vacui sint et jejuni, et quibus tamdiu sui Pastoris vox obmutescat? Sed quid opus est pluribus? Statutam legem, communemque consuetudinem Eminentissimi Archiepiscopi nostri Edictis suis perpetuo confirmarunt, Bened. XIV. *Instit.* 17. *Vol. I.* et Eminentiss. Successores, Vincentius Malvetius, et qui hanc Ecclesiam nunc feliciter moderatur Andreas Joannetus, in suis Encyclicis, quas initio Pastoralis officii ad universos Civitatis et Diœcesis Parochos dedere *anno* 1755. et 1777.

CAS. II. Agapius ob incestum jure petendi privatus cōfitetur Confessario suo, se carnis stimulis vehementius agitatū semel, et iterum petiisse; et quærit, an id sibi licuerit, et liceat. Qu. Confessarii responsio.

Resp. Negative. Affirmat cum Gobat, et Quintanadvennas Patritius Sporer. *tract.* 3. *in II. Decal. Præcept.* cap. 2. *sect.* 2. §. 3. *num.* 65.; nec solum si Agapius jure petendi in pœnam sui incestus Ecclesiastica sanctione privatus sit; sed etiam si Voto castitatis adstrictus, divino jure debeat a petendo abstinere; quia, inquit, Votum, et ejus observatio in prædictis circumstantiis non sunt

amplius de re meliori: ergo non obligant. Sed quin plura congeram, sane hac doctrina liberæ irritationi, et non observationi Votorum latissimus aditus aperiretur. Minus reprehendenda quidem videretur hæc sententia relate ad privationem juris petendi ob incestum Ecclesiæ lege statutam, ut fert casus; eo quod Ecclesiæ leges cum gravi incommodo, aut periculo non obligare dicantur.

At ejusmodi incommodum, et periculum utpote facile obvium, et commune satis nosse debuit Legislator: sed quia Agapius, et quisquis ea pœna detentus sit, obvia quoque habet alia media, quibus saltem ad tempus, et donec dispensationem obtinuerit, possit sibi consulere; sicuti cœlibes omnes præstare tenentur, et frequenter præstant; ideo nulla videtur ratio, ob quam possit a pœna sibi jure imposita, propria voluntate se eximere, et dispensare. Aliis itaque mediis præstat, ut sibi consulat Agapius, et conjugalem fidem ex suo incommodo servare perdiscat, ideoque incommodum ferat, donec petita et obtenta dispensatione, legitime petere valeat. Sanchez *lib. 9. disp. 7. num. 7.*, et Concin. in Decal. *lib. 3. diss. 1. cap. 5. qu. 7.*

CAS. III. Dominica Palmarum Sacerdos extra Missam Fidelibus Eucharistiam ministrans usus est Stola coloris albi, et alter coloris violacei. Qu. Quis rite?

Resp. Magis rite, qui coloris violacei Stola usus est. Non est sane Capellanus alter reprehendendus; nam hac in re non modo dissident Rubricistæ, sed et Rubricæ ipsæ utrumque colorem probare videntur, et probat Merat. *part. 2. tit. 10. n. 31.*

Siquidem Rubrica Miss. *De Colore Param. num. 2. et 5. et Rit. Romanum tit. de SS. Sacram. Euchar. et tit. de Commun. Infirm. colorem album SS. Sacramento attribuunt; atque ideo Baruffaldus tit. 24. num. 25. putat, semper Stola albi coloris esse utendum.*

Verum in casu ii magis rite nihilominus nobis agere videntur, qui Stola utuntur coloris Officio diei convenientis, adeoque coloris violacei in Dominica Palmarum; et ratio est, quia, etsi Rituale cum Missali concordet, generatim attribuendo colorem album SS. Eucharistiæ Sacramento, ubi agitur de Missa, de Processionibus, et delatione ad infirmos etc.; tamen, ubi speciatim agit de *Ordine Eucharistiam ministrandi extra Missam in Ecclesia*, sic habet: *Sacerdos igitur SS. Eucharistiam ministraturus . . . Superpelliceo indutus, ac desuper Stola coloris Officio illius diei convenientis procedit ad Altare.* Atque ita sentiunt Cavaller. *Tom. 3. de Commun. Fidelium decr. 6. num. 5., et Cuppin. Instruct. Liturg. pag. 81. num. 15.*

MENSE APRILI.

CAS. I. **H**YGINUS Parochus in aliam Parochiam translatus comperit, ibi pro Sepulturis multo tenuiorem præstationem fieri, quam in priori Parochia accipere consuevisset. Quare contendit, ac totis viribus enititur, ut majoris præstationis consuetudo inducatur. Qu. An bene?

Resp. Negative. Et habet Parochus rem perspicue a Bened. XIV. juxta Sacros Canones definitam, *Cap. Non satis, Cap. In Ecclesia, Cap.*

Cum abolendæ, de Simonia. Scilicet scribit P. O. Instit. 17. Vol. 5.: Meminerint Parochi, nihil de jure repetendum esse pro exequiis et sepultura; et solum retinendam esse inductam consuetudinem aliquid solvendi; quin tamen judicium ullum fiat in eos, qui hanc consuetudinem violare contenderint, sed causa hujusmodi in forum Episcopi solum adducatur, uti sancitum est *Cap. Ad audientiam* 24. *de Simonia* his verbis: *Per Episcopum loci compescantur, qui malitiose nituntur laudabilem consuetudinem immutare.*

CAS. II. Idem comperit, quamdam ibi esse consuetudinem, ut post Fontis Baptismalis renovationem, quæ fit in Sabbato Sancto, pro infante, qui primus baptizandus defertur, offeratur Parocho Agnus, aut Agni pretio æquivalens. Defertur Infans et ejus Patre Agnum non offerente, negat Parochus Infanti Baptismum. Qu. An hæc consuetudo laudanda sit: et Parochus ea innixus negare Baptismum potuerit.

Resp. Imo et maxime reprobanda. Quam graviter Apostolicæ Sedis sententia generatim improbentur oblationes, quæ occasione administrationis Sacramentorum exiguntur, satis patet ex Responso Clementis XI. ad Cyrillum Patriarcham Græco-Antiochenum sub *die 2. Junii* 1718., tum maxime ex Constit. Benedicti XIV. *Apostolica Prædecessorum* ann. 1745., in qua approbens SS. Pontifex Canonem hac de re editum in Synodo Maronitarum Montis Libani, statuit, alio prorsus tempore, numquam vero occasione administrationis Sacramentorum, oblationes pro Episcoporum, et Sacerdotum sustentatione fieri oportere, ut scilicet

ab Ecclesiastico ordine omnis vel minima avaritiæ suspicio, aut simoniacæ labis species amoveretur. Sed ad rem nostram satis sit illud afferre, quod Pontificiis vestigiis inhærens decrevit Optimus Præsul Imolen. Jo. Carolus bon. mem. Card. Bandi Pii VI. feliciter regnantis Avunculus in sua Diœc. Syn. part. 2. cap. 2. num. 13.: *Quoniam vero non semel ægre audivimus, multorum Infantium Baptisma cum æternæ salutis periculo ad multos dies protrahi, propterea quod in multas Diœceseos Parochias ea corruptela irrepserit, ut Parochi a Parentibus puerorum primo post Sacri Lavacri instaurationem baptizandorum, aut Agnum, aut certam pecuniæ summam tamquam sibi debitam exigant; ideo ad ejusmodi turpem quæstum abolendum, pœnam etc.* Optimam sanctionem hanc non habemus in nostra Synodo. Sed neque opus erat; cum turpis ejusmodi abusus numquam apud optimos Parochos nostros inoleverit, nec umquam, ut speramus, sit inoliturus.

Multo magis improbandum est alterum, quod simoniam nimis redolere videtur. Nam, ut ex D. Thom. 2. 2. q. 100. a. 4., præsumptio venditionis rei spiritualis, seu præsumptio lucrificiendi ex administratione rei spiritualis in iis manifesto apparet, qui ita pro Sacramentorum administratione pecuniam vel rem aliam exigunt, ut, si non detur, administrare nolint. At Hyginus alio forte titulo colorato se tuebitur. Verum nonne omnis vel minimæ avaritiæ suspicio, aut simoniacæ labis species ab Ecclesiastico ordine abesse debet? Trident. Sess. 21. c. 1. Absit igitur et ab Hygino.

CAS. III. Propterea totum apparatus, et Fontem apertum cum ampullis infusi Olei, et Chrismatis

reliquit; nihilque amovet, donec Infantem unum saltem baptizare contigerit. Qu. An rite?

Resp. Negative. Namque in Syn. Bonon. lib. 2. cap. 2. non solum recondi Sacra Olea perspicue præcipitur, sed et sub clave religiose servari, et custodiri; ut scilicet rerum sacrarum nitori, ac reverentiæ rite consulatur: sive, ut in laudata Syn. Imolensi, eadem facta Parochis præscriptione exprimitur, *ut nec sacrilega manus aliquid surripere, nec pulvis ullo modo pervadere possit.* Non rite se gerit Hyginus, qui ea in propatulo ad dies esse sinit.

MENSE MAJO.

CAS. I. **I**N quadam Casuum conferentia cum de Sacerdotibus ad Beneficia Parochialia inhiantibus, et appetentibus disputaretur, asseruit Hesychius, vix posse Sacerdotem Parochiale munus appetere, quin alicujus culpæ reus sit. Qu. Quo sensu sit vera, aut falsa Hesychii assertio.

Resp. Quæstionem hanc resolvit Angelicus Doctor 2. 2. quæst. 185. art. 1., ubi de Episcopatus appetitione disputans, tria, inquit, in Episcopatu, ideoque in quavis alia Ecclesiastica dignitate distinguere posse, et considerari. Primum est Episcopalis operatio, per quam utilitati proximorum intenditur, secundum illud Joan. ult. : *Pasce Oves meas.* Alterum est altitudo gradus; quia Episcopus super alios constituitur, secundum illud Matth. 25.: *Fidelis servus, et prudens, quem constituit Dominus super familiam suam.* Tertium, reverentia et honor, et sufficientia temporalium, secundum il-

lud 1. Timoth. 5.: *Qui bene præsunt Præbyteri, duplici honore digni habeantur.* Jamvero illicitum quidem est, subdit Angelicus, et bene asserit Hesychius, culpæ reum esse Clericum, qui Parochiale munus appetit intuitu celsitudinis gradus, aut circumstantium bonorum; alterum enim præsumptuosum est, et improbavit in Discipulis suis Christus Dominus Matth. 20. dicens: *Scitis, quia Principes gentium dominantur eorum, etc.* Alterum ad cupiditatem, et ambitionem pertinet, redarguitque idem Dominus in ambitiosis Pharisæis Matth. 23.: *Amant primos recubitus in mensis, et primas cathedras in Synagogis, etc.*

At vero licite et laudabiliter appeti potest Parochiale munus; si quidem ab eo appetatur, qui idoneus sit, atque opus, laborem, et proximorum salutem spectet: *Potest absque præsumptione quilibet appetere talia opera facere, inquit S. Doctor, si eum contingeret in tali Officio esse, vel etiam esse dignum ad talia opera exercenda: ita quod opus bonum cadat sub desiderio, non autem primatus dignitatis.* Hinc intelligitur illud Apost. 1. Timoth. 3.: *Fidelis sermo: Si quis Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat; scilicet, ut explicat D. Hieronym. epist. 83., opus, non dignitatem, laborem, non delicias, per quod humilitas decrescat, non intumescat fastigio.* Sed hic opus, hic labor est, ut Ecclesiasticas dignitates, ac munera appetentes et idonei sint, et, quod vitii est, devitent, et quod virtutis, in desiderio habeant. In quo piorum maxime et doctorum Virorum consilio utendum est, et eorum voluntati, quos *Spiritus Sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei, humiliter obsequendum.*

CAS. II. Philetus ad Parochum accessit cum schedula Confessionis, petens, ut ad Paschalem Communionem admitteretur. Parochus sciens Philetum hominem esse ebriosum, Communionem negat. Qu. An jure?

Resp. Affirmative juxta ea, quæ late dicta sunt ad *Cas. I. Aprilis* 1776. Nam si Parochus, cui præcepto divino mandatum est, Oves suas agnoscere, agnoscat Philetum notorio vitio infectum, nec ab eodem esse emendatum, etiam Scheda Confessionis exhibita, a Sacra Communione arcere jure potest, et debet, ut, dum Minister est Christi, et Dispensator mysteriorum Dei, inter Dispensatores fidelis inveniatur, quibus et sanctum dare canibus, et margaritas ante porcos projicere divino præcepto vetitum est. Sed meminerit tamen, ut bene Moron. *Resp. 20. num. 8.*, sibi etiam onus incumbere, opportunis remediis ad integram sanitatem subditum reducere. Quo in munere Christi charitatem, et mansuetudinem recolens, se pium Patrem, ac peritissimum Medicum exhibeat, ut peccatorum corda emolliat, et ad pœnitentiam invitet, et perducatur. Sic enim agere Parochos, et vigilare oportet, ut monet Apostolus, quasi rationem de animabus sibi commissis reddituros.

CAS. III. Fer. V. in Cœna Domini Parochus, expletis omnibus, quæ ad Missam, et Processionem hujus diei spectant, et SS. Sacramento in Sepulchrali Capsa recondito, Sacram Pyxidem e Tabernaculo extrahit, eamque in eadem Sepulchrali Capsa, ut in loco cæteris decentiore, recondit. Qu. An rite?

Resp. Negative. Id quidem rite fieri posse putavit Gavantus. At an. 1745. sub die 15. Maii ejusmodi S. R. C. Decretum editum est: *In feria VI. in Parasceve Parochus dum a Domo Infirmorum redit cum Sacramento, non debet hoc recondere in publica Ecclesia.* Ergo inquit Cavaller. *Tom. 4. cap. 1. de fer. V. in Cœna Dom. decr. 9.*, neque in fer. V. præcedenti Sacra Pyxis in Sepulchrali Capsa, quæ utique in Ecclesia publice exposita est, reponenda esse videtur; imo neque in alio ipsius Ecclesiæ loco; sed in loco remoto, et quasi abscondito, velut in Sacristia, decenti in Tabernaculo servari debet, et custodiri. Nec deest ratio: in Capsa Sepulchrali non recte reconditur, quia occurrente casu, quo Viaticum ad Infirmos esset deferendum, Ecclesiasticæ functiones perturbarentur: nec pariter in alio patenti Ecclesiæ loco recte poneretur SS. Sacramentum, cum jam Altaribus omnibus expoliatis, solemniter in Capsa Sepulchrali Fidelium venerationi expositum sit.

MENSE JUNIO.

CAS. I. **A**GGEUS Parochus tempore feriato Quadragesimæ, vel Adventus absque licentia Episcopi Denuntiationes Sponsorum facit, et Matrimonio assistit. Qu. I. An peccet, et II. aliquam pœnam incurrat.

Resp. Ad I. Negative quidem, si jus commune spectetur: at affirmative in nostra Diœcesi. Prima pars est manifesta. Nam tempore feriato Adventus, et Quadragesimæ de jure communi, et antiquorum Canonum, et Trid. *Sess. 24. cap. 10.*, solemnitates quidem Nuptiarum prohibentur, id

est, convivia, choreæ, et traductio Sponsæ cum pompa in domum Sponsi; tum etiam Benedictio Nuptialis, quæ habetur in *Missa pro Sponsis*. At non prohibentur ipsæ Nuptiæ, ut patet ex *Cap. Cappellanus, de Feriis*, et *Ritual. Rom.*, ubi dicitur, Matrimonium quocumque tempore celebrari posse. Quare antiquorum quidem Canonum, et Trident. Synodi decreta violaret, ideoque et graviter peccaret Parochus, qui tempore feriato Sponsos solemniter benediceret aliasque Nuptiarum solemnitates permetteret, ut cum communi DD. Giribald. *De Matrim. cap. 9. dub. 3. n. 21*. At nihil peccaret, si his omissis, simpliciter assisteret Matrimonio.

Probatur altera pars. Etenim illicite omnino ageret Parochus, qui tempore feriato Matrimonio assisteret in ea Diœcesi, in qua aut Synodali Constitutione, aut contraria consuetudine id fieri prohiberetur. Siquidem tam Synodus Diœcesana, quam Diœcesis probata consuetudo habent vim legis, *Cap. fin., de Consuetud.*, et derogant *d. Cap. Capellanus*, et *Rit. Romano*, ut notat Eminentissimus de Lauræa *de Matrim. disp. 36. num. 51 et 55.*, et ostendunt jura quævis municipalia. Atqui in hac Bononien. Diœcesi vetus et probata consuetudo est, ut tempore feriato Adventus, et Quadragesimæ Parochi nulli Matrimonio assistant absque Eminentissimi Archiepiscopi, aut ejus Vicarii Generalis licentia, ut ab ann. usque 1738. Parochos monuit Benedictus XIV. *Instit. 13. Volum. IV*. Igitur Parochus, qui in hac Diœcesi absque licentia id facere auderet, illicite ageret, et peccaret graviter, cum de re gravi agatur, ut cum Fagnano in *Cap. Si quis, de Regular. n. 42.*,

affirmat Clericat. *de Matrim. Decis. 37. num. 13.*

Ad II. Nulla certe constituta pœna reperitur. At nihilominus Aggeus est punibilis æquo Superioris arbitrio, ut notat Belletus *de Pœnis Cleric. part. 2. §. 53. num. 4.*; quemadmodum, ut inquit Clericatus *loc. cit.*, punitus fuit quidam Archipresbyter Patavinæ Diœcesis, in qua pariter memorata viget consuetudo, qui ausus fuit in Quadragesima conjungere in Matrimonio Sponsos *absque mea licentia, dum essem Vicarius Generalis.*

Atque hæc quidem de Matrimonio. Nam relate ad Denuntiationes nulla est difficultas, cum hæ nullo jure, nullaque consuetudine prohibeantur. Imo communi consuetudine tum in Natalitiis, tum in Paschalibus Festis fieri notum est pro Matrimoniis post Epiphaniam, et Pascha celebrandis.

CAS. II. Heraclius, concupiscentiæ stimulis vehementius agitatus, monitus a Confessario de illa Apostoli sententia: *Melius est nubere, quam uri*, votum emisit de ducenda Uxore. Qu. I. An Confessarius bene monuerit. II. An Votum emissum sit validum.

Resp. In primis ad II. ex quo dependet I., Votum probabilius invalidum esse. De ejus Voti validitate non levis est inter Doctores controversia. Affirmat Doctiss. Sylvius *ad 2. 2. q. 88. a. 2. concl. 6.*, et alii plures, quos citant, et sequuntur Salmanticenses *tract. 17. c. 1. punct. 2. §. 2.* Nam, inquit, Matrimonium in remedium concupiscentiæ est bonum, et respectu Heraclii est bonum melius, dicente Apostolo 1. Cor. 7.: *Melius est nubere, quam uri.* Imo fragilis homo, frequenter libidini succumbens, jure naturali, si liber sit,

et nolit aliis remediis uti, tenetur contrahere Matrimonium, in concupiscentiæ remedium, ut peccata vitet. Ergo recte poterit vovere. Contra sentiunt Sotus *lib. 7. quæst. 1. art. 3.*, Jo. a S. Thoma, et alii, quos laudat, et sequitur Concina *tom. 3. in Decal. lib. 3. disp. 1. cap. 5. quæst. 6.* Atque horum quidem sententia nobis probabilior videtur.

Etenim convenit inter Theologos, Votum contrahendi Matrimonium absolute emissum esse invalidum, et consequitur ex natura Voti, quod debet esse de re meliori. Quare ergo validum erit Votum speciatim emissum contrahendi Matrimonium in concupiscentiæ remedium? Notissima est D. Augustini, et Angel. Doct. doctrina in *4. dist. 21. q. 2. art. 2. ad 2.*, Matrimonium, quod in officium naturæ, prolisque generationem institutum est, nonnisi secundum indulgentiam in remedium concupiscentiæ esse permissum: *Si aliquis per actum Matrimonii intendat vitare fornicationem in conjugē, non est aliquod peccatum, quia hoc est quædam redditio debiti, quod ad bonum fidei pertinet; sed si intendat vitare fornicationem in se, sic est ibi aliqua superfluitas, et secundum hoc est peccatum veniale; nec ad hoc est Matrimonium institutum, nisi secundum indulgentiam, quæ est de peccatis venialibus.* Deinde, etiamsi concedamus Matrimonium, in remedium concupiscentiæ contrahendum, esse bonum; nemo tamen negaverit, esse quoddam bonum longe inferius bono Matrimonii contracti in officium naturæ, et bonum prolis. Igitur si Votum absolute emissum contrahendi Matrimonium in officium naturæ invalidum est, potiori jure erit invalidum Votum contrahendi in remedium concupiscentiæ.

Quod vero ajunt Adversarii, respectu Heraclii Matrimonium in casu esse majus bonum; atque etiam jure naturæ ad illud teneri, ut multa peccata vitet, non satis videtur concludere. Nam, cum hæc dicantur hypothetice seu in hypothesis minus bona, quod nolit aliis sibi remediis consulere, mirum non est, quod etiam possit ad minus bonum teneri; quod melius tantum dici potest, eo sensu, quod ait Apost.: *Qui non se continent, nubant: melius est enim nubere, quam uri*, id est, fornicari, ut explicant Patres. At non ideo sequitur, posse Heraclium se ad illud Voto obligare, et se Deo offerre, in eoque se statu per Votum constituere, quo impediatur Deo ipsi assentiri, quandocumque ad meliorem statum vocanti; præsertim cum idem Apost. monuerit: *Hoc autem dico secundum indulgentiam*, et de præcellenti bono continentiae tam multa, et tam præclare in ead. 1. Cor. 7. Spiritu Jesu Christi afflatus prædicaverit.

Ex his ad Confessarii monitum patet responsio. Bene monuisse, si simpliciter monuit, quod monerat Apostolus; non tamen, si etiam insinuasset. Est Corollarium præcedentis.

CAS. III. Cajus Sacerdos obligatus ex accepta eleemosyna Missam facere pro Infirmo, cum *Votivam pro Infirmo* propter Officium duplex celebrare non posset, ad Ecclesiam accessit, in qua fiebat Officium semiduplex, et votivam celebravit. Qu. An recte?

Resp. Affirmative. Huic propositioni adversari quidem videtur Decr. Sac. Rit. Cong. 7. Maii 1746. apud Talù num. 1228. Verum ex pluribus aliis constat, reipsa licuisse Cajo se conformare

cum Ecclesia, in qua celebravit. Ita ex Decr. 23. August. 1704. in una *Eremit. Camald.* apud Talù num. 805. *Religiosi celebrantes ex quacumque causa in aliena Ecclesia, ubi non agitur Officium duplex, et fiunt exequiæ etc. aut simile Officium pro Defunctis, etiam si ipsi Religiosi recitaverint Officium Sancti duplicis, possunt se conformare cum Ecclesia, in qua celebrant.* Idem decrevit S. R. C. 11. Junii 1705. apud Talù num. 752.: *Sacerdotes etiam Regulares diebus, quibus propria Officia recitant sub ritu duplici, celebrantes in alienis Ecclesiis, quando peragitur festum cum solemnitate, et concursu populi, debent celebrare Missas conformando se ritui, et colori earundem Ecclesiarum: in aliis vero diebus possunt. Sed quando prohibentur Missæ votivæ, vel Defunctorum, debent se uniformare saltem quoad colorem.* Quod Decreti genus renovatum fuit 29. Januar. 1752., referente Talù num. 1261. Qui ad cit. num. 752. adnotat, in hac sententia recte servari illam Rubricam Missal, utpote quæ respicit potius Ecclesiam publicam, quam Officium privatum Celebrantis. Ita etiam Caval. Tom. 3. c. 12. decr. 2. num. 4. et 5.

MENSE JULIO.

CAS. I. **H**ERMILLIUS Uxoratus confitetur, se aliquando de copula habita vel habenda cum sua Uxore morose delectari. Qu. An gravis culpæ reus sit.

Resp. Dissident quidem Doctores; et affirmant nonnulli. Inquiunt enim: delectatio morosa cum carnis commotione est quædam, quasi inchoata

pollutio. Hæc autem non est licita Conjugibus, nisi in conjugali officio; et ejusmodi officium in absentia Conjugis est impossibile. Ergo saltem in absentia Conjugis est illicita: Sylvester. *v. Delectatio*, et alii. Qui negant, sic disserunt: Delectatio specificatur ab objecto. Objectum autem hujus delectationis est conjugalis copula, quæ Conjugibus est licita. Ergo item licita, aut certe non gravis noxæ erit culpanda ejusmodi delectatio. Apud Giribald. *de Matrim. cap. 19. dub. 15. n. 112.*

Verum duplex distinguenda delectatio est; altera, quæ in mente et voluntate est, et in quadam animi approbativa voluptate consistit; altera, quæ sensualem etiam partium et spirituum generationi inservientium commotionem conjunctam habet, et delectatio venerea dicitur. Si de priori sermo sit, de eaque tantum sibi placet; Hermillus non erit gravis culpæ reus; sibi enim placet approbans objectum sibi licitum, et quod licite etiam appetere et desiderare potest. At si de altera; plures quidem docent, gravi culpa vacare, ubi omnino absit periculum pollutionis; ex eadem scilicet ratione, quod Conjux de objecto sibi licito delectetur. Sanchez *lib. 19. disp. 44. num. 16.*, et alii, inter quos censentur Paludan., Sotus, imo et Divus Antoninus *part. 3. tit. 1. cap. 20. num. 6.*, ubi ait: *Cogitatio autem deliberata in uxorem propriam non est mortale, sicut nec ipse actus conjugalis; et hoc, nisi ita immoretur in ea, quod pollutio in eo sequeretur in vigilia.* Sed adnotatur: *Edit. Veronens. num. 3.* et Comitulus *lib. 1. q. 134.*, contendunt, Antoninum, aliosque de priori illa mentali delectatione esse locutos.

Itaque de venerea delectatione loquendo, me-

rito contendunt, ab ea tamquam a gravi culpa absentes Conjuges esse removendos. Primo, quod a sensuali et venerea partium et spirituum commotione nequeat in praxi pollutionis periculum separari, ut contra Sporer., aliosque argumentatur Concina *De Matrim. diss. 4. cap. 9. num. 19.* Deinde talis delectatio est quædam inchoata pollutio; ipsaque commotio ex se ordinatur vel ad pollutionem, vel ad copulam. Porro ad copulam referri nequit, quæ inter absentes est impossibilis. Ergo ad pollutionem: hæc autem graviter est conjugibus illicita. Ergo et illa sensualis delectatio: quæ propterea nequit ex Matrimonio cohonestari. Nam Matrimonium non dat jus ad usum corporum, nisi in ordine ad generationem, vel ad id, quod eidem deservit; hinc monet Apostolus, Conjuges ex Sancto Matrimonii Sacramento non in immunditiam, sed in sanctificationem vocari, *ut sciat unusquisque vas suum possidere in sanctificatione, et honore, non in passione desiderii, sicut Gentes, quæ ignorant Deum. 1. Thessalon. 4.* Contrariam opinionem tam acriter insectatus est *loc. cit.* Comitulus, ut concludat, eam cum suo Patrono a christianis mentibus; atque animi assentionibus esse ablegandam. Item fertur, Sanchez in edit. Antverp. 1614. eamdem retractasse, sed in aliis etiam posterioribus ea retractatio non apparet. Adnot. in *loc. cit. D. Antonini num. 3.*

CAS. II. Gallus adolescens confitetur quasdam Sodomias. Quæsitus a Confessario de ætate, respondet se vix complevisse annum decimum quartum, sed ea peccata ante annum istum completum commisisse. Qu. I. An simplex Confessarius in

hac Diœcesi possit illum absolvere. II. An reservatio Sodomiae in utrumque complicem cadat.

Resp. Ad I. Affirmative. Nam in hujus Diœcesis reservatione quoad peccata carnis reservata sub num. 4. habetur: *Et hæc omnia quoad masculos tantum, completo decimo quarto ætatis anno:* id est, hæc peccata in masculis reservari, commissæ post annum 14., ut propterea respiciatur tempus, in quo commissæ sunt, non tempus, in quo adolescens se Confessario præsentat. Ideo enim in Reservatione determinata quædam ætas a Superiore exigitur, quia, cum ex *Trid. Sess. 14. cap. 7.* reservatio fieri debeat quoad *atrociora quædam et graviora crimina*, ejusmodi non censentur peccata carnis commissæ ab impuberibus, in quibus tanta malitia non supponitur, quæ reservationis rigorem mereatur. Adde, peccata carnis ante pubertatem communiter in jure non reputari in suo genere completa; unde invalidum decernitur Matrimonium impuberum *cap. Attestationes, cap. Ex litteris, de Desp. impuber.*, nisi forte malitia suppleat ætatem, *cap. Puberes, et cap. ult. eod. tit.* Atqui ex communi doctrina peccatum generatim non censetur reservatum, nisi in suo genere completum sit: igitur recte peccata carnis ante annos pubertatis commissæ Reservationi non subjiciuntur. Atque hæc sensui juris mire cohærent, *cap. 1. et 2., De Delictis puerorum*, ubi dicitur, peccata carnis in pueris ante pubertatis annos inter graviora crimina non censi; ideoque a statutis pœnis eximi, si constiterit, infra 14. annum fuisse commissæ.

Novimus, contra sensisse aliquos cum Possevin.

de Pœnit., ut habes ad *Cas. III. Maii 1733.*; quod scilicet in absolutione reservati respicere oporteat tempus, in quo datur absolutio, non, in quo peccatum admissum sit: sic peccatum heri commissum, si hodie fiat reservatum, et hodie confiteatur, non potest absolvi, quia hodie jam est restricta Confessarii jurisdictio. Vera quidem doctrina, sed lata ad casum nostrum disparitas est. Namque ibi peccatum heri commissum supponitur in suo genere reservatum. At in casu nostro peccatum impuberis nec heri, nec hodie est in se reservatum; quia propter imperfectionem sive actus, sive malitiæ agentis, a Superiore in Reservatione excipitur; quemadmodum ex communi doctrina et heri, et hodie excipitur peccatum suo genere imperfectum, et incompletum.

Ad II. Item affirmative. Nam, ut habemus ex D. Thoma 2. 2. q. 154. a. 2., hujus sceleris malitia consistit in affectu ad non debitum sexum; quod utrique, agenti et patienti, commune est, et uterque proprie Sodomix peccato peccare dicuntur, imo et eadem mortis pœna plectuntur Levit. 20. 13.: *Qui dormierit cum masculo coitu fœmineo, uterque operatus est nefas; morte moriantur.* Et merito, nam etiam Gen. 13. indiscriminatim *Sodomitæ pessimi* dicuntur, et peccatores coram Domino nimis, et promiscue omnes iræ cœlestis igne consumpti sunt. Itaque non est ratio, cur nos inter agentem, et patientem quoad legem Reservationis distinguamus, sed utrumque eidem legi jure merito subjicimus. Utique circumstantia agentis, aut patientis est in Confessione explicanda; sed alia de causa, ut habes ex Giribald. *de Pœnit. c. 8. §. 5. num. 88.* Atque ita quidem huc-

usque tenuit consuetudo, et stylus hujus Ecclesiæ Bononiensis, inquit cum Homobon. Giribald. *ibid. c. 15. §. 7. num. 80.*

CAS. III. In exequiis, quæ erecto tumulo in Ecclesia fiebant pro Sacerdote in die 7. post obitum, orta est controversia, an Subdiaconus cum Cruce se sistere debeat inter tumulum et Altare, ut fit præsentē corpore, quia exequiæ sunt pro Sacerdote, an vero inter tumulum, et Ecclesiæ januam, ut de more. Qu. Responsio.

Resp. Absente quidem corpore se sistere debet Subdiaconus inter tumulum, et januam Ecclesiæ. Rubrica Missal. 13. *tit. de his, quæ omittunt. in Missa pro Defunct.* sic præscribit: *Si facienda est absolutio, Subdiaconus cum Cruce sistit se ad pedes tumuli... Celebrans vero in capite loci inter Altare, et tumulum etc.* Atque hæc quidem, si Defunctus sit laicus, indiscriminatim sive absente, sive præsentē corpore servanda sunt. At vero juxta Rituale Rom., caput defuncti Sacerdotis ad discrimen laici poni debet versus Altare, et Subdiaconus, juxta idem Rituale, se sistere debet ad caput Defuncti. Hinc orta est quæstio, an semper servanda esset Rubrica Missalis etiam præsentē corpore Sacerdotis, ut nempe Subdiaconus se sistat ad pedes tumuli versus Ecclesiæ januam, et Celebrans ad caput tumuli versus Altare. Et non pauci Rubricistæ affirmarunt, quos secutus est Cavaller. *Tom. 3. cap. 15. decr. 6.*

At S. R. C. 3. Septemb. 1746. quæstionem sustulisse videtur, cum sancivit: *Servetur Rituale Romanum; et in exequiis Sacerdotis, præsentē corpore, locetur Crux ad caput Defuncti inter fere-*

trum, et Altare; quod bene pridem fuerat expressum in Cærem. Episcop. lib. 2. cap. 11. num. 15: Subdiaconus cum Cruce collocabitur ad caput Defuncti, quicumque ille sit, prout in Rituali Romano. Quid igitur dicendum, absente corpore? Scilicet cum S. R. C. definierit, tantum præsentem Corpore Sacerdotis locari debere Crucem ad caput Defuncti inter feretrum et Altare, dicendum superest, ut corpore absente standum sit generali Rubricæ Missalis, ut ad pedes tumuli versus januam Subdiaconus cum Cruce se sistat; ita etiam Cuppin. pag. 172. n. 24.

MENSE AUGUSTO.

CAS. I. **P**OMPEJUS interrogatus a Judice de crimine Caii, cujus notitiam habet sub secreto naturali, negat, se quidquam scire, et juramento confirmat. Qu. An sit perjurus.

Resp. In primis cum D. Thom. 2. 2. q. 70. art. 1. ad 2. distinguendum esse quoad obligationem testificandi circa ea, quæ homini sub secreto committuntur. *Quandoque enim, inquit, sunt talia, quæ statim, cum ad notitiam venerint, homo ea manifestare tenetur, puta si pertinent ad corruptionem multitudinis spiritualem, vel corporalem, vel in grave damnum alicujus personæ, vel si quid est aliud hujusmodi, quod quis propalare tenetur, vel testificando, vel denuntiando. Et in his casibus Pompejus erit perjurus, quia legitime interrogatur, et quidem de re, quam tenetur aperire. Et contra hoc debitum, subdit S. D., obligari non potest per secreti commissum, quia in hoc frangeret fidem, quam alteri debet. At sequitur: Quando vero sunt*

talìa, quæ quis prodere non tenetur; unde potest obligari ex hoc, quod sibi sub secreto committuntur; et tunc nullo modo tenetur ea prodere, etiam ex præcepto Superioris; quia servare fidem est de jure naturali. Nihil autem potest præcipi homini contra id, quod est de jure naturali. Hæc sunt perspicua.

Difficultas est, num vox illa, *nescio*, mendacium importet in casu, in quo quis secretum servare teneatur. Equidem in his casibus suggerunt Doctores Pompejo, ut respondeat, *se nihil scire, aut suppetere, quod possit, aut debeat aperire.* At idem significare videtur vox *nescio*, etiam spectato Can. 2. q. 5.: *Quacumque arte verborum quisque juret, Deus tamen, qui conscientiae testis est, ita hoc accipit, sicut ille, cui juratur, intelligit.* Nam Judex intendit interrogare scientia, et notitia, secundum quam quis in actu judiciali potest, aut tenetur respondere, quemadmodum ubi de scientia Confessionis, quamvis alio et fortiori jure, disseritur; ita cum Sanchez, et aliis Lugo *de Justit. et Jure disp. 39. num. 13.*

CAS. II. Sylvius Parochus quemdam exterum Sacerdotem excepit pro suo Capellano; et apud eundem solet ipse confiteri. Accidit, ut et Sacramentalem ejus Confessionem exceperit, ex eaque noverit, ejusmodi hominem non esse Sacerdotem. Qu. Quomodo sibi, et suis Oribus consulere possit.

Resp. Casum hunc non immerito cum Lugo *de Pœnit. disp. 23. num. 105.* dixerim esse metaphysicum. Sed de quodam extero ficto Sacerdote, qui paucis abhinc annis in varias se Diœce-

ses Capellanum instruit, et Ticini demum morte mulctatus est, meminimus omnes. Deinde huic est similis, quem sibi proponit La Croix *lib. 6. p. 2. n. 1978*. Maritus invita Uxore susceperat Sacerdotium. In articulo mortis, deficiente copia Confessarii, audiens ejus Confessionem intelligit, Matrimonium suum cum ipsa fuisse nullum. Convalescit ficta Uxor, et Maritus Sacerdos cogitur a Judice cohabitare cum ipsa. Quid agendum, petente ipsa officium conjugale? Episcopus decreverat conferre Beneficium Sacerdoti optimæ famæ. Audita ejus Sacramentali Confessione cognovit, hominem esse scelestissimum. Denegarene illi Beneficium poterit?

Huic quæstioni Angel. Doct. *Quodlib. 5. art. 13.* respondet: *Si amotio subditi ab administratione possit inducere ad manifestandum peccatum in Confessione auditum, vel ad aliquam probabilem suspicionem habendam de ipso, nullo modo Prælati deberet ab administratione amovere. Si vero per amotionem ab administratione, peccatum nullatenus manifestaretur, deberet hoc facere cum debita cautela*; idemque docet in *Supplem. q. 11. a. 1. ad 3.* Sed quia in debitis cautionibus adhibendis non levia sunt imprudentiæ pericula; ideo Clemens VIII. omnino prohibuit, ne Regulares ullo modo notitia Confessionis uterentur in exteriori gubernatione. Quod generatim decretum fuit per *prop. damn. a S. Cong. Concil. auctoritate Innoc. XI. an. 1682.*, quam præ oculis habere debet Confessarius, ut intelligat, multa reprobari, quæ apud quosdam Moralistas adhuc leguntur. Scilicet posse Confessarium ex notitia Confessionis vigilantius res

suas custodire, quando ex Confessione audivit, sibi facta esse furta; posse claudere ostium, per quod intellexit, suum subditum aut exire, aut furari, et ejusmodi. Nam notum est axioma: *Ex Confessione scitum, est quasi nescitum*. Et, ut August. ajebat, quod ex Confessione scio, minus scio, quam quod nescio.

Sed ad Casum. Si Capellanus renuat, ut Parochus et sibi et ovibus suis consulat, neganda illi est absolutio, ut patet; sed continuanda est, inquit Lugus, Confessio sub tali ficto Sacerdote. At La Croix ad Casum Mariti Sacerdotis putat, licere uti scientia Confessionis, ne sacrilege fornicetur. Nam duo sunt certa. Primo, sigillum Confessionis nec indirecte lædi posse. Secundo, sigillum istud non esse vinculum iniquitatis. At ex non usu sigilli cogeretur ad intrinsece malum. Ergo usus licitus erit; præsertim cum in omnium opinione cesset prorsus ratio, quod Confessio odiosa reddatur.

At ejusmodi casibus, in quibus *incidis in scyllam, cum vis vitare charybdim*, recolat pius, et prudens Confessarius esse Deum in Israel, cujus provida bonitas non permittet, vos tentari supra id, quod potestis. Itaque ad clementissimum Deum, et Patrem luminum confugiat: Effundite coram illo corda vestra, quia scientiarum Dominus est; et non delinquet omnes, qui sperant in eo; sed juxta circumstantias aperiet vias et media, quibus faciat cum tentatione proventum. Atque hæc quidem, quia ad casum in genere propositum nec æquiora suppetunt, nec tutiora.

CAS. III. In solemnî Processione, in qua Ima-

go B. M. V. deferebatur, Parochus antequam Populo cum Sacra Imagine benediceret, triplici eam thuribuli ductu incensare aggressus est. At Capellanus assistens monet, duplici tantum ductu esse incensandam. Qu. An rite monuerit.

Resp. Negative. Neque enim generaliter prohibetur, Sacras Imagines, et Reliquias triplici etiam ductu incensare; sed solum quando fit concursus alterius dignioris: puta, incensata Cruce triplici ductu, Imagines, et Sacræ Reliquiæ duplici ductu incensandæ sunt. Bauldry, et Cuppin. *pag.* 218. *num.* 24.

MENSE SEPTEMBRI.

CAS. I. SYLVANUS Sacerdos habens Fratrem minus negotiis idoneum, agit ipse omnia familiæ negotia, conducit prædia, emphyteuses instituit, cæterosque, sub Fratris tamen nomine, contractus agit. Qu. An licite?

Resp. Minus licite quidem: non quod Sylvanus censendus sit reus negotiationis, quam Sacri Canones Clericis tam severe prohibent, ac pœnis mulcant; is enim proprie non negotiatoris, sed generalis Administratoris officio pro Fratre suo fungitur: sed quia ejusmodi etiam officium pro Laicis exercere, et se sæcularibus negotiis immiscere, a Clericorum vita, et honestate generatim alienum esse, multis Synodis, et nostra Bononien. *lib.* 3. *cap.* 1. decernitur; imo et Clemens VIII. *Constit.* *Quamprimum* 17. Septemb. 1759. Episcopis omnibus mandat, ut ab iis muneribus Clericos suos omnino deterreant, et avertant. *Non enim,*

inquit, uni dumtaxat negotiationi tribuenda est, quæ nunc temporis cernitur Ecclesiasticæ dignitatis depressio. Sunt alii quidam abusus, quibus Ecclesiastici Viri proprium decorem, totiusque cætus, et ordinis existimationem eo frequentius atque securius abjicere dignoscuntur, quod eos nolunt tam aperte adversari Litteræ Sacrorum Canonum, et Constitutionum, ab Apostolica Sede editarum. Atque hic duos præsertim abusus memorat, et improbat. Alter quidem est Clericorum illorum, qui in ipsa bonorum suorum administratione adeo indecoris actibus se ipsos exercere conspiciuntur; adeo se totos curis, et sollicitudinibus hujus sæculi deditos, ac temporalibus lucris inliantes ostendunt, ut, qui Filii lucis esse et apparere deberent, sæculi filios terrence aviditatis anxietate superare videantur. Hos omnibus nundinis, atque mercatibus laicali propemodum apparatu, ac specie se sistere etc.

Alter abusus eorum est, qui industriam, operamque suam, quam totam divino cultui, et proximorum utilitatibus ex charitatis lege impendere deberent, Laicorum obsequiis, abjectisque servitiis addicere, aliquando etiam eorum negotiis administrandis, curandisque pro temporali, eaque satis vili mercede locare non recusant. Jamvero si hominis laici instar, omnia Fratris sui negotia agit Sylvanus, nonne snq indecoris acti seipsum exercere conspicietur, et se totum curis, ac sollicitudinibus hujus sæculi deditum ostendet, et quam deberet divino cultui, et proximorum utilitatibus curam impendere, in sæcularibus Laici Fratris negotiis administrandis insumet? Recolantur etiam causæ, propter quas Sacri Canones de Vit. et Honest. Cleric., Cap. 1., et 15., aliisque, illud Apostoli 1. Timoth. 2. sub gravissimis pœ-

nis inculcant: *Nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus*; et clare apparebit, si quidem non secundum litteram, certe secundum spiritum, ut ibidem Pontifex innuit, ejusmodi administrationes a Clericali dignitate, et decore alienas declarari.

Hæc tamen dicta sunt in casu Sylvani, negotia imperiti Fratris, Administratoris instar agentis. Nam certe si Clericus familiæ suæ negotia ex charitatis officio, consiliis, et prudenti opera juvaret, et dirigeret, uti esset a recensitis abusibus alienus, ita nec Pontificis menti, nec suæ dignitatis decori adversaretur. Sed rem perpendat Sylvanus. Nam Pontifex gravissime Episcopos monet, ut diligenter hac in re invigilent, nec patiantur diligentiam suam subdolis artibus eludi. Igitur ubi necessitas postulet, Episcopum quisque suum consulat, ad quem spectat necessitatem ipsam perpendere, eamque ad charitatis leges, et ad ecclesiastici ordinis decorem opportunis facultatibus dirigere et conformare: quemadmodum ibidem decernit Pontifex, et revera in legitimis Consanguineorum tutelis, eorumque rerum administrationibus concedendis solet observari.

CAS. II. Guido Parochus apud se canem retinet, aggredi, et nocere solitum. Negligit ipse aut carcere, aut catena canem custodire, et canis lethali morsu hominem interfecit. Qu. Cujus culpæ, aut poenæ sit reus.

Resp. I. Guidonem censeri illius homicidii reum. Quamvis enim non fuerit per se, et directe volitum, satis tamen volitum fuit in causa, ut ex iis, quæ traduntur *tract. de Actib. humanis*; cum ex cognita feri illius canis indole satis fuerit præ-

visum homicidii periculum. Quod periculi genus communiter adeo omnibus est persuasum, ut, qui ejus indolis canes apud se esse cognoscunt, aut ejiciant, aut tutis custodiis detineant. Adde vero, indecens Clerico, et multo magis Parocho reputari, quod apud se animalia retineat nocere solita; quod a Clericali lenitate omnino alienum est. II. Guidonem factum esse irregularem. Siquidem certum est, irregularitatem ab eo incurri, qui dans operam etiam rei licitæ, ex qua homicidium sequatur, diligentiam omnem non adhibuerit, ne sequeretur. Can. *Hi, qui arbores. Distinct.* 50. Non adhibuit autem Guido. Ergo. Imo qui dat operam rei illicitæ, si homicidium inde sequatur, fit irregularis; etsi diligentiam adhibuisset, *ex Cap. fin. de Homicid. et Cap. Suscepimus* 10., *et Cap. De cætero* 11., *cod. tit. Ferraris, verb. Irregularitas art. 1. num. 11.*

CAS. III. Serena pia Mulier prævidens, se in die Festo Titularis Ecclesiæ non posse ex domesticis curis confiteri, et Eucharistiam sumere, utrumque præstat in pervigilio, et quærit a Parocho, an hoc sufficiat, ut possit die sequenti concessam ibi Indulgentiam lucrari. Qu. Parochi responsio.

Resp. Quoad Confessionem nullum dubium est: notissima sunt enim Decreta duo Clementis XIII., quorum altero sub *die* 13. *Maii* 1759. decernitur, Sacramentalem Confessionem ad lucrandas Indulgentias præscriptam iis suffragari, qui eandem in vigilia festivitatis expleant. Altero sub *die* 9. *Decemb.* 1763. indulgetur, ut, qui nullius sibi lethalis culpæ conscius sit, etiam sine actuali Confessione Indulgentiam lucretur, dummodo alias

saltem semel in hebdomada confiteri consueverit. Solum ergo dubium superest de Communione.

At idem dicendum de Communione: id est, hanc ad Indulgentiam lucranda sufficere, si fiat in ipso festivitatis pervigilio. Nam si ex Pontificis Decreto sufficit peracta in vigilia Confessio, cur non sufficiet Communio? Deinde ex Pontificum concessione Indulgentia incipit in primis Vesperis, et ideo lucrari potest ab iis, qui contriti, confessi, et Sacra Eucharistia refecti in ipsis primis Vesperis Ecclesiam devote visitaverint. Sed quomodo in primis Vesperis poterit quis Eucharistia refectus Ecclesiam visitans Indulgentiam lucrari, nisi per Communionem in ipso pervigilio peractam? Igitur etsi minus recte Pellizar. *de Monialib.* scripserit, pro Indulgentia lucranda valere Communionem tribus, aut quatuor diebus ante festum peractam: certissime tamen suffragari debet Communio saltem in ipso pervigilio percepta; alioquin numquam posset verificari, quod quis in primis Vesperis Indulgentiam lucretur. Theodor. a Sp. S. *part. 1. cap. 11. art. 5. qu. 11.*, et Cuppin. *pag. 318. num. 19.*

MENSE OCTOBRI.

CAS. I. **S**UPER frequentia Communionis Sacramentalis cum a quibusdam Sacerdotibus disputaretur, asseruit Serapion, in plerisque Mulieribus, quibus tam frequenter accedere conceditur, Communiones esse saltem peccata venialia: quia cum venialibus, et affectu ad venialia accedunt. Qu. An verum asseruerit.

Resp. Utique verum asseruit, loquendo de ac-

cedentibus ad Sacram Communionem cum veniali actuali culpa. Nam certe qui ob inanem gloriam, aliumve venialiter malum finem accederet, aut cum actuali complacentia de aliquo peccato seu affectu veniali, is venialiter peccaret; propterea quod ipsa sumptio vel venialiter peccaminosa, vel cum actuali irreverentia foret conjuncta. At venialiter peccare is dicendus non est, qui simpliciter cum veniali habituali, sive de veniali aliqua culpa sibi conscius accederet. Is enim non ideo accederet cum positiva irreverentia, sed cum negativa dumtaxat, id est, cum carentia perfectæ illius reverentiæ, quæ quidem maxime exoptanda est, sed absolute non requiritur, ut quis possit sine culpa Dominicam Coenam manducare. Siquidem dum Apostolus 1. Corinth. 11. ex divino mandato præcipit, ut *probet seipsum homo, et sic de pane illo edat, et de calice bibat*; intelligitur, eam probationem necessariam esse, ut nullus sibi conscius mortalis peccati ad Sacram Eucharistiam accedere debeat; ut declaravit Trid. Syn. Sess. 13. cap. 7.: alioquin solum Viri Sanctissimi ab omni mundano pulvere vacui, et puri licite accederent; et aliunde etiam imperfectos, et venialibus distractos fructum habitualis gratiæ et charitatis ex Sacramento percipere, docet Angel. 3. part. qu. 79. num. 8., etsi tamen, quod certe dolendum est, actuali illa priventur refectione spiritualis dulcedinis, quæ specialis est Angelici hujus Convivii fructus: *Effectus hujus Sacramenti non solum est adeptio habitualis gratiæ, et charitatis, sed etiam quædam actualis refectio spiritualis dulcedinis; quæ quidem impeditur, si aliquis accedat ad hoc Sacramentum per peccata venialia mente distractus;*

non autem tollitur augmentum habitualis gratiæ vel charitatis. At vero dum quis actuali bona voluntate, et desiderio recipiendi hoc SS. Sacramentum accedit, ejusmodi bonus effectus esse potest virtualis quædam venialium retractatio sufficiens ad ipsa venialia delenda, et uberiores illum fructum percipiendum; est enim hoc Sacramentum, tamquam antidotum, quo liberemur a culpis quotidianis, et a peccatis mortalibus præservemur; Tridentin. ibid. cap. 2.

Cæterum de frequenti aut quotidiano hujus Sacramenti usu adhuc disputare, eumque absolute et indiscriminatim probare, aut improbare valde periculosum est. Nam ad hanc antiquam controversiam, quæ etiam post saluberrima Tridentini Decreta superiori sæculo acrius inter Theologos recrudit, præcidendam, jubente, et approbante Innocentio XI. die 12. Februarii 1679., promulgatum fuit celebre illud Decretum, quo Pastorum diligentia ad invigilandum excitatur, *non ut a frequenti aut quotidiana Sacræ Communionis sump-tione, unica præcepti formula aliqui deterreantur, aut sumendi dies generaliter constituentur, sed magis quid singulis permittendum per se, aut Paroehos, aut Confessarios, sibi decernendum putet; illudque omnino provideat, ut nemo a Sacro Convivio, seu frequenter, seu quotidie accesserit, repellatur, et nihilominus det operam, ut unusquisque digne pro devotionis et præparationis modo, rarius aut crebrius Dominici Corporis suavitatem degustet. Tum vero Concionatoribus constitutum sit, ut cum fideles ad Sanctissimi Sacramenti frequentiam (quod facere debent) accenderint, statim de magna ad il-*

lud sumendum præparatione orationem habeant; generatimque ostendant, eos, qui ad frequentiore, aut quotidianam salutiferi cibi sumptionem devoto studio excitantur, debere suam agnoscere infirmitatem, ut dignitate Sacramenti, ac Divini judicii formidine discant Cœlestem Mensam, in qua Christus est, revereri: et si quando se minus paratos senserint, ab eo abstinere, seque ad majorem præparationem accingere. Atque ab hujus Decreti semita vel in Synodis Diœcesanis non esse deviandum Episcopus monet Bened. XIV. de Synod. Diœces. lib. 7. cap. 12.

CAS. II. Thyrsus Sacerdos bis eadem die celebravit; et cum facultas ad audiendas Confessiones expirasset, nihilominus adhuc Confessiones audivit. Qu. An pœnam aliquam incurrerit.

Resp. Putat Majol lib. 3. cap. 15. Sacerdotem Missam eodem die iterantem hoc ipso irregularem fieri, sed nullo jure id demonstrat. Atqui nulla irregularitas est asserenda, nisi fuerit in jure expressa, ut habetur *Cap. Is, qui de Sent. Excom. in 6.* Ergo neque in casu asserenda erit, nisi in aliqua juris sanctione expressa ostendatur. Hoc unum tamen dici potest: si Thyrsus esset de hoc crimine diffamatus, tunc aliquo modo foret irregularis improprie; quatenus ratione scandali celebrare non posset licite ob infamiam facti, ut observat Thesaur. de Pœnis v. Missa cap. 5. Imo fieret etiam irregularis proprie, si esset a Judice condemnatus, quod malitiose et ob lucrum seu eleemosynam acquirendam bis celebrasset, eo quod censeretur notatus infamia juris: id est, ex genere pœnæ in causa famosa per *l. Ad tempus C.*

ex quib. caus. infam. irrog. et alibi; sed de his non est proposita quæstio.

Sacerdos pariter sacramentaliter absolvens absque jurisdictione videtur irregularitatem incurere, quemadmodum incurrit, qui usurpat actum Ordinis, quem non habet, ex cap. 1. et 2. *de Cleric. non ordinato ministrant.*; vel suspensionem latam ab Urbano II. Can. *Placuit* 9. q. 2. contra eos, qui alienum subditum ad Pœnitentiæ Sacramentum recipiunt, sine illius proprii Sacerdotis consensu; vel excommunicationem latam a Trid. *Sess. 22. cap. 11.* contra usurpantes jurisdictionem pertinentem ad personas Ecclesiarum.

Verum Thyrsus irregularitatem non incurrit. Neque enim usurpavit actum Ordinis, quem non haberet, sed actum jurisdictionis, id est, facultatem, quæ Ordini adnectitur. Jura autem loquuntur simpliciter de Clerico exercente actum Ordinis, quem non habet. Ergo. Can. *Placuit.* et Trident. *cap. 11. cit. Sess.* de aliis usurpationibus loquuntur multo magis a præsentī quæstione alienis, ut facile potest legenti apparere. Potest tamen Thyrsus etiam ex hoc delicto puniri pœna arbitraria judicio publico, et fieri ipso jure infamis, et ideo irregularis, ut notat Thesaur. *de Pœnis v. Absolutio cap. 2.*

CAS. III. Florindus ex speciali devotione erga S. Antonium de Padua, vehementer ejus Reliquiam exoptans, data sibi opportunitate furatus est. Qu. An peccaverit.

Resp. Affirmative. Contingere quidem potest, ut bona fides, materiæ parvitas, et tacitus quidam, seu præsumptus Reliquiarum possessoris consensus

aliquando Florindum excusent. At per se loquendo, graviter peccare dicendus est, et maxime si ab aliqua Ecclesia Reliquiam S. Antonii, aliusve Sancti, et multo magis si valde pretiosam, et insignem surripuisset. Siquidem Sacrarum Reliquiarum furta inter Sacrilegia a Doctoribus recensentur: Turrecrem. in *Can. Corpora, de Consecr. dist. 1.*; committitur enim Sacrilegium, ut notum est, quotiescumque Sacrum de Sacro, vel Sacrum de non Sacro, vel non Sacrum de Sacro furtive surripitur. Et fit injuria tum Ecclesiæ possidenti, tum etiam ipsis Sanctis, quorum ossa ab iis Sacris locis furtive deturbantur, ubi pie et religiose asservantur, et coluntur. Hinc Benedictus XIV. sub pœna suspensionis, interdicti, et excommunicationis latæ sententiæ sibi reservatæ prohibuit, ne in elevatione Corporum Servorum Dei ulla vel minima Reliquiarum pars distraheretur. *Constit. De Congregationis Venerabilium 46. Tom. 1.* edita in elevatione Corporis S. Camilli de Lellis. Neque vero etiam a culpa eximitur, si alicui privato Sanctorum Reliquiæ subtrahantur. Id namque sine injuria possessoris fieri non potest; Sacræ enim Reliquiæ, dum in nostra sunt potestate, nostræ sunt, non quidem, ut ager, ut domus, adeo ut fructus patrocinii, virtutis, miraculorum ad nos tantum pertineant; Sanctorum enim exuviæ totius Ecclesiæ sunt, et in commune bonum fidelium asservantur; sed tamen ita sunt nostræ, ut nequeat quis eas nobis sine injuria subtrahere. Deinde possessor, cui subtrahuntur, gravi animi mœrore affici solet; quod injustum est; adeoque furator peccat, et ad restitutionem tenetur, uti in *Tract. de Injuriis* disserunt Theologi.

MENSE NOVEMBRI.

CAS. I. **H**ERMAS rogatur a Cajo, ut aureos centum sibi det mutuos. Consentit Hermas, et dat; ea tamen adjecta conditione, ut ipse Cajus eidem, si quando indiguerit, remutuet. Qu. An licite?

Resp. Negative: et ita in terminis respondet Angel. 2. 2. qu. 78. art. 2. ad 4.: Repugnat mutationi obligatio ad mutuum faciendum in posterum, quia enim talis obligatio pecunia aestimari posset: et ideo licet simul mutuanti unum, aliquod aliud mutuum recipere; non autem licet eum obligare ad mutuum faciendum imposterum.

CAS. II. Martina, vanis observationibus deducta, in quadam superstitione Rosario, et rosis benedictis usa est. Qu. An in reservationem inciderit.

Resp. I. Si casus, prout in Tabella Reservationis sub num. 2. exprimitur, præcise spectetur, resolvendum est negative: sic enim habet: Necnon quælibet superstitio, quæ fiat cum Sacramentorum, vel Sacramentalium abusu. Nam nec rosæ istæ, nec Rosarium Sacramentum sunt, aut Sacramentale. Non Sacramentum, ut patet. Non Sacramentale: siquidem Sacramentalia in primis et proprie dicuntur Ritus quidam ab Ecclesia instituti, seu actiones, quæ per aliquam cum Sacramentis analogiam ad hominis sanctificationem speciali modo inserviunt. Et sex recensentur comprehensa vulgari carmine:

*Orans, tinctus, edens, confessus, dans,
benedicens.*

Per ly *Orans* intelligitur quotidiana Oratio fidelium, et præsertim Oratio Dominica, de qua *Can. De quotidianis, de Pœnit. dist. 3.* dicitur: *Delet omnino hæc Oratio minima, et quotidiana peccata.* Per ly *Tinctus* significatur aspersio aquæ benedictæ, de qua *Can. Aquam de Consecr. dist. 3.:* *Si cinis vitulæ etc.; multo magis aqua sale aspersa, divinisque precibus sacrata populum sanctificat, atque mundat.* Et huc reducitur unctio cœremonialis in Regem, et aliæ, itemque impositio cineris benedicti. Per ly *Edens* denotatur pia manducatio panis benedicti, qui olim distribuebatur Fidelibus, qui communicare non essent parati, et Eulogiæ dicebantur. Per ly *Confessus* intelligitur reconciliatio Pœnitentium, quæ olim fiebat in Feria v. Cœnæ Domini, de qua Pontificale Rom. p. 3. tit. 3.; tum etiam tunsio pectoris, et Confessio generalis, quæ fit in principio Missæ, et in Horis Canonicis ad Primam, et Completorium. *Dans* denotat piam eleemosynæ largitionem, juxta illud Tob. 4., et Dan. 4.: *Peccata tua eleemosynis redime;* quamvis et eleemosyna, et Oratio minus proprie inter *Sacramentalia* enumerantur, cum potius opera moralia sint, quam ritus ab Ecclesia instituti habentes aliquam cum Sacramentis analogiam. Per ly *Benedicens* intelligitur Benedictio Episcopi, sive Abbatis consecrati, de qua in Proœm. lib. 6. Decretal.: *Per benedictionem Prælati devote susceptam venialia remittuntur.* Huc refertur etiam Benedictio Sacerdotis in Missa, Benedictio Ven. Sacramenti, et aliæ. Hæc autem remissio venialium per Sacramentalia non fit ex opere operato, sed tantum ex opere operantis, quatenus Fideles per fidem, et

Ecclèsiae precibus adjuti ad pios animi motus charitatis, et contritionis excitantur. Qua de re late D. Th. 3. p. q. 87. art. 3. Sacramentalia etiam dicuntur ritus omnes, qui in Sacramentorum administratione ad eorum honorem, et ornatum adhibentur. Atqui neque ad illa pertinent Rosæ, aut Rosarium. Igitur et si his Martina abutatur, cum abusus ex *Can. 11. cap. 3.* sit omnis malus rei contra suam naturam usus; non est tamen abusus Sacramentalium.

At nihilominus resolvendum est affirmative. Si quidem animadvertendum est, in adjecta Casus hujus Declaratione sic statui, ut superstitio quælibet sit reservata, in qua adhibeatur *vel Sacramentale etiam improprie, sicut res benedictæ, signum Crucis, sacræ Reliquiæ*; ut proinde nostra Reservatio conveniat cum Mediolan. apud Mazzuch., et aliis apud Belluch., *Sacrarum rerum abusus*. Hinc Rotar. in Apparatu pro exam. etc. *De Casib. Reservatis Ecclesiæ Bononien. cap. 9. sect. 9. §. 2.* Graff., Belloc., Mazzuch., alique de his agentes multa alia huc referunt. Scilicet referuntur Agnus Dei, Candelæ benedictæ, Vestes Sacræ, Invocatio SS. Nominum Jesu, et Mariæ, Sacræ Imagines, Verba Sacræ Scripturæ, Symbolum Apostolorum, Sacra amuleta, et Brevia ad collum appensa, et generatim omne id, cujus abusus concedunt Doctores esse *Sacrilegium*, seu quod *ratione sanctitatis vel intrinsecæ, vel extrinsecæ aliquam venerationem sibi vindicat a Fidelibus*, ut Rotar. ibi. Atqui Rosæ benedictæ, si vere benedictæ sint, quia sibi venerationem a Fidelibus vindicant, et pie præbentur, et ab infirmis devote et cum precibus sumuntur ad impetrandam a Deo

per intercessionem B. V. sanitatem. Ergo etc. Cujus rei confirmandæ exemplo esse potest oleum ad fugandos morbos ex antiqua consuetudine benedictum, de qua Sulpitius *Dial. 3. cap. 3.*: *Deinde pusillum olei cum exorcismi præfatione benedicit.* Et paulo post: *Avitiani Comitissæ Uxorem misisse Martino oleum, quod ad diversas morborum causas necessarium, sicut est consuetudo, benediceret.* Olei benedicendi formula habetur in *Rit. Rom.*, et antiqua refertur a S. Clem. *lib. 8. cap. 29. Const. Apost.* Porro quis dubitaverit, ejusmodi olei benedicti abusum in superstitionibus sub reservationem cadere? Ergo idem de benedictarum Rosarum abusu erit opinandum. Rosarium pariter non modo benedictum est, sed ex antiqua Ecclesiæ consuetudine Fidelium precibus consecratum, imo ea benedictione donatum, propter quam Fideles statutas in preces recitantes Indulgentias a Summis Pontificibus consequantur. Demum apud omnes eam venerationem habet, propter quam uti res sacra collo etiam appensa deferatur. Igitur ejus abusus, sicut rei sacræ, erit in superstitione Reservationi subjectus.

CAS. III. In die Commemorationis Omn. Fid. Defunctorum Capellanus Missam faciens, delata sibi Pyxide cum particulis consecrandis, easdem consecravat, in Tabernaculum recondidit, et immediate post Missam adstantibus communicaturis distribuit. Qu. An quidquam contra ritum fecerit.

Resp. Contra ritum nihil fecisse putat Caval. *Tom. 4. cap. 4.* super celebri Decreto S. R. C. 2. Septemb. 1741. *In Missis Defunctorum, quæ in paramentis nigris celebrantur, non ministretur Eucha-*

ristia per modum Sacramenti, scilicet cum particulis præconsecratis, extrahendo pyxidem e custodia; potest tamen ministrari per modum Sacrificii, prout est, quando Fidelibus præbetur Communio cum particulis intra eandem Missam consecratis. Neque, inquit num. 8., prohiberi idcirco Communionem immediate post Missam cum particulis in eadem Missa consecratis, quia adhuc dici potest fieri per modum Sacrificii.

Verum dicendum est, Capellanum fecisse contra ritum. Nam etsi concederetur, quod ea Communio adhuc sit participatio ejusdem Sacrificii, quod certe non apparet, cum Missa jam finita sit; tamen Capellanus contra ritum fecit, quia non ministravit eo tempore, quo fieri præscribit Rit. Rom., dum ait: *Communio Populi intra Missam statim post Communionem Sacerdotis fieri debet.* Id quod et Decretum illud intelligit, dum concedit ministrari posse *per modum Sacrificii*; ut patet ex eo quod vetet ministrari, *extrahendo pyxidem e custodia.* Extraxit autem Capellanus. Ergo contra ritum fecit tum a Rituali, tum a relato Decreto præscriptum. Deinde Capellanus post Communionem vel Populo benedixit, vel non. Si primum, illud præstitit, quod novum est, et alienum a Rubricarum regulis, quæ benedictionem a Missis Defunctorum excludunt. Nec recte cogitat Cavalierius, dum ait, Sacerdotem intra Missam in paramentis nigris Eucharistiam ministrantem communicaturis benedicere, dum profert: *Indulgentiam, absolutionem, et remissionem etc.* Nam quis non videat, hanc non benedictionem esse, sed absolutionem? Si vero non benedixit, adhuc contra Rubricas peccavit, quæ benedictionem imper-

tiri præcipiunt post Communionem administratam extra Missam. Igitur oportet, ut a Cavallerii, Rubricistæ alioquin doctissimi, sententia recedamus, et Capellanum non rite se gessisse arbitremur.

MENSE DECEMBRI.

CAS. I. **J**UCUNDA a Confessario admonita de obligatione denunciandi Lucium, et Imerium ad Sacræ Inquisitionis Tribunal ob hæreticas quasdam propositiones, renuit, eoquod Lucius sit suus Maritus, et Imerius familiæ suæ insignis benefactor. Tandem post aliquod tempus denunciavit Imerium dumtaxat. Qu. I. An suæ obligationi satisfecerit. II. An possit a simplici Confessario absolvi.

Resp. Ad I. Si Lucius, et Imerius ut formaliter hæretici habendi essent, et multo magis si dogmatizassent, convenit penes omnes, non solum ex Apostolicis Constitutionibus, sed etiam ex præcepto Deuter. 13. 6., utrumque aut Eminentiss. Archiepiscopo, aut S. Inquisitionis Officio fuisse denunciandum. Igitur in hac hypothesis Jucunda suæ obligationi non satisfecisset.

At simpliciter propositionem aliquam, seu hæreticalem blasphemiam proferentes, non quidem hæretici, sed tantum de hæresi suspecti haberi debent. Bordon. *de Blasphem. cap. 55.* Jamvero etsi certum est, teneri nos generatim de hæresi suspectos denunciare, tamen valde disputatur, an æque teneamur relate ad consanguineos, et conjunctissimos. At certe probabilius credimus, et Filium et Uxorem a denunciandis Patre, et Marito tantum de hæresi suspectis excusari, ut late

Bordon. his in rebus versatissimus *Trib. Fid. cap. 31. num. 13.*, et in *Manual. Consult. sect. 18. num. 46.*, et Homob. et alii. Igitur Jucunda defecisset quidem non denuntiando Imerium familiæ suæ benefactorem, quod ex hoc solo titulo non excusetur; at nihil peccasset, non denuntiando virum suum sibi conjunctissimum. Imo et a denuntiando Imero excusaretur, quotiescumque notabile periculum mortis, infamiæ, aut gravis alicujus damni sibi, suisque rationabiliter timeret, ut ibid. Bordon. in *Trib. Fid.*, et in *Manual. sect. 25. num. 176.*, et alii communiter.

Ad II. Affirmative. Notum est ex Edictis S. Inquisitionis sub pœnis ibi enunciatis teneri omnes ad denuntiandum intra terminum dierum 30, diebus decem pro singulis primo, secundo, et tertio peremptoriis constitutis. At ab hujus Diœcesis Confessariis advertendum est, ex peculiari Edicto promulgato in Synod. Diœces. Bononien. lib. 1. cap. 2. et ad calcem ejusd. Synodi edito, constitui terminum dierum quindecim, sub pœna excommunicationis Eminentiss. Archiepiscopo, aut Supremo S. Inquisitionis Tribunali reservatæ; ideoque denuntiationem intra id tempus omittentem in eamdem incurrere. At nihilominus post factam denuntiationem absolvi possunt a Confessario quocumque, uti adnotat Giraldus ad *Thes. de Pœnis v. Denuntiare c. 1. Omittentes intra id respective tempus denuntiationem in Urbe, et districtu incurrunt excommunicationem (quæ prius reservata erat S. Inquisitioni)*, a qua tamen hodie absolvi poterunt a quocumque Confessario, postquam denuntiaverint, juxta *Decretum ejusdem Gener. Inquisitionis 27. Septemb. 1735.*, et 9. Martii 1758. *Extra Urbem*

vero, ejusque districtum nonnisi ab Episcopo, vel peculiari Inquisitore, si tamen eam sibi reservaverint: alias post denuntiationem factam absolvi poterunt a quolibet Confessario; quemadmodum testatur sibi responsum fuisse a P. Commissario Universalis Inquis. Romance Nicolaus Terzago Episc. Narnien. in *Instruct. ad Confessarios suæ Diœcesis* §. De peccatis contra fidem. Atque ita nobis pariter respondit Eminentiss. Archiepiscopus noster relate ad supra dictam Synodalis Edicti sanctionem.

CAS. II. Nicolaus sub Natalitiis Festis famulo suo pretiosa quædam esculenta tradidit, ut ea ad amicum deferret in amicitia, et grati animi testimonium. Famulo deferenti ea surripuit Cajus. Qu. Cuinam Cajus restituere, aut compensare debeat.

Resp. Debet Cajus satisfacere Nicolao donatori, vero earum rerum Domino. Nam inter præcipuas donationis conditiones censetur, quod res sit acceptata ab eo, cui fit donatio. Quia donatio est pactio, quæ essentialiter est consensus plurium, sine quo nulla oritur obligatio *l. 1. Conduct. de Pact.* Hanc enim tacitam conditionem habet, si acceptetur; atque ideo donantem non obligat, et ab eo semper revocari potest ante acceptationem; et propterea vicissim donatarius non fit rei dominus, nisi postquam acceptaverit, *l. 10. de Donat.* ibi: *Si nescit rem, quæ apud se est, sibi esse donatam, vel missam sibi non acceperit, donatæ rei Dominus non fit;* idemque habetur ex cap. 2. de *Præbendis* in 6. Igitur cum Cajus Nicolao injuriam fecerit, ejusque rem surripuerit, eidem satisfacere debet. Adde, in casu Nicolaum, accepto nuncio de re fura-

ta, si efficaciter donare volebat, præsumendum esse, quod alio modo amico illi suo amicitiae et grati animi testimonium dederit. Nihil ergo illi Cajus reddere, aut compensare debet.

CAS. III. Julianus Parochus in Novendio Nativitatis Domini, exposita Imagine M. V., singulis diebus Officio duplici non impeditis Missam votivam facit de B. V. Ultimo die cum celebrior fiat solemnitas, et Populi concursus, votivam de B. V. cantant cum *Gloria* et *Credo*. Qu. An. rite?

Resp. I. Si ultimus Novendii dies est ipsum pervigilium Nativitatis Domini, negative. Namque in Vigilia Nativitatis Domini excluduntur quælibet Officia duplicia; ideoque et Missæ votivæ; imo et Solemnes votivæ etiam pro publica causa, ex *Instruct. Clem. XII. pro Oratione XL. Horar.*, et ex *Decr. S. R. C. 27. Martii 1779. in una Ord. Min. Observ. Vid. Cuppin. pag. 123. num. 23.*

Resp. II. Si autem Novendium terminetur in die Vigiliam præcedenti, id est, 23. Decembris, ut penes multas Ecclesias fieri solet, distinguendum est. Vel enim eo die occurrit Officium duplex, quo votivæ Missæ excludantur, vel non. Si primum, contra ritum fecit Parochus, eo quod Missæ votivæ etiam cantatæ excluduntur, nisi sint solemnes, et pro publica causa. Si alterum, contra ritum non fecit, etsi Missam cum *Gloria* et *Credo* cantaverit, dummodo solemniter, et cum Ministris. Ratione enim solemnitatis, et concursus Populi, ejusmodi privilegio gaudent etiam Votivæ vere solemnes, ut notat, et explicat Cuppin. pag. 122. num. 21. et 22.

ANNO 1785.

MENSE JANUARIO.

CAS. I. **D**AVUS famulus videt Domini sui ejusque Agentis bona diripi; quumque hoc malum impedire possit, manifestando furem, quem novit, non impedit ex odio et invidia, qua ardet in utrumque. Qu. An Davus teneatur ad compensationem damnorum tum Domino suo, tum ejus Agenti ex suo silentio obvenientium.

Resp. Pro directa hujus casus resolutione inquirendum est, utrum fur diripiens extraneus sit, an domesticus. Si sit extraneus, non est dubitandum, quin Davus teneatur compensare Domino suo damna, quæ illi ex suo silentio obveniunt. Quia, quum famuli ratione famulatus obligati sint tacita quadam conventionione res Domini sui custodire ab extraneis, profecto qui famulus videt Domini sui bona ab extraneo diripi, nec eum manifestat, is violat justitiam, ideoque omnibus compensandis Domino suo damnis obnoxius fit, quæ quum impedire debeat et possit, non impedit. Hinc a Theologis inter causas ad damnum cooperantes et restitutionis debitrices merito numerantur tres negativæ, quæ tribus hisce verbis exponuntur: *mutus, non obstans, non manifestans*; quibus verbis comprehenduntur omnes illi, qui, quum ex officio vel contractu clamare debeant, ut fures abigant, vel eis obsistere, ne accedant, vel accedentes prodere, ut capiantur, id minime præstant. At aliter loquendum est, si fur sit domesticus. Nimirum tum famulus non tenetur ex justitia Domino suo prodere furem, qui ejus

bona surripiat, sed ad id tantum tenetur ex charitate. Quum autem violatio charitatis non inducat onus restitutionis, sequitur, hujusmodi famulum non teneri compensare Domino suo damna, quæ illi ex silentio suo obveniunt. Scio, nonnullos arbitrari, etiam domesticos, qui Dominorum bona diripiant, esse a famulis justitiæ lege manifestandos, quia, inquirunt, famuli arctius obstricti sunt Dominis suis, quam cæteri homines. Sed cæteri homines tenentur aliorum damna a quibuscumque impedire ex charitate; ergo famuli ea impedire tenentur a quibuscumque ex justitia; verum hoc ratiocinium non satis convincit. Nam potest aliquis mihi esse devinctus magis quam alius, quin continuo ille ex diversæ virtutis motivo devinctus mihi sit. Sic qui est a me beneficiis ornatus; vel propinquitate aut amicitia conjunctus, ii mihi magis devincti esse debent quam cæteri, qui nullis a me beneficiis affecti sunt, vel nulla amicitia, nulla propinquitate junguntur. At num ii tenentur damna mea impedire ex justitia, quia cæteri homines tenentur ea impedire ex charitate? nequaquam. Neque reponas, Dominos nolituros in famulatum recipere eos, qui protestarentur se nolle generali huic custodiæ se subijcere. Nam neque Benefactor nollet beneficiis cumulare hominem, qui nullam sibi habiturum gratiam protestaretur; et tamen id non efficit, ut homo beneficiis affectus Benefactori obstrictus sit ex justitia; ratio autem est, quia, ubi nullum pactum, nullum officii debitum intercedit, ibi nulla justitiæ obligatio existit. Ex his liquet, Davum non teneri Domini sui damna compensare, si fur, qui Domini bona diripit, sit unus ex domesticis.

Excipio, dummodo, quæ diripiuntur, non sint speciali Davi curæ concredita, vel Davus ille minister sit, qui generalem rerum Domini curam gerat, puta si sit magister domus. Tum enim his non obstantibus teneri Davum ex peculiari officio suo res Domini custodire a quibuscumque certum est. Imo puto etiam tum teneri famulum justitiæ lege manifestare conservum bona Domini sui diripientem, quando conservus diripiens prævideatur arrepturus fugam; quia servus mox arrepturus fugam tamquam extraneus haberi debet. Hæc de Davo relate ad Dominum suum.

Quod vero spectat ad eundem relate ad ejus Agentem, absolute dicendum est, Davum non teneri illius damna compensare. Quia, licet non manifestando furem graviter peccet contra charitatem, ejusque peccatum eo gravius sit, quod ex odio et invidia committit, non tamen lædit justitiam, quum neque ex pacto, neque ex officio Agentis bona procurare teneatur. Quod autem justitiam non lædit, id numquam inducit obligationem restituendi vel damna compensandi, ut notum est.

CAS. II. Linus Sacerdos turpiloquio per se quidem veniali usus est, sed quod fuit virgini cuidam puellæ, quæ audierat, occasio graviter peccandi contra castitatem. Qu. An Votum suum castitatis violaverit.

Resp. Opinor Linum Votum suum non quidem directo, sed indirecte violasse. Argumenta, quæ me movent, paucis expono. I. Quælibet virtus non solum obligat ad se ipsam non violandam, sed etiam obligat, ne quis ulli occasio sit, ut

ipsam violet. Sic qui laudando furem in causa est, ut alter furetur, is injustitiæ reus fit, et in defectu furis tenetur ad restitutionem, non minus ac si ipse furatus fuisset. Sic qui alium retrahit ab obedientia, fit inobedientiæ reus; qui alium a servando jejunio abstrahit, violati jejunii reus fit. A pari ergo et violatæ castitatis dicendus est reus Linus noster, qui turpiloquio suo causam dedit puellæ, ut castitatem violaret. Dices, illos homines mox indicatos sermonibus suis vere influere in aliorum peccata, furti, inobedientiæ, intemperantiæ; at Linum in violatam a puella castitatem non influxisse. Verum, aut ego fallor omnino, aut par utrobique influxus et causa admittenda est. Nam quid amplius fecit *Palpo* laudando furem relate ad cooperationem alterius furti, ac fecerit Linus turpiloquio suo relate ad violatam a puella castitatem? Respondebis, *Palponem* laudasse furem eo fine, ut, qui audiebat, ad furandum incitaretur, quum Linus ab omni pravo fine prorsus abhorreret. Verum ut *Palpo* justitiæ læsæ reus fiat, non est necesse, ut eum pravum finem habeat, sed satis est, eum coram iis hominibus, illisque in circumstantiis laudare furem, quibus prævidere potest et debet, auditorem e sermone suo incitatum iri ad furandum. Hoc autem posito, adhuc toto suo robore manet argumentum a nobis supra expositum. Nam ita licet argumentari. Sicuti *Palpo* iis in circumstantiis et coram illis hominibus laudans furem, quibus prævidere poterat et debebat, audientem aliquem ex laudatione sua incitatum iri ad furandum, fit injustitiæ reus, et est restitutioni obnoxius: ita vio-

latæ castitatis reus putandus est Linus, turpiloquio usus coram puella virgine, quoniam profecto prævidere poterat et debebat, turpiloquium suum causam esse posse, ut ea puella ad violandam castitatem incitaretur. Neque reponas, turpiloquium hujusmodi, ut natura sua veniale, non nisi leviter influere in peccatum virginis. Nam 1. hac in re periculis plena impulsus quilibet etiam minimus sæpe magnus est, quod Sacerdos ignorare nequit. 2. Quis nescit, peccatum, natura sua veniale, ratione gravis scandali mortale fieri?

Secundum argumentum ita exponitur. Qui alteri scandalum præbet, non solum explicare tenetur in Confessione Sacramentali, se alteri dedisse scandalum, sed etiam debet pandere, ad quam peccati speciem scandalo suo alterum induxit. Hanc doctrinam Cardinalis de Lugo vocat communem Theologorum: *Tract. de Sacr. Pœnit. disp. XVI. sect. LV. §. 2. num. 155.*, quam insuper probat hac ratione. Si in peccato scandali sola esset malitia contra charitatem, nulla autem contra specialem virtutem, sequeretur, nullum committi peccatum scandali ab eo, qui alium induceret ad rem prohibitam, quum ille ex oblivione et ignorantia invincibili ad prohibitionem non attendit, et ratio est, quia nullum tunc proximo spirituale detrimentum adveniret. Atqui hoc falsum est, quia secus liceret inducere ad mendacia et inobedientiam eum, qui invincibiliter ignoraret, hæc esse prohibita. Ergo qui alteri scandalo est, revera tenetur pandere etiam eam virtutis speciem, quam scandali sui gratia alter violavit. Porro quare scandalosus tenetur in Confessione aperire eam peccati speciem, ad quam proximum scandalo suo

induxit? Nempe quia non solum contra charitatem, sed etiam contra eam virtutem indirecte peccavit, quam scandali sui gratia alter violavit. Sed virtus, quam violavit puella ex occasione turpiloquii Lini, est castitas. Linus ergo castitatem indirecte violasse putandus est.

Dices, hæc quidem vera esse in scandalo directo, non autem in scandalo indirecto, quale est scandalum Lini. Scio, hanc esse sententiam Cardinalis de Lugo, cui adhærere video etiam Giribaldum. Verum ego in scandalo quoque indirecto hæc vera esse existimo. Et sane etiamsi Linus turpiloquio suo peccatum puellæ non intenderit; eo tamen turpiloquio vere moralis causa et occasio fuit, ut illa castitatem violaverit. Ejus ergo peccati reus factus est, sicut furti *Palpo*, qui furem laudando, in causa fuit præterintentionem suam, ut audiens furaretur.

Neque dicas cum laudatis Auctoribus *Lugo eo loco cit. num. 49., Giribaldo de Sacram. Pœnit. Tract. VII. c. 8. §. 4. num. 50.*, illum, qui indirecte scandalum præbet, perinde peccare, ac illum, qui peccatum proximi non impedit, quum possit, quique peccat contra solam charitatem. Namque huic ego doctrinæ acquiescere non possum. Siquidem qui non impedit alterius peccatum, is nullo modo influit in peccatum illius: hinc laudatis Auctoribus assentior et ego asserentibus, qui correctione sua potest impedire e. g. Petrum, ne furetur, et correctionem omittit, eum non peccare, nisi contra solam charitatem (intellige, dummodo ad impediendum non teneatur etiam ex justitia). Sed aliud est non impedire peccatum proximi, aliud est ad peccatum proximi scanda-

lum præbere. Qui non impedit peccatum proximi, nullo modo influit in ejus peccatum; at qui scandalum præbet, etiamsi indirecte tantum id faciat, id est, non intendendo spirituales proximi ruinam, in ejus peccatum moraliter influit; quia eam actionem ponit, ex qua proximus ad peccandum excitatur. Quamvis igitur is, qui non impedit peccatum proximi, non habeat obligationem confitendi speciem peccati, in quod ex omissione correctionis suæ proximus lapsus est, ab hac tamen obligatione eximi non potest Linus, qui turpiloquio suo moralis causa fuit, ut puella audiens contra castitatem peccaverit. Hinc satis probatam puto assertionem nostram. Nunc omnia sic perstringimus. Qui habet Votum castitatis, et fit peccati contra castitatem reus, is violat Votum suum. Sed Linus ex dictis factus est indirecte reus peccati puellæ, quod erat contra castitatem: et ita factus est reus ejus peccati, ut in Confessione Sacramentali non satis illud explicet, si dicat: ego proximo occasionem dedi graviter peccandi: sed tenetur pandere, se dedisse occasionem peccandi graviter contra castitatem. Ergo Linus indirecte Votum suum violasse putandus est. Hæc sententia si cui minus arrideat, is aliam sequatur per nos licet: neque enim in re hujusmodi diutius immorari operæ pretium censemus.

CAS. III. Sisinius gravi vulnere percussus in publica via, confugit in Ecclesiam, ubi magnam effundit sanguinis copiam. Qu. An Ecclesia illa polluta censenda sit.

Resp. Ecclesiam non esse pollutam. Nimirum quinque modis Ecclesia polluitur. I. Per homi-

cidium. *In Cap. Proposuisti, de Consecrat. Ecclesiæ.* II. Per humani sanguinis effusionem. *Ibidem.* III. Per effusionem humani seminis. *In Cap. Si Ecclesia, de Consecrat. Ecclesiæ.* IV. Per sepulturam excommunicati. *In Cap. Consecrat. Ecclesiæ.* V. Per sepulturam Infidelis. *Cap. Ecclesiam, de Consecrat. distinct.* 1. At ut effusio sanguinis Ecclesiam polluat, debet plures habere comites circumstantias; prima est, ut sit copiosa; verbum enim effundere importat sanguinis abundantiam, inquit *Gloss. in Cap. Cum illorum* 32. verbo effusionem. Secunda est, ut ex gravi vulnere profluat. Si enim e. g. puer puerum percutit in naribus, atque hinc magna effluat sanguinis copia, non idcirco Ecclesia polluta censenda erit. Tertia, ut sit injuriosa. Quarta denique, ut actio seu crimen, quo sanguis humanus funditur, contra hominem in Ecclesia existentem committatur. At vero in casu nostro, etiamsi forte cunctæ reperiantur circumstantiæ reliquæ, certe quæ quarto loco recensita est, minime reperitur, quoniam Sisinius in publica via percussus supponitur. Ecclesia ergo, quam ille sauciatus ingreditur, ejus sanguinis effusione licet magna, non polluitur. Id verum esset, etiamsi Sisinius, Ecclesiam ingressus, ibi paullo post ex vulnere accepto mortuus fuisset. *Gloss. in Cap. unico de Consecratione Ecclesiæ in 6. verbo Sanguinis.* Ratio est, quia in hoc casu posset quidem dici mortem Sisinii in Ecclesia contigisse, at vere dici non posset, in Ecclesia contigisse homicidium, quoniam crimen, homicidium causans, extra Ecclesiam commissum est. Hinc communiter inferunt Theologi, Ecclesiam pollui, si quis lethali vulnere percussus in Ecclesia, extra eam moria-

tur; non pollui vero, si, prout in casu nostro, quis lethaliter vulneratus fuerit extra Ecclesiam, et postea in Ecclesia moriatur.

MENSE FEBRUARIO.

CAS. I. **M**ARIUS vendito curru Albino, et pro pretio acceptis triginta aureis, oblitus venditionis factæ, bona fide iterum illum vendit Eugenio, cui illum tradit, nondum tamen ab ipso Eugenio accepto pretio. Qu. Cui adjudicandus sit currus.

Resp. Si casus præcise, prout verba exprimunt, inspiciatur, respondendum est, currum adjudicandum esse Albino. Ratio est, quia Albinus, ut primus in emendo, anteferendus est Eugenio, qui eum emit posteriori loco, juxta celebrem Juris Regulam: *Qui prior est in tempore, potior est in jure.* Neque illud difficultatem facere debet, quod Eugenio facta sit currus traditio. Namque observandum est, ut rerum dominia in contractibus emptionis et venditionis transferantur, non illud sufficere, quod res tradantur ementi ex parte venditoris, sed præterea requiri, ut pretium solvatur vendenti ex parte emptoris. Prima hujus propositionis pars constat ex *C. de rei vendit. l. Quoties.* Secunda vero pars constat ex §. *Ubique. instit. de emptione et venditione*, ubi sic dicitur: *Qui nondum emptori tradidit rem, adhuc ipse dominus est.* Hinc est, quod Theologi communiter docent, in hujusmodi contractibus, emptionis nempe et venditionis, si aut pretium nullo modo sit solutum ex parte emptoris, aut res non sit tradita ex parte venditoris, tum rerum dominia non transferri. En

ut perspicue loquitur Daniel Concina diss. 11. de empt. et vendit. cap. 1. num. 111: *Ut dominium transferatur, et traditio rei et pretii solutio requiruntur. Si alterutra ex his duabus conditionibus desit, dominium non transferri communiter asserunt Auctores. C. de rei vendit. l. Quoties.* His similia docet etiam Ludovicus Molina Tract. 11. de Contractibus disp. 338. num. 7. *Observandum est, inquit iste Auctor, ut emptor rei venditæ dominium comparet, non satis esse, emptionem perfectam esse modo præcedente disputatione explicato (id est, ex solo contrahentium consensu invicem expresso), sed præterea necessariam traditionem illius; neque id sufficere, sed requiri insuper, ut emptor pretium solvat, vel illud offerat, vel fidejussores aut pignora pro illo solvendo exhibeat, vel certe ut venditor pro soluto illud habeat, fidens illud de emptore. Quod si nihil horum fiat, esto, res vendatur ac tradatur emptori pro certo pretio statim, vel tali aut tali die solvendo, dominium rei ita emptæ non transit in emptorem, sed manet apud venditorem; quo fit, ut, esto, emptor illam alteri vendat, ac tradat, accepto pro eo pretio, aut quovis titulo eam in alterum transferat, possit venditor primus, tamquam dominus illius eam vindicare et repetere, ubicumque illa reperta fuerit, nisi pretium illi persolvatur.* His præjactis, facile occurrit responsionis allatæ fundamentum. Nimirum quum Eugenius nondum solverit currus pretium, putandus non est acquisivisse ejus dominium, quamquam traditio illius facta sit sibi a Mario: quare majori jure super eum non gaudet, quam gaudeat Albinus, qui pretium solvit, licet eum non acceperit, quum uterque hactenus non aliud jus acquisierit super eum,

quam illud, quod in scholis appellari solet *jus ad rem*. Sed in hac juris paritate Albinus primus currum emit. Ergo vi supra indicatæ juris regulæ Albinus Eugenio anteferendus est, qui cum posteriori loco emit.

Ita respondendum est, si casus præcise, prout verba exprimunt, inspiciatur. Cæterum quia sæpe accidit, in his præsertim contractibus, ut rei pretium æquivalenter solutum sit; licet pecunia non sit numerata: idcirco ut omne errandi periculum in judicio ferendo arceatur; juvat hoc loco, quod Theologi docent de pretii solutione ad complementum horum contractuum necessaria, paucis declarare. Recolere itaque debes, pretium rei quoad effectum transferendi dominium, non sola pecuniæ numeratione et datione perfici, sed sæpe aliis modis, qui huic æquivalent. Sic si emptor pretium offerat, vel pignus det, aut fidejussorem pro pretio solvendo: item si venditor pretium ab emptore solvendum habeat pro soluto, fidens de emptore, tum solutio perinde facta intelligitur, ac si pecunia solvenda esset numerata. Quare qui judicium proferre debet, antequam quæstionem definiat, illud etiam sciscitetur, an Eugenijs, qui pretium currus nondum solvisse dicitur, illud saltem solverit aliquo ex supradictis modis. Si inveniat, eum nullo, ne uno quidem ex supradictis modis, solvisse pretium currus, tum quum firma maneat, quæ hactenus dicta sunt pro Albino, merito ipsi Albino adjudicatus censendus est ille currus. Si vero inveniat, Eugenijs aliquo ex supradictis modis pretium solvisse, tum quum pro Eugenio non sola rei traditio, sed etiam pretii solutio, æquivalenter facta, militet, profecto Eugenijs emptionis

titulo, quæ ex ejus parte prorsus completa est, acquisivit verum currus dominium, ideoque in hoc casu ipsi Eugenio est adjudicandus, nil obstantibus, quæ supra pro Albino dicta sunt, quæ valent tantummodo in hypothese, quod Eugenius nullo modo pretii solutionem dederit. Neque hic regeras, venditionem currus Eugenio factam a Mario, esse invalidam, quia valide antea factam Albino. Namque hoc falsum est. Siquidem quum Marius adhuc esset verus illius currus dominus, quum illum tradidit titulo venditionis Eugenio, sequitur, eundem Eugenum jus legitimum, emptionis titulo, in eo curru acquisivisse, licet Marius contractu venditionis nondum omnino completo eum currum antea Albino tradiderit. Hæc pro hujus casus solutione satis sint. Nunc si, quæ huc usque dicta sunt, paucis constricta velis, en responsio nostra. Si Eugenius nullo modo, nè æquivalenter quidem solvit currus pretium, tum currus adjudicandus est Albino, qui prior illum emit. Si vero Eugenius solvit pretium saltem æquivalenter, modo supra exposito, tum currus ipsi Eugenio adjudicandus est, qui currus acceptione, et pretii solutione æquivalenter facta, verum legitimæ emptionis titulo ejus dominium acquisivit.

CAS. II. Asteria vovit recitare quotidie Coronam B. Virginis; et quotidie audire Missam. Sed Coronam B. Virginis sæpe non unico contextu recitavit, sed interrupte, et per partes, longo intervallo disjunctas; Missam vero unam tantummodo diebus Festis audivit, nempe eam quæ de præcepto Ecclesiæ. Qu. An quoad utramque partem Voto satisfecerit.

Ad I. Sic respondeo. Si nulla sit justa causa, quæ Asteriam a recitando eo modo Coronam B. Virginis excuset, ego affirmare non auderem, eam Voto suo satisfacisse. Video huic responsioni adversari multos, quorum sententia est, vel ipsi obligationi recitandi quotidie Horas Canonicas satisfieri a Clerico, qui eas non modo interrupte et per partes longo intervallo disjunctas recitat, sed ipsas interruptiones etiam in medio cujusque Psalmi, etiam in medio ipsarum Lectionum ponit, dummodo integras recitet intra diem naturalem. Verum hæc nobis doctrina non probatur. Etenim singulæ Horæ præscribuntur ab Ecclesia per modum unius orationis integræ. Earum ergo partes ita continue, saltem moraliter, recitari debent, ut simul sumptæ unam constituent orationem peculiarem, quæ Hora Canonica vocatur. Quando autem recitantur interrupte et per partes longo intervallo a se invicem disjunctas, tum non recitantur per modum unius orationis integræ, quia quodlibet compositum morale non nisi per partes suas moraliter unitas coalescit; ergo Clericus sic eas recitans, obligationi suæ, nulla eum excusante justa causa, nostra saltem sententia, non satisfacit.

Ex his apparet, quodnam sit responsionis nostræ in casu Asteriæ fundamentum. Videlicet qui vovet recitare quotidie Coronam B. Virginis, non ad illud se obligat simpliciter, se nempe recitare velle sexies intra diem naturalem Orationem Dominicam, et sexagies Orationem Angelicam, sed has preces eo ritu et ordine persolvere, quæ necessaria sunt ad constituendam eam peculiarem precandi formulam, quæ communiter a Fidelibus

Corona B. Virginis appellatur. Porro ordo ritusque recitandi Coronam B. Virginis hic est, ut sex Salutationum Angelicarum decades, Oratione Dominica interjecta, continue, saltem moraliter, et per modum unius orationis recitentur. Quum itaque Asteria hunc ordinem ritumque prætermiserit, recitans has preces interrupte, et per partes longo intervallo a se invicem dissitas, idque sine justa causa fecerit, ut supponitur, idcirco Voto suo eam defecisse opinamur. Neque obstat, quod etiam sic interrupte recitando, totam posuerit substantiam operis, quod vovit. Namque hoc quidem verum est, sed ut totum impleret, quod promisit, tenebatur cum substantia, id est Salutationibus Angelicis, ponere etiam partium continuationem; qua fit, ut earum recitatio Corona B. Virginis appelletur et sit. Neque dicas, partes, id est, Salutationes Angelicas fuisse moraliter conjunctas ex ejus intentione. Nam simplex intentio uniendi plures partes, non sufficit unum morale constituere, quando ipsæ partes longo nimium intervallo a se invicem distant.

Ad II. Sic respondeo. Asteria Voto audiendi quotidie Missam satisfecit, etiamsi diebus Festis unam tantum audierit. Nam ille satisfacit Voto, qui totum, quod Deo promisit, adimplet. At Asteria unam tantummodo audiendo Missam diebus Festis, totum, quod Deo promisit, adimplet. Equidem quid importat Votum audiendi quotidie Missam? Videlicet nullum sinendum esse elabi diem, quo Missa non audiat. Atqui Asteria nulla die a Missæ auditione abstinet. Ea ergo Voto suo satisfacere putanda est, etiamsi diebus Festis unam tantum audire soleat, nempe eam, quæ est de præcepto Ecclesiæ.

CAS. III. Hermenegildus, vir dives, ex oppido conducit filios in urbem, committitque Aristophani scientia et moribus informandos, quamvis de ejus doctrina et probitate sit omnino incertus. Qu. An muneri educandi filios satisfaciat.

Resp. Hermenegildum muneri suo educandi filios graviter deficere. Enimvero qui eos committit extraneo, quin prius diligenter investigaverit, qua probitate et doctrina ille præditus sit, cui committit, mehercle exponit illos gravi periculo, ne pro christiana pietate malis moribus, et pro sana doctrina scientiis futilibus et vanis imbuantur. At hoc ipsum, id est, gravi periculo exponere filios, ne tantum illis malum superveniat negligentia et socordia sua, nonne grave peccatum est, rigidæ illi obligationi contrarium, qua parentes filiorum suorum animæ et corporis curam gerere tenentur? Sane, docente Apostolo (1. ad Tim. V.), is fidem negavit et est infideli deterior, qui suorum et maxime domesticorum curam non habet; quid ergo sentiendum putes de Hermenegildo, qui, quam de bove vel equo curam habet, eam de filiis habere non vult? Acriter hanc parentum negligentiam deplorat, gravibusque verbis insectatur S. Joannes Chrysostomus hom. 20. in Matthæum, ita scribens: *Majorem asinorum ac equorum, quam filiorum curam habemus. Nam si burdonibus atque asinis agaso nobis præficiendus est, non parum vigilamus, ne dementem, aut temulentum, aut furem, aut rei ejus imperitum præficiamus. Sin vero ad colendum filiorum ingenium pædagogus sit nobis inveniens, qui casu oblatus fuerit, eum recipimus; nec consideramus, nullam artem hoc artificio subli-*

miorem inveniri. Quid enim majus quam animos moderari, quam adolescentulorum fingere mores? omni certe pictore, omni certe statuario, cæterisque hujusmodi omnibus excellentiorem hunc duco, qui juvenum animos fingere non ignorat. At quo gravior est provincia fingendi juvenum mores, eo reprehensibilior est Hermenegildi negligentia, qui eos ignoto viro, id est, de cujus probitate et doctrina incertus est, committere audet.

MENSE MARTIO.

CAS. I. **P**ULCHERIA capta amore Nini, cogitur a Patre nubere Eventio. Post nuptias ex consensu Nini veneno occidit Eventium, ut nubere possit ipsi Nino, cum quo adulterata est. Qu. An ullum obest impedimentum, quominus Nino nubere possit.

Resp. Hujus casus resolutio pendet a qualitate Matrimonii, quod Pulcheria cum Eventio inivit. Si enim Matrimonium illud validum fuerit, tum certum est obstare impedimentum criminis, quominus ea Nino nubat. Etenim tum contrahitur hoc impedimentum, quando aut committitur conjugicidium ex mutua viri et fœminæ conspiratione, ad finem contrahendi inter se; aut committitur adulterium cum conjugicidio, etiam sine mutua viri et fœminæ conspiratione. Id constat *ex Cap. 1. de Convers. Infidelium; et ex Cap. Significasti, de eo qui duxit in Matrim. quam polluit per adult.* Ubi observandum est, in utroque casu oportere, matrimonium viri et fœminæ, qui ea crimina patrarunt, validum fuisse: si validum non fuit, tum sicuti nec verum habetur conjugicidium, nec verum

adulterium; ita nullum ex his criminibus exsurgit impedimentum. Quando igitur Matrimonium Pulcheriæ cum Eventio validum fuerit, tum duplici ex titulo exsurgit impedimentum criminis, obstandans, ne ipsa Nino nubere possit. At quoniam dicitur in casu, Pulcheriam fuisse minis a Patre coactam nubere Eventio, idcirco ad examinandum, an Matrimonium illud validum fuerit, inquirendum restat, utrum minæ, quas Pater cum Pulcheria adhibuit, graves fuerint, an leves. Si graves fuerunt, tum Matrimonium illud invalidum esse sequitur ex defectu liberi consensus, ideoque (quando per spontaneam consequentem copulam, animo maritali exercitam, non fuerit revalidatum) nihil obstat, quominus Nino nubere possit. Si vero fuerunt leves, tunc, sicuti validum fuit primum illud Matrimonium ab ipsa Pulcheria cum Eventio initum, ita obstat impedimentum criminis, quod inde exsurgit, ideoque Nino nubere non potest. Hæc quidem obvia. Illud difficilius definitu videtur, quænam minæ judicandæ sint graves, et ad gravem metum incutiendum efficaces, et quænam leves. Sanctus Bonaventura loquens de metu, ita scribit lib. 4. dist. 29. qu. 3. art. 6. ad I: *Levis est metus, quum quis parvum malum minatur, vel quum talis minatur, de quo præsumitur, quod implere non possit. Tunc autem est metus justus* (id est, gravis), *quando aliquis comminatur damnum mortis, mutilationis, servitutis, et stupri. Tunc autem cadit in constantem virum, quando præsumitur probabilior, quod ille, qui minatur, possit minas implere.* Cæterum res hæc non nisi prudentis viri arbitrio dijudicari debet. Sæpe enim accidit, ut, quod comparatione viri grave malum non puta-

tur, id revera tale sit respectu fœminæ, quæ natura imbecillior est. Illud itaque ego censeo, in casu nostro tum minas judicandas esse graves respectu Pulcheriæ, quando Pater minitatus sit, se nunquam in posterum daturum operam, ut eam alteri nuptui tradat, Eventio recusato, simulque ejus indolis iste Pater sit, ut, quod minatur, exequi soleat: item si idem homo tam durus sit, ac ferox, ut, si filia ei pertinaciter resistat, futurus sit illi perpetuo infensus et superciliosus, nec unquam eam in gratiam recepturus. Quis enim vir constans aut prudens grave malum non reputabit, semper coram oculis habere infensum Patrem, cum quo perpetuo versaturus est? Sane viri prudentes hoc nonnunquam ita grave malum existimarunt, ut relicta patria domoque paterna, maluerint exules esse, et vitam in egestate trahere, quam hæc mala diutius tolerare. Quanto magis ergo hæc respectu Pulcheriæ gravia mala putanda erunt?

CAS. II. Propertius, dum ebrius est, ideoque sui minime compos, occidit Tamerlanum: quod homicidium quum facile impedire possit Casimirus ipsorum Propertii, et Tamerlani Parochus, non impedivit. Qu. I. An homicidium a Propertio commissum sit peccatum ab ebrietate distinctum. II. An tam ipse occidens, quam Parochus homicidium non impediens, incurrerint irregularitatem.

Ad I. Respondeo, homicidium a Propertio commissum esse peccatum ab ebrietate specie et numero distinctum. Sane si ab ea non distinguatur, hoc ideo erit, aut quia nullo modo peccaminosum sit; aut quia unum dumtaxat cum ebrietate pec-

catum constituat. At in primis hoc homicidium peccaminosum esse vix in dubium revocari potest. Nam licet Propertius sui compos non esset, quum occidit Tamerlanum, erat tamen sui compos, quum voluit ebrietatem, ex qua homicidium erupit. At ad contrahendam peccati culpam non est necessarius liberi arbitrii motus actualis, sed sufficit liberi arbitrii motus, qui præcessit in causa. Audiatur D. Th. 2. 2. qu. 50. art. 4. in corp. sic apposite docens, quando mala in ebrietate commissa excusentur a culpa et quando non. *Si actu præcedente, inquit ipse, subsecuta est ebrietas sine peccato, tunc peccatum sequens totaliter excusatur a culpa, sicut forte accidit de Loth. Si autem actus præcedens fuit culpabilis, sic non totaliter quis excusatur a peccato sequenti, quod scilicet redditur voluntarium ex voluntate præcedentis actus, in quantum scilicet aliquis dans operam rei illicitæ incidit in sequens peccatum.* Hujus doctrinæ fuerunt etiam alii Patres, qui D. Thomam præcesserunt. S. Joannes Damascenus (*lib. 2. de fide orthodoxa cap. 24.*) ita scribit: *Per ignorantiam tum demum aliquid invite fit, quum imprudentiæ causam haudquaquam præbemus, sed casu ita res contigit. Etenim si quispiam vino obrutus cædem perpetravit, errore quidem et inscitia adductus eam admisit, at non item invite, ignorationis quippe causam, hoc est, ebrietatem ipse accersivit.* Quibus omnino similia habet etiam Gregorius Nyssenus in lib. 4. de Philosophia. Ex his manifestum fit, homicidium a Propertio commissum, procul dubio peccaminosum: et equidem ut peccaminosum supponitur in casu, ubi non quæritur, an peccatum sit, sed an sit peccatum ab ebrietate distinctum. Restat igitur,

ut unum tantummodo peccatum dicatur cum ebrietate. At quomodo possit unum tantum peccatum cum ebrietate esse, ego non intelligo.

Nam Theologi docent quidem, plures actus physicos per se malos et inter se distinctos unum constituere peccatum, quando ad consummationem unius ejusdemque peccati a voluntate diriguntur. At ii loquuntur de iis actibus, qui per se et natura sua ad unum eundemque finem spectant. Sic qui arma emeret ad occidendum inimicum; et deinde eum quæreret et tandem occideret, iste, dicunt ipsi, non nisi unum numero peccatum tribus actibus committeret. At in casu nostro duo interveniunt actus mali specie diversi, et inter se distincti, quorum singuli in suo genere completi sunt, ebrietas nempe et homicidium. Plures autem actus mali inter se distincti et specie diversi, numquam unum peccatum constituere valent, etiamsi omnes ad consummationem unius ejusdem peccati a voluntate dirigantur; quia singuli per se et natura sua ad diversa specie peccata ordinata sunt.

Ex his liquet, homicidium a Propertio patratum unum cum ejus ebrietate peccatum esse hoc titulo non posse, quod cum ea connexum sit, et ab ea dependeat: eo vel maxime, quod, ut hoc esse posset, necesse foret, ut Propertius homicidium ordinasset ad consummandam ebrietatem; quum tamen casus supponat ebrietatem præcessisse homicidium. Concludendum itaque est, hujusmodi homicidium, de quo agitur, neque immune a culpa esse, licet in ebrietate patratum, neque esse unum cum ipsa ebrietate peccatum; ideoque esse peccatum vere ab ebrietate distinctum.

Scio quosdam doctores eo usque cavillari, ut dicant, hujusmodi homicidium, licet peccaminosum, tamen esse meram ebrietatis circumstantiam, non novum ebrii peccatum. Verum horum opinioni si tu quoque subscribere velis, non ego diutius repugnabo. Nam aut dicas ebrietatem Propertii esse duplici malitia infectam: aut dicas Propertium ebrietate sua duplici peccato se infecisse, id nostra parvi interesse debet, dummodo fatearis, homicidium a Propertio commissum peccaminosum esse, illudque esse a peccato ebrietatis distinctum.

Ad II. Dico Propertium incurrisse irregularitatem; Casimirum vero Parochum non incurrisse. Sic quoad Propertium propositionem probo. Irregularitas contrahitur per quodcumque homicidium sive voluntarium, sive casuale, dummodo illud aliquo modo ex culpa proveniat. Id constat ex variis Canonibus, et præcipue *ex Cap. Si quis Vidua*, et *ex Cap. Hi quia arbores*. Atqui homicidium a Propertio commissum, peccaminosum est ex dictis. Propertius ergo incurrit irregularitatem. Res confirmatur *ex Cap. Continebatur, de Homicidio*, ubi Alexander III. damnat Diaconum, qui certe minus culpandus erat homicidii secuti, quam Propertius noster. Factum exponitur in laudato *Cap. 1. Continebatur* hisce verbis: *Continebatur in litteris tuis, quod, quum Diaconus præsentium lator et quidam alii Clerici a vineis Ecclesiæ, opere consummato, redirent, levandi laboris gratia, quemdam ludum imitati viatorum, baculos suos studèbant jacere in directum, et alter alterius fustem ferire: cujus ludi solet esse conditio, ut, qui alterius baculum percuteret, quasi victor, pro equo alio uteretur; sed præfati Clerici equitandi licentia non uten-*

tes, sola erant jocatione contenti: quidam autem Laicus quum baculum ejusdem Diaconi percussisset, incautum in eum equitaturus insilit; et sic a falce illius Diaconi, qua erat accinctus, mortale vulnus accepit, de quo post dies octo expiravit. Hæc facti expositio. Nunc quid respondet Papa? respondet, ut sequitur: *Ideoque mandamus, quatenus eundem Diaconum, sine licentia Romani Pontificis ad superiorem gradum non ascendere, vel Diaconatus officio nullo unquam tempore ministrare permittas, sed eum dispensative ministrare in Subdiaconatus officio patiaris.* Et hujus rei rationem reddit Glossa ibidem verbo *Romani Pontificis*, sic inquires: *Hic dabat operam illicitæ rei ludendo cum Laico, quod non licet;* quæ Glossa in verbo *ludum* sic prosequitur: *Iste ludus Clericis non congruebat, et ideo si ludendo fecit, fuit in aliquantula culpa.* Jamvero si Papæ decreto incurrit irregularitatem præfatus Diaconus, eo quod ludendo illi ludo in aliquantula culpa fuit ejus homicidii, quod ejus ludi occasione secutum est, quis excusandum putet ab irregularitate Propertium, qui in gravi ebrietatis culpa homicidium commisit? Ad hæc Theologorum omnium, et Juris Pontificii interpretum doctrina est, tunc incurri irregularitatem ex homicidio etiam indeliberato, quando homicidium sequitur aut dando operam rei illicitæ (*Fagnan. in Cap. Ad audientiam num. 19. de Homicidio tom. 6. pag. 263.*), aut dando operam rei licitæ, sed non adhibita omni diligentia, ne sequatur (*idem in dict. Cap. Ad audientiam a n. 35 et seqq.*), aut exercendo rem licitam, sed cum intentione nocendi (*idem ubi supra num. 45*). Atqui illicita certe ebrietas Propertii, unde homicidium provenit. Iterum igitur

conficitur Propertium ob patratum in ebrietate homicidium irregularitatem incurrisse.

Dixi deinde, Casimirum Parochum irregularitatem non incurrisse. Et sane disputant quidem aliqui Doctores, utrum irregularitatem incurrat, qui ex justitia obligatus homicidium impedire, illud non impedit: at nemo in dubium vertit, quin liber sit ab irregularitate, qui non impedit homicidium, quod impedire tantum tenetur ex charitate. Et sane iste talis nullo modo ad homicidium concurrit; cur ergo irregularitatem incurrat? Jamvero Parochus non tenetur ex officio omnia subditorum suorum mala impedire, sed ea tantum, quæ ex defectu administrationis Sacramentorum, et prædicationis et explicationis verbi Dei illi contrahunt; quum ex officio ad hæc tantum teneatur. Casimirus ergo Propertii homicidium non impediens irregularitatem non incurrit.

CAS. III. Ex Terentia nascitur filius, qui quum vita periclitetur, baptizat eum domi obstetrix, tenente manibus Tullia. Sed quum de validitate illius Baptismi merito dubitetur, jam convalescens puer defertur ad Ecclesiam, ubi a Parocho solemniter baptizatur sub conditione, *Si tu non es baptizatus etc.*, eum a Sacro Fonte suscipiente Marcello a parentibus pueri designato. Qu. Cunctine, id est, et obstetrix, et Tullia, et Parochus, et Marcellus contraxerint cognationem spiritualem cum parentibus pueri, an aliqui tantum, et qui.

Resp. Excepta Tullia, cæteros contraxisse cunctos cum baptizato puero ejusque genitoribus cognationem spiritualem. Namque omnia Jura cla-

mant, ex Sacramento Baptismi oriri cognationem hanc; eamque afficere tum baptizantem, baptizati- que patrem et matrem. Dices: Jura loqui de Baptismo valido, non de invalido; in casu autem nostro, alterutrum ex Baptismis puero collatis in- validum esse oportere. Hoc utique verum est. Sed quum interim ignoretur, uter Baptismus va- lidus fuerit, illene videlicet, qui privatim ab ob- stetrice collatus fuerit, an alter, qui sub condi- tione illi a Parocho fuit administratus: recta ratio docet, utrumque ministrantem, ut spirituales pueri, puerique parentum cognatos esse præsumendos. Fundamentum autem hujus assertionis hoc est, quod, ubi Lex viget, tamdiu sub ea quisque esse intelligitur, quamdiu ab ea exemptus non demon- stretur. Dixi, unam excipiendam esse Tulliam. Enimvero ii contrahunt cognationem spiritualem, qui susceptorum personam gerunt, exercendo cæ- remoniam ab Ecclesia institutam. At Ecclesia cæremoniam susceptorum instituit pro Baptismo solemni, non pro privato, ut patet ex eo, quod, si in privato Baptismo susceptores non admittan- tur, nihil peccatur. Tullia ergo non contraxit cognationem spiritualem cum puero, de quo agi- tur, ejusque parentibus, licet eam contraxerit Marcellus, qui eundem in solemni Baptismo a Sacro Fonte suscepit. Neque illud urgeas, con- traxisse cognationem hanc obstetricem, privatim baptizantem; ergo debere illam contrahere et Tul- liam privatim puerum in Baptismo tenentem. Nam diversa ratio est: siquidem qui privatim baptizat, vere conficit Sacramentum, et quidem Sacramen- tum illud, ex quo oritur cognatio spiritualis; at qui privato in Baptismo tenet puerum, non con-

ficat ex dictis eam susceptoris cæremoniam, pro qua ab Ecclesia cognatio spiritualis inducta est; unde nil mirum, quod contraxerit cognationem spiritualem cum puero ejusque parentibus obstetrix, et eam non contraxerit Tullia.

MENSE APRILI.

CAS. I. **E**UPHROSYNA sciens se turpi affectu Esse ab Amasio concupiscendam, si Ecclesiam ingrediatur diebus festis, ubi ille est, censet se esse obligatam iis diebus manere domi. Quare audit Sacrum a fenestra domus suæ, Ecclesiam respiciente, quam domum publica tantum via disternit ab Ecclesia. Qu. An Euphrosyna recte judicet se esse obligatam abstinere ab ingressu Ecclesiæ, ut impediatur peccatum Amasii. II. An satisfaciatur præcepto audiendi Sacrum, audiens illud e fenestra domus suæ.

Resp. Ad I. Falso judicare, teneri diebus festis abstinere ab ingressu Ecclesiæ, ut impediatur peccatum Amasii. Utique hoc certum est, Fideles teneri quandoque quædam omittere bona spiritualia, et vel ipsa positiva Legis præcepta non adimplere ad pusillorum scandalum impediendum. Quia, quum præceptum vitandi scandali sit juris naturalis et negativum, præceptis affirmativis, quæ nec semper, nec in omni circumstantia obligant, præferendum est. At scandalum passivum Amasii Euphrosynam turpiter concupiscentis, non est scandalum pusillorum, id est, ex infirmitate vel ignorantia ortum, sed est plane pharisaicum, id est, ortum ex ipsa ejus malitia. Hujusmodi autem scandalum, id est, pharisaicum, contemnendum

est, quum ejus contemnendi rationabilis causa adest; secus aliorum malitia commoda nostra et pietatem impediret, quod esset intolerandum.

Ad II. Euphrosyna præcepto audiendi Missam satisfecit. Sane etiamsi aliunde non satisfaceret, tamen bona fides eam ab omni culpa excusaret; utpote quæ in ambiguitate mentis illud elegit, quod sibi tutius in conscientia videbatur; eo vel maxime quod illud executata est, quod et impediendo peccato Amasii, et satisfaciendo, quantum poterat, præcepto Ecclesiæ opportunius erat. Cæterum an generatim loquendo, præcepto Ecclesiæ satisfaciat, qui Missam audit e fenestra domus suæ, graviter disputant Theologi. Nonnulli autumant, tum eidem satisfieri, quando domum inter et Ecclesiam publica via non existit; secus vero si existat publica via. Nos quacumque in hypothesis præcepto audiendi Missam satisfieri censemus, dummodo domus ab Ecclesia non nimium distet. Ratio est, quia tum nihil desideratur, quod ad audiendam rite Missam, prout Ecclesiæ præceptum obligat, necessarium requiritur. Sane si quid desideratur, hoc est præsentia corporis. At si satis præsens reputatur, qui conjunctus cum aliis, e publica via eam audit, quando Ecclesia parva est, et populus qui audit, tam multus, ut eum Ecclesia capere non possit, quare satis præsens non sit, qui Missam audit e fenestra domus suæ? Dices in eo casu, qui sunt extra Ecclesiam unum corpus efficere cum iis, qui in Ecclesia morantur, quod non verificatur in casu nostro. Verum quidquam amplius est in casu nostro, quam in illo. Nam hujusmodi vir, qui Missam audit e fenestra, non ex iis, quæ alii gerunt, Missæ

ceremonias intelligit, et devoto animo comitatur, sed eas et videt oculis, et auribus percipit. Quando autem rem, quæ oculis videri et auribus percipi debet, quis revera videt percipitque, is, ni fallor, ita præsens est eidem, ut nihil magis desiderari possit. Iste ergo homo, qui audit Missam e fenestra domus suæ, satis præsens est eidem Missæ, et quidem ea præsencia, quæ ad implendum Ecclesiæ præceptum necessaria est. Fateor tamen, sine necessitate hoc loco Missam non esse audiendam. Quare si quis e domo audire Sacrum contentus esset, is, mea quidem sententia, non gravis criminis culpandus esset, sed graviter monendus a Parocho foret, ut in posterum ab audienda eo loco Missam abstineat.

CAS. II. Lazarus mendicus, interrogatus ab alio mendico, an distributa sit eleemosyna, quæ a Parocho certis diebus, statuta hora, distribui solet pauperibus, respondet illi, fuisse distributam, quum id falsum sit; quo audito mendicus absque eleemosyna abiit. Qu. An Lazarus teneatur ad compensationem damni, mendico interroganti advenientis.

Resp. Teneri. Licet enim mendicus ille nullum jus habeat ad eam individuum Parochi eleemosynam, habet tamen jus, ne ab ea consequenda, fraude et mendaciis, aut alia quacumque iniqua actione a quopiam impediatur. Lazarus ergo, qui mendacio suo mendicum decipiens, in causa fuit, ne is eleemosynam consequeretur, injuste violavit jus ejus. Quare tenetur compensare illi damna, quæ ex injuria illi facta eidem obveniunt.

CAS. III. Orta quadam die disputatione inter duos Clericos, an ministrari debeat Sacramentum Extremæ-Uctionis hominibus amentibus, alter quidem affirmativam, alter negativam tenebat sententiam. Qu. Cujusnam sententia sit amplectenda.

Resp. Distingui oportere, cujusmodi sint amentes, quibus Extrema-Uctio administranda est. Si perpetuo tales fuerint, illis hoc Sacramentum est denegandum; quia, quum nondum peccatum ullum admiserint, iis congruere nequit hujus Sacramenti forma, qua dicitur: *Indulgeat tibi Deus, quidquid deliquisti, etc.* Si vero aliquando usum rationis adepti sint, et postea in amentiam delapsi, tum hoc Sacramento sunt munienti, dummodo absque irreverentia Sacramenti id fieri possit, et, dum sana mente et integris sensibus essent, illud petierint, vel verosimile sit, fuisse petituros, si potuissent. Ratio est, quia tum nihil obstat, quominus hoc Sacramento muniantur. Dixi, dummodo absque Sacramenti irreverentia id fieri possit, et dum sana mente erant etc., quia exponi non debet periculo profanationis Sacramentum. Hinc D. Thomas in 2. sent. dist. 23. art. 2. ita respondet ad 3.: *Illis, qui non possunt recognoscere, et cum devotione suscipere, hoc Sacramentum dari non debet, et præsertim furiosis et amentibus.* Qui Sanctus Doctor in 4. sent. 23. qu. 2. art. 2. qu. 3. ita scribit: *Infirmis, qui sana mente dum erant, illud petierunt, aut verosimile est, quod petuissent, etiamsi postea in amentiam inciderint, vel ratione, sermoneve uti desierint, ministrabitur.* Cæterum occurrente casu, diu non hæreat Parochus in exami-

nando, utrum hoc Sacramentum dari debeat amentibus, rationis usu aliquando potitis, aut infirmis subito gravi morbo correptis, qui illud petere non possunt. Nam, quod monet Benedictus XIV. (*de Synod. Diœcesana lib. 7. cap. 21. num. 5.*), *de quolibet Fidei, de quo contrarium non constat, præsumendum est, fuisse hoc Sacramentum petiturum, si potuisset.* Cui doctrinæ favent et Ritualia omnia et communis Ecclesiæ praxis, qua passim videmus, Extrema-Uncione muniri eos, qui subito morbo sensibus destituuntur.

MENSE MAJO.

CAS. I. **F**LAVIUS pretio unius aurei mittitur a Porphyrio Mutinam, ut eo perferat epistolam. Antequam Bononia abscedat, exhibetur illi unus aureus etiam a Cleto, ut pariter epistolam suam perferat ad eandem civitatem. Tum Flavius dissimulans, se jam fuisse a Porphyrio conductum pro eo itinere, accipit aureum, quem illi exhibet Cletus, et pergit. Qu. An Flavius possit retinere aureum, quem Cletus illi dedit, jam obligatus illud iter facere pro Porphyrio.

Resp. Affirmative. Licet enim Flavius jam obligatus sit, illud iter peragere pro Porphyrio, atamen ejus opera non est minus utilis Cleto, ac si illi soli obligatus sit. Quare ergo mercedem suam etiam a Cleto accipere non possit? Dices, cum jam accepisse mercedem itineris a Porphyrio. Utique. Sed Flavius non pro Porphyrio solum, sed etiam pro Cleto iter illud suscepit; aliunde vero contractus cum Cleto initus, a contractu inito cum Porphyrio distinctus est, et ab

illo independens. Nihil ergo obstat, quominus etiam a Cleto mercedem itineris accipere possit. Res confirmatur exemplo. Nimirum conveniunt Theologi omnes, aurigam ad locum aliquem conductum, ea tam copiosa mercede, ac si vacuus redire deberet, posse nihilominus, si quos eo loco vel in via reperiat viros revehendos, acquirere sibi hæc posteriora lucra, et simul priorem illam itineris sui mercedem retinere; et ratio est, quia ex una parte ejus opera revehendi illos viros tali mercede digna est, ex alia vero illos revehendo, nulli injuriam facit. At, si ita est, cur non possit Flavius cum mercede a Porphyrio data etiam mercedem datam a Cleto retinere, qui non minus Cleto, quam Porphyrio operam suam pari diligentia et cura navavit? Nonne utrimque par ratio est? Neque dicas, excedentem esse mercedem integram pro itinere jam aliunde satis compensato. Nam quod iter Flavii duobus æque utile sit, idtribuendum est felici ejusdem Flavii sorti, qua sorte si is in suum commodum utatur, ea re neutri injuriam facit, dummodo utrique, quantum in se est, æque et exacte injunctum sibi officium adimpleat. Et sane supponatur ad momentum, Flavium post contractum cum Cleto initum reperisse amicum, qui eum sine expensis et sine incommodo Mutinam usque perduceret; numquid eo casu poterit jure Cletus postulare a Flavio, ut pactæ mercedis partem sibi restituat, eo titulo, quod homini aliunde expensis donato, ad iter faciendum necessariis, merces pacta superexcedens sit? Nequaquam. A pari ergo neque unius aurei merces, Flavio data pro itinere suscipiendo, est judicanda superexcedens, eo titulo, quod is a

Porphyrio pro eodem itinere faciendo, congrua mercede donatus sit, quando aliunde obligatio et onus iter illud suscipiendi, tali mercede digna existimantur. Ex his concludendum censemus, Flavium posse retinere aureum, quem Cletus illi dedit, licet iter illud pro Porphyrio facere obligatus sit. Cæterum nolim te hinc inferendum putare, posse operarium operam suam locare pluribus simul concurrentibus, atque eundem, vi mementorum supra expositorum, tantum posse accipere ab iis singulis simul concurrentibus, quam a singulis seorsim sumptis acciperet. Nam diversa ratio est hominum simul concurrentium, atque hominum seorsim et privatim sumptorum. Qui simul concurrunt ad operam alicujus hominis, ex. gr. aurigæ, conducendam, non consentiunt (nisi errore vel dolo decepti) dare pro ea tantum, quantum daturi essent, si singuli seorsim operam eam conductorerent; etenim idcirco (nempe ut expensas minuant) unam unius hominis operam simul cuncti conducere satagunt. At qui seorsim unius ejusdem hominis operam conducunt, ii tantum, quanti opera illa æstimatur, dare singuli parati sunt, ideoque singuli in totam illius operæ mercedem consentiunt. Nil ergo mirum, quod Flavius a duobus seorsim sumptis integram mercedem accipere licite possit, quamvis operarius, operam suam pluribus concurrentibus locans, mercedem suam integram a singulis accipere licite nequeat.

CAS. II. Pantasilea gravida dum colligit herbas super aggere fluminis, repente maturi partus correpta doloribus edidit filium, quem dum manu tenet, ac præ doloribus se contorquens, non sa-

tis sibi prospicit, fortuito ille elabatur e manibus, atque in flumen decedit, interim pronunciante ea formam Baptismi, cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia. Qu. An ille puer valide baptizatus putandus sit.

Resp. Non esse valide baptizatum. Nam quum fortuito e matris manibus elapsus sit, non verificatur, ab ea fuisse præstitum actum baptizandi, quem actum a Ministro poni oportere, ut valida sit Baptismi collatio, certo certius esse debet. Et sane in hoc casu integritas Baptismi salva non consistit. Nam integritas Baptismi in eo consistit, ut Minister applicet materiam homini baptizando, et interim pronunciet formam cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia. At in casu Pantasilea rite quidem pronuntiavit formam cum debita intentione faciendi etc.; at materiam puero nullo modo applicuit, utpote qui fortuito et præter intentionem ex ejus manibus lapsus est. Hujus ergo Baptismi integritas salva non consistit. Præterea nisi Minister actum baptizandi præstet, non verificatur forma Baptismi, qua ipse Minister dicit: *Ego te baptizo*. Nimirum formam Sacramentorum verificari oportere, ut valida sit eorum administratio, extra omne dubium esse debet; secus illusorie et mendaciter fieret: hinc Theologi omnes docent, invalidum esse Baptisma, quod confertur, uno ministrante materiam, et altero formam pronunciante, et hanc ipsam addunt rationem, quod in administratione hujus Baptismi, ejus forma non verificatur. At hæc ratio militat prorsus etiam in casu nostro; nam quomodo verificentur verba Pantasileæ dicentis: *Ego te baptizo*, quæ neque mersit, neque aqua

puerum perfundit? An vera sit locutio ejus hominis, qui dum sibi e manibus cecidisse baculum sentit, dicat: *Ego te projicio?* Nequaquam. Ergo neque vera sunt verba Baptismi, a Pantasilea puero suo collati, licet cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia, illa protulerit. Ex his merito nos asseruisse censemus, puerum, de quo agitur, invalide esse baptizatum. Neque dicas, ad validitatem hujus Sacramenti satis esse, matrem habuisse intentionem mergendi puerum, antequam fluminis aquam puer pertingeret. Nam hoc non sufficit. Siquidem hoc evincit quidem eam non caruisse debita intentione, ad valide hoc Sacramentum ministrandum necessaria; at non evincit, eam mergendi actum præstitisse, qui actus una cum debita intentione necessario ponendus quoque est.

CAS. III. Sergius Clericus accusat apud sæcularem Judicem Bononium, quod noctu ab eo aggressus in publica via, spoliatus fuerit horologio. Quare captus Bononius morte damnatur. Qu. An Sergius fiat irregularis.

Resp. Duobus modis potuit Sergius accusare Bononium apud sæcularem Judicem, videlicet *criminaliter* et *civiliter*. Ille dicitur accusare quempiam criminaliter, qui eum accusat eo fine, ut Judex debitam de reo pro maleficiis patratis pœnam sumat; ille vero dicitur accusare civiliter, qui accusando, non rei vindictam vel pœnam, sed injuriarum seu damnorum, sibi a reo factorum, satisfactionem congruam et compensationem intendit. Jamvero si Sergius primo modo accusavit Bononium, dico, eum, hujus accusationis gratia,

irregularem factum esse. Ratio duplex est. Prima, quia hoc modo accusando Bononium, directe in sententiam ejus mortis influxit; qui autem Clerici directe influunt in sententiam sanguinis, irregulares fiunt *ex Cap. Sententiam ut ne Clerici vel Monachi de Homic.* Secunda est, quia Clericis accusare Laicos criminaliter expresse vetitum est in *Cap. Sicut Sacerdotes 2. q. 7.* Quare sicuti hoc casu Sergius, accusando Bononium, operam dedisset rei illicitæ; ita secuta, occasione ejus accusationis, morte Bononii, irregularis factus foret. At diversa ratione loquendum est, si Sergius accusavit Bononium *civiliter*, id est, ut horologii sibi a Bononio rapti, restitutionem persequeretur, non autem ut ejus vindictam, vel pœnam promoveret. Ratio hæc est, quia sic Bononium accusando, per accidens tantum et remote in mortem Bononii concurrit (id quod ad irregularitatem defectu lenitatis incurrendam non sufficit): aliunde vero nisi Clericis liceret postulare apud sæcularem Judicem Laicos, sibi suisque rebus damna inferentes, ii vix ab impiorum hominum avaritia vel petulantia tueri se possent. Habetur insignis hujus doctrinæ textus in *Cap. Tua nos §. ad ultim. tit. de Homic.*, ubi interroganti cuidam Episcopo Innocentium III., an sibi liceret Regiam potestatem implorare contra quosdam Laicos, qui sibi decimas solvere contumaciter recusabant, quosque vix sine sanguinis effusione, vel ab ipsa Regia potestate coarctari posse ad solvendum autumabat; respondit Summus Pontifex affirmative, et hanc addidit rationem: *Quia si te hujusmodi quærimoniam simpliciter deponente, Rex in eosdem rebelles traditam sibi exercuerit potestatem, eorum erit duritiæ*

aut malitice imputandum. Quo textu et illud evincitur, quod mox posuimus, nempe concurrere per accidens et remote in sententiam sanguinis non sufficere ad irregularitatem incurrendam; et hoc ipsum, quod ostendere pergitur, id est, licere Clericis civiliter accusare Laicos apud sæcularem Judicem, mirifice comprobatur.

Hoc tamen loco advertendum est, eo casu, quo Clericus civiliter accusat Laicum apud sæcularem Judicem, ut ab eo repetat rem suam, si timeat, ne hinc occasionem captet Judex contra eum pœna sanguinis animadvertendi, oportere illi expressam protestationem facere, se accusando reum, non ejus vindictam vel pœnam intendere, sed tantummodo rem suam persequi. Hæc doctrina expresse traditur in *Cap. 2. de Homic. in VI.* Quam protestationem adeo necessariam esse ad irregularitatem evitandam, censet Covarruvias ad Clement. *Si Furiosus par. 2. §. n. 2.*, ut eam si forte omittat Accusator, tum eum irregularitatem non effugere arbitretur, ne quidem coram Deo, etiamsi animum a sanguinis effusione alienum habeat. Ego tamen censeo cum Van Espen, hoc verum esse existimandum iis tantum in casibus, quibus circumstantiæ per se non clamant, accusantem non nisi damnorum reparationem persequi accusatione sua. Verum ubi circumstantiæ omnes id clament, tum nullam a Clerico civiliter accusante, irregularitatem incurri existimo, etiamsi forte protestationem illam omitat, quia tunc protestatio inutilis est. *Neque enim fas est credere*, inquit Van Espen (*tit. 10. de Irregularitate, num. 19.*), *Pontificem aut Ecclesiam hanc exteriorem et verbalem protestationem propo-*

suisse, tamquam formulam quamdam, qua posita abstergeretur irregularitas, et qua omissa incurreretur, uti nonnullis persuasum fuit. Ex his casus solutus manet, ni fallor. Si tamen quæras, quibus tandem argumentis dignosci possit, an Clericus accusans Laicum apud sæcularem Judicem, civiliter id præstet, an criminaliter, respondebo tibi: Si is aut protestatione ea utatur, de qua huc usque, aut iis in circumstantiis accuset, quibus appareat, se nil aliud nisi damnorum suorum reparationem petere accusatione sua, tum civiliter accusare censendus erit, ideoque nullam incurrere irregularitatem: si vero secus fit, tum criminaliter accusasse præsumetur, ideoque saltem in foro exteriori irregularitatem incurrisse judicabitur.

MENSE JUNIO.

CAS. I. CONFESSARIUS audiens cujusdam mulierculæ Confessiones advertit, eas semper eadem levia continere peccata: quare ne Sacramentum periculo nullitatis exponat, fingit se illi absolutionem impertiri, quum det tantum benedictionem, et deinde ad Eucharistiam eam accedere permittit. Qu. I. An simulati Sacramenti reus sit. II. An inculpabiliter se gerat, permittendo illi mulierculæ Eucharistiam.

Resp. Ad I. Confessarium non esse quidem simulati Sacramenti reum, sed tamen simulatione sane improbanda et peccaminosa usum esse. Utramque propositionem singillatim ostendo. Ille simulare Sacramenta dicitur, qui eorum materiam

et formam adhibet, sine intentione ea conferendî. Ita communiter. Et ratio est, quia simulatio in eo consistit, inquit D. Thomas (*q. 111. a. 1. ad 4.*), ut quis signis exterioribus vel rerum vel factorum utatur ad significandum aliquid, quod non est. At Confessarius, qui mulierculæ indispositæ non impertit absolutionem, sed loco absolutionis benedictionem largitur, non utitur forma Sacramenti Pœnitentiæ ad significandam gratiam, quæ non datur; sed ejus formam prorsus omittit. Ille igitur potest quidem dici Sacramenti omissor, at nequaquam simulator. Nec difficultatem facere debet, quod occasione ejus benedictionis muliercula putet, se absolutionem accepisse. Nam hoc quidem probat, Confessarium simulasse personam Sacerdotis, Sacramentum Pœnitentiæ administrantis, at non probat eum simulasse Pœnitentiæ Sacramentum. Et sane quum quis dimittendus est sine absolutione, tum Confessarius paulisper orat super eum, et deinde, impartita benedictione, dimittit; neque idcirco simulati Sacramenti reus existimatur, licet circumstantes homines putent, eum Sacramentalem absolutionem administrasse. Ergo pari ratione neque simulati Sacramenti reus putandus est Confessarius noster, dum orat super mulierculam defectu doloris indispositam, eamque Crucis signo benedictam dimittit, licet occasione illius benedictionis illa se absolvi putet. Dixi secundo, simulatione sane improbanda et peccaminosa usum esse. Et equidem quum sine periculo, sine incommodo, immo nullo negotio monere eam possit de absolutione non impartita, cur, quæso, id omittit? Indulgentiane animi, an pusillanimitate, an socordia? Quidquid sit, id certe

improbandum est et peccaminosum. Confessarius enim, quos nondum toto corde a peccatis avulsos videt, eos excitare debet, monere, hortari, corripere, non autem vel indulgentia mulcere, vel socordia negligere, vel pusillanimitate debita correptione privare: eo vel maxime, quod ita se gerens, in apertum mendacium et simulationem incidit. Nam obmurmurare secreta verba, eo loco et circumstantiis, quibus scit, hæc ipsa secreta verba a Pœnitente accipi pro Sacramentali absolutione, et deinde paullo post, sacro Crucis signo benedicere illi, ut eam fallat, id profecto apertum mendacium est, et simulatio nullo modo a peccato excusanda.

Ad II. Sic distinguo. Vel muliercula illa eadem semper levia confitetur peccata, fragilitate animi et naturali inconstantia; vel eadem semper peccata confitetur ex defectu amoris perfectionis christianæ, et negligentia virtutis. Si primum fit, nullius culpæ insimulandum censeo Confessarium illum, quod Eucharistiam mulierculæ permittat. Nam nullus homo fragilitate animi et naturali inconstantia non cadit. Tunc autem arguet, eam fragilitate potius quam negligentia cadere, quando videat ipsam plerumque, adjuvante gratia Dei, retundere passionum impetus, et frequentes christianarum virtutum actus exercere. Si vero secundum fit, tunc dico culpandum esse Confessarium illum. Ratio est, quia destitutæ dispositionibus ad frequentem Eucharistiæ usum necessariis frequentem Eucharistiæ usum permittit. Jam videamus quænam sint dispositiones ad frequentem Eucharistiæ usum necessariæ. Prima et principalis est, ut Christianus ab omni etiam venialis pec-

cati affectu sit abstractus. Quæ dispositio insinuat^{ur} in *Can. Quotidie* (de *Consecr. dist. 2.*), quem Canonem Gratianus tribuit Augustino. Ibi hæc habentur: *Quotidie Eucharistiæ Communionem percipere nec laudo nec vitupero: omnibus tamen Dominicis diebus Communionem suadeo et hortor, si tamen mens sine affectu peccandi sit. Nam habentem adhuc voluntatem peccandi, gravari magis dico Eucharistiæ perceptione quam purificari.* Cui Canoni innixus hanc ipsam doctrinam tradit Sanctus Franciscus Salesius in *Introductione ad vitam devotam par. 2. cap. 20.* Quum itaque hæc muliercula prima et principali dispositione careat, ad frequentem Eucharistiæ usum necessaria, profecto culpabiliter se gerit Confessarius, Eucharistiam tam frequenter illi ipsi permittendo. Alias dispositiones, quæ a Patribus ad frequentem Eucharistiæ usum requiruntur, persequi hoc loco non juvat.

CAS. II. Eustorgius filiusfamilias promittit Apulejo, se illi donare; annulum suum adamantinum: cujus verbis quum Apulejus non satis adhibere fidem ostenderet, tum Eustorgius juramento confirmavit propositionem suam; quo audito, Apulejus tacuit. Qu. I. An valida sit Eustorgii promissio. II. An possit Eustorgius promissionem revocare.

Resp. Ad I. Ante omnia inquirendum est, an annulus, de quo agitur, sit ex bonis castrensibus, vel quasi castrensibus Eustorgii; an vero sit ex bonis adventitiis vel profectitiis. Si sit ex bonis castrensibus, vel quasi castrensibus, asserendum promissionem ab Eustorgio Apulejo factam, esse validam, dummodo cætera non desint. Ratio est, quia filiifa-

miliis horum bonorum plenum dominium habent, independenter a patribus, deque iis disponere absolute possunt. Sin autem hic annulus sit de bonis adventitiis aut profectitiis, tum dicendum eam promissionem esse invalidam, quia, quum horum bonorum dominium plenum et absolutum ipsi filii non habent, jam liquet eos de illis disponere, quamdiu pater vivit, non posse. Dixi, dummodo cætera non desint. Nam primo, ut filii familias de bonis etiam castrensibus disponere valeant, debent esse puberes. Quare si Eustorgius hanc promissionem fecerit ante completum decimum quartum ætatis annum, non valida amplius erit ea promissio, licet annulus ex bonis castrensibus, vel quasi castrensibus foret. Secundo, ut promissio quælibet valida sit, debet esse deliberata, spontanea, id est, absque dolo vel fraude extorta, de re licita: et tandem de altera parte acceptata. Quare si harum conditionum aliqua deficeret, tum invalida censenda esset Eustorgii promissio, esto, ille promittendo non disposuerit, nisi de re, de qua independenter a patre disponere fas illi erat. At quid, inquires, si annulus promissus, esset illi ab amico dono datus? Respondeo, hocce in casu promissionem Apulejo factam, esse invalidam. Ratio est, quia dona facta filiis vel fiunt illis intuitu patris, et tunc inter bona profectitia sunt enumeranda: vel fiunt illis absque intuitu patris, et tunc inter adventitia sunt ponenda: quorum bonorum, profectitiorum nempe et adventitiorum, plenum dominium non habere filios, jam supra diximus. Hinc liquet etiam, invalidam omnino fore, immo multo magis, promissionem Eustorgii, si annulus ille ex bonis paternis surreptus esset.

Ad II. Responsio magna ex parte pendet ex dictis. Videlicet, si ea promissio invalida sit, quatenus ille annulus non sit ex bonis castrensibus, vel quasi castrensibus, non modo Eustorgius revocare potest promissionem suam, sed etiam debet, quia, qui contractus ita illiciti sunt, ut sine salutis dispendio, id est, sine peccato aut mortali aut veniali, observari nequeant, ii semper nulli sunt, nec observari debent ob additum juramentum, quum juramentum non sit vinculum iniquitatis. Si vero sit nulla ex defectu alicujus conditionis ad naturam promissionis necessariæ, puta vel quia indeliberata fuisset ea promissio, vel quia metu extorta; tum Eustorgius revocare eam nequit. Et ratio est, non quod illa ita emissæ obliget per se, sed quod juramento firmata sit, cujus reverentia tanta esse debet, ut quidquid, eo interposito, promissum est, id adamussim observandum sit, quotiescumque sine salutis dispendio observari valeat.

Hinc cuique inferre facile licet, nullo modo posse Eustorgium promissionem suam revocare, si promissio facta Apulejo valida fuerit, quatenus ille annulus de bonis ejus castrensibus, vel quasi castrensibus fuerit. Et sane promissio quælibet, quum valida est, obligat in conscientia, tum ex fidelitate, tum ex justitia, quo fit, ut ea revocari non possit. Multo minus ergo eam revocare posset in hac hypothesi Eustorgius, qui ad eam observandam non solum ex motivo fidelitatis et justitiæ, sed etiam ex motivo religionis ob additum juramentum tenetur. Neque dicas, hæc quidem vera esse, quando promissio est acceptata a promissario; non autem, quando non est accep-

tata; in casu autem nostro liquet promissionem Eustorgii non fuisse acceptatam ab Apulejo, quippe qui tacuit, audiens Eustorgii promissionem, non autem dixit, *accepto*. Verum hoc effugium nullum est. Nam quamvis hoc tamquam Juris Regula statutum sit, nempe: *Qui tacet, nec consentire, nec dissentire videtur*, hæc tamen Regula valet tantummodo, quum sumus in odiosis, id est, quando agitur de damno tacentis; at quando agitur de iis, quæ tacenti favent, eique grata sunt, tum silentium pro consensu habendum est juxta aliam Juris Regulam in 6.: *Qui tacet, consentire videtur*. Et sane silentium per se est indifferens, tam ad significandum consensum, quam dissensum. An igitur significet hunc vel illum, id ex circumstantiis determinandum est, quæ circumstantiæ si tacenti faveant, tum silentium pro assensu accipitur; si vero obsint, tum accipitur pro dissensu. Atque hoc sensu intelliguntur a Canonistis omnibus, et a Theologis eæ Regulæ Juris mox positæ, quæ sibi invicem adversari videntur, videlicet: *Qui tacet, nec consentire, nec dissentire videtur*; et: *Qui tacet, consentire videtur*.

CAS. III. Quum Metrodorus una cum Cosimo, et Aristippo furatus fuisset Grysogono trecentos aureos, tandem eos restituit in solidum idem Metrodorus, nolentibus partes suas restituere Cosimo, et Aristippo. Post aliquos annos ad mortem deveniens Cosimus, vellet et ipse restituere, quod debet, impote interim facto ad restituendum Aristippo. Qu. I. Cui, et II. quantum restituere debeat ipse Cosimus, ut salutem animæ suæ consulat.

Resp. Ad I. Debere restituere Metrodoro, et

debere restituere centum quinquaginta aureos. Sane enim illi restituere debet, qui ratione furti a se commissi damnum patitur. Atqui patiens damnum ratione furti a se commissi, est Metrodorus; quia Grysgonus in integrum restitutus fuit ab ipso Metrodoro. Illi ergo, non Grysgono, restitutio a Cosimo facienda est. Et equidem si Cosimus restituere teneretur Grysgono, tum Grysgonus ex furto sibi facto lucrum referret, quia jam in integrum restitutus a Metrodoro, iterum aliam pecuniam a Cosimo reciperet. At justitia exigit, ut cuique, quod suum est, reddatur; non vero ut quisque re sua, majori cumulo adaucta, donetur.

Ad II. Ipse Cosimus debet restituere tantum, quantum ad refectionem damni, quod Metrodorus solvendo debitum ipsius Cosimi passus est, requiritur. Sed damnum, quod Metrodorus solvendo ipsius Cosimi debitum passus est, centum quinquaginta aureis æstimari debet. Ergo Cosimus centum quinquaginta aureos ipsi Metrodoro restituere tenetur. Dixi, damnum, quod Metrodorus solvendo debitum ipsius Cosimi contraxit, esse centum quinquaginta aureorum. Nam utique si singuli partem suam restituerent, non nisi summam unusquisque centum aureorum restituere teneretur. Sed quum Aristippus restituendo sit impar, et aliunde singuli teneantur ad restituendum in solidum, hinc fit, ut totum damnum, furti causa, Grysgono a tribus illatum, a solis Cosimo et Metrodoro compensandum sit. Summa autem 300 aureorum in duas partes æque distributa, bis centum quinquaginta aureos facit. Res confirmatur. Si ab initio duo isti homines, id est, Cosimus et Metrodorus, convenissent restituere Gry-

sogono, quod singuli debebant, quoniam supponitur Aristippum non velle partem suam restituere, tum debuisset unusquisque centum quinquaginta aureos Grysogono reddere. At quod debuisset Cosimus tum reddere Grysogono, nunc, illo jam in integrum restituto, tenetur idem Cosimus reddere Metrodoro, qui eundem Grysogonum, etiam pro parte Cosimi, in integrum restituit. Excipe, nisi Metrodorus cooperatus fuisset furto, ut mandans; quia tum totum damnum Grysogono obveniens compensare teneretur ipse Metrodorus: reliqui autem duo non nisi in ejus defectum.

MENSE JULIO.

CAS. I. **P**ASIPHILA dum parat pharmacum ad ejiciendum conceptum fœtum, quatuor exponit herbarum genera super disco: quæ videns Griselda ejus famula, et dominæ consilium intelligens, dicit illi: *Hoc herbarum genus, quod ultimo loco parasti, non est cum cæteris commiscendum.* Quare ex tribus reliquis confectum sibi pharmacum sumit Pasiphila, et post aliquos dies ejicit fœtum animatum. Qu. An Griselda illud dicens incurrerit reservationem.

Resp. Interroganda est Griselda, an illud herbarum genus, quod a cæteris submoveri voluit, haberet vim extinguendi aliarum herbarum virus, an non. Si habebat talem vim, tum Griselda reservationem incurrisset putanda est, quia submovendo illas herbas, positive in abortum influxit, sicuti positive influit in occisionem hominis, qui appetito ab suis inimicis, obstaculum removet, quod illum a vulneribus protegebat. Si vero illud

herbarum genus, quod submoveri voluit, non habebat talem vim extinguendi aliarum herbarum virus, tum Griselda reservationem non incurrit; nam subtractione illarum herbarum non fuit in causa, ut herbæ reliquæ abortum producerent; quia etiam cum illis eundem effectum produxissent. Sed quid, inquires, si ea respondeat, se subtractione illarum herbarum intendisse submovere, quod impediabat, ne reliquæ herbæ exerèrent virus suum; ipse autem Confessarius certo sciat, submotis a Griselda herbis, quas enunciavit, nihil vis hujusmodi inesse, quæ reliquarum virus impediret? Respondeo, tum Griseldam in reservationem non incidisse. Nam ejus peccatum tum habere quidem deprehenditur totam malitiam ad reservationem abortus requisitam; at caret materia, quæ est, ut quis positive ad abortum concurrat. Quando autem peccato alicui deest materies illa, quæ in libello Reservationis pro peccatis reservatis expressa est, tum illud peccatum non reservatum putandum est, etiamsi voluntas peccantis perversa sit, et eam materiam ponere intendat. Quia, quum reservatio sit quid odiosum, stricto modo est interpretanda.

CAS. II. Carpophorus Sacerdos, quum pingui gaudeat Beneficio, otiosam vitam agit, nullum aliud exercens ministerium Ecclesiasticum, nisi Missam celebrare, et recitare Horas Canonicas: e contrario Lucius pariter Sacerdos ea omnia aucupat et quærit ministeria, quæ videt non sine multis Fidelium oblationibus exerceri. Qu. I. An Carpophorus sit tutus in conscientia. II. An Lucius simoniacus censendus sit.

Resp. Ad I. Exponat Carpophorus, cujusmodi sit Beneficium, quo gaudet. Si enim adnexam habeat animarum Curam, tum certo certius est, ipsum in conscientia tutum non esse, non aliud agendo ministerium Ecclesiasticum, quam celebrare Missam, et recitare Horas Canonicas. Et sane quid a ratione magis alienum est, quam habere officium, et non peragere, quæ officii sui sunt, id est, habere Curam et nolle curare; esse Pastorem et pascere nolle? Neque juste se excusare putet, dicendo, se per idoneos cooperatores seu Capellanos omnia munera sibi debita adamus-sim obire. Nam Capellani tamquam coadjutores officii pastoralis haberi debent, qui eum parte oneris levent, non autem habendi sunt tamquam executores, in quos Parochus totum onus exoneret. Hinc sine dubio Carpophorus, otiosam vitam agens, prout supra exponitur, muneri suo graviter deficit, ideoque lethalis culpæ reus censendus est. Res confirmatur ex Concilio Tridentino. Nimirum hæc Synodus Sacrosancta (*Sess. 23. de Reform. c. 1.*) omnibus iis, quibus animarum Cura commissa est, incumbere colligit obligationes personaliter residendi ex divino præcepto, quo iis *mandatum est, oves suas agnoscere, pro his Sacrificium offerre, verbique divini prædicatione, Sacramentorum administratione, ac bonorum omnium operum exemplo pascere; pauperum aliarumque miserabilium personarum curam paternam gerere, et cætera munia pastoralia obire.* At qua veri specie ex his muneribus, quæ gerentibus animarum Curam incumbunt ex divino præcepto, colligere posset Concilium hanc eorum obligationem personaliter residendi, si Pastores alios delegare possent, qui

supra exposita sua munera prorsus obirent? Nonne tum quisquis eorum facile enervaret Concilii argumentum, dicendo, se hæc omnia præstare, et quidem adamussim, per alios, etiamsi personaliter non resideat? Concludendum igitur est, Carpophorum, eam vitam agendo, tutum non esse in conscientia, si ejus Beneficium animarum Curam annexam habeat. Hinc Patres Concilii Aquileensis anno 1596. habiti, animadvertunt Residentiam ex sacris Canonibus esse accipiendam in eum sensum, *ut sit laboriosa, non otiosa*. Quod adnotat et Fagnanus *C. ex parte num. 15*. Vide Cardinalem Prosperum Lambertini Notif. XVII. edit. Bonon. tom. 1.

Neque Carpophorus sibi favere putet Regulam Juris in 6. qua dicitur: *Potest quis per alium, quod potest facere per seipsum*. Nam hæc Regula locum habet et vera est tantummodo, quando agitur de negotio, quod singularem personæ industriam et qualitatem non requirit; non vero, quando agitur de eo negotio, ad quod certa personæ industria et fides eligitur. Id probari potest nonnullis Pontificum decretis. In Cap. 43. ii de offic. et Potest. Judic. delegat. sic ait Pontifex: *Is, cui injungitur, ut personaliter negotium exequatur, potest, dummodo partes consentiant, hoc aliis delegare, præterquam si inquisitionem fieri, vel Ecclesiis de Prælatis vel aliis ministris provideri mandaremus, quum in his omnibus casibus industriam et fidem personæ, cui talia committimus, eligere videamur*. Et Bonifacius VIII. in cap. 12. in 6. ait: *Is, cui ab Apostolica Sede committitur certæ personæ provisio de certo Beneficio in certa Ecclesia, Diœcesi, vel Provincia facienda, potest alii committere licite vices*

suas. Sed si (non expressa certa persona) committatur alicui, ut alicui personæ idoneæ de certa Ecclesia vel Beneficio debeat providere (quia circa eligendam personam ejus industria hic videtur electa), provisionem sibi commissam alteri demandare non potest. Porro qua de re agitur in casu nostro? Videlicet de Beneficio Curam animarum habente. At in Beneficiis Ecclesiasticis præsertim *Curatis* censetur electa industria, fidesque personæ, cui aliquod ipsorum confertur (ex Decretis Pontificum supra expositis, et ex *Cap. Quia nonnulli* 3. §. 4., et ex *Conc. Trid. Sess. 24. cap. 1. de Reformat.*, ubi non nisi digniores et Ecclesiæ utiliores judicati, ad Curam animarum promoveri jubentur). Ea ergo Regula Juris Carpophoro nostro nihil favet. Quare vertat se, quacumque vult Carpophorus, si Beneficium ejus Curam animarum adnexam habeat, isque omnia munera per Capellanos suos obiri faciat, tutus in conscientia esse nequit.

Hæc in hypothesi, quod ejus Beneficium adnexam habeat animarum Curam. Si vero sit simplex, tum, quia Beneficium hujusmodi, more Ecclesiæ jam introducto, ad residentiam non obligat, idcirco de eo paullo aliter loquendum est. Sic igitur peto a Carpophoro, an Ecclesia loci, in quo habitat, opera sua indigeat, an non. Si non indigeat, puta quia Operarii abundant, tum eo titulo, quod Ecclesiæ non inserviat, et spirituali Fidelium culturæ non vacet, non peccabit, quia nemo tenetur operam suam impendere, quum necessaria non est. Poterit tamen peccare ratione otiositatis, quia, inquit Van Espen *Jur. Can. p. 1. tit. 1. cap. 4. de Clericis, Nihil vocationi Cleri-*

*cali magis oppositum, nihil Ecclesiæ magis probrosum, et Laicis scandalosum esse ratione et experientia compertum est. Si vero Ecclesia loci, in quo habitat, opera sua indigeat, tum certe peccatum non effugiet, Ecclesiæ illi vel Fidelium necessitatibus non serviendo, etiamsi ejus Beneficium simplex sit. Etenim Ecclesia non confert Beneficia Clericis, id est, viris in sortem Domini adlectis, quod ipsi otiosam vitam agant, sed quod inde, id est, ab ea honestam sustentationem accipientes, abstrahant se omnino a curis sæcularibus, et ejus servitio prorsus se mancipient. Quoniam igitur Carpophorus id non præstat, sed Beneficio utitur ad fovendum otium, et ad vitæ commoda sibi comparanda, idcirco non aliud agendo ministerium Ecclesiasticum, quam celebrare Missam, et recitare Horas Canonicas, immunis a peccato existimari non potest. Saluberrimum hac de re monitum suppeditat Ecclesiasticis Eminen-
tissimus Cardinalis Vincentius Maria Ursinus in præclara Synodo Tusculana, quæ præside Illustriss. Archiepiscopo Hydruntino, Francisco Maria de Aste, Visitatore Apostolico, coacta fuit anno 1703, cap. 10. his verbis: *Id sibi suadeant (Ecclesiastici), ut omnino ab eorum mentibus eliminetur falsissima ac prava illa opinio, qua nonnulli infeliciter vinciuntur, ut sibi putent, Curam animarum non habentes, sola Missæ celebratione, ac Divini Officii recitatione, sacerdotali ministerio satisfacisse; quum potius meminisse debeant, se a Deo electos, ut sint lux mundi, et sal terræ, ideoque doctrina lucere, et justitiæ operibus, bonarumque virtutum exemplo, aliorum animas condire, et charitatis operibus eorum corda præservare teneantur. Et sic habitu, incessu, aut**

conversatione reliquis ædificationi esse curent; potissimum in Sacrarum Litterarum studio assidui sint, ut illud B. Petri Apostoli adimplentes: Parati respondere omni quærenti, et ipsi in Domino magis abundant, et cæteros valeant erudire. Quid si quis scientiis sublimibus non emineat? is propterea ne cadat animo, sed illud recolat D. Bernardi: Si multum accepisti, multum da; si parum, et illud tribue: de solo credito tibi talento respondere tibi parum, securus de reliquo.

Ad II. Sic distinguo. Vel Lucius quærendo ministeria Ecclesiastica, quæ videt non sine multis Fidelium oblationibus excerceri, intendit primario lucrum, quod inde provenit; et tunc mentalis simoniæ reus putandus est: vel primario intendit Dei cultum et animarum salutem; lucrum vero si quod inde obvenit, non respicit, nisi secundario; et tum dico eum nullius simoniæ reum esse. Responsio probatur ex D. Thoma Quodlib. 8. art. 11.: *Quæritur, utrum ille, qui vadat ad Ecclesiam propter distributiones, alias non iturus, peccet: et sic respondetur, si hujusmodi distributiones respicit quasi finem sui operis principaliter intentum, simoniam committit, et ita mortaliter peccat: si autem habet finem principalem (Deum) in tali actu, ad hujusmodi autem distributiones respicit secundario, non quasi in finem, sed sicuti in id, quod est secundarium ad sui sustentationem, constat, quod non vendat actum spirituales, et ita simoniam non committit, nec peccat; sic enim acquisitio distributionum non erit causa, quare ad Ecclesiam vadat, sed proprie hujusmodi determinatio, quare nunc vadat et non alia vice. Neque reponat Lucius, se respicere temporale lucrum, non ut pretium spiri-*

tualis operis, sed ut motivum, ad illud peragendum impellens. Nam hæc distinctiuncula nihil illi favere potest, postquam Innocentius XI. hanc propositionem damnavit: *Dare temporale pro spiritali non est simonia, quando temporale non datur tamquam pretium, sed solum tanquam motivum conferendi, vel efficiendi spirituale, vel etiam quando temporale fit solum gratuita compensatio, pro spiritali, aut e contra.*

CAS. III. Animalia Coridonis vastare solent agrum Menalchæ. Quare Menalchas Coridonis animalia occidit. Qu. An Menalchas peccaverit lethaliter, et an teneatur ad restitutionem.

Resp. Investigetur, quænam sint hæc animalia, quæ Menalchas occidit. Si enim sint vel columbæ, vel gallinæ, vel alia hujus generis, tum quum sæpe ex eorum occisione non nisi leve damnum illorum domino obveniat; ita sæpe etiam contingit, ut eorum occisor non nisi leviter peccet, ideoque non nisi sub veniali ad damnorum compensationem teneatur. Dixi, *sæpe contingit*, ut excipiam casum, si etiam hinc, id est, ex horum animalium occisione, grave damnum eorum domino adveniat. Cæterum ne existimet Menalchas, sibi licere animalia hujusmodi interficere, quod comedendo gramina, vel segetes agri sui, sibi detrimento esse soleant. Namque semel concessa, vel Principis venia, vel introducta consuetudine, legitima facultate columbaria, vel gallinaria erigendi, non amplius licet privato homini animalia hujusmodi interficere, eo titulo, quod sibi damno sint; quum præsertim damnum hujusmodi facile a quopiam arceri possit, vel clamando, vel

ingeniosis artibus animalia perterrendo. Si vero animalia, quæ Menalchas occidit, sint multi valoris, puta, quia sint vel oves, vel porci, etc., tum nullum dubium esse potest, quin Menalchas graviter peccaverit, ea occidendo, ideoque, quin sub gravi teneatur ad damnorum compensationem. Ratio est, quia ipse Menalchas habet quidem jus, ut omnia damna, sibi per animalia Coridonis illata, compensentur a Coridone, at non habet jus animalia ejus occidendi. Major hinc oritur difficultas, si Menalchas non possit damnorum compensationem obtinere a Coridone, nisi postulando eum coram Judice, ideoque sine novis expensis. Verum etiam in hoc casu non licere Menalchæ animalia alterius occidere asserendum est. Et sane si titulo vitandi expensas Tribunalium, liceret cuique occulta compensatione uti, rapiendo et occidendo aliorum animalia, facilis aperiretur via litigantibus, lites omnes dirimendi mutuis furtis, quod Reipublicæ quam noxium futurum esset, quisque intelligit. Hæc pro casus resolutione, et spectant ad Menalcham. Nunc nonnulla pro Coridone. Si is in culpa fuerit, cur animalia sua vastaverint agrum Menalchæ, quatenus debita diligentia non satis illa custodierit, sciat se teneri ipsi Menalchæ damna omnia compensare, ante Judicis sententiam, ex cap. 3. 4. et ultim. *de Injur.*, quia damnum illud est ei satis voluntarium in omissione debitæ diligentiae. Rursus ante omnem Judicis sententiam tenetur compensare damna Menalchæ, etiam absque sua culpa a suis animalibus ei illata, si hinc ipse Coridon commodum, et utilitatem aliquam perceperit, puta, quia in ejus prato

pascua carpserint, ex leg. *Nam hoc naturæ ff. de condict. indebiti. Reg. 19. de Reg. juris in 6., ibi: Hoc naturæ æquum est, neminem cum alterius no-cumento fieri locupletiozem. Poterit tamen, si no-lit compensare ejus damna, tradere illi ipsa sua animalia, ex Jur. Canon. cap. ultim. de Injur., ibi: Quod si animalia tua nocuisse proponas, nihilomi-nus ad restitutionem teneris, nisi ea dando velis li-berare te ipsum: quod tamen ad deliberationem non proficit, si fera animalia, vel quæ consueverunt no-cere, fuissent, et quam debueras, non curasti dili-gentiam adhibere. Verum si ipse Coridon nullam admisit culpam in custodiendis animalibus suis, nullamque ex damno, ab ipsis Menalchæ illato, commodum ipse percepit, tum ad resarcienda dama-na, Menalchæ illata, non tenetur, nisi post ex-pressam Judicis sententiam, quia in hoc casu non obligatur ad resarcienda damna, nisi legibus ci-vilibus et canonicis, quæ leges quum fundatæ videantur in præsumptione culpæ, si quis nullam culpam admisit, is tuta conscientia expectare potest, quoad sibi expressa Judicis sententia reparatio dam-norum indicta sit.*

MENSE AUGUSTO.

CAS. I. **M**AURITIUS instituit omnium bonorum suorum hæredem nepotem suum. Sed antequam moriatur, coram duobus testibus affirmat, se velle ab hærede dono dari Demetrio amico horologium suum, quod (Mauritio mortuo) hæres negat, licet hanc esse ultimam Mauritiï vo-luntatem affirment duo testes supradicti. Qu. An De-metrius possit se occulte compensare de horologio.

Resp. Demetrium non posse se occulte de horologio compensare. Et sane ut occulta compensatio valida sit, necesse est, ut debitum sit certum, id est, necesse est, ut, qui occulte se compensare vult, certo sciat, rem, de qua compensationem procurat, sibi esse debitam ex justitia. At in casu Demetrius certus esse nequit, horologium sibi ex justitia deberi a nepote Mauriti. Quidni, inquires, quum duo testes probatæ fidei sponte affirment, illud fuisse sibi a Mauritio legatum? Nimirum quia ad valorem Legati, quod ad pias causas non est, quinque requiruntur, et adhiberi debent testes. En textus expressus in l. fin. *C. de Codicill.*: *In omni autem ultima voluntate, excepto Testamento, quinque testes debent adhiberi.* Porro quum Legata (idem dic de Testamentis, et Codicillis), quæ sine juris solemnitatibus sunt facta, irrita sint, sequitur irritum esse hujusmodi Legatum coram duobus tantum testibus confectum.

At irritum erit, inquires, in foro tantum externo, non autem in foro conscientiæ, quoniam leges, quæ illud irritant, civiles sunt. Quin immo etiam in foro conscientiæ irritum esse censeo. Et quidem si expressa Judicis sententia irritum declaratum sit, tum de hac re nullum dubium esse potest. Etenim Theologi quidem aliqui negant, defectum solemnitatum juris reddere nullum in foro conscientiæ Testamentum, antequam ejus nullitas expressa Judicis sententia declaretur; at quum expressa Judicis sententia accessit, tum vix ullus, qui id neget, invenitur. Sed ego censeo, etiam ante emanatam Judicis sententiam esse nullum. En argumenta, quæ me

movent. I. Leges civiles valent etiam in foro conscientiæ, si justæ sint. Sed lex, requirens solemnitates quasdam ad valorem Testamentorum, et Legatorum, et Codicillorum, justa est, quia ad præcavendas fraudes, quæ in celebrandis his contractibus fieri possunt, instituta est: ergo ea valet etiam in foro conscientiæ. Non tamen me latet, Theologos aliquos et Juristas velle, hanc legem habendam esse justam solum cum hac limitatione: dummodo hæres, qui Legatum solvere debet, non audierit Testatorem Legata condentem; quia, si audivit, sicuti, inquiunt, tum evidenter certus est de Testatoris voluntate, disponente Legatum, ita non potest absque alterius injuria præferre legem hanc obligationi naturali, dandi cuiquam, quod illi debetur. Sed etiam admissa hac limitatione, argumentum nostrum in suo robore manet, quia in casu nostro neque nepos Mauritiæ audivit Mauritium hoc Legatum condentem, nec ejus solutioni assentiuntur. II. Leges civiles possunt ex causa auferre dominium uni et in alterum transferre, ut patet ex jure *præscriptionis*, et *usucapionis*; quæ jura valent etiam pro foro conscientiæ. Multo magis ergo valida erit in eodem foro lex civilis impediens, ne Legatarius acquirat rei alterius dominium, mediante titulo juris solemnitatibus destituto; quoniam qui potest plus, quale est, auferre dominium, quod quis possidet, potest etiam minus, quale est, impedire, ne quis dominium, quod non habet, acquirat. Cæterum demus, hæc non magni esse roboris (video enim Theologos aliquos et Juristas his non multum commoveri); quid inde consequens erit? Videlicet id unum, nempe non satis mani-

festum esse, an Legatum, vel Testamentum sine juris solemnitatibus confectum valeat in foro conscientiae. At hoc sufficit, ut Demetrius se occulte de horologio compensare nequeat, quia ad validam compensationem requiritur, ut debitum sit certum, ut supra indicatum est.

Dices. Solemnitas quinque testium necessaria est Jure Civili communi, ad valorem Legati extra Testamentum facti; at in Statu Pontificio, ubi Jus Canonicum his in rebus moderatur Jus Civile, sufficere putandi sunt testes duo, quoniam ibi vel ipsa Testamenta, quæ majorem requirere videntur solemnitatem, valida sunt coram Presbytero, et duabus aliis personis idoneis celebrata.

Verum hoc futile est. Nam ideo in Statu Pontificio pro Testamentorum solemnitate sufficiunt duo idonei testes et Parochus loci, quia sic expresse traditur in *Cap. Cum esses*, ubi Pontifex, reprobato legum civilium statuto, requirementum ad eorum valorem septem vel quinque testium subscriptionem, decernit: *Testamenta, quæ Parochiani coram Presbytero suo et tribus vel duabus aliis personis idoneis in extrema fecerint voluntate, firma permanere*. At pro Legatis extra Testamentum factis nullus hujusmodi textus proferri potest. Debet ergo in his Jus Civile servari, quia, ut inquit Reiffenstuel *Lib. 3. tit. 26. de Testamentis et ultimis voluntatibus §. 5. num. 133.*, *Ubicumque dispositio Juris Civilis non reperitur expresse immutata et correctâ à Jure Canonico, debet Jus Civile etiam in Foro Canonico et Ecclesiæ servari*. Addo, si ad valorem Legati extra Testamentum facti duo simpliciter testes, ut in casu exponitur, satis essent, latus fraudibus ac dolis in Legatis

conficiendis aditus aperiretur, ut quisque intelligit.

CAS. II. Pomponia, ut nubat Callitropæ sibi consanguineo, supplicationem misit ad Datariam pro dispensatione impedimenti, exponens pro causa angustiam loci, et vastam consanguinitatem. Reapse tamen consanguinei pauci sunt, et in loco Pomponiæ sex juvenes existunt Pomponiæ non consanguinei, vel affines, illique conditione et ætate pares. Qu. An dispensatio obtenta valeat.

Resp. Valere. Neque obstat, sex in eo loco inveniri juvenes, ei non consanguineos, nec affines. Nam causa angustiae loci non eo tam stricto sensu verificari debet, ut necesse sit, nullum omnino reperiri juvenem, Oratrici non consanguineum vel affinem, qui eam ducere possit; sed satis est, eam verificari morali modo, id est, quatenus communi hominum æstimatione difficile sit, Oratricem invenire alium virum, sibi suisque parentibus gratum, qui nulla illi sanguinis propinquitate, nulla affinitate conjunctus sit. Hæc propositio probari potest ex eo, quod multum præstat et animarum saluti, christianæque Reip. valde utile est, matrimonia esse libera. At si causa angustiae loci nimium stricto sensu interpretanda esset, tum hoc bonum non raro impediretur, quia fœmina, angusto loco nata, aut cogeretur manere innupta magno animi sui mærore, aut extra patriam nubere cogeretur, cujus mali vitandi causa dispensationem petit, aut ad unum aut alterum matrimonium arctaretur, quod durissimum est. Neque dicas, non posse esse difficile ipsi Pomponiæ nubere viro sibi non consanguineo nec affini, quando existunt in loco ejus sex juvenes, nullo impe-

dimento irretiti, qui eam ducere possunt. Namque in hoc numero sex juvenum plura considerata sunt, quæ non amplam ejus extensionem coarctant. Et sane sex isti juvenes, qui in loco Pomponiæ sunt, cunctine uxorem quærunt in præsentiarum? Cunctine sunt ad ducendam Pomponiam parati? Nil enim refert, existere in loco sex juvenes, nullo impedimento irretitos, si interim ad ducendam Pomponiam parati non sunt. Præterea, quænam est eorum vitæ ratio? Cunctine probatis moribus sunt? Cunctine ita Pomponiæ, ejusque parentibus accepti, ut sperandum sit, ejus matrimonium cum aliquo eorum mutuam respectivorum parentum allaturum esse pacem, animorumque concordiam? Hæc quidem omnia pensanda sunt, antequam hic numerus sex juvenum adeo extensus existimetur, ut irrita idcirco dispensatio obtenta dici debeat. Fateor tamen, si his omnibus perpensis, facile foret ipsi Pomponiæ nubere aliqui ex his juvenibus, quin ullum inde incommodum, ullum gravamen vel ipsi Pomponiæ, vel ejus parentibus obveniret, tum dispensationem obtentam non valituram. Hinc definitiva et hujus casus, et aliorum similium resolutio desumi debet, non ex una vel altera circumstantia, sed ex consideratione circumstantiarum omnium, personæ, loci, dotis, genii, indolis, pulchritudinis, dignitatis, opulentiae, ætatis, agnationis, paternæque familiæ. Fieri enim potest, ut inspectis circumstantiis omnibus, quod difficile supponitur in casu Pomponiæ, id est, nubere in patria alii viro, sibi non consanguineo, vel affini, id difficile non sit in casu alterius fœminæ; ideoque quæ dispensatio valet in casu Pomponiæ, eadem non valeat in casu

alterius fœminæ, licet eadem angustia loci, et eadem circumstantia vastæ consanguinitatis pro causa dispensationis exposita fuerit.

CAS. III. Irenæus ad celebrandum Matrimonium Plautillæ cum Nicandro requisitus, prompte accedit, licet ob publicam Clerici percussione sit excommunicatus vitandus. Qu. I. An Matrimonium illud validum sit. II. An Contrahentes Parochum excommunicatum requirentes, peccaverint, et censuram aliquam incurrerint.

Resp. Ad I. Matrimonium illud validum esse. Nam excommunicatio irritat quidem omnem actum jurisdictionis, quem excommunicatus exercet (*Arg. cap. Audivimus 4. caus. 24. qu. 1. Cap. Ad probandum 24. de sent. et re judic.*): at non irritat omnes alterius generis actus quoscumque. Porro Irenæus assistens Matrimonio Plautillæ cum Nicandro, non exercet ullum actum jurisdictionis, sed vel simpliciter exequitur conditionem aliquam a Concilio Trid. requisitam pro validitate Matrimonii; vel si administrat Sacramentum, quod multorum sententia est, non est Sacramentum illud, in quo actus ullus jurisdictionis interveniat. Illud ergo Matrimonium, assistente tali Parocho contractum, validum esse censendum est.

Ad II. Dico, Contrahentes peccare graviter, si sine necessitate, vel gravi causa id faciant. Ratio hæc est, quod Contrahentes in hoc casu communicant in divinis cum excommunicato vitando, quæ communicatio quum sit in re gravi contra Ecclesiæ prohibitionem, profecto ipsi, requirendo eum Parochum, a gravi culpa, si sine necessitate, vel gravi causa faciant, excusari nequeunt.

Neque dicas, eos habere jus petendi Sacramenta a Parocho suo. Namque hoc quidem verum est: sed quum Matrimonium non sit Sacramentum necessitatis; ex alia vero parte, quum nullum ipsis grave incommodum immineat, si diebus aliquot illud differant, donec Parochus a censura absolutus sit; non videntur quoad hoc a gravi culpa excusari posse. Hinc ipsi Contrahentes incurrunt etiam excommunicationem minorem *cap. Nuper 20. de sent. excomm. in 6.*, quæ excommunicatio contra communicantes tam in rebus civilibus, quam in sacris cum excommunicato vitando lata est. Dixi supra, si sine necessitate vel gravi causa id faciant, id est, si sine necessitate etc. Parochum excommunicatum requirant, quia tali existente necessitate vel gravi causa, a culpa, ideoque etiam a pœna excusantur; et ratio est, quia Ecclesia, quum pia Mater sit, non præsumitur legibus suis velle Fideles cum gravi eorum dispendio et damno obligare.

MENSE SEPTEMBRI.

CAS. I. **D**OMITILLA sciens virum suum frequentare domum mulieris cujusdam malæ famæ, putansque, fore, ut ipse vir suus resipiscat, si divortium ab eo faciat, consulit Parochum, an sibi divertere ab eo liceat. Qu. Parochi responsio.

Resp. Debet respondere Parochus, ei non licere divortium facere a viro suo. Ratio autem est, quia non adest illi sufficiens causa, cur divortium ab eo faciat. Et sane quamvis Jus Canonicum,

immo et ipse Christus (Matth. 4. et 19.) facultatem tribuat conjugii innocenti, se separandi a conjugē adultero, non tamen ullibi hanc facultatem ei tribuunt ob simplicem adulterii suspicionem. Neque obstat, quod *Cap. Dixit Dominus* 32. qu. 1. dicatur: *Ubicumque est fornicatio, vel fornicationis suspicio, libere dimittitur uxor.* Nam hic textus debet intelligi de suspicione *violenta*, id est, ea, quæ fundatur argumentis, conjecturisque adeo fortibus, ut homo prudens, et recta ratione utens, contrarium judicare non possit, ut esset, si solus cum sola in lecto, vel nudus cum nuda in locis abditis reperiretur: et ita reapse hunc textum intelligunt Gloss. eo *Cap. Dixit Dominus v. suspicio*, et Divus Th. 4. *dist. 35. qu. unic. art. 3. ad 4.* At vero Domitilla in casu nostro non habet suspicionem violentam de adulterio viri sui, sed tantummodo probabilem. Porro ex suspicione violenta oriri jus conjugii innocenti, divortium faciendi a conjugē adultero, et nos fatemur, quoniam id conforme est Juri Canonico *Cap. Afferre, et Cap. Litteris de Præsumptione.* At idem jus oriri etiam ex suspicione probabili, hoc negamus, quoniam nec ulli juri nec rectæ rationi conforme est. Dixi: rectæ rationi conforme non est, quia, quum vir sit jam in possessione juris petendi debiti conjugalibus, sane non nisi per injuriam privari eo potest ob delictum dubium, vel saltem non satis probatum. Merito igitur nos supra diximus, debere Parochum respondere, non licere Domitillæ divortium facere a viro suo.

Neque quidquam refert, quod Domitilla speret, virum suum ex divortio esse emendandum. Nam I. nunquam patrandum est certum malum sub spe

futuri boni. II. Probabilius fallitur ipsa Domitilla, emendationem viri inde sperans, quia experientia docet, ex divortiis odia perpetua, et inimicitias irreconciliabiles inter conjuges exoriri, non autem conjugis adulteri emendationem.

CAS. II. Cosimus locat Ægidio equum suum ad transvehendas suas merces ad nundinas vicini oppidi; sed quum equus laboret vitio se prosternendi in aqua, dum equus parvum rivum trajicit, se prosternit, et corrumpuntur merces. An Ægidius negare possit Cosimo pretium locationis et ab eo postulare damnorum compensationem.

Resp. Ægidium negare posse pretium locationis. Verum, ut paucis rem explicem, quoad utramque partem sic distinguo: aut Cosimus cognoscebat equi sui vitium, aut non. Si cognoscebat, tum dico Ægidium non solum negare posse mercedis pactæ solutionem, sed etiam posse postulare a Cosimo omnium damnorum compensationem. Ratio est, quia locator tenetur rei, quam locat, occultum vitium pandere conductori; quod quum non fecerit Cosimus, injuste se gessit; hæcque injuria causa est, cur Ægidius illa mercium suarum damna passus sit. Ea ergo omnia compensanda sunt illi a Cosimo. En ut ad hanc rem perspicue loquitur D. Antoninus (2. part. tit. 1. cap. 6. §. 6.): *Si quis locat rem vitiosam scienter, puta domum ruinosam, vel equum claudicantem, vel aliquid defectuosum, peccat mortaliter, si inde secutum est, vel verisimiliter sequi poterat notabile damnum conductori, et tenetur ad satisfactionem de damno secuto.* Si vero Cosimus ignorabat equi sui vitium, tum Ægidius negare quidem potest ipsi

Cosimo pactæ mercedis solutionem, at non potest petere in foro conscientie damnorum compensationem. Ratio primæ partis est, quod conductor non tenetur solvere mercedem locationis rei, quæ sibi ad usum, pro quo eam conduxit, deservire non potuit. Ratio secundæ partis, quia quum Cosimus bona fide processerit, nec ulla in eo culpa theologica reperiatur, nihil quoque reperitur, quod eum obligat ad damnorum compensationem. Dices, qui locat dolia vitiosa, tenetur damnum compensare conductori, etiamsi ignarus vitii ea locaverit (*l. Si quis dolia, ff. locati.*): cur ergo non teneatur Cosimus omnia damna compensare Ægidio, ex locatione vitiosi equi sui, etiamsi ignarus id fecerit? Resp. Qui locat dolia vitiosa, præsumitur, non ex ignorantia, sed ex culpa peccare, quia nihil facilius est, quam examinare, an dolia vitiosa sint, antequam locentur. Ast qui locat equum, perfacile potest sine culpa ignorare equi sui vitium, quia quum raro contingat occasio trajiciendi rivos, nec quotiescumque contingit, possit equus vitiosus se in aquis prosternere, difficile de ejus vitio certior fieri herus illius potest. Cæterum ubi nulla supponitur culpa in locatore, tum ea ipsa lex, quæ citata est, locatorem liberat a reparatione damnorum. Et sane postquam illa ita edixit de doliis: *Si quis dolia vitiosa ignarus locaverit, deinde vinum effluerit, tenebitur in id, quod interest, nec ignorantia ejus erit excusata;* statim ita subjungit de aliis rebus, quarum vitium sine culpa ignorari potest: *Aliter dicendum, si saltem pascuum locasti, in quo herba mala nascebatur; hic enim si pecora vel demortua sint, vel etiam deteriora facta, quod interest, præstabitur, si scisti;*

si ignorasti, pensionem non petes. Quo legis edicto non solum id, quod nunc diximus, sed tota hujus casus resolutio hactenus exposita apprime confirmatur.

CAS. III. Orta inter Clericum et Laicum gravi rixa, Clericus elato baculo minatur verbera laico: quæ ut Laicus evitaret, primo quidem aufugit, intrans domunculam; sed quum Clericus eo usque fugientem persequeretur, tum Laicus toto nisu irruens in eum projicit in terram, estque causa, ut Clericus sibi caput graviter perfringat. Qu. An Laicus incurrerit excommunicationem.

Resp. Non incurrisse. Nam excommunicatio hæc non incurritur, nisi ab eo, qui manus violentas injecit in Clericum, suadente diabolo. At qui lædit Clericum, ut defendat se, is dici non potest læsisse Clericum, suadente diabolo. Et sane hujusmodi vir, sic Clericum lædens, ab excommunicatione liber declaratur *in C. Si vero alicujus §. Si vero Clericum. De Sent. Excommunic.* En verba: *Si vero Clericum vim sibi inferentem quis repellat, vel lædat, non debet propter hoc ad Sedem Apostolicam transmitti, si in continenti vim repellat, quum vim vi repellere omnes leges, omniaque jura permittant.* Scio, ad evitandam in tali casu hanc censuram opus esse, ut læsio facta sit *in continenti*, id est, in ipso fervore rixæ, *Cap. Si alicujus. §. Si vero Clericum. De Sent. Excommunic.*, et cum moderamine inculpatæ tutelæ, *Cap. Significasti. De Homic.* Verum hæ conditiones in casu nostro non desiderantur. Siquidem Laicum projecisse in terram Clericum in ipso fervore rixæ, exponit ipse casus: servasse vero moderamen inculpatæ tutelæ,

id quisque facile concedet, qui ad rem vel paulisper animadvertat. Nam quo alio mitiori modo poterat Laicus arcere a se verbera minantis, nisi faciendo, quod fecit? Nimirum, minante Clerico elato baculo, is primo aufugit, intrans domunculam: ingresso vero vel eo usque Clerico, is furenti aliud malum non intulit, quam in terram projecit. Jam nonne hæc evidenter ostendunt, Laicum lædendo Clericum, moderamen servasse inculpatæ tutelæ?

MENSE OCTOBRI.

CAS. I. **T**HEOPHILA per novem dies quasdam piæ preces recitavit D. Cajetano, I. ut eam liberaret a quadam infirmitate, qua laborat, itemque II. ut sibi ad *Lothum*, cui pecuniam suam exposuit, vincere concedat. Qu. An licite omnia præstiterit.

Resp. Ad I. Affirmative. Et sane incolumitas corporis est bonum secundum se appetibile, utpote quod spectat ad naturalem hominis perfectionem. Ea ergo licite a naturæ Auctore precibus peti potest, quia juxta regulam ab Augustino traditam in Epistola ad Probam, quod licitum est desiderare, hoc orare precibus licitum est. Neque dicas, Christianos non posse licite postulare a Deo, nisi spiritualia bona. Nam hanc propositionem sic absolute positam falsam duco. Et sane Christus Dominus dicit utique Matth. 6.: *Quærite primum regnum Dei, et justitiam ejus, et hæc omnia adjicientur vobis.* Sed eo loco prohibet dumtaxat quærenda esse temporalia bona *principaliter*, ut explicat D. Th. 2. 2. qu. 83. art. 6. ad. 1.; non

autem prohibet quamlibet temporalium bonorum orationem fieri, videlicet etiamsi secundo petantur. Et equidem, nonne temporalia tantum bona postulavit Jacob, quum orabat in hunc modum (Gen. 28.): *Si dederit mihi panem ad vescendum, et vestimentum ad induendum, erit mihi Dominus in Deum?* Nonne rursus temporalia tantum bona postulavit etiam Salomon, quum Deum suum orabat hisce verbis (Proverb. 30.): *Paupertatem et divitias ne dederis mihi, sed tantum victui meo tribue necessaria?* Utique. Attamen utrumque licita postulasse precibus suis ita certum est, ut nullus omnino in dubium vertat. Ergo etiam Theophila postulasse licita a Deo dicenda est, quum precibus suis postulavit a Deo corporis sanitatem, quæ in eodem ordine collocanda est cum necessariis illis rebus. Neque illud sibi difficultatem faciat, quod Christus ibidem continuo subdat: *Et hæc omnia adjicientur vobis*, quasi hæc temporalia nobis non postulantibus, non orantibus sint danda; nam hoc ideo dictum est: I. ut intelligamus, de iis nimium nos non debere esse sollicitos; II. ne propter ea servire Deo negligamus. Responsio confirmatur ex communi Ecclesiæ praxi, quæ sæpe pro temporalibus bonis Deum rogat, ut pro aeris salubritate, pro infirmorum sanitate, pro pluviis petendis etc. Fateor tamen in his rebus postulandis ita animum orantis debere esse comparatum, ut velit his bonis carere, si ea animæ saluti obfutura a Deo prævideantur: quia, quum his bonis et bene, et male uti possimus, profecto si juxta Evangelii spiritum orare velimus, non nisi sub hac saltem implicita animi dispositione hæc bona postulanda sunt.

Ad II. Sic distinguo. Si Theophila refert lucrum ex *Lotho* reportandum ad aliquem honestum finem, puta ad sustentationem familiæ, vel ad æs alienum dissolvendum etc., tum religiose D. Cajetano se commendavit, liciteque pias illas preces effudit; si vero sistit in solo desiderio lucri, quin illud ad aliquem honestum finem retulerit, tum illicite lucrum illud exorasse a Deo dicenda est. Explico propositionem, simulque eam probo. Lucrum, ex *Lotho* reportandum, quamquam temporalibus bonis accenseatur, non tamen in eodem ordine cum corporis incolumitate collocandum est. Nam corporis incolumitas spectat ad naturalem hominis perfectionem; eaque bonum est intrinsece honestum, ut supra dixi. At divitiæ, et pecunia, saltem prout sufficientem vitæ sustentationem superabundant, (idem dic de dignitatibus, jurisdictionibus, gloria etc.) per se sunt res mere indifferentes, et eatenus bona dicuntur, quatenus instrumenta sunt, quibus vera bona comparentur. Jamvero res natura sua indifferentes, propter se ab homine licite appeti non possunt, quia iis nihil inest secundum rationem appetendum; ergo neque licite possunt a Deo propter se postulari; quia juxta regulam supra ex Augustino traditam, quæ licite appeti possunt, possunt licite a Deo exorari; et e contrario licite a Deo exorari nequeunt, quæ nequeunt licite appeti. Hac ratione innixus ego dixi, illicite hoc lucrum postulasse a Deo Theophilam precibus suis, si lucrum illud ad nullum honestum finem retulerit; eo vel maxime quod divitiæ, necessariam vitæ sustentationem excedentes, adeo periculosæ sunt, ut Christus Magister noster pluribus in locis contemnendas

esse edicat. Verumtamen quia res indifferentes, honestæ, et bonæ fieri possunt per intentionem iis recte utendi, idcirco, si Theophila direxit ad aliquem honestum finem lucrum ex *Lotho* reportandum, tum et religiose lucrum illud a Deo precatam esse, et pie ac laudabiliter D. Cajetani patrocinium interposuisse, asseruimus.

CAS. II. Clelia, quum virum habeat prodigum, et ab eleemosynis largiendis abhorrentem, non modo e mariti bonis eleemosynas tribuit egentibus, eo nesciente, sed clam surripit sensim ex ejusdem mariti bonis tantum, quantum ad sui et familiæ sustentationem necessarium esse potest, si forte maritus omnia dilapidet. Qu. An Clelia tuta conscientia esse possit quoad utrumque, nempe I. et quoad eleemosynas, quas erogat in pauperes, et II. quoad illud, quod e mariti bonis surripiendo, sibi et familiæ reservat.

Resp. Ad I. Si pauperes, quibus Clelia succurrit de bonis mariti, in extrema necessitate sint, nullum dubium est, quin ea tuta conscientia esse possit. Quia, quum in extrema necessitate omnia bona sint communia, quod in hoc casu Clelia distribuit pauperibus, id non minus mariti, quam ipsorum pauperum est, ideoque maritus rationabiliter repugnare nequit, quin iis de hisce bonis subveniatur. At extra necessitatis extremæ casum, sæpe peccat uxor, e mariti bonis eleemosynas largiendo, inscio viro; ratio est, quia tenemur quidem præcepto divino et naturali eleemosynas largiri pauperibus; at tenemur largiri de nostro, non de alieno. Hinc S. Thomas 2. 2. q. 32. a. 8. ita docet: *Ille, qui est sub potestate constitutus, de re, secundum*

quam superiori subjicitur, eleemosynas facere non debet, nisi quatenus ei fuerit a superiore commissum. Dixi tamen: Sæpe peccat; quia frequenter accidit, ut uxor, licet non habeat expressam mariti licentiam, habeat tamen præsumptam, ut contingit, quum parvas exiguasque eleemosynas distribuit, inscio illo: quo casu minime peccare eam certum est. Audiatur D. Raymundus lib. 2. tit. de furt. §. 9. hanc doctrinam paullo latius exponens: De rebus autem viri, aut de pane, vino, et aliis, quæ bono, et approbato more solent ad dispensationem uxoris pertinere, potest, et debet facere eleemosynam, moderate tamen, secundum facultatem viri, et majorem aut minorem multitudinem, vel necessitatem pauperum, et debet semper sibi conformare conscientiam, quod non displiceat marito in corde, licet forte aliquando prohibuerit ore. Solent enim mariti facere prohibitionem uxoribus absolute, ut sic temperent eas, non a toto, sed ab excessu, quem suspicantur. Potest etiam formare sibi conscientiam ex qualitate, et miseria pauperis, cogitans, quod si maritus illum videret, omnibus modis placeret ei, quod illi faceret eleemosynam. Si autem omnino et præcise ipsi uxori conscientia sit, quod viro displicet, et scandalizatur inde, deponat conscientiam illam, si potest. Sin autem, non debet dare, et doleat, quia non potest dare, et sic intelligitur, quod dicitur III. quæst. 5. can. quod dico. Hoc autem ultimum dico, nisi videret pauperem indigere ad mortem: tunc enim deberet dare intrepide, alias peccaret.

Ad II. Affirmative respondendum est. Clelia enim, clam subtrahendo de bonis, quæ vir ejus dilapidat, ad futuram sui suæque familiæ susten-

tationem, nil aliud facit, quam viri sui negotium utiliter gerere. Non ergo culpanda, sed potius laudanda est. Et sane si laudibus digna existimatur Abigail, quod, inscio viro suo, dona obtulerit irato David, ad avertendam perniciem, quam eidem viro suo ipse David minabatur; profecto pari ratione laudanda est etiam Clelia, quæ, viro suo omnia dilapidante, sic prospicit futuris necessitatibus, ut clam de ejus bonis quidpiam reservet ad honestam sui, et viri, et familiæ sustentationem. Neque obstat, quod vir ejus in id non consentiat, quippe qui, si hoc sciret, exigeret ab uxore cuncta proferri. Namque etiam qui se præcipitem dare vult ab alta domo, vel vult se gladio interimere, queritur, quod a viro prudente detineatur, aut suus sibi gladius auferatur, neque tamen culpandi sunt, qui misericordia ejus moti, aut detinent, aut gladium illi auferunt; idem ergo concludendum est in casu nostro. Accedit, uxorem habere jus, ut a marito toto vitæ suæ tempore sustentetur. Etiam ergo hoc titulo potest quidpiam ex ejus bonis sibi et familiæ in posterum reservare, subtrahendo ejus prodigalitati cæterisque vitiis.

CAS. III. Dum Parochus Sacrum facit ad Altare, advenit repente, qui eidem nunciat, Bononio Parochiano suo imminere mortem, nec ullus alius est Sacerdos, qui ad moribundum accedat. Qu. Quid agere debeat Parochus.

Resp. Si Sacramentum a Parocho Bononio ministrandum, sit Sacramentum necessitatis, puta Pœnitentiæ, tum Parochus debet interrumpere Missam, etiamsi facta Consecratio sit, et protinus ad

moribundum se conferre, quia tanta Parochiani necessitas a gravi obligatione non interrumpendi incepti Sacrificii eum excusat. Idem dicendum existimo, si Bononio ministranda sit Extrema-Untio, et Pœnitentiæ Sacramentum recipere is non potuerit, quia, quum in tali casu juxta multorum sententiam Extrema-Untio deleat virtute sua etiam lethalia, si illam moribundus recipiat cum eo peccatorum suorum dolore, qui in Sacramento Pœnitentiæ satis est ad eorundem peccatorum remissionem, videtur hæc ipsa spes tam magni obventuri Bononio moribundo boni esse satis gravis necessitas incepti Sacrificii interrumpendi. Si vero Bononius peccata sua confessus sit, et Sacramentum, quod illi a Parocho ministrandum est, non sit Sacramentum necessitatis, tum si factum sit Offertorium vel inceptus Canon, non debet Missam interrumpere: quia tanta divino huic Mystério reverentia debetur, ut illud interrumpere absque gravissima vel sui, vel proximi necessitate nefas sit. Hinc ita præscribitur, *Cap. Nihil 7. q. 1. (ex Concilio Toletano): Nullus absque patentis proventu molestiæ Minister vel Sacerdos, quum cœperit, imperfecta Officia præsumat omnino relinquere: si quis hoc temerarie præsumpserit, excommunicationis sententiam sustineat.* Curet tamen Parochus, si Missam interrumpere debeat, ut ad moribundum se conferat, relinquere Clericum ad custodiam Eucharistiæ, si Consecratio jam facta fuit, vel eam decenter ponere in Tabernaculo, et se quam primum potest, a moribundo expediat, ut redeat ad complendum Sacrificium, iterum ad eundem statim reversurus, si opus fuerit.

MENSE NOVEMBRI.

CAS. I. **M**IDAS sciens Geminiano superesse triticum non solum pro præsentī anno, sed etiam pro parte anni subsequentis, mutuas ab eo petit decem *Corbas* tritici, quas quum acceperit, clam avehit in aliam provinciam, quæ tritici caritate laborat, ibique venditis, magnum percipit lucrum. Qu. An Midas furti reus sit judicandus, et quatenus affirmative, II. quantum restituere debeat.

Resp. Hic casus non potest accurate et clare resolvi, nisi prius investigetur, an Midas dolo et fraude induxerit ad eum contractum Geminianum, puta simulando paupertatem et inopiam, vel induxerit amice, puta dicendo, rogo, ut mihi mutuas des decem tritici *Corbas*, quas reservas in annum subsequentem, ut eis negotier. Si secundo modo fecit, nullum dubium esse potest, quin Midas ab omni furti culpa immunis sit, ut manifestum est. Difficultas tota exsurgit, si se gesserit primo modo; et in hac hypothesisi ego eum furti reum affirmo. Propositionem sic ostendo. Ille reus furti judicandus est, qui rem alienam aufert, invito domino. Atqui Midas decem tritici *Corbas* abstulit a Geminiano, eo invito: ergo Midas furti reus judicandus est. Nulla hujus argumenti propositio patitur difficultatem, præter minorem, quæ sic probatur. Ut quis rei alienæ ablator sit, et dicatur, non est necesse, ut eam domino repugnante et non vidente, auferat, sed satis est, ut domini consensum ejus rei sibi dandæ, dolo et malis artibus extorqueat. Sic qui simulans, esse se meum consanguineum, extorquet a me

hæreditatem, is perceptæ hæreditatis fur est, licet ego voce mea et scripto hæredem eum instituerim. Porro idipsum contingit in casu nostro. Videlicet Geminianus dedit utique Midæ triticum illud mutuum, de quo agitur, sed ideo dedit, quia Midas, simulando paupertatem et inopiam, illum decepit, nunquam certe daturum, si avari hominis cupiditatem detexisset. Ergo non libere et voluntarie dedit, sed invite, quia nihil libero contrahentis consensui tam opponitur, quam fraus, dolusque. Dices, dolum unius contrahentis tum destruere consensum alterius, quando afficit substantiam contractus. At in casu nostro Midas non decepit Geminianum quoad substantiam contractus, sed dumtaxat quoad motivum impellens. Verum hoc falsum est. Nam qualitas paupertatis, quam Midas finxisse supponitur, non est simplex motivum ad mutuandum Midæ impellens Geminianum, sed est tota ratio, qua ipse Geminianus contractum iniit (quia is mutuum dando, sublevare intendebat indigentem); ideoque ea ficta qualitas est etiam unicum fundamentum, cui contractus ille innititur. Quando autem aliquis contrahentium dolose jactat qualitatem aliquam, quæ est tota ratio, quæ ad contrahendum movet alium contrahentem, et in qua, tamquam in fundamento, contractus innititur, tum ea qualitas ad substantiam ipsius contractus pertinet. Id constat exemplo supra adducto illius hominis, qui fingit se esse meum consanguineum, ut hæreditatem meam extorqueat. Ex his liquet, Midam in hac hypothese ob fraudem ab eo adhibitam ad extorquendas mutui titulo decem *Corbas* tritici a Geminiano, furti reum esse judicandum.

Hinc responsio fluit ad II. Nimirum si Geminianus decem illas tritici *Corbas* venditurus erat cum lucro, tum Midas tenetur illi restituere, quantum spes illa lucri ex venditione percipiendi æstimatur; detractis expensis, quas ad vehendum in aliam provinciam illud triticum ipse Geminianus factururus fuisset: ratio est, quia damnum ex injusta Midæ actione Geminiano obveniens, tanti, quanti spes illa lucri percipiendi æstimatur, supputari debet. Si vero Geminianus non erat triticum illud, quod mutuum dedit Midæ, venditurus, sed sibi in subsequentem annum reservaturus, tum nil aliud restituere debet Geminiano, nisi decem alias tritici *Corbas* paris, atque acceptum ab illo, bonitatis; lucrum vero ex ejus tritici venditione perceptum sibi retinere potest: quia fructus negotiationis inter fructus industriæ computantur; fructus autem industriæ, etiam ex usu rei alienæ percepti, non sunt restituendi, ut omnes norunt.

CAS. II. Albinus, dum persolvit Horas Canonicas, non flectit genua ad preces, quæ in Vigiliis et Quadragesimali tempore flexis genibus recitari solent. E contrario Timotheus flexis genibus recitat etiam Paschali tempore et diebus Dominicis preces omnes, quæ a Fidelibus stando persolvi solent. Qu. An uterque peccet.

Resp. Albinum, si in Choro moretur, non sine peccato esse; quia sine causa violare Rubricas Breviarii, sine pigritiæ, aut desidiæ culpa non fit. Idem dicendum censeo de Timotheo, si pariter in Choro sit, et preces illæ, quas flexis genibus recitat, sint orationes publicæ, et hoc ob eandem rationem. Cæterum extra Chorum neutrum pec-

care existimo, secluso contemptu, quia, qui privatim orans contra Rubricas agit, is proprie eas non violat, quum Rubricæ dirigant orationes publicas, non privatas. Hinc Navarrus in cap. 4. de Hor. Can. con. 3. sic ait: *Qui orat privatim, etiamsi Horas publicas recitet, potest citra peccatum orare pedes, eques, procumbens, jacens, vel recumbens, ambulans, vel quiescens, juxta Innocentium in cap. 1. de Celebrat. Missæ, et Ostiensem cum communi, dum id agat sine aliorum scandalo.* Cujus tamen hominis doctrina, quatenus dicit sine peccato esse etiam eum, qui procumbens, jacens, vel recumbens orat, non est, mea saltem sententia, si nulla excuset justa causa, adoptanda; quia excusari omnino non potest ab irreverentiæ culpa, qui sine justa causa decentem corporis compositionem cum mentis attentione orans non servat; quidquid sit de sententia communi, quam cum Ostiensi citat.

CAS. III. Wolfgangus publicus concubiniarius, die magnæ solemnitatis confitetur (magna vidente hominum multitudine) peccata sua Parocho, qui sine absolutione eum dimittit. Paulo post, dum Parochus administrat Eucharistiam populo, accedit ad Altare cum multis aliis etiam Wolfgangus, sumpturus Eucharistiam. Qu. An Parochus illi debeat Eucharistiam ministrare.

Resp. Eam illi denegare debere. Neque timeat, se hoc modo agendo, indirecte frangere sigillum Sacramentalis Confessionis. Nam publicis peccatoribus Eucharistia deneganda est etiam publice petentibus. Neque refert, quod is coram frequenti hominum multitudine peccata sua in Sacramento confessus sit. Nam qui publica dedere scandala,

non continuo Eucharistia digni sunt, quod peccata suo confessi fuerint; sed prius debent data scandala resarcire, non solum novam vitæ rationem instituendo, sed etiam dignos pœnitentiæ fructus peragendo, eosque præterea christianis moribus, et pietatis exemplis ædificare tenentur, quibus licentia sua spiritualis ruinæ occasio fuerunt. Sane non ædificationi, sed scandalo id futurum esset Fidelibus, si, quem heri publicum concubinarium noverant, hoc mane participem Corporis Christi intuerentur, licet coram populo, in Tribunali Pœnitentiæ peccata sua confitentem is conspiciendum se dederit. Audiatur S. Isidorus Hispal. *lib. 1. de Officiis* sic graviter docens: *Cæterum si talia sunt peccata, quæ quasi mortuum removeant ab altari, prius agenda pœnitentia est, ac sic deinde hoc salutiferum Sacramentum suscipiendum: qui enim manducat et bibit indigne, iudicium sibi manducat et bibit. Hoc est enim indigne accipere, si eo tempore quis accipiat, quo debet agere pœnitentiam.* Quum itaque Wolfgangus peccatorum suorum pœnitentiam nondum egerit, ejusque peccata publica sint, profecto sine periculo frangendi sacramentale sigillum Communio Corporis Christi est illi deneganda, etiamsi publice eam petat, publiceque, id est, coram frequenti hominum multitudine, peccata sua in Sacramento confessus sit.

MENSE DECEMBRI.

CAS. I. **C**ALLIXTUS Sacerdos, quum multis se gravaverit Missarum oneribus ob acceptas eleemosynas, non solum earum multas

celebrari fecit in aliena Diœcesi, ubi taxata eleemosyna minor est, quam Bononiæ, sed multoties, acceptis eleemosynis, ut Missam celebraret de *Requiem*, et in Altari privilegiato, is ad Altare non privilegiatum, et aliam Missam, quæ non est de *Requiem*, celebravit. Qu. I. An incurrerit censuram, aliquam, faciendo celebrari Missas in aliena Diœcesi, non data eleemosyna integra Bononiæ accepta. II. An peccaverit, non celebrando Missam de *Requiem*, et ad Altare non privilegiatum.

Resp. Ad I. Callixtum incurrisse ipso facto suspensionem, a qua non nisi a Romano Pontifice absolvi potest. Id constat ex Constitutione Benedicti XIV., quæ incipit: *Quanta cura*, ubi Catholicæ Ecclesiæ Episcopus ita alloquitur: *Quoniam autem ita comparatum est, ut præsentis pœnæ salutaribus monitis facilius obtemperetur, per edictum in vestris Diœcesibus proponendum, affigendumque universis notum facite, quemcumque, qui eleemosynas, seu stipendia majoris pretii pro Missis celebrandis, quemadmodum locorum consuetudines, vel Synodalia statuta exigunt, colligens; Missas, retenta sibi parte earundem eleemosynarum, seu stipendiorum acceptorum, sive ibidem, sive alibi, ubi pro Missis celebrandis minora stipendia seu eleemosynæ tribuuntur, celebrari fecerit, Laicum quidem, seu sæcularem, præter alias arbitrio vestro irrogandas pœnas, excommunicationis pœnam; Clericum vero, seu quemcumque Sacerdotem pœnam suspensionis ipso facto incurrere, a quibus nullus per alium, quam per nos ipsos, seu per Romanum Pontificem pro tempore existentem, nisi in mortis articulo constitutus, absolvi possit.*

Ad II. Quoad primam partem sic respondeo. Si Rubricæ non permiserint Missam de *Requiem* celebrari, tum assero Callixtum ab omni prorsus culpa esse immunem, celebrando alias Missas, quæ non erant de *Requiem*, loco Missarum de *Requiem*, quia quoad substantiam et valorem eadem Missa est, sive Missa de *Requiem* celebretur, sive de *Tempore*. Immo Alexander VII. die 5. Augusti 1662. et Clemens IX. die 23. Septembris 1669. hoc in casu concesserunt, ut Fideles Missis de *Tempore* omnes Indulgentias obtinere possent, quæ Missis de *Requiem* concessæ sunt, ne ulla superesset Ecclesiastici ritus variandi causa. Verum si Rubricæ permittebant Missas de *Requiem* celebrari iis diebus, quibus Callixtus celebravit Missam de *Tempore*, tum eundem Callixtum veniali aliquo peccato se infecisse censeo, quia quam promisit fidem, petenti non servavit.

Ad secundam partem dicendum est, Callixtum non celebrando Missam ad Altare privilegiatum graviter peccare. Talis enim arbitraria mutatio Altaris non privilegiati pro privilegiato, contra mentem dantis eleemosynam, communiter a Doctoribus injustitiæ peccatum in re gravi censetur. Qui Doctores propterea inquirunt, ipsum Callixtum teneri iterum ad Sacrum pro eo, qui eleemosynam dedit, in Altari privilegiato celebrandum.

CAS. II. Sisenna ad necem requirens Tiburtium, minatur mortem Sergio, nisi sibi dux sit ad domum Tiburtii: quibus minis perterritus Sergius obtemperat Sisennæ, sciens Tiburtium esse a Sisenna occidendum, domumque ejus dilapidandam, ut accidit. Qu. An Sergius reus homicidii

sit, et in defectu Sisennæ teneatur compensare damna, parvulis ac pauperibus Tiburtii filiis obvenientia.

Resp. Esse homicidii reum. Neque illum excusat, quod, si aliter fecisset, fuisset interficiendus. Nam mors potius erat illi incurrenda, quam peccatum patrandum. Et sane nonne dicit Christus (Lucæ XIV.) eum esse non posse discipulum suum, qui animam suam non odit? Nonne Matth. X. sic edicit: *Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere; sed potius timete eum, qui potest et animam et corpus perdere in gehennam?* Frustra ergo mortis metus in excusationem Sergii advocatur. Neque illud regeras, metum mortis excusare quandoque a servando præcepto ipsarum legum, tum naturalium, tum divinarum, ut ex. g. a restituendo deposito, a reddendis fraudatis rebus, a confessione integra peccatorum patratorum. Nam hoc utique verum est. Sed aliud est non observare præcepta illarum rerum; aliud est cooperari occisioni innocentis. Præcepta illarum rerum positiva sunt, quæ proinde non semper, nec in omnibus circumstantiis obligant: hinc contingere potest, et revera aliquando contingit, ut ea præcepta non obligent. At præceptum non cooperandi occisioni innocentis est negativum, quod semper et in omnibus circumstantiis obligandi vim habet. Mirum ergo esse non debet, quod a servandis præceptis earum rerum metus mortis incurrendæ excuset; et idem non excuset a servando præcepto non cooperandi occisioni innocentis. Dices, Sergium non cooperatum fuisse ad occi-

sionem Tiburtii, ducendo Sisennam ad ejus domum, sed cooperatum fuisse ad actionem mere indifferentem; quia ducere aliquem ad alicujus domum, opus natura sua indifferens est. Verum falleris. Nam indifferentia actionum, non ex earum objectis, in abstracto et universe consideratis, desumenda est, sed ex iis ipsis, prout sunt omnibus suis circumstantiis et adjunctis vestita. Porro hæc actio ducendi aliquem ad domum Tiburtii, utique per se et in abstracto considerata, indifferens est: at considerata cum suis circumstantiis, videlicet illius temporis, illius hominis, illius, quæ erat Sisennæ, intentionis, intrinsece mala est. Quod autem intrinsece malum est, hoc nullo modo, id est, nullò quocumque adveniente periculo, excusari potest.

Objicies. Pluris cuique facienda est vita propria, quam vita alterius; ergo nullius peccati insimulandus est Sergius, quod vitam Tiburtii servare non valens sine dispendio vitæ propriæ, eam ipsam Tiburtii vitam coactus prodiderit. Verum primo, hoc principium non semper verum est. Nam si vitæ alterius aut salus publica, aut Catholicæ Religionis integritas nitatur, tum vel tibi ipsi pluris ejus vita, quam vita tua facienda est. Secundo, quibus in casibus illud principium verum est, intelligi semper debet, *excepta injuria alterius*: hoc enim et jus divinum et naturale vetat, ut tibi fas sit servare vitam tuam, evertendo, prodendoque eam. Nihil ergo ex eo naturali principio erues, quod Sergium a reatu homicidii excusare valeat.

Hinc responsio patet ad II. Nimirum quum Sergius vere cooperatus sit homicidio Tiburtii, ducendo Sisennam sicarium ad ejus domum: quum-

que eo facto culpa theologica infectus sit, ut hactenus probatum est, jam habetur totum id, quod ad pariendam damnorum compensandorum obligationem necessarium est. Non est ergo dubitandum, quin eadem Sergius teneatur, in defectu Sisennæ omnia damna compensare, parvulis ac pauperibus Tiburtii filiis obvenientia. Neque dicas, leges civiles liberare a pœna eum, qui malum patrat invitus. Nam I. Sergius absolute invitus dici nequit, quum voluntarie, vel saltem *secundum quid* tantum involuntarie, ad damna Tiburtii duxerit Sisennam. II. Leges civiles invitum sumunt pro eo, qui violentiam proprie talem passus est: qui, quum nullam contrahat culpam, immunis quoque a pœna esse debet. At diversa ratio est in casu nostro, ut ostensum est.

CAS. III. Berillus ex Parœcia S. Georgii contraxit Matrimonium cum Serena in Ecclesia S. Egidii, cujus Parœciæ illa est; coram Sacerdote a Parocho S. Georgii ad hunc finem delegato. Qu. An hoc Matrimonium sit validum.

Resp. Esse validum. Et sane si quidquam obstat, hoc est, quod delegatus non potest exercere actum jurisdictionis extra ditionem delegantis. Verum, ut dixi ad casum III. Mensis Augusti, actus Sacerdotis, Matrimonio assistentis, non est actus hominis jurisdictionem exercentis, sed actus hominis, solemnitatem quamdam exequentis, ad valorem ejusdem Matrimonii necessariam. Ergo validum est, sicuti validum foret, si eidem Matrimonio Parochus ipse S. Georgii astitisset. Confirmatur. Impedimentum *clandestinitatis*, a Concilio Tridentino inductum, non debet extendi ad

eos casus, de quibus Concilium ipsum nihil decernit. Porro Concilium, constituens hoc impedimentum, hæc tantummodo decernit, videlicet irrita esse ac nulla ea Matrimonia, quæ aliter fiunt, quam præsentem Parochum, vel alio Sacerdote de ipsius Parochi, vel Ordinarii licentia, et duobus vel tribus testibus. Quoties ergo hæ conditiones habentur cunctæ, tum ea Matrimonia valida esse dicenda sunt. At in casu nostro nulla harum conditionum, quas Concilium requirit, desideratur. Non prima, requirens præsentiam Parochi, vel alterius Sacerdotis etc., quia in casu expresse asseritur, hoc Matrimonium celebratum fuisse coram Sacerdote a Parocho S. Georgii ad hunc finem delegato. Non secunda, requirens præsentiam duorum vel trium testium, quia hæc adesse supponitur, quum nulla de ea quæstio sit. Unde ergo impedimentum clandestinitatis erumpit? Nimirum ex hoc, quod Sacerdos, assistens Matrimonio Berilli cum Serena, delegatus fuerit a Parocho Berilli, et idem Sacerdos astiterit huic Matrimonio, non in Ecclesia Parochi delegantis, sed in Ecclesia Parochiali Serenæ, id est, in Ecclesia ejus Parochi, qui ipsum ad hunc finem non delegavit. Verum hæc circumstantia impedimentum clandestinitatis non inducit. Nam animadvertendum hoc loco est, utrumque Parochum, id est, tam Parochum sponsi, quam Parochum sponsæ, intelligi nomine ejus Parochi, cujus præsentiam Concilium Tridentinum ad valorem Matrimonii necessariam requirit. Ita declaravit S. Congregatio Conc., teste Fagnano. Jam vero, quum Parochus ille, quem Concilium designat, jus habeat ex Decreto ipsius Concilii contra-

rium, quod huic Matrimonio assistat Sacerdos a Parocho S. Georgii, id est, a Parocho sponsi delegato. Neque difficultatem facit aliena Ecclesia. Nam sicuti, si in ea Ecclesia illi Matrimonio præsens fuisset Parochus S. Georgii, validum fuisset Matrimonium illud, quia ad valorem Matrimonii præsentia Parochi sponsi satis est, ita validum dicendum est idem Matrimonium, assistente Sacerdote, ab eodem Parocho S. Georgii delegato, quia idem Parochus sponsi alium Sacerdotem delegandi legitimam potestatem habet. Addo coronidis loco, hanc eandem quæstionem fuisse decisam pro parte affirmativa ab ipsa Sacra Congregatione Concilii Tridentini. (*Declar. Cong. Cardin. Conc. Trid. Interpret. 16. Febr. 1595.*) Nam quum ibi propositum fuerit: *An validum censi debeat Matrimonium celebratum in Parochia mulieris coram Sacerdote habente licentiam a Parocho viri, et præsertim cum Parochiæ viri et mulieris sint in diversis Diœcesibus constitutæ. Omnes fuerunt ejus sententiæ, ut Matrimonium celebratum coram Sacerdote de licentia Parochi viri in Parochia mulieris, etiamsi in diversis Diœcesibus ipsæ Parochiæ constitutæ sint, valeat.*

ANNO 1786.

MENSE JANUARIO.

CAS. I. **A**GGÆUS promisit Maurillæ pauperi, sed natalibus honestissimæ Virgini Matrimonium, ut extorqueret ab ea copulam, quam illa dedit. Sed parato jam Aggæo ad eam

ducendam, ipsius Maurillæ Pater deprehendit, Aggæum esse hominem valde divitem, sed vilissimæ conditionis: quare quærit ab eo, ut Maurillam dotet. Qu. An justa sit Patris Maurillæ postulatio.

Resp. Ut claro ordine procedam, peto, an Aggæus in extorquendo a Maurilla consensum in copulam sub promissione Matrimonii, deceptione aliqua usus sit, an non. Si usus sit deceptione aliqua, puta fingendo se, qui non erat, id est, aut nobilem, aut honestis natalibus ortum, dico, Patris Maurillæ postulationem justam esse. Nam sic expressis verbis statuitur in Jure Canonico (*Cap. I. de Adulteriis*): *Si seduxerit quis Virginem nondum desponsatam, dormieritque cum illa, dotabit eam, et habebit Uxorem. Si vero Pater Virginis dare noluerit, reddet pecuniam juxta modum Dotis, quam Virgines accipere consueverunt.* Si vero Aggæus nulla deceptione sit usus, tum iterum interrogo, an Maurilla sciret Aggæum esse vilissimæ conditionis, nec ne? Si scivit, et nihilominus in copulam, et sponsalia ea consensit, tum ajo, Patris Maurillæ postulationem esse injustam. Quia, quum in hoc casu Aggæus nullam Maurillæ injuriam fecerit (quia volenti, et consentienti nulla fit injuria); non debet is ea, quæ soli injuriæ debita est, pœna damnari, qualis est Dotis solutio loco Matrimonii: et sicut ipse nequit postulare jure ab Aggæo Dotis solutionem, ita neque ejus Pater eandem jure postulare potest. Neque dicas, ipsum Aggæum, sin minus Maurillæ, saltem fecisse injuriam ejus Patri. Nam pri-

9*

mo hoc negari potest, quia puella habet plenum sui corporis dominium, saltem quoad usum. Secundo, etiamsi concedatur hoc verum esse, hæc injuria compensanda est ab Aggæo veniæ petitione, non Dotis solutione. Si vero Maurilla nesciebat, Aggæum esse vilissimæ conditionis, tum paullo major exoriri videtur difficultas. Verumtamen resolvendum puto, etiam in hoc casu iniquam esse Patris Maurillæ postulationem. Nam Jus Canonicum solutioni Dotis loco Matrimonii non subijcit, nisi qui fraude vel dolo puellam Matrimonii promissione deceperit, vel seduxerit.

CAS. II. Arnulphus zelotypia ardens in uxorem, invenit epistolam ei directam, quæ adhuc annulo obsignata est, eamque aperit legitque. Qu. An graviter peccaverit aperiendo legendoque eam epistolam.

Resp. Examinetur, quibus fundamentis innitatur zelotypia Arnulphi. Si enim fundamenta inania sint, et frivola, non est dubitandum, quin ille graviter peccet. Ratio duplex est: I. quia hoc facto temere judicare convincitur de uxore sua in re gravi. II. Quia gravem illi injuriam facit, cognoscere volendo indebitis modis, quod ejus fortasse interest permagni, et virum suum, et cæteros homines latere. Neque dicas, virum, utpote uxoris caput, habere jus aperiendi ejus epistolas. Nam hoc falsum est. Vir enim, utpote uxoris caput, habet quidem jus eam regendi, ideoque monendi, et si opus sit etiam moderatis objurgationibus corripiendi; at non habet jus, ut omnia ejus secreta sciat. Repones, uxorem esse subjectam viro. Utique. At subjecta viro est quoad bonos

mores, et domus gubernationem, non quoad omnia. Quoniam igitur Arnulphus aperiendo uxoris epistolam, graviter violavit jus, quod illa habet, ne in iis, in quibus non est subdita, secretum suum a quoquam detegatur, idcirco gravem illi injuriam fecit. Affirmare tamen non vereor, Arnulphum immunem esse ab omni culpa, si ejus zelotypia gravibus fundamentis innixa sit, id est, si ex gravibus momentis timeat eam adulteram esse, vel rem domesticam dissipare. Ratio est, quia tum et jus habet, et legitimam causam, cur epistolam aperiat, quum in his uxor subdita viro sit. Qui autem et jus habet, et legitimam causam aperiendi alterius epistolam, legendique, is aperiendo legendoque (seclusa aliqua finis inordinatione, vel aliquo in charitatis regulis excessu) non peccat, sicuti non peccat pater, qui filii sui nondum emancipati epistolas legat.

CAS. III. Marcellus capitali odio prosequens Apricius Sacerdotem, se occultat post arborem in via, qua ille transiturus est, ibique expectans, dum Apricius accedit, sclopum in eum exonerat, irritum tamen ictu. At Apricius ea re adeo extimuit, ut statim feбри correptus, aliquos post dies obiverit. Qu. I. An Marcellus incurrerit excommunicationem Canonis: *Si quis suadente diabolo*. II. An inciderit in reservationem casus in Synodo Bonon. num. 3. expositi.

Ad I. Censeo incurrisse. Verum utique est, ad incurrendam excommunicationem hujus Canonis necesse esse, ut actio violenta, quæ contra personam Ecclesiasticam adhibetur, debeat contingere ipsam Ecclesiasticam personam. Sed non

est necesse, ut eam contingat physice, sed satis est eam contingere moraliter, dummodo per hanc actionem Ecclesiastica persona læsa fuerit. Et sane omnes fere Theologi consentiunt, eum, qui animo ferendi insequitur fugientem Clericum, et sic est causa, ut is in fluvium se projiciat, incurrere excommunicationem hanc, quamvis actus insequentis physice non tangat personam fugientis. Quidni ergo eam incurrat Marcellus, licet plumbeus globus e sclopo a se emissus nullo modo physice tetigerit Apricium advenientem? Nimirum ratio, ex qua, qui insequebatur Clericum fugientem, incurrit excommunicationem hujus Canonis, est, quia ejus actio et violenta fuit, et suadente diabolo facta, et vera causa præcipitii fugientis Clerici. Atqui hæc tria verificantur eodem prorsus modo etiam in facto Marcelli. Nam hic modo exonerando sclopum vim attulit advenienti Apricio Sacerdoti, et ei attulit vim ex odio capitali, quo eum prosequebatur, id est, suadente diabolo, et fuit vera causa ejus mortis. Ergo in excommunicationem incidisse putandus est.

Ad II. Respondeo, reservationem non incurrisse. Et sane ut quis hujus casus reservationem incurrat, requiritur, ut studiose et animo præmeditato homicidium committat. Verum Marcellus, licet data opera se occultaverit post arborem eo animo, ut Apricium interficeret, atque hoc ipso perverso animo sclopum contra illum exploserit, attamen homicidium vere non commisit, quoniam ictus irritus fuit. Reservationem ergo minime incurrit. Neque obstat, quod Apricius ejus explosionis occasione mortuus sit. Nam ad contrahendam reservationem non sufficit, quempiam quo-

quo modo occasionem vel causam dedisse homicidii studiose facti, sed requiritur, ut aut homicidium actu suo *commiserit*, aut saltem eidem cooperatus sit, vel *mandando*, vel *consulendo*, vel *quomodolibet auxilium*, vel *favorem positive præstando*. *Ex Libello Casuum reservatorum*. Quoniam ergo Marcellus explodendo sclopum irritu ictu neque homicidium actu suo commisit, neque ullo ex supra recensitis modis eidem homicidio cooperatus est, ideo reservationem incurrisse non est dicendus. Non inficior tamen, quin incurrerit obligationem compensandi damna, si quæ ex homicidio secuto compensanda sint. Namque ad contrahendam obligationem compensandi damna, minor causa satis est, quam ad incurrendam peccati reservationem. Scilicet ad contrahendam obligationem compensandi damna, satis est quoquo modo quempiam concurrisset vel directe, vel indirecte ad damnum proximi, ut exponit S. Thomas 2. 2. qu. 62. art. 7.; at ad incurrendam peccati reservationem requiritur, ut in peccato verba legis reservantis adammussim compleantur, quoniam, reservatio pœnalis quum sit, stricto sensu est intelligenda.

MENSE FEBRUARIO.

CAS. I. **S**YRUS Parochus locat prædia Parœciæ suæ ad novennium Nicandro, cum hac clausula, ut tot sint distinctæ locationes, quot triennia. Sed quum Nicander primo locationis anno minorem fructuum summam perceperit e prædiis conductis, quamolvere tenetur Syro pro locatione, idcirco, secundo ineunte anno, rescindere vult contractum, invito Syro.

Qu. I. An Syrus incurrerit excommunicationem in Extravagante *Ambitosæ* contentam, locando eo modo prædia Parœciæ suæ. II. An Nicander jure postulare possit contractus initi rescissionem ante expletum locationis tempus.

Resp. Ad I. Explicetur, quomodo intelligatur ea clausula, *ut tot sint distinctæ locationes, quot triennia*. Si enim ita intelligatur, ut post primum triennium utrique contrahenti integrum sit, tenere vel non tenere contractum initum, ideoque ea clausula apposita tantum sit ad evitanda nova incommoda, novasque expensas, quæ in reiteratis contractibus, novisque scripturis conficiendis necessariae sunt, tum certe Syrus non incurrit excommunicationem in ea Extravagante *Ambitosæ* contentam. Ratio est, quia tum vere dici nequit locasse prædia Parœciæ suæ ultra triennium. Si vero ejus clausulæ vis ita adstringat contrahentes, ut iis post primum triennium integrum non sit ab inito contractu resilire, tum et Syrus incurrit excommunicationem, et eam incurrisse etiam ipse Nicander putandus est. Ratio est, quia in ea Extravagante uterque contrahens excommunicationis poenæ subjicitur, id est, tum ille, qui ultra triennium locat Ecclesiastica bona, tum ille, qui ultra triennium ea conducit.

Ad II. Resolutio deducitur ex eadem ipsa Constitutione *Ambitosæ*, de qua agitur. Nimirum Syrus Parochus et Nicander obligati censeri possunt vi ejus clausulæ aut ad totum novennium indivisibiliter, aut divisibiliter ad singula triennia, modo supra exposito. Si secundum sit, tum Nicander immerito postulat post delapsum primum

locationis annum contractus initi rescissionem, quia contractus ille locationis validus est; contractus autem locationis validus obligat conductorem non dimittere rem conductam ante tempus completum, ideoque in casu nostro obligat Nicandrum non dimittere conductionem prædiorum Syri ante completum triennium. Si vero primum sit, id est, si Syrus et Nicander obligati sint vi ejus clausulæ ad totum novennium indivisibiliter, tum merito Nicander postulare potest secundo ineunte anno contractus initi rescissionem. Et ratio est, quia, quum contractus locationis ultra triennium nullus et irritus declaretur in eadem ipsa Constitutione, ex eo sane nulla obligatio exsurgere valet. En laudatæ Constitutionis verba: *Si quis autem contra hujus nostræ Constitutionis seriem de bonis et rebus eisdem quidquam alienare præsumpserit: alienatio, hypotheca, concessio, locatio (ultra triennium), conductio, et infeudatio hujusmodi nullius sint roboris vel momenti. Et tam qui alienat, quam is, qui alienatas res et bona prædicta receperit, sententiam excommunicationis incurrat.*

Dices, contractum hunc nullum ad summum esse pro secundo et tertio triennio, non autem pro primo, quod ejus Constitutionis concessionem non excedit. Verum contra est. Nam quum primum triennium sit inseparabile a secundo et tertio; immo non nisi unus ex tribus trienniis verbo tenus divisus sit reipsa contractus locationis individuus, profecto si nullus est pro secundo et tertio triennio contractus iste inter Syrum et Nicandrum initus, nullus est etiam pro primo, quia in contractibus individuis, irrita existente eorum parte, totus contractus irritus est.

CAS. II. Florentius nuptui traditurus filiam suam Marino, constituit illi pro dote decem milia *lirarum*, quas quum solvere nunc temporis nequeat, se obligat, contractu inito cum eodem Marino, se persoluturum quatuor liras pro quolibet centenario, durante solutionis mora. Hanc obligationem acceptavit Marinus, licet pecuniam dotis sponsæ suæ nullo fructifero contractu impendere intenderet. Qu. An usuræ labes in hoc contractu inveniatur.

Resp. Nullam in hoc contractu usuræ labem inveniri. Et sane usura tunc committitur, quando aliquid accipitur ex mutuo ratione mutui, vel ratione expectatæ pecuniæ solvendæ. At Marinus hoc contractu inito cum Florentio non exigit quotannis pensionem quatuor *lirarum* pro quolibet centenario tamquam fructum expectatæ dotalis pecuniæ, sed tamquam subsidium onerum Matrimonii sibi a socero debitum. Tali autem titulo posse generum exigere quotannis pensionem aliquam a socero suo certum est, quoniam ducta jam domum sponsa ille subjectus remanet oneribus Matrimonii, quæ in eo consistunt, ut uxorem familiamque decenter alat, superstite semper manente dote. Res confirmatur *ex Cap. Salubriter De Usuris*. Nimirum interrogatus ibi Innocentius III. an, qui duxit uxorem, nondum accepta uxoris dote, teneatur computare in sortem fructus quarundam possessionum, quas a socero in pignus acceperat, quoadusque dos sibi solveretur, respondet, non esse in sortem computandos, *quum frequenter dotis fructus* (ita subdit laudatus Pontifex) *non sufficiant ad onera Matrimonii supportan-*

da. Jam hinc ad rem nostram ita argumentari fas est. Percipere fructus rei, quæ, in pignus data est, per se et natura sua usura est; attamen in eo casu laudatus Pontifex docet fructus ejusdem rei retineri posse, nec esse in sortem cumputandos titulo onerum Matrimonii. Ergo eodem titulo, id est, onerum Matrimonii poterit gener percipere pensionem a socero suo, quousque sibi socer solvat dotem, licet generatim loquendo recipere aliquid titulo dilatæ solutionis pecuniæ usura sit.

Neque obstat, quod Marinus pecuniam dotalem sponsæ suæ impendere non intendat aliquo fructifero contractu. Nam hæc intentio una cum prompta occasione eam tali contractu impendendi requiritur ad verificandum titulum lucri cessantis et damni emergentis; sed in nostro casu non hic titulus verificari debet, sed titulus onerum Matrimonii, qui titulus, quum verificetur, quia, ut hic supponitur, alit sponsam familiamque, hinc absque usuræ culpa accipere potest a Florentio socero suo quatuor *liras* pro quolibet centenario, quousque sibi ab eo pecunia dotalis sponsæ suæ solvatur.

Ex dictis hucusque duo colligenda sunt. I. Quando pater alit filiam, non posse generum pensionem ullam ob expectatam dotis solutionem exigere a socero, quia non fert Matrimonii onera. II. In exigenda pensione pro dote sponsæ suæ debere generum habere rationem ad onera Matrimonii, non autem ad pecuniarum dotalium quantitatem.

CAS. III. Callixtus, ut se eximat ab examine

Episcopi sui, curat sibi a patre fundari Beneficium in aliena Diœcesi, ubi absque Litteris dimissoriis Episcopi sui ad Ecclesiasticos Ordines promovetur. Qu. An Callixtus pœnam aliquam incurrerit.

Resp. Nullam incurrisse pœnam, si saltem obtulit Episcopo ordinanti Litteras testimoniales Episcopi sui super natalibus, ætate, moribus, et vita sua; at incurrisse ipso facto pœnam suspensionis ab executione Ordinum suorum tamdiu duraturam, quamdiu proprio Episcopo expedire videbitur, si absque testimonialibus hisce Litteris ordinatus fuerit. Ostendo utramque propositionem. Certum est, tribus ex capitibus aliquem fieri alterius Episcopi subditum: I. ratione originis, II. ratione Beneficii, III. ratione domicilii, *ex Cap. Cum nullus De Temp. ordinat. in 6.* Hinc Callixtum potuisse ab Episcopo Beneficii ad Ordines Ecclesiasticos promoveri absque dimissoriis Episcopi sui, non est dubitandum; quia Episcopus ad ordinandos suos subditos non indiget alterius Episcopi dimissoriis. Sciendum tamen est, quod, licet Episcopus Beneficii non indigeat Episcopi originis vel domicilii dimissoriis proprie dictis, indiget tamen ex Constit. Innoc. XII. incip. *Speculatores* ejus Episcopi Litteris testimonialibus super natalibus, vita, moribus, et ætate ordinandi; sine quibus si quem forte promoveret ad Ordines Ecclesiasticos vel ad Tonsuram, Clericus ordinatus suspensionem ab exercitio Ordinum suorum, Episcopus vero ordinans a collatione Ordinum per annum incurreret. His de causis ego dixi, Callixtum nullam incurrisse pœnam, si saltem obtulit Litteras testi-

moniales Episcopi sui; incurrisse vero ipso facto pœnam suspensionis, si eas non obtulit. Cæterum non sola Innocentii XII. Constitutio, sed et Sacri Canones, et Concilium Tridentinum in hujus doctrinæ confirmationem citari poterant. Nam Sacri Canones *Dist. 51. Cap. 1.* aperte vetant sub memoratis pœnis, ne quis in fraudem subjectionis Episcopo suo debitæ Ordines accipiat ab alio Episcopo, quam ab Episcopo originis vel domicilii; Concilium vero Trid. hanc Canonum prohibitionem et pœnas renovavit Sess. XXIII. de Reform. cap. 8. Addo eorum Canonum et Concilii sanctioni perpetuo adhæsisse Sacram Congregationem ejusdem Concilii interpretem. Nam consulenti eam data opera Episcopo Cardunensi, quam pœnam incurrisset suæ Diœcesis Clericus, qui sub prætextu Beneficii per fraudem acquisiti ab alio Episcopo Ordines susceperat, hoc Decreto illa respondit: *Congregatio Concilii sæpius declaravit, tametsi quis possit ordinari ab Episcopo loci Beneficii, si tamen adeptus sit Beneficium in fraudem, esse male promotum: ac si in susceptis Ordinibus ministraverit, irregularitatem contrahere.* Cui Decreto aliud prorsus simile edidit respondens ad consulta Cardinalis Aquavivæ Archiepiscopi Neapolitani. Tu videre poteris hæc Decreta expressis verbis exarata apud Ludovicum Habert in sua Theologia dogmatica et morali Tract. de Ordine part. 1. qu. 5.

Quæres, quis in fraudem subjectionis Episcopo suo debitæ accipere putandus sit Ordines Ecclesiasticos ab Episcopo loci Beneficii. Respondeo, putandum esse eum, qui ab illo accipit eo fine, ut se eximat ab examine Episcopi sui, vel ut probationem sufficientis patrimonii evitet: immo post

editam Innocentii XII. laudatam Constitutionem putandum esse (saltem in foro externo) quemcumque, qui testimoniales Litteras de moribus, ætate etc. ab Episcopo originis vel domicilii non habeat.

MENSE MARTIO.

CAS. I. **E**UPHEMIA conjugata e patria sua in oppidum Diœcesis Bononiensis ad famulandum venit, ubi carnaliter cognoscitur a Basilio, qui ratus, eam esse liberam, promisit illi Matrimonium, post unum annum celebrandum. Interim dum Basilius ad futuras Nuptias se parat, maritus Euphemiae moritur, et sic tempore statuto Matrimonium Basilii cum Euphemia celebratur. Qu. An ullum obstet impedimentum, quod Matrimonium hoc irritum reddat.

Resp. Impedimentum nullum obstare. Verum utique est, hic adesse adulterium cum promissione Matrimonii; ideoque videri exoriri impedimentum criminis, ne Basilius et Euphemia contrahere simul valeant. Sed animadvertendum, Basilium ignorasse, Euphemiam esse Matrimonio copulatam; quando autem adulterium non est ab utraque parte cognitum, tum impedimentum ex adulterio cum promissione Matrimonii ortum nullum est, *ex Cap. Propositum de eo, qui duxit, et ex Cap. Veniens ibidem.* Neque reponas, laudatis capitulis Alexandrum III. non loqui de adulterio cum promissione Matrimonii, ut quæstio nostra est. Nam si non obstat valori Matrimonii adulterium Matrimonio attentato conjunctum, quod est crimen gravius; multo minus eidem obstare potest

adulterium cum sola Matrimonii promissione, quod minus est.

CAS. II. Norbertus, fracta janua, intrat in prædium Sylverii, qui furatus plures ejus gallinas, nullo contradicente, inde reversus est. Rem fortuito vident Simon et Alphæus, qui inde intelligentes, nullum adesse domi e familia Sylverii, qui rem familiarem custodiret, ingrediuntur et ipsi per apertum a Norberto ostium, et furantur Sylverii equum. Qu. An Norbertus teneatur compensare Sylverio, non solum damnum gallinarum, a se furto sublatarum, sed etiam damnum equi, a Simone et Alphæo rapti.

Resp. Norbertum teneri non solum restituere gallinas a se furto sublatas, sed etiam compensare Sylverio damnum equi, quem illi Simon et Alphæus furati sunt. Rem breviter ostendo. Ut quis restitutioni obnoxius sit, non est necesse, ut is immediate damno proximi cooperetur per actionem suam injustam, sed satis est eum cooperari damno proximi etiam mediate. Sic faber, qui adulterinas claves furi conficit, tenetur in defectu furis omnia damna ab eo alteri illata compensare, quamvis non nisi mediate in damnum proximi influxerit. Jam vero Norbertus, frangendo januam prædii Sylverii, injuste et efficaciter influxit in furtum equi, quod Simon et Alphæus perpetrarunt in damnum Sylverii, eo quod, si januam integram reliquisset, nec illi fures in prædium Sylverii ingressi fuissent, neque ejus equum furari potuissent. Idem ergo efficaciter et injuste cooperatus est damno, quod Sylverius passus est, ideoque in defectu illorum furum compensationi

equi, quem Simon et Alphæus furati sunt, obnoxius censendus est.

CAS. III. Parochus, ad avertendum populum suum a bacchanalibus oblectamentis, sine Episcopi licentia exponit tribus ultimis bacchanalium diebus SS. Christi Corpus pro Oratione 40. Horarum. Qu. An licite id fecerit.

Resp. Illicite fecisse. Nam spectat ad Episcopum, publicas orationes indicere, ut docet *Abas in Cap. Dilectus num. 4. ver. 11.* Quum itaque *Expositio 40. Horarum* sit oratio publica, eaque fiat, ut populus publice convocetur ad orandum, sine ejus licentia illicita est. Hinc Cardinalis Prosper Lambertinus *Notif. X. Vol. 2. edit. Bonon.* ita de hac re loquitur: *Quanti scrivono dell' Esposizione del Venerabile, dicono, che non può pubblicamente esporsi alla vista del popolo senza che vi sia una pubblica causa, la quale sia approvata dall Ordinario, a cui appartiene a dar la licenza, e ciò non solo nelle Chiese a lui sottoposte, ma ancora in qualunque altra Chiesa, benchè de Regulari, e che fosse in tutto esente dalla sua jurisdictione.* Rem eandem docet etiam Gavantus in *Enchirid. verb. Oratio publica num. 19.* his verbis: *Extra ordinem Oratio 40. Horarum ne fiat alicubi sine Episcopi licentia. Quod idem repetit num. 1.: Ne fiat hæc Oratio coram Sacramento per 40. horas, nisi ubi assidue asservatur Eucharistia, et ubi Episcopus concesserit.* Hinc Parochum, quamvis optima intentione egerit, illicite tamen exposuisse SS. Christi Corpus compertum est.

MENSE APRILI.

CAS. I. **F**EBRONIUS sic testatur: *Lascio a Lucrezia mia Servente lire cinque al Mese, vita sua naturale durante, per non esser ella più in caso di guadagnarsi il sostentamento colle proprie mani: item lascio a Macrobio mio amico lire 500., che tengo sul Monte da riscuotersi per gli frutti di quest anno 1786.* Sed mortuo Febronio, invenitur Lucretia ita viribus et ætate valens, ut suis manibus victum sibi commode lucrari possit; pecunia vero, quæ ex *Monte* exigenda dicitur, jam exacta par dimidium sit, adeo ut non nisi ducentæ quinquaginta *liræ* adhuc restent percipiendæ. Qu. An, et quid duobus hisce legatariis hæres Febronii solvere debeat.

Resp. Teneri utrique legatario legatum suum solvere: sed Lucretiæ debere illud solvere integrum, prout verba indicant, id est, quinque *liras*, quamdiu illa vivit, singulis mensibus: Macrobio vero debere illud solvere per dimidium, id est, ducentas quinquaginta *liras*, quæ adhuc in *Monte* percipiendæ remanent. Ostendo rem quoad utramque partem.

Ad I. Legatum illud a Febronio Lucretiæ factum dicitur jure *legatum sub causa*, vel *ex certa causa*; alterum vero legatum factum Macrobio dici solet *legatum sub demonstratione*. Porro hæc legata si valida sint, obligant, sicut obligant contractus horum nominum. Nisi ergo hæres Febronii evincat, hujusmodi legata ex defectu alicujus circumstantiæ necessariæ esse nulla, certe tenetur utrique legatario illa solvere.

Ad II. Dixi tamen I. debere Lucretiæ solvere

integrum legatum, id est, singulis mensibus quinque liras, quamdiu illa vivit, quia hujusmodi legata, quæ fiunt *sub causa*, etiam non subsistente causa, ob quam facta sunt, valent: nisi certo constet (idque hæres satis probet), Testatorem non fuisse legaturum, si scivisset causam, ob quam legavit, non subsistere. Id constat claris juribus §. *Longe* 31. *Instit. de leg.* ibi: *Legato falsa causa adjecta non nocet, veluti si quis dixerit: Titio, quia me absente negotia mea curavit, Stichum do, lego etc. vel ita: Titio, quia patrocínio ejus capitali crimine liberatus sum, Stichum do, lego. Licet enim negotia testatoris nunquam gesserit Titius, neque patrocínio liberatus sit, legatum valet, quia ratio legandi legato non cohæret. Illud protinus subjungitur: Sed plerumque doli exceptio locum habebit, si probetur alias legaturus non fuisse. Etiam si ergo Lucretia sit viribus et ætate valens, et Febronius ei legatum fecerit sub hac causa per non esser ella più in caso di guadagnarsi il sostentamento colle proprie mani, adhuc legatum valet, eique integrum solvendum est.*

Dixi II. Macrobio non nisi ducentas quinquaginta liras esse solvendas, id est, tot quot in *Monte* reperiuntur adhuc exigendæ. Nam legatum huic homini factum est *legatum cum demonstratione*, de quo alia ratione loquendum est, ac de legato *sub causa*. Videlicet circa hoc legatum *cum demonstratione* illud jura statuunt, quod si res demonstrata omnino non existat, legatum illud est nullum *l. 1. §. Sed etsi dotem, 7. ff. de dote præleg.* Si vero ea res existat, sed non tota, tunc valeat legatum quoad eam partem, quæ existit *l. Si servus, 108. §. Qui quinque*, ubi dicitur va-

lidum esse legatum ejus, qui non nisi quinque habebat in arca, et legavit decem *sub demonstratione arcae*. En ipsa legis verba: *Qui quinque in arca habebat, ita legavit: Decem, quæ in arca habeo; legatum valebit, ita tamen ut sola quinque ex Testamento debeantur*. Quum itaque in casu nostro *in Monte*, qui est res *demonstrata*, reperiantur ducentæ quinquaginta *liræ* adhuc exigendæ, istæ tantummodo eidem Macrobio a Febronii hærede solvendæ sunt.

CAS. II. Nicolaus post emissum votum castitatis promisit cum juramento Matrimonium Theodolindæ, cujus ducendæ causa petiit et obtinuit dispensationem a voto. Nunc vero dispensationis obtentæ pertæsus, vellet sèrvare votum suum, cui obstat ipsa Theodolinda. Qu. An stante ipsius Theodolindæ oppositione, resilire possit a celebratis cum ea sponsalibus.

Resp. Posse resilire. Etenim sponsalia hæc valida non sunt, neque ratione promissionis, neque ratione juramenti. Non ratione promissionis, quia rei illicitæ promissio illa est; promissio autem rei illicitæ est nulla. Neque tibi difficultatem faciat, quod nunc Nicolaus a voto castitatis dispensatus sit. Nam quum hæc sponsalia, quum celebrarentur, fuerint irrita, profecto etiam nunc irrita sint oportet, quoniam, quod initio invalidum est, id tractu temporis non convalescit. *Ex Reg. Juris in 6.*

Neque etiam inducunt obligationem ratione juramenti. Nam. juramentum non mutat naturam contractus; sed ipsum, qualis est, talem relinquit: hinc contractus natura sua validi novum accipiunt

robur, accedente eis juramento, ex virtute religionis; at valorem, si qui forte non habeant, illi inde non accipiunt. Dices, etsi juramentum non firmet contractum natura sua invalidum, parit tamen obligationem faciendi, quod promissum est, dummodo id, quod promissum est, fieri sine peccato possit (*ex Cap. Si vero De jurejurando*). Quum itaque Nicolaus possit servare fidem, Theodolindæ cum juramento præstitam, quoniam a voto castitatis dispensationem obtinuit, eamdem illi servare tenetur. Verum hæc animadversio responsionem nostram non enervat. Namque alia ratio est juramenti validi, alia juramenti natura sua invalidi. Utique verum est, juramenta ab initio valida parere obligationem servandi, quod promissum est, quando id, quod promissum est, absque ullo peccato dari potest; hinc et qui metu compulsus promisit crumenam furi, interposito juramento, et qui promisit jurejurando se soluturum pro usuris pretium, tenetur juramentum exequi. *Cap. Debitores, et Cap. Si vero De jurejurando*. At in casu nostro juramentum Nicolai de ducenda Theodolinda in uxorem fuit ab initio nullum, utpote quod factum fuit post emissum votum castitatis. Licet ergo post illud juramentum Nicolaus obtinuerit dispensationem ab eo voto, quo tenebatur, attamen juramentum non accepit vim et valorem, quem numquam habuit ex laudata Juris Regula in 6. Quare, obstante etiam Theodolinda, votum castitatis servare potest.

Dicendum tamen est, teneri eundem Nicolaum satisfacere Theodolindæ pro injuria illi illata, etiam damna, si quæ illi hinc obvenerint, compensando.

CAS. III. Vix natus puer baptizatur domi ab obstetrice ob imminens periculum mortis. Sed quum de valore ejus Baptismi dubitet mater pueri, accersitum Diaconum, viri sui fratrem, rogat, ut iterum baptizet, qui nullo præmisso examine de valore Baptismi ab obstetrice illi puero collati, iterum baptizat sub hac conditione: *Si non es baptizatus, ego te baptizo etc.* Qu. An Diaconus ille irregularitatem incurrerit.

Resp. Nos opinamur eam incurrisse. Propositionem sic ostendo. I. Quamquam Diaconus iste puellum illum baptizaverit sub conditione, attamen injuriam fecit Sacramento non minus, ac si absolute eum baptizaverit. Ratio est, quia hujusmodi conditio non aliis in casibus adhiberi permittitur in Jure, nisi in iis, ubi prudens dubium est, an validus fuerit prior Baptismus (*Can. de Quibus De Baptismo*). Quum itaque, qui Baptismum absolute reiterat, incurrat irregularitatem ob injuriam, quam Sacramento facit (*ex Cap. Litterarum De Apostatis*); etiam Diaconus iste eandem irregularitatem incurrisse dicendus est. Probat. II. auctoritate Catechismi Romani. Nam ibi *parte secunda de Sacramento Baptismi* hæc scripta leguntur: *Neque enim desunt, qui nullum scelus admitti posse arbitrentur, si quemvis sine delectu cum adjunctione illa (id est, conditionata forma) baptizent: quare si infans ad eos deferatur, nihil prorsus quærendum putant, an is prius ablutus fuerit, sed statim ei Baptismum tribuunt: quin etiam quamvis exploratum habeant, domi Sacramentum administratum esse, tamen sacram ablutionem in Ecclesia, adhibita solemni cœremonia, cum additione (id est,*

conditionalis forma) *repetere non dubitant, quod quidem sine sacrilegio facere non possunt, et eam maculam suscipiunt, quam divinarum rerum scriptores irregularitatem vocant. Nam ea Baptismi forma ex Alexandri Papæ auctoritate in illis tantum permittitur, de quibus, re diligenter discussa, dubium relinquitur, an Baptismum rite susceperint; aliter vero numquam fas est etiam cum adjunctione Baptismum alicui iterum administrare. Probatur III. ex Sancto Carolo, qui (Act. p. 4. de Baptism. administr.) ita loquitur: Quum infans, qui Baptismo offertur, re diligenter perquisita, dubium relinquitur, aut certe non apparet eum baptizatum esse, ut de expositis parvulis dubitari atque ignorari sæpenumero solet. Quod si, re accurate investigata, exploratum habuerit, illum forma servata, baptizatum esse, caveat omnino, ne hanc sub conditione baptizandi formam adhibeat, quum sacrilegium committat, si contra fecerit, et illud impedimentum contrahat, quod sacri Canones irregularitatem vocant. Porro ex his apparet, Diaconum, de quo agimus, puellum illum, licet sub conditione, rebaptizantem, nullo præmisso examine de valore prioris Baptismi, irregularitatem contraxisse.*

Dices, Jure non esse expressum, irregularitatem contrahi ab illo, qui Baptismum iterat sub conditione; ergo hæc irregularitas ad hunc Diaconum extendenda non est. Verum hæc responsio non satis valida videtur multis. Nam si non est in Jure expressum, ab eo incurri irregularitatem, qui baptizat sub conditione, expressum tamen in eo est, eandem incurri ab eo, qui baptizat absolute. Jam qui sine probabili dubio de nullitate prioris Baptismi sub conditione rebaptizat

jam baptizatum, perinde facit, ac si rebaptizet sine ulla conditione; quia hæc conditio in tali casu frustranea prorsus apparet. Ergo etiam hic irregularitatem incurrisset dicendus est. Hinc Cardinalis Prosper Lambertinus, qui hanc ipsam sententiam, quam nos tuemur, amplectitur, ita huic argumento paucis respondet (*Institut.* 84. editionis latinæ): *Accedit etiam, quod interposita conditio deliberatum baptizandi animum nequaquam immutet. Siquidem qui hoc modo baptizat, nullum in dubium revocat, an vere, et valide primus Baptismus fuerit administratus. Hinc dicitur ipsum Baptismum secundum re ipsa contulisse, quippe novum Baptismum jam baptizato tradit, qui sane verus Baptismus nuncupari debet, licet ea conditio interponatur.*

MENSE MAJO.

CAS. I. **P**ETRONIUS dubitans, I. an emisericit votum castitatis; II. an compleverit votum visitandi Imaginem B. Virginis, quæ in templo D. Lucæ colitur, consulit Parochum, quid agendum sibi sit pro conscientia suæ quiete in utroque dubio. Qu. Parochi responsio.

Ad I. Respondere debet Parochus, Petronium debere diligenter examinare sese, an votum illud vere emisericit: et si post diligens examen deprehendat, se habere satis solida motiva, quibus prudenter credat, se votum illud emisericisse, obliget eum ad votum servandum: quoniam in re tanti momenti, qualis est, qua agitur de periculo offensæ Dei, temere definire non licet, obligationem nullam adesse. Quod si post diligens examen adhuc sibi conscius non sit, quod votum illud

emiserit, dicat, dubium illud tamquam inanem scrupulum esse despiciendum: I. quia obligatio nulla præsumitur, ubi non probetur, *l. in bello §. facto ff. de captivis et postliminio reversis*, ubi: *Factum in dubio non præsumitur, nisi probetur, et affirmanti incumbit onus probandi, non neganti.*

II. Quia hujusmodi dubitatio in hoc casu proprie dubium dici nequit, sed *nescientia* seu ignorantia invincibilis, utpote quæ nullis fundamentis pro neutra parte fulcitur. Ignorantia autem invincibilis nullam obligationem parere potest. Gravior hic exorietur difficultas, si Petronius respondeat, se paribus concuti motivis tam pro voto emisso, quam pro voto non emisso. Nam tunc quid consilii illi dabit Parochus? Resp. Tum debet illi suadere, ut votum servet. Ratio desumitur ex celeberrima, et notissima Juris Regula, quæ dicit: *In dubiis tutior pars est eligenda.* Scio, Doctores multos velle, Regulam hanc non in omnibus sequi oportere, sed tantum in iis casibus, quibus agitur de valore Sacramentorum. Verum Jus Canonicum aliter docet. Et sane *Cap. Ad audientiam (De Homicid.)* non de valore Sacramenti alicujus agebatur, sed an contraxerit irregularitatem quidam Presbyter, qui, dum correctionis gratia verberare tentaret quemdam de familia sua, fortuito evaginato cultro, quem ad cingulum ferebat, leviter eum vulneravit; qui vulneratus quum prius convalesceret, et postea relapsus in infirmitatem obivertit, dubitabatur, an ejus vulneris occasione mortuus fuerit: et Clemens III. sic respondet: *Quia vero, utrum occasione ejus vulneris decessisset, dubium habetur; vestræ discretionis duximus respondendum, quod, quum in dubiis semitam debemus*

*eligere tutiorem, vos convenit injungere Presbytero memorato, ut in Sacris Ordinibus non ministret. Idem argumentum institui potest ex Cap. Significasti nobis, quod quum quidam (De Homicid.), et ex Cap. Veniens (De Presb. non baptizato), ubi certe nulla de Sacramentis quæstio est, et tamen eadem Regula a Summo Pontifice adhibita invenitur. Falsum ergo est, hanc Regulam tunc solum sequi oportere, quando agitur de valore Sacramentorum. Res confirmatur auctoritate SS. Antonini, et Angelici Doctoris. Nimirum S. Antoninus ita docet (p. 2. tit. 11. c. 2. §. 10.): *Existent in dubio, an transgrediatur votum, et per consequens peccet mortaliter, tenetur se ponere in tuto, ut scilicet votum non transgrediatur.* Angelicus vero Doctor hæc habet (in 4. dist. 38. q. 1. ad 6.): *Si autem dubitet, quomodo se in votendo habuerit, debet tutiorem viam eligere, ne se discrimini committat;* ubi vides, hos Sanctos Doctores et præclara Ecclesiæ lumina, non in quæstione, ubi agatur de Sacramentorum valore, sed de hac ipsa quæstione, in qua nos sumus, hoc est, de voto dubio hæc docentes tradidisse. Merito ergo nos asseruimus, a Parocho docendum esse Petronium, ut, quando paribus concutitur motivis tam pro voto emisso, quam pro voto non emisso, ipsum votum servet.*

Ad II. Respondeat Parochus, Petronio eundum esse ad visitandam Imaginem B. Virginis, fere, ac si votum non impleverit. Nam sicuti, ex vi Regulæ in responsione ad I. laudatæ, nemo legi vel obligationi subjectus præsumendus est, nisi lex ipsa vel obligatio eum adstringere probetur, ita e contrario nemo, qui certe subjectus legi vel

obligationi sit, eidem paruisse putari debet, nisi se eidem paruisse probet. Quum itaque Petronius sibi ipsi probare nequeat, se visitasse Imaginem B. Virginis, quæ in Templo D. Lucæ colitur, prout voto obligatus est, idcirco ad eandem visitandam pergere tenetur, ne se periculo obligationem suam non implendi committat.

CAS. II. Fabius furatus horologium Cajo, illud tradit Confessario suo, ipsi Cajo restituendum. Sed Confessarius, antequam horologium restitueret, repentino morbo correptus moritur, et horologium transit ad hæredes Confessarii. Qu. Quid agere debeat Fabius, ut securitati conscientiæ suæ consulat.

Resp. Debere, quo meliori modo potest, aut inducere hæredes Confessarii ad horologium Cajo restituendum, aut si id præstare nolit vel nequeat, debere aliud æqualis valoris et bonitatis de suo ipsi Cajo restituere. Ratio est, quia, qui tenetur ex delicto, numquam obligatione liberatur, nisi per realem damni reparationem, id est, donec rem alteri injuste ablatam in domini manus pervenire fecerit. Neque obstat, quod sine culpa Caji illud horologium ad domini sui manus non devenerit; nam possessor malæ fidei et præsertim fur tenetur de re, quam injuste abstulit, indemnem reddere dominum ejus, etiamsi fortuito et absque ulla ejus culpa res illa perierit. En ut inter alios apposite ad rem nostram loquitur D. Antoninus (*p. 2. tit. 2. cap. 4. §. 1.*): *Si vitium usuræ, vel alterius damni est occultum, restitutio occulto modo per se vel per alium facienda est, ut non detegatur persona: caveat etiam diligenter, quod,*

quum per alium facit, ita faciat caute, quod is recipiat, cui debet, et non ille sibi retineat; quia non esset propter hoc liberatus, nec confidat de Confessoribus et Prædicatoribus et Quæstuariis.

Dices, Confessarium esse veluti personam tacite deputatam a Cajo, ideoque merito præsumi, adesse in hoc restituendi modo consensum ipsius. Verum hoc nil Fabium juvat. Nam tacitus hic consensus non est absolutus, sed implicite tacitæ huic conditioni alligatus, *dummodo hic restituendi modus effectum suum sortiatur.* Et sane ideo, qui damnum patitur, tacite consentire præsumitur, ut res sibi ablata restituatur per Confessarium, quia ex una parte scit furem non teneri detegere sese; aliunde vero nulla alia apparet tutior via recuperandi suum, quam Confessarius: sed idem, qui damnum patitur, scit etiam, se habere jus, ut furis sumptibus indemnus fiat per realem restitutionem, cui juri certe nullo modo præsumi potest cedere per tacitum illum consensum: ergo revera tacitus ille consensus absolutus non est. Quamvis ergo Fabius prudenter egerit, tradendo horologium Confessario; quamvis idem non immerito præsumpserit tacitum Caji consensum in hac re, adhuc tamen ab onere restituendi horologii immunis non est.

CAS. III. Eleutherius Diœcesis Imolensis declaratus a suo Episcopo excommunicatus vitandus, venit in Diœcesim Bononiensem, ubi ejus excommunicatio ignoratur. Quodam die Festo ingressus Ecclesiam Parochialem, ut audiret Sacrum, cernitur a Parocho, cui soli ejus excommunicatio

innotescit, a quo secreto admonitus, ut discedat, ille non obtemperat, et interim Ecclesia plena est populo, qui Parochi Missam præstolatur. Qu. An Parochus debeat abstinere a Missa celebranda.

Resp. Affirmative. En argumentum, quod me movet. Non licet Sacerdoti celebrare Sacrum coram excommunicato, qui publico Ecclesiæ judicio vitandus est. Atqui Eleutherius est excommunicatus publico Ecclesiæ judicio vitandus. Ergo præsentē illo, Parocho non licet celebrare Sacrum. Nulla hujus argumenti propositio invenitur probatione indigens, præter minorem, contra quam insurgit duplex Theologorum agmen. Primum est eorum, qui volunt, vitandum in uno loco, non esse alibi vitandum, ubi ejus excommunicatio ignota est; et eorum fundamentum innititur hac duplici ratione: I. quia obligatio vitandi excommunicatum non a sola excommunicatione pendet, sed etiam ab ejus juridica denuntiatione, ideoque, ubi is denuntiatus non est, ibi neque vitandus censeri debet. II. Quia evitando eum hominem, publica, qua is gaudet in eo loco, ubi ejus excommunicatio ignoratur, fama spoliaremus, ad quam famam saltem ibidem jus habet. Secundum agmen est eorum, qui contendunt, vitandum in uno loco esse quidem vitandum ubique, sed tantummodo in occulto, non publice; idque probari autumant ex *Cap. Cum non ab homine*, ubi Clemens III. asserit abstinendum tibi esse in occulto communionē cum percussore Clerici, si percussio tibi soli pateat.

Nos autem declaratum publico Ecclesiæ judicio

in uno loco vitandum ubique vitandum esse existimamus, et quidem non solum occulte, sed etiam publice, quæ est sententia Innocentii III. in *Cap. Inquisitioni De sentent. excommun. num. 2.* Quæ animum nostrum impellunt, quatuor sunt. Primum est, argumentum initio responsionis expositum, quod ob expositas adversariorum rationes robur suum non amittit. Secundum est, auctoritas ipsius Innocentii, quæ certe magna est, utpote quem reliqui Pontificii Juris explanatores uti magistrum venerantur et colunt. Qui quamquam, quod in hac controversia tradidit, tamquam privatus Doctor protulerit, idem nihilominus, quantum conjectura augurari licet, etiam Pontifex tradidisset, si casus aliquis definiendus occurrisset. Tertium est, ipsa excommunicationis natura, qua fit, ut excommunicatus omni Fidelium communione privetur, et tamquam ethnicus et publicanus habeatur. Talis autem non esset, si privatus communione in una Diœcesi, in altera admitteretur, nec ibi esset a Fidelibus vitandus. Quartum est, argumentorum, quæ adversantes nobis Theologorum sententias fulciunt, infirmitas. Nam nihil eorum non facillime exsufflatur. En ad singula responsio.

Ad I. Verum utique est, obligationem vitandi excommunicatum non a sola excommunicatione, sed etiam a denuntiatione dependere. Sed in casu nostro denuntiatio non desideratur: nam Eleutherius est vere denuntiatus Imolæ, et publico Ecclesiæ edicto vitandus declaratus: quod si Bononiæ denuntiatus non est, id nihil refert; neque enim requiritur, ut ubique denuntiatus sit.

Ad II. Qui necessariæ Ecclesiæ legi paret, non debet esse sollicitus de fama ejus, qui ex-

communicatus est, quoniam ne Ecclesia quidem de ejus fama sollicita est. Falso autem dicitur, hujusmodi excommunicatum habere jus ad famam in eo loco, ubi ejus excommunicatio ignoratur. Nam qui publica judicis sententia infamia notatus est, is ubique ad famam jus amisit.

Ad III. Frustra ex eo Cap. *Cum non ab homine* arguunt adversarii, esse Eleutherium vitandum dumtaxat in occulto. Namque in eo cap. agitur de percussore Clerici non denunciato, qui, quum non sit publica infamia notatus per publicum Ecclesiæ judicium, mirum non est, quod Clemens III. dicat, eum esse vitandum a te, cui excommunicatio innotescit dumtaxat in occulto. At Eleutherius in casu nostro est vitandus per publicum Episcopi sui judicium, ideoque ad famam suam jus non retinet.

Ex his concludendum jure putamus, Eleutherium esse vitandum etiam in Diœcesi Bonon., ideoque, nolente illo ab Ecclesia egredi, debere Parochum a Missa celebranda abstinere. Neque obstat, quod sic populus præcepto audiendi Missam satisfacere non possit. Namque præceptum non communicandi in divinis cum excommunicato, gravius est in his circumstantiis, magisque urget, quam præceptum audiendi Missam.

MENSE JUNIO.

CAS. I. **S**MARAGDUS inveteratam habet consuetudinem jurandi per Deum, vel per Sanctos; sed sæpe jurat animo non advertente. Qu. An defectus advertentiæ excuset eum a culpa.

Resp. Non excusare. Namque ut peccatum sit

alicui imputabile, non est necesse, ut ei sit illud voluntarium in se ipso, sed satis est, esse ei voluntarium in causa sua. Jam vero, licet juramenta, quæ Smaragdus edicere solet, non sint ei voluntaria in se ipsis ob defectum advertentiæ, sunt tamen ei voluntaria in consuetudine, quam evellere non satagit, quum ad id teneatur. Ergo nullo modo Smaragdus a culpa excusari potest, licet plerumque sine animi advertentia jurare soleat.

Neque putes, hanc jurandi per Deum vel Sanctos consuetudinem, quando a diligentia eam evellendi sejuncta est, a peccato immunem esse. I. Quia hujusmodi consuetudo in causa est, ut plerumque juretur sine *judicio*, id est, sine maturo consilio et necessitate. II. Quia ejus vi fit, ut talis consuetudinarius perpetuo in periculo versetur jurandi falsum: hæc autem duo consuetudinem illam illicitam reddere certum est.

Utrum autem lethalis peccati, vel venialis tantum damnanda sit consuetudo ista, altera quæstio est, cujus definitio ad præsentis casus resolutionem non spectat. Illud modo dicam, quod, etiamsi speculative loquendo probari fortasse possit, lethale peccatum ab hac jurandi consuetudine abesse, ut ex. gr. contingeret, si quis consuetudinem contraxisset jurandi sine *judicio*, sed jurandi semper verum; in praxi tamen a lethali culpa immunem non esse existimo, quia talis consuetudo, quum a diligentia eam evellendi separatur, conjuncta semper est cum periculo pejerandi, quod periculum per se grave est.

CAS. II. Dionysius Valeriano petenti mutuos centum aureos libenter dat, eo quod speret, eum-

dem Valerianum, qui de beneficiis acceptis gratus esse solet, sibi eos esse restitutum cum augmento. Qu. An hic contractus usurarius sit.

Resp. Ad tollendam omnem sensus æquivocationem sic distinguendum puto: aut Dionysius mutuos dat Valeriano 100 aureos *principaliter* ob spem lucri, alias hanc ei pecuniam non mutuaturus: aut dat ei mutuos hos 100 aureos *principaliter*, ut Valeriani necessitati succurrat. Si prima illa intentione mutuo det, assero, Dionysium mentalem perpetrare usuram, idque probo pluribus momentis. I. Ex Scriptura. Nam Luc. Cap. 6. sic ait Christus: *Mutuum date, nihil inde sperantes*; quibus verbis præceptum contineri, non autem consilium, constat ex Concilio Lateranensi sub Leone X. (Sess. 10.) celebrato, ubi sic legitur: *Dominus noster, Luca Evangelista attestante, apertè nos præcepto obstrinxit, ne ex dato mutuo quidquam ultra sortem sperare debeamus.* II. Ex Augustino (in Psalm. 26. serm. 3.): *Si mutuam pecuniam dederis, a quo aliquid plus, quam dedisti, expectes excipere, non pecuniam solum, sed aliquid plus, quam dedisti, sive illud triticum sit, sive oleum, sive vinum, sive quodlibet aliud plus, quam dedisti, expectes excipere, fœnerator es.* III. Ex Decretali Urbani III., ubi Pontifex ita loquitur (Cap. Consuluit De Usuris): *Qui non alias mutuo traditurus, eo proposito mutuam pecuniam credit, ut, licet omni conventionem cessante, plus tamen forte recipiat; pro hujusmodi lucri intentione, quam habet, judicandus est male agere, et ad eadem, quæ taliter sunt accepta, restituenda in animarum judicio efficaciter inducendus.* IV. Ex ratione. Nam qui mu-

tuum dat principaliter ob spem lucri, is vere et proprie intendit lucrum ex mutuo. Qui autem vere et proprie intendit lucrum ex mutuo, is mentalis usuræ reus est, quia, qui lucrum ex mutuo ratione mutui accipit, realis usuræ labe se commaculat.

Dixi II. Dionysium non esse usuræ mentalis insimulandum, si cum secundaria tantum intentione percipiendi lucrum eam pecuniam Valeriano mutuaverit. Probatur propositio: I. ex auctoritate S. Antonini, qui usuram definit 2. part. tit. 1. cap. 7. § 1.: *Lucrum ex mutuo principaliter intentum*. II. Ex Glossa in cit. Cap. *Consuluit De Usuris*, ubi verbo *sperantes* sic ait: *Peccant sperantes causa mutui in spe lucri principaliter posita; secundo tamen aliquid sperare non puto malum*. III. Quia nullo satis valido momento probari potest, usurariam esse secundariam illam intentionem; etenim auctoritates omnes superius expositæ de intentione principali commode explicari possunt.

At inquires, unde dignosci potest, utrum ille, qui aliud ultra sortem sperat, id principaliter aut secundo intendat? Huic quæstioni respondet laudatus S. Antoninus loco citato his verbis: *Dicitur autem intentio principalis hæc, quum scilicet magis movetur ad mutuandum propter lucrum, quod sperat, quam propter aliud. Sed intentio secunda dicitur, quum, etsi sperat aliquid sibi dari ab eo, cui mutuavit, ex sua liberalitate, tamen non illud eum movet, sed magis benevolentia, ita quod, etiam si non crederet sibi aliquid dari, adhuc tamen mutualet*.

CAS. III. Hortensius Sacerdos, admonitus a Sacrista, ut inter celebrandum consecraret particu-

las inclusas pyxide, quæ est in Altari, is pyxidem non discooperuit, neque ante Offertorium, neque ante Consecrationem, licet præsentem materiam consecrare intenderet. Qu. An illæ *Particulæ* consecratæ putandæ sint.

Resp. Paucis. Si pyxis inclusas continens *Particulas* super Corporali reperiiebatur, non est dubitandum, quin valide consecratæ sint; nam tunc et eæ *Particulæ* Hortensio moraliter præsentibus fuerunt, et Hortensius consecrandi præsentem materiam intentionem habebat. Et sane ut verificetur præsentia moralis, non est necesse, ut materia in se ipsa videatur, sed satis est subesse oculis per aliquod vas eam continens, ut notum est: fateor tamen, Hortensium excusari a peccato non posse, si aut negligentia aut ignorantia, quæ in hoc casu culpabilis est, discooperire pyxidem omiserit; quia contra Rubricas egit, quæ sic docent: *Quod si adsit vas cum aliis Hostiis consecrandis, antequam accipiat Hostiam, discooperit manu dextera calicem, seu vas aliarum Hostiarum.* Si vero pyxis fuerit quidem in Altari, sed extra Corporale, tunc res non est æque certa. Nam quum consecrare materiam extra sacram petram peccatum sit, præsumi nequit Sacerdotem habuisse intentionem eam materiam consecrandi. Nos censemus, totam de hac re quæstionem ab intentione ministri esse definiendam. In praxi tamen eæ *Particulæ*, quæ ab Hortensio consecratæ supponuntur, dum erant extra Corporale, non sunt populo distribuendæ. Nam, quum Innocentius XI. damnaverit propositionem hanc: *Non est illicitum in Sacramentis conferendis sequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore; sane quantumcumque*

ponderis, inquit Benedictus XIV. (De sacrosancto Missæ Sacrificio, lib. III. cap. 18. num. 6.) ei sententiæ tribuas, quæ statuit, eas Particulas esse consecratas, ac populo eas posse distribui, nihil aliud assequare, quam ut probes, eam sententiam esse speculative probabilem, quod non satis est in hac re, in qua debemus tutiore uti sententia.

MENSE JULIO.

CAS. I. CLOTILDES mutuavit Arsenio viro suo centum aureos e bonis suis paraphernalibus. Sed priusquam Arsenius eos restitueret uxori; coactus fuit a creditoribus cedere illis omnia bona sua. Quare Clotildes, ut se compensaret de centum aureis marito datis, occultavit e bonis ejus plura argentea vasa, quorum valor centum aureis æquivalet. Qu. An Clotildes licite ea vasa tenere possit.

Resp. Tenere non posse. Namque, ut compensatio licita sit, fieri debet absque alterius damno. Clotildes autem cum damno aliorum creditorum ea vasa occultavit. Et sane sic interrogo: quum Clotildes mutuavit illos centum aureos Arsenio viro suo, aliine præexistebant creditores hypothecarii, vel tantummodo creditores mere personales? Quidquid dicatur, Clotildes convincitur contra justitiam peccasse. Namque si præexistebant creditores hypothecarii et privilegiati, ipsa injuriam eis fecit, præferendo se ipsam suumque creditum illis, quibus jure postponi debet. Si vero præexistebant tantummodo creditores mere personales, tum istorum jus violavit, quia jus naturale dictat, ut bona debitoris, si solvendo cunctis creditori-

bus non sufficiant, dividantur pro rata singulis æquale jus habentibus secundum crediti proportionem.

Dices. Creditor, qui petit et obtinet a debitore prius aliis creditoribus mere personalibus et nullo privilegio donatis crediti sui solutionem, is pecuniam ab eo perceptam retinere potest, etiamsi præsentiat, debitorem solvendo cæteris creditoribus mere personalibus impotem factum iri. *l. 6. et 24. Qui in fraud. Credit.* Ergo potest etiam valide compensare sese occulta compensatione, etiamsi intelligat, hinc creditores cæteros debito suo defraudandos esse. Verum I. hæc propositio sic absolute posita non ita certa est, ut præfertur. Nam ea vera est, si prior creditor petat in judicio, judicisque sententia obtineat crediti sui solutionem, quia judicis sententia dat illi jus et titulum; creditum suum retinendi cum aliorum damno æquale jus habentium. At si prior creditor petat extra judicium, tum ea propositio oppugnatur a multis etiam Casuistis, nec immerito; quia privata petitio justum titulum non dat retinendi earum rerum partes, quæ spectato jure naturæ in alios æquale jus possidentes dividendæ sunt. II. Diversa ratio est casus nostri et illius, qui crediti sui solutionem prius aliis petit. Qui petit crediti sui solutionem prius aliis, diligentior se ostendit, et vigilantior præ eis: quæ major diligentia et vigilantia meliorem facit causæ suæ conditionem, ut dicitur in citata *l. Qui in fraudem Credit.* At Clotildes, compensando sese occulte de centum aureis, nullam majorem præ aliis creditoribus diligentiam et vigilantiam præ se fert. Nullus ergo occurrit titulus, cur cæteris creditoribus, æquale

jus ac illa habentibus, præferri Clotildes debeat, etiamsi forte argumentum institutum valeat. Hinc merito nos respondisse censemus, Clotildem ea vasa tenere non posse.

CAS. II. Agesilaus, dum in Ecclesia est, sæpe aspectibus impudicis, sæpe cogitationibus venereis se commaculat. Qu. An hisce peccatis reus sacrilegii fiat.

Resp. Ratione cogitationum censeo sacrilegii reum non fieri. Nam sacrilegium tunc committitur, quando res sacra, vel sacra persona, vel locus sacer violatur (*D. Th. 2. 2. qu. 99. art. 1.*). At quomodo cogitationes, quæ actus interni sunt, violent locum, ad quem nullam habent relationem? Dices, iisdem violari per hoc, quod locus speciali Dei cultui addictus, admissio ibi peccato, irreverenter tractetur. Verum falso hoc asseritur. Nam quamdiu cogitationes in actum malum non erumpunt, uti locum non afficiunt, ita neque irreverenter eum tractant. Et sane numquid irreverenter tractaretur aula Principis ab eo, qui exacta vestium calceorumque exteriori munditie eam ingrederetur, et interim sub iisdem vestibus vel in crumena fimum vel carbonem deferret? Nequaquam. Ergo neque irreverenter tractatur Ecclesia per hoc, quod quis inficiatur in corde veneræ cogitationis culpa, dum exterius nulla actione turpi locum violat. Idem dicendum duco de aspectibus illis impudicis, quorum malitia in interiori actu tota consistit, puta si quis libidinose mulierem aspiceret in facie vel in brachiis. Ratio autem est, quam mox indicavi, quia in his aspectibus nulla exterior deformitas apparet, quæ locum afficit.

Aliter dicendum puto de aspectibus illis impudicis, qui feruntur in objectum per se peccaminosum, et turpe, ut si quis aspiceret in Ecclesia verenda sua, vel mulieris, item de osculis, tactibus, verbis obscœnis, amplexibus etc. Nam hæc omnia, immo etiam quodcumque peccatum externum, in Ecclesia commissum, sacrilegii malitiam contrahere dico. Ratio est, quia hæc, natura sua peccaminosa quum sint et turpia, graviter repugnant sanctitati Ecclesiæ, et reverentiæ illi debitæ; aliunde vero, quum sint externa, locum ipsum afficiunt. Scio Giribaldum (*Tract. VIII. de Sacram. Pœnit. dub. IV. num. 125.*) cum magna Auctorum a se citatorum caterva negare, actus hujusmodi in Ecclesia patratos sacrilegia esse, quia, inquit, *sacrilegii malitia non ex jure naturæ consurgit, sed ex prohibitione Ecclesiæ, quæ quum non loquatur de actibus hujusmodi, sed de pollutione et copula, per quas Ecclesia violatur, non est, unde actus hujusmodi habeant illam speciem sacrilegii gravis.* Verum hæc opinio nobis laxa videtur. Et sane, si quidem valeret adducta ratio, sequeretur, sacrilegii reum non esse futurum, qui verenda mulieris in Ecclesia deoscularetur, vel alia etiam atrociora crimina, seclusa pollutione et copula, patraret, quoniam hæc peculiari Ecclesiæ præcepto non vetantur. At quis id asserere non perhorrescat? Igitur ideo peculiari Ecclesiæ præcepto vetantur pollutio et copula, quia his criminibus si Ecclesia violetur, fit, ut Ecclesia nova reconciliatione indigeat, non autem quia hæc sola crimina sunt, quibus Ecclesia violatur. Nam quolibet externo scelere violatur sanctitas loci Deo consecrati, cui jure naturæ sanctitas competit, et reverentia debetur.

CAS. III. Agapitus Beneficiatus habet onus super Beneficio suo solvendi quotannis 30 argenteos in pensionem Albino. Sed quum Albinus toto hoc anno Horas Canonicas nunquam recitaverit (id quod certo constat Agapito), idcirco idem Agapitus pensionem solvere hoc anno illi renuit. Qu. I. An Albinus jus habeat exigendi pensionem etiam hoc anno, quo Horas Canonicas non recitavit. II. An Agapitus certo sciens, Albinum toto hoc anno Horas Canonicas non recitasse, teneatur eidem petenti pensionem solvere.

Resp. Ad I. Albinum habere jus exigendi pensionem, quamquam Horas Canonicas non recitaverit. Ratio est, quia nullo Papæ Statuto, nullo Concilii alicujus Decreto legitur, Clericum jure suo cadere exigendi pensionem, si Horas Canonicas non recitaverit. Pensionem tamen exigendam non retinere sibi potest Albinus, sed debet aut Fabricæ Beneficii, unde pensio recipitur, aut pauperibus erogare, ex Constitutione S. Pii V. quæ incipit: *Ex proximo Lateranensi Concilio.*

Ad II. Respondeo, Agapitum teneri Albino petenti pensionem solvere, quia ejus debitor est, nec potest judicis personam sumere in causa propria, privando auctoritate sua Albinum pensione ei debita. Sed quid, inquires, si Agapito certe constet, fore, ut Albinus non restituat Fabricæ Beneficii, vel pauperibus fructus pensionis? *Resp.* Tum, rigore loquendo, posse Agapitum ex se fructus pensionis, Albino debitæ, aut Fabricæ aut pauperibus erogare. Sed vix fieri posse opinor, quod Beneficiato certo constet, Pensionarium fructus pensionis non esse restitutum.

Adverto tamen hoc loco, quod Pensionarius titulo pensionis non teneatur recitare Horas Canonicas, sed satis est, eum recitare Officium Beatæ Mariæ Virginis, ut aperte constat.

MENSE AUGUSTO.

CAS. I. **D**IDACUS dubitans, an quædam actio sit superstitiosa, nihilominus eam efficit, præmissa tamen in corde suo hac expressa protestatione, quod si in eâ aliquid superstitiosi sit, in illud is concurrere non intendat. Qu. An hæc protestatio ita justificet factum, ut Didacus ob eam gravi peccato excusetur.

Resp. Affirmative. Quod ut ostendatur, nil aliud requiritur, nisi ut, quis sit status quæstionis, dilucide exponatur. Nimirum ille proprie loquendo de superstitione alicujus actionis dubius est, qui, etsi vereatur, ne dæmon in eam concurrat; attamen habet etiam argumenta aliqua sive intrinseca sive extrinseca, quibus ad opinandum adducitur, eam ab omni concursu dæmonis immunem esse. Porro qui ita dubitat, is, si expressam faciat protestationem eam, quæ in casu indicata est, arcet consensum suum ab omni pacto et concursu dæmonis, et solum admittit influxum causæ naturalis, si quis sit. Nullius ergo superstitionis reus est. Neque dicas, protestationem hanc adversari facto. Siquidem tunc protestatio adversatur facto, quando quis dicit, se non velle effectum eum, cujus causam facto ponit. At in casu nostro Didacus opinatur, effectum, quem expectat, ex causa naturali esse posse: idemque non aliter eum velle declarat pro-

testatione sua, nisi quatenus a causa naturali sit. Ergo protestatio ejus non est contraria facto. Saltem, inquires, peccabit Didacus hoc titulo, quod agit cum dubio de peccato mortali. Verum ne hoc quidem verum est. Quia, qui potestatur se nolle ullum concursum dæmonis, et solum velle ponere actionem, quatenus ea effectum, qui expectatur, naturaliter producere potest, is tutus est, se non ponere consensum suum in actionem superstitiosam, ideoque cum dubio de peccato gravi non agit.

Hæc tamen dicta volo in casu Didaci, qui de superstitione actionis suæ dubitat. Cæterum si quis certo sciat, actionem aliquam esse superstitiosam, eo quod cognoscat, eam naturali vi sua effectum, qui speratur, producere non posse, tunc hunc hominem gravis culpæ reum affirmo, nil obstante quacumque præmissa protestatione. Ratio est, quia tum omnis ejus protestatio apertissime est contraria facto. Et sane quomodo non velit concursum dæmonis, qui ponit rem, in quam pacto tacito is concurrit? Hinc hujusmodi hominem gravis culpæ reum existimo, etiamsi solum experiendi gratia, an vere actio superstitiosa sit, ea utatur, licet ex joco, vel levitate, vel curiositate id faciat. Namque hæc levitas, jocusque et curiositas hisce in circumstantiis in magnam Dei injuriam cedit.

CAS. II. Parochus ex Confessione Agricolæ acquirit scientiâ fornicationis Messalinæ. Quare accedentem ad Sacrum Tribunal Messalinam non solum diligenter examinat; sed videns, eam nullo modo prodere velle commissam fornicationem, di-

mittit absque absoluteione. Qu. An Parochus sigillum sacramentale fregerit, tum examinando, tum sine absoluteione Messalinam dimittendo.

Resp. Ad I. Sigillum sacramentale non fregisse, nisi modum in examinando excesserit. Ratio est, quia diligenter examinando Messalinam nil plus fecit, quam quod diligens Confessarius præstare solet in audiendis Pœnitentium Confessionibus. Ita autem se gerendo, nullum Messalinæ vel minimum dubium ingerere potuit de peccato Agricolæ in Confessione audito. Dixi, nisi modum in examinando excesserit; quia, si excessit modum, tunc dubium hoc ingerere potuit.

Ad II. Sic distinguo. Si Parochus iis in circumstantiis excipiat Confessionem Messalinæ, quibus illa suspicari possit, Parochum uti scientia in Confessione Agricolæ acquisita in deneganda sibi absoluteione, tum indirecte sigillum sacramentale fregisse existimo, quia, quando quid dicitur vel fit a Confessario, quo quis arguere possit alterius peccati sacramentalem Confessionem, tum indirecte sigillum is frangit, licet aliunde peccatum illud notum sit. Si vero omne periculum absit, ne Messalina suspicetur, Parochum uti scientia in Confessione Agricolæ acquisita in neganda sibi absoluteione, tum existimo nullo modo sigillum sacramentale fregisse, quia nec directe nec indirecte Confessionem Agricolæ revelavit. Neque obstat, quod Parochus usus sit scientia Confessionis. Namque non absolute omnis scientiæ usus in Confessione acquisitæ interdictus est Confessario, sed ille, qui ad exteriorem alterius gubernationem refertur. Porro Parochus noster retulit scientiam

ex Confessione Agricolæ acquisitam ad gubernationem Messalinæ interiorem, id est, gubernationem ejus animæ. Usus autem scientiæ, quæ refertur ad gubernationem ejus animæ, interdictus Confessario non est, nisi in iis casibus, quibus hujusmodi scientiæ usus ipsi Pœnitenti gravamini vel probro futurus sit. At in casu nostro nullum Messalinæ gravamen, nullum probum supervenit, aut supervenire poterat, eo quod ea absolutionis denegatio unice directa fuit ad impediendum in ea peccatum, quæ peccati impeditio non gravamen, sed beneficium illi est. Fateor tamen, Parochum denegando Messalinæ absolutionem peccare potuisse titulo injustitiæ vel imprudentiæ, quia Messalina confiteri potest fornicationem suam alii Confessario: quo in casu Parochus dimittendo injuriam illi faceret.

CAS. III. Eusebius Sacerdos Missam celebrat in Ecclesia Parochiali, talari veste non indutus, eique Parochus timore quodam reverentiali, ut ita celebret, indulget. Qu. An uterque peccati reus fiat.

Resp. Affirmative, si in oppido vel pago morantur; et quoad Eusebium sic evinco pluribus argumentis: I. quia agit contra Rubricas Missalis, ubi (*tit. De Præparatione Sacerdotis celebraturi*) expresse præcipitur, ut Sacerdos celebret *indutus vestibus sibi convenientibus, quarum exterior saltem talarum pedis attingat*. II. Quia agit contra Sacros Canones. Siquidem *Can. Non liceat Dist. 23.* sic statuitur: *Nec oportet Clericos comam nutrire et ministrare, sed attonso capite, auribus patentibus, et secundum Aaron talarem vestem induere, ut sint*

in habitu ornato; qua de re plura alia Synodorum Provincialium, et Diœcesanarum Decreta congeri possent, si opus esset. III. Quia deficit reverentiæ tanto Mystério et Sacrificio debitæ. Et sane, cagiona orrore (inquit in hanc rem Cardinalis Prosper Lambertinus Notificatione XIV. § IV.) il riflettere che i Sacerdoti prendano la veste lunga, e partano di casa vestiti con essa per andare a trattare con persone di rispetto, che poi altro non sono, che nomini, come essi, e che poi si valuti per un peso grave, e quasi insopportabile il dover vestirsi di lungo, e partire da casa colla veste lunga per andare ad offerire al grande Iddio il Sacrificio dell' Altare, e chiamare dal cielo in terra il Verbo Incarnato. IV. Quia agit contra obedientiam Eminentissimo Cardinali nostro Archiepiscopo. debitam. Namque vigilantissimus Præsul, quum studiosissime satagat, ut a Domo Dei, et præsertim ab Altari omnis irreverentiæ actus arceatur, districte prohibet peculiari Edicto suo anno 1780. edito, ne Sacerdotes in pagis vel oppidis morantes Missam celebrent, nisi talari veste. Ex his sequitur, multiplici titulo peccati reum fieri Eusebium, et ratione conniventiae et pusillanimitatis etiam Parochum.

Si vero Eusebius moretur in apertis arvis, ita ut iter aliquod peragere debeat, ut ad Ecclesiam perveniat, nec ibi talarem vestem invenire possit, tum necessitatis titulo et tolerantia quadam excusabitur a culpa, dummodo vestis brevior, qua indutus est, et caligæ, quæ crura tegunt, nigri coloris sint. Cæterum curet, ut in Ecclesia, ubi Missam celebrare solet, teneat vestem talarem; secus incuriæ culpa non vacabit.

MENSE SEPTEMBRI.

CAS. I. **O**LYMPIUS mala fide possedit agrum Jovitæ a tribus annis, quem tanta diligentia coluit, ut, qui ordinaria diligentia cultus reddebat domino suo fructum 50 aureorum, idem ipsi Olympio vi singularis illius industriæ et culturæ reddiderit fructum 100 aureorum. Qu. An Olympius una cum agro teneatur restituere Jovitæ etiam omnes fructus ex eodem agro pro singulari industria sua perceptos.

Resp. Teneri una cum agro reddere etiam omnes fructus ex eo perceptos, detractis tamen expensis, quæ singulari industriæ Olympii respondent. Ratio est, quia omnes illi fructus, quotquot sunt, sunt fructus alieni agri naturales, quem agrum ipse Olympius mala fide possedit; possessor autem malæ fidei non solum tenetur restituere domino rem suam, sed cum re omnes etiam fructus ejusdem rei naturales. Subdidi tamen, *detractis expensis, quæ singulari industriæ Olympii respondent*, quia fructus industriæ non sunt fructus rei alienæ. Qui fructus industriæ non nisi multi in hoc casu esse possunt, quum industria Olympii singularis fuerit.

CAS. II. Gervasius per calumniam serio exprobrat Athenagoræ plura furta coram multis. Quare Athenagoras, ut eam calumniam propulset, manifestat coram eisdem ipsius adulteria et inveteratum calumniandi habitum: quæ crimina vera quidem sunt, sed hactenus occulta fuerant. Qu. An Athenagoras ea crimina objiciendo ipsi Gervasio peccaverit.

Resp. Manifestando ejus adulteria certissime peccasse; manifestando vero inveteratum calumniandi habitum potuisse non peccare. Explico nunc primam partem. Utique unusquisque habet jus, calumniam sibi illatam propulsandi. Sed ad propulsandam calumniam de furtis patratis nil sane inservit revelare calumniatoris occulta adulteria. Numquid enim, quia quis adulter est, idcirco sequitur, nullam ejus verba mereri fidem? Nequaquam. Athenagoras ergo objiciendo Gervasio ejus adulteria coram multis nil aliud fecit, nisi infamantem iniqua compensatione infamare, quod certe grave peccatum est contumeliæ simul et detractio-
 tionis. Neque vero excusatur, quod in sui defensionem ea adulteria manifestaverit. Nam quod medium natura sua iniquum est, id ne in sui quidem defensionem usurpare licet.

Dixi deinde, potuisse non peccare manifestando inveteratum calumniandi habitum. Nam non quælibet manifestatio occultorum alterius criminum detractio peccaminosa est, sed ea tantum, quæ fit sine necessitate, vel justa causa. Id expresse docet S. Thomas 2. 2. qu. 73. art. 2. in Corpore, ubi sic ait: *Si verba, per quæ fama diminuitur, proferat aliquis propter aliquod bonum, vel necessarium, debitis circumstantiis observatis, non est peccatum, nec potest dici detractio.* Hoc fundamento innixus ego superius dixi, Athenagoram manifestando Gervasii inveteratum calumniandi habitum potuisse non peccare. Quia videlicet, si is hoc Gervasii vitium manifestando non aliud intendit, quam famæ suæ tuitionem, tunc certe nullo modo peccavit, quia tum et propter justissimam causam occultum Gervasii vitium revelavit, et id fecit

cum moderamine inculpatae tutelae, quum nil aliud protulerit, quam quod ad propulsandam calumniam sibi impactam necessarium erat. Si vero habitum illum aperuit ex animo nocendi, vel ex ira et odio aut invidia, tunc certe peccavit, quia qui agit aliquid natura sua bonum vel indifferens propter finem malum, is peccat eo genere peccati, quo finis ille malus est; ideoque in hac hypothesisi Athenagoras peccasse peccato vindictae dicendus erit.

CAS. III. Erasmus nato sibi infanti Baptismum differt uno mense, ut expectet Patrinum, quo non adveniente, tandem baptizat eum domi ejus Parochus. Qu. I. An licite Erasmus tamdiu Baptismum pueri sui distulerit. II. An Parochus peccaverit, baptizans puerum in privata domo.

Resp. Ad I. Erasmus illicite distulisse uno mense Baptismum pueri sui. Nam Eugenius IV. in sua Bulla 23. § 13. (tom. 1. *Bullarii Romani*) præcipit, ut infantes ad Ecclesiam deferantur, *quamprimum fieri potest*. Cui Decreto conforme est, quod præcipit Rituale Romanum in *Rubric. de Sacram. Baptismi tit. De baptizandis Parvulis*, ubi præscribitur, ut parentes *natos infantes sive baptizandos sive baptizatos* (scilicet ob mortis periculum), *quamprimum fieri poterit, deferant ad Ecclesiam, ne illis Sacramentum tantopere necessarium nimium differatur cum periculo salutis*. Scio, non tam facile definitu esse, ad quot præcise dies extendi possit illud verbum *quamprimum*. Sed ex communi Diœcesium catholicarum sensu non nisi ad paucos dies extenditur. In Synodo Veronensi sub Episcopo Giberto anno 1542. celebrata præcipitur,

ut infantes deferantur ad Ecclesiam *infra decem dies a die partus sub pœna excommunicationis*. In Mediolan. sub S. Carolo Archiepiscopo sic statuitur (*tit. Quæ pertinent ad Baptismi administrationem § Nemini*): *Ante nonum ad Ecclesiam deferatur infans sub pœna excommunicationis*. In Trivisina anno 1670. sub Illustrissimo et Reverendissimo Episcopo Bartholomæo Gradonico prohibetur, *ne ad summum ultra novem dies Baptismus differatur*. In Sipontina anno 1678. sub Eminentissimo Cardinali Fr. Vincentio Maria Ursino Archiepiscopo celebrata decernitur, *ne ultra tres dies recenter natos Baptismo in Ecclesia fraudent sub pœna excommunicationis*. Idem evinci potest ex pluribus aliis Synodorum Diœcesanarum Constitutionibus; immo, teste Genet, in Diœcesibus Galliæ communiter prohibetur, *ne ultra tres dies Baptismus protrahatur*. Hinc nulla fides habenda est illis Theologorum doctrinis, qui illud verbum *quamprimum* de uno mense et ultra interpretantur, quoniam hi Theologi non ex sensu Ecclesiæ, sed proprio loquuntur. Ex his sequitur, Erasmus non modo illicite egisse differendo uno mense nato sibi infanti Baptismum, sed etiam graviter peccasse; eo vel maxime, quod etiam Synodus nostra Bonon. tamdiu Baptismum pueris differri prohibet sub pœna excommunicationis, his verbis: *Nefas sit (lib. 2. cap. 2.) infra nonum diem Baptismum infantibus differri, memores, excommunicationis pœna parentes affici, si terminum nonæ diei præterierint*. Et ratio horum omnium est, quia infantuli ob tennellam ætatem gravi periculo subjacent, ne subito morbo correpti sine Baptismo decedant.

Ad II. Graviter peccavit Parochus baptizando

in privata domo puellum hunc. Ratio est, quia sine necessitate vel legitima dispensatione Sacrorum Canonum Decreta violavit in re gravi. Nimirum *can. 31. Concilii Trullani sic præscribitur: Deponatur Clericus, qui sine licentia Episcopi intra domum in Oratorio domus sacrificat vel baptizat. Et can. 19.: In Ecclesiis, non in domibus aut privatis Oratoriis, Baptisma celebretur. Contrafaciens Clericus deponatur, Laicus excommunicetur.* Hinc ex gravitate poenæ etiam culpæ gravitas colligi potest. Insuper Clemens V. in Concilio Viennensi (*Clementina unica de Baptismo*) generatim vetat, ne Baptisma conferatur in domibus privatis, privatisque Oratoriis, solumque excipit casum, quo vel talis necessitas emergerit, propter quam absque periculo ad Ecclesiam accessus haberi non possit, vel infantes baptizandi Regum vel Principum liberi essent. Addo ipsam nostram Synodum cit. cap. eandem rem expressis verbis sic præcipere: *Parochus in Ecclesia sua baptizabit, non in Oratorio; nec domi sine nostra facultate vel Vicarii nostri privatim audeat baptizare, excepto casu necessitatis.*

MENSE OCTOBRI.

CAS. I. **F**AUSTINUS filius familias lusit aleis cum Anselmo, eique vicit centum *liras*. Negat eas solvere Anselmus, dicens, e ludo vetito nullam exurgere obligationem solvendi. Qu. I. An Faustinus jus habeat postulandi ab Anselmo centum *liras*, lusoriis aleis ei devictas. II. An vere dicat Anselmus, e ludo vetito nullam exurgere obligationem solvendi.

Resp. Ad I. Investigetur, utrum Faustinus ve-

rum dominium habuerit pecuniæ, quam ludo exposuit. Si enim dominium non habuerit, tunc jus non habet postulandi centum liras, quas devicit. Namque ut ludus justus sit, pariatque obligationem in conscientia, debet esse par utrimque, saltem ex parte ludi, periculum vincendi et perdendi. Sicuti ergo exponens ludo pecuniam alienam perdere non potest, quia ejus dominium non habet, ita nec potest vincere. Quare in hac hypothesis Faustinus pecuniam, quam aleis devicit, postulare jure nequit. Neque obest, quod ludus alearum vetitus sit. Nam quamdiu lex ulla municipalis omnem his ludis non tollit vim, peccat quidem, qui ludit, sed non idcirco ludentes ab obligatione jure naturæ ab iis exorta liberi fiunt. Res uberius ex mox dicendis in responsione ad II. declarabitur.

Ad II. Falsum dicit Anselmus, ex ludo vetito nullum exsurgere jus solvendi. Etenim verum quidem est, civiles leges præter prohibitionem ludendi aleis dare etiam perditori actionem in eum, qui vincit, qua solutum repetere possit (*leg. 1. 2. 3. ff. De aleis; et leg. Alearum C. De aleatoribus*); sed hodie earum legum vis per contrariam consuetudinem abolita reputatur, ut constat experientia et praxi ipsa judiciali comprobatur. Et sane si quisquam ad Judicem confugiat, ut, quod aleis amisit, sibi restitui jubeat, is non auditur, nisi in iis locis reperiatur, ubi lex aliqua municipalis irritum et nullum declarat lucrum ex aleis comparatum. Neque dicat Anselmus, Faustinum non posse retinere pecuniam titulo injusto acquisitam. Nam quid significare vult hoc verbo *titulo injusto*? Si enim significat titulum vel edicto Prin-

cipis nullum, vel justitiæ commutativæ contrarium, verum dicit; at si significat titulum simpliciter peccaminosum, tum falsa eum loqui affirmamus. Nam qui ex. gr. vendit triticum majori pretio, quam quod lege Principis taxatum est, vel qui contra edictum Principis in exteram Provinciam illud transfert, ut vendat, is peccaminoso titulo eam pecuniam, quæ tritici pretium est, acquirit; attamen eam pecuniam retinere sibi potest. Porro in Provincia nostra vetatur alearum ludus cum aliis edictis, tum etiam nuperrimo Eminentissimi Cardinalis D. Andreæ Archetti Provinciæ hujus Legati vigilantissimi anno 1785. mense Novembri edito, sed vetatur sub pœnis corporalibus, quibus non fit, ut oriens ex ludo obligatio tollatur.

CAS. II. Vitalis de tot commissis fornicationibus dolens, vovit Deo, se numquam in posterum fornicaturum. Qu. An votum validum sit.

Resp. Esse validum. Et sane si quid obstaret, illud est, quod abstinencia a fornicatione omnibus in præcepto est. Verum etiam quæ aliunde præcepta sunt, idoneam esse et sufficientem voti materiam probatur: I. ex praxi Ecclesiæ, quæ approbat votum castitatis conjugalis, quo fit, ut vovens obligetur abstinere ab omni illicita voluptate extra Matrimonium, licet ea abstinencia aliunde in præcepto sit. II. Probatur ex ratione. Nam etiam opera, lege divina aliunde præcepta, et voluntaria sunt et meliora opposito suo. Quæ autem hujusmodi sunt, materiam voti esse idoneam ac sufficientem omnibus compertum est. Hinc

sequitur, quod, si Vitalis in posterum fornicetur, non solum peccet contra virtutem castitatis, sed etiam virtutem Religionis.

CAS. III. Accedente Episcopo ad ministrandum Confirmationis Sacramentum, Parochus illud suscipi curat ab omnibus Parœciæ suæ pueris, iū est, tum ab iis, qui septennium compleverunt, tum ab iis, qui nondum compleverunt. Qu. An approbanda sit ejus Parochi praxis.

Resp. Prorsus et absolute approbanda non est. Nam Catechismus Romanus, cujus magna in Ecclesia auctoritas est, ita docet (*p. 2. de Sacr. Confirm. § 15.*): *Illud observandum est, omnibus quidem post Baptismum Confirmationis Sacramentum posse administrari, sed minus tamen expedire hoc fieri, antequam pueri rationis usum habuerint. Quare si duodecimus annus non expectandus videatur, usque ad septimum certe hoc Sacramentum differre maxime convenit.* Idem statuit D. Carolus (*Conc. Med. De iis, quæ pertinent ad Sacr. Confirm. adm.*): *Minori septennio Confirmationis Sacramentum nemini præbeatur.* Qui tamen Sanctissimus Archiepiscopus aliquando ob justam causam etiam minoribus septennio conferri posse docet (*Conc. Med. 5. tit. Quæ ad Confirm. Sacr. pertinent*): *Si Episcopus ob aliquam causam justam, atque adeo necessariam, parvulo et infanti, qui non modo ætatem septem annorum expleat, sed ne attingat quidem, administrandum aliquando censuerit, ne sit vetitum.* Cæterum, quænam in praxi justa causa existimanda sit, puto, id ex circumstantiis peculiaribus personarum, locorum, Diœcesium esse dimetiendum.

MENSE NOVEMBRI.

CAS. I. **H**ERMAGORAS vendidit equum suum et suam domum Victorino, utrumque plus justo pretio; equum quidem, quia sciebat, eum deperdite desiderari a Victorino; domum vero, quia sibi percommoda quum esset, non nisi ægre se illa privabat. Qu. An utraque sufficiens causa fuerit, cur Hermagoras plus justo pretio venderet utramque rem.

Resp. I. Quoad equum, et dico, desiderium Victorini non esse causam sufficientem, cur Hermagoras plus justo pretio illum vendat (hoc loco *justum pretium* significare pretium majus, quam res ipsa per se valet, quisque intelligit). Et sane desiderium hoc non reddit equum pretiosorem: illud insuper non cadit sub dominio Hermagoræ. Quo ergo titulo Hermagoras vendendum putavit Victorino plus justo pretio equum suum? Numquid emptor potest licite velle, ut sibi solvatur pretium pro re aliena? Præstat hoc loco revocare ob oculos doctrinam generalem D. Thomæ, quæ ad solvendos hujus generis casus maxime juvat. Is itaque (2. 2. *quest.* 77. *art.* 1.) sic docet: *Si aliquis multum juvetur ex re alterius, quam accepit; ille vero, qui vendit, non damnificetur carento illa, non debet eam supervendere: quia utilitas, quæ alteri accrescit, non est ex vendente, sed ex conditione e mentis. Nullus autem debet vendere alteri, quod non est suum, licet possit vendere ei damnum, quod patitur.*

Ad II. Commodum et affectus, quo Hermagoras erga domum suam afficiebatur, fuit causa sufficiens, cur ipse Hermagoras plus justo pretio

venderet domum suam Victorino. Ratio est, quia commodum et affectus Hermagoræ erga domum suam sunt pretio æstimabilia, et cadunt sub dominio ipsius Hermagoræ, quia ipsius sunt. Ergo sunt justus titulus carius domum suam vendendi, neque difficultatem facit, quod nullum Victorino emptori commodum, et utilitas inde adveniat: nam non utilitas emptoris, sed venditoris molestia, et privatio mercis amatæ justus titulus est pretii augendi. Moneo tamen, hoc pretium non posse augeri ad arbitrium Hermagoræ, sed juxta judicium prudentum hominum, et ipsius domus ejusque commodi, quo ipse Hermagoras privatur, qualitatem.

CAS. II. Macrina ex occulta fornicatione concepto fœtu, ne tumido utero peccatum suum manifestet, continet se domi, abstinens ab audiendo Sacro etiam ipsis diebus Dominicis. Qu. I. An Sacrum non audiens hisce diebus excusetur a culpa; et II. quatenus affirmative, an Missæ auditionem aliis religiosis actibus vel precibus supplere teneatur.

Resp. Ad I. Affirmative, dummodo vel summo mane, vel privato in Oratorio Missam audire nequeat. Ratio est, quia præcepta Ecclesiastica non obligant, quando sine gravi damno vel infamia vel scandalo adimpleri nequeunt. Cæterum si hæc media adhibendo audire possit, tenetur iis uti. Etenim qui obligantur ad præceptum, ii obligantur etiam ad media capessenda, quæ ad illud observandum necessaria sunt, saltem si ea valde difficilia non sint. Neque dicas, auditionem Missæ in privato Oratorio valere tantum ex privilegio; privilegiis autem possumus quidem uti, sed uti

non adstringimur. Nam hæc propositio sic universim posita non semper est vera. Et sane qua veri specie dicatur morali impotentia laborare is, qui, quum facile, et sine periculo incurrendæ infamiæ possit audire Missam in privato Oratorio, non audit? nonne hujusmodi vir illusor legis dicendus sit? Addo, Macrinam fore pariter violati præcepti ream non audiendo Missam diebus Festis, si alias in publicum prodeat. Quæ enim non veretur infamiam, sese conspiciendam dando viris, ac mulieribus in frequentibus viis, ea mendaciter dicit se vereri infamiam pergendo ad Ecclesiam.

Ad II. Non tenetur Macrina aliis religiosis actibus et precibus supplere auditionem Missæ; tenetur tamen iis diebus religiosis actibus et precibus vacare, ut præcepto sanctificandi dies Festos satisfaciat. Scio, Scriptores non paucos eousque laxitatis devenisse, ut docerent, præceptum sanctificandi diem Festum vel sola auditione Missæ adimpleri. Verum hæc doctrina nec Scripturæ, nec Sanctis Patribus, nec Conciliis, nec Summorum Pontificum Decretis congruit. I. Non congruit Scripturæ. Nam (Exodi 20.) ita ait ipse Deus, legem Decalogi promulgans: *Memento, ut diem Sabbati sanctifices*: quo textu præcipi nobis, ut diem Festum religiosis operibus impendamus, significat ipsum verbum *sanctifices*. Neque obest, quod immediate post laudata verba quasi explicans præceptum sic prosequatur ipse Deus (v. 9. et 10.): *Sex diebus operaberis et facies omnia opera tua. Septimo autem die Sabbatum Domini Dei tui est: non facies omne opus in eo tu, et filius tuus, et filia tua etc.* Nam id evincit, eo loco præcipi etiam vacationem ab operibus servilibus; at non

evincit, solam illam vacationem in præcepto dari. Nimirum Deus hunc ordinem servat in explicando præcepto suo, ut primo incipiat præcipiendo sanctificationem Sabbati: secundo prosequatur interdicens servilia opera: tertio concludat (v. 11.) iterum sanctificationem Sabbati inculcando his verbis: *Idcirco benedixit Dominus diei Sabbati, et sanctificavit eum*; quo loco ita commentatur Liranius (in cap. 2. v. 3. Genes.): *Ad hoc deputatur dies septima, ut homo vacet a terrenis, et circa divina occupetur, et hoc est, quod dicitur: Et benedixit diei septimo, et sanctificavit illum; id est, ad divina obsequia applicavit.*

Ad II. Ea doctrina non congruit Doctrinæ Sanctorum Patrum. Divus Joannes Chrysostomus, *Conc. 1. de Lazaro* ita scribit (in cap. 16. Luc.): *Judæi putant sibi Sabbatum otii gratia fuisse datum; verum non est ista causa, sed potius, ut abducti a curis rerum temporalium otium omne consumerent in spiritualibus. Quod enim Sabbatum non otii, sed spiritualis actionis materia sit, dilucidum est. Damascenus lib. 4. de Fide cap. 23. ita scribit: Deus hanc legem sanxit, ut ipsi terrenis occupationibus distracti ad Deum se colligerent; septimum nempe diem in psalmis, et hymnis, et canticis spiritualibus, et Divinarum Scripturarum lectione totum expendentes, atque in Deo conquiescentes. Augustinus (Serm. 251. De tempore) ita loquitur: Videamus, ne otium nostrum vanum sit, sed a vespere diei Sabbati usque ad vesperam diei Dominici, sequestrati a tali opere, et ab omni negotio, soli divino cultui vacemus. . . . Veniat ergo, cuicumque possibile sit, ad vespertinam atque nocturnam celebrationem, et oret ibi cum conventu Ecclesiæ pro*

peccatis suis Deum. Qui vero hoc non potest, saltem in domo sua oret, et non negligat Deo solvere votum, ac reddere pensum servitutis. D. Thomas (Opusc. 7. De decem præceptis) explicans, quænam sint Christianorum obligationes pro rite sanctificandis diebus Festis, ita inquit: In isto præcepto duo considerantur. Primo quidem, in Festo quid cavendum sit; secundo, quid faciendum; et prosequitur, dicendo, diebus Festis abstinendum esse a servilibus operibus, et incumbendum ad opera pietatis. S. Antoninus (p. 2. tit. 9. c. 7. § 2. et 3.) sic ait: Festum violatur et male celebratur ex triplici negligentia seu defectu: I. quia non cavetur ex defectibus criminalibus; II. quia non inhæretur actibus spiritualibus; III. quia non abstinetur ab operibus manualibus. Ea ergo doctrina nec Scripturæ, nec Patribus congruit.

III. Verum ne congruit quidem Doctrinæ Conciliorum, Summorumque Pontificum Decretis. Synodus VI. œcumenica can. 66. ita præcipit: *A sancta die Resurrectionis usque ad novam Dominicam (qui dies cunctis iis temporibus Festi erant) tota septimana in Ecclesiis vacare Fideles jugiter oportet, psalmis et hymnis et spiritualibus canticis in Christo gaudentes et Divinarum Scripturarum lectioni mentem adhibentes. In Concilio Mediolanensi I. Provinciali ita præscribitur (Constit. p. 1. tit. ultim. De Festorum dierum cultu): Maximam in eo diligentiam Episcopi ponere debent, ut dies Festi pie sancteque observentur ab omnibus. Quum enim ii potissimum ad celebrandas Dei et Sanctorum laudes salutariter instituti sint, curandum est etiam diligenter, ut ne iis ipsis quisquam ad divinam offensionem et animæ suæ perniciem abutatur. Prohibeant igitur, ne illibe-*

rales artes exerceantur. . . . Doceant vero populum, debere unumquemque eo potissimum tempore in divinis officiis et concionibus audiendis frequentem esse, in precibus recolendisque Dei maximi beneficiis assidue versari. In Concilio Turonensi anno 813. Summo Pontifice Leone III. celebrato ita præcipitur: Itemque interdicatur, ne mercata et placita usquam fiant die Dominica, qua oportet omnes Christianos a servili opere in laude Dei et gratiarum actione usque ad vesperam perseverare. Abstineo brevitatis gratia a Diœcesanis afferendis, quorum multa afferri possent. Transeo ad Summorum Pontificum Decreta. Nicolaus I. ad consulta Bulgarorum cap. 11. ait: Sane sciendum est, quoniam idcirco diebus Festis ab opere mundano cessandum est, ut liberior ad Ecclesiam ire, psalmis et hymnis et canticis spiritualibus insistere, orationi vacare, oblationes offerre, memoriis Sanctorum communicare, ad imitationem eorum assurgere, eloquiis divinis intendere, eleemosynas indigentibus ministrare valeat Christianus. Quæ omnia si quis negligens, otio tantum vacare voluerit, et ad cæteras mundi vanitates licitos labores convertit, melius illi fuerat ipso die, Beati Pauli Apostoli præceptis obediens, laborare manibus suis, unde tribueret necessitatem patientibus. Pius V. in Constitut. Juri Can. inserta 7. Decretal. tit. De Reliq. et Vener. Sanctor. cap. 2. ita præcipit: Quum dierum Festorum observatio ad Dei cultum maxime pertineat, et in lege divina præcipiatur. . . . Antiquorum Canonum Statuta renovantes, mandamus, ut omnes dies Dominici cum omni veneratione observentur, et omnes in diebus præfatis Ecclesias frequentent, divinis officiis devote intendant, quibus omnibus districte præ-

cipimus, ut hæc diligenter observari procurent, et debita cum veneratione observari faciant (id est, Episcopi) sub pœnis arbitrio ipsorum imponendis et moderandis.

Ex his conficitur, doctrinam, quæ obligationem sanctificandi dies Festos in sola auditione Missæ, et abstinencia ab operibus servilibus restringit, nec Scripturæ, nec Patribus, nec Conciliis, nec Summorum Pontificum Decretis esse congruam. Quare Macrina, licet a Missa audienda excusetur iis diebus, tenetur tamen iis ipsis, religiosis actibus et precibus domi suæ incumbere, ut præceptum divinum sanctificandi dies Festos adimpleat. Res confirmatur brevi hoc, et facillimo argumento. Si nulla alia adsit obligatio pro rite sanctificandis diebus Festis, quam audire Missam, et cessare ab operibus servilibus; ergo Macrina, quæ ratione periculi infamiæ incurrendæ dispensata est ab audienda Missa, sanctificabit exactissime diem Dominicum, dormiendo tota die, quoniam nunquam melius vacatur, et otio incumbitur, quam dormiendo. At nonne horrendum hoc dictu est, quod dies Dominicus, qui, docente Augustino (*Serm. 255. De tempore*), ideo Dominicus appellatur, ut in eo a terrenis operibus, et mundi illecebris abstinentes, tantum divinis cultibus serviamus, rite sanctificatus a Macrina existimetur, aliunde viribus valente, dormiendo tota die? Merito itaque Eminentissimus Cardinalis noster Archiepiscopus D. Andreas Joannetti (quem Deus pro spirituali bono hujus Ecclesiæ diu sospitet, servetque), in sua *Pastorali* die 14. Novembris 1780. hac de re edita, hunc errorem arcere satagit ab hac Diœcesi his verbis: *E'troppo grande l'errore di alcuni, i quali falsa-*

mente si avvisano, che il tutto della santificazione del giorno festivo consista nell' assistere al santo Sacrificio della Messa: e volesse Iddio, che almeno ci si assistesse colla debita divozione. Gli precetti che ci astringono in quel giorno, sone due: l'uno della Chiesa nostra Madre; l'altro del nostro gran Padre Iddio, come ad ognuno è ben noto, il quale non ignori i comandamenti di Dio, e della Chiesa. Che se la Chiesa ne comanda di offerire a Dio insieme col Sacerdote l'unico Sacrificio della nuova alleanza, come quello, che più d'ogni altra cosa onora la Manestà Divina, e che non può in se medesimo non riuscirle di un odore soavissimo, non e perciò che tutto il culto a Dio nel giorno santo dovuto ella restringa nella pura assistenza anche divota della Messa etc.

Hæc omnia ex Dissertatione sub Leandri Antiocheni nomine evulgata, et Venetiis edita anno 1783. decerpsimus. Si cui hæc contracta nimis videantur, is legat citatam Dissertationem, ubi doctus Scriptor omnia hæc singillatim et copiose expendit, et adversarii sui cavillos et distinctiunculas energice, et invicte dissolvit.

CAS. III. Crispus excommunicatus vitandus mortuus est in excommunicatione; sed moriens ea dedit contritionis indicia, ut jure meritoque sperandum sit, eum cum gratia sanctificante esse mortuum. Qu. An pro eo Missæ Sacrificium offerri licite possit.

Resp. Non posse. Quia effectus primus, et præcipuus excommunicationis majoris est, privare ipsum excommunicatum communibus Ecclesiæ suffragiis, id est, Sacrificiis, publicis orationibus,

indulgentiis. Neque obstat, quod contritus mortuus sit; nam contritio tollit culpam, non poenam. Hinc Innocentius III. *Cap. A nobis De sent. Excomm.* in pari causa ita respondit: *Quantumcumque se quis juramento præstito, quod Ecclesiae mandato pareret, humiliare curaverit; quantumcumque poenitentiae signa præcesserint: si tamen morte præventus absolutionis non potuerit beneficium obtinere, quamvis absolutum apud Deum fuisse credatur, nondum tamen habendus est apud Ecclesiam absolutus.* Si ita est, inquires, ergo Crispus perpetuo excommunicatus in Ecclesia habendus erit, quoniam, absolutione ab ea non obtenta, mortuus est. Verum huic objectioni laudatus Pontifex occurrit citato capite, dicens, defuncto esse absolutionis beneficium impendendum, sub consueta forma, id est, cum Psalmo poenitentiali, et Oratione Dominica, etc. Quæ absolutio a Sede Apostolica postulanda erit, si mortui excommunicatio erat Summo Pontifici reservata; secus ab eo erit postulanda, a quo, quum viveret, absolvendus erat.

MENSE DECEMBRI.

CAS. I. **T**IBULLUS ob occisionem Dorilæi exulans, enixe rogat Dorilæi patrem, ut sibi injuriam remittat, pacemque, ut ajunt, in scriptis sibi faciat, promittens, se illi, quantum potest, de injuria et damno illato satisfacturum. Negat id facere Dorilæi pater, non quod Tibullum occulto odio prosequatur, sed ne reversum in patriam videns, ad vindictam provocetur. Qu. An pater Dorilæi teneatur, hanc pacem Tibullo petenti in scriptis facere.

Resp. Teneri, quia adducta ratio non nisi merum occulti odii pallium censenda est. Rem sic ostendo. Christus Dominus Lucæ 17. v. 4. ita præcipit: *Si septies in die peccaverit in te (frater tuus), et septies in die conversus fuerit ad te, dicens, pœnitet me; dimitte illi.* Quo loco præcipi a Christo non internam odii dimissionem, sed externam reconciliationis ostensionem aperte colligitur ex iis verbis: *si conversus fuerit ad te, dicens, pœnitet me;* quoniam veram interni odii dimissionem ponere obligamur, etiamsi inimicus post offensam nobis illatam minime ad nos convertatur, nec minime veniam petat. At vèro Tibullus, ut in casu supponitur, enixe postulavit veniam a patre Dorilæi, et paratum se exhibet ad recompensanda illi omnia damna. Tenetur ergo ipse pater Dorilæi veram et sinceram animi sui reconciliationem ipsi Tibullo significare. Jam quomodo verificatur, patrem Dorilæi veram et sinceram animi sui reconciliationem ostendere Tibullo, qui ei petenti in scriptis reconciliationis suæ attestationem aperte denegat? Sane *tunc deponitur odium ex corde* (inquit Theophilactus scribens in Matth. 18.), *quando fratri ostenditur esse depositum.* At quamdiu pater Dorilæi negat pacem in scriptis Tibullo petenti, is tantum abest, ut illi ostendat se odium contra eum conceptum deposuisse, ut potius novum confirmati odii argumentum illi præbeat, quoniam significat, se eum videre nolle. Neque illud juvat, quod pater Dorilæi non occulto odio se id facere dicat, sed eo fine, ne in patriam reversum videns, ad vindictam provocetur. Nam verba sunt hæc. Etenim qui ex corde parcat inimico, eumque vere diligit, is videndo

eum non ita ira accendi solet, ut ob id in periculo ultionis faciendæ reperiatur. Et sane supponamus, rationem hanc a patre Dorilæi adductam valere; ergo licebit eodem fine cuilibet offenso occurrentem inimicum fugere, eidem interroganti non respondere, ingredientem apothecam tuam rejicere etc., quoniam hæc omnia, id est, occursus inimici, responsio ad ejus interrogata, et ingressus ejus in apothecam, saltem parem vim habent ad renovandam injuriæ acceptæ memoriam, ac habet inimici præsentia in eadem tecum civitate. Atqui hæc omnia licita non sunt, quia inimicum a cæteris hominibus in communibus benevolentiae signis secernunt. Ergo nec licitum est patri Dorilæi pacem in scriptis Tibullo petenti denegare ob hunc finem, ne in patriam reversum videns ipsum Tibullum, ad vindictam provocetur.

Ex his sequitur, offensum ne amore quidem, ut dicitur, justitiæ, videlicet, ut offensor debitas peccato suo poenas luat, posse inimico suo pacem petenti, et aliunde ad compensanda omnia damna parato, exterius negare. Nam justitiæ administratio pertinet ad judicem, non ad offensum: quare offensus pacem hanc exterius negans nil aliud facit, quam pallium, quo occultum odium tegat, specioso amoris justitiæ titulo quærere. At nunquamne, inquis, licet offenso pacem inimico negare externam? *Resp.* Tum licet, quando ea denegatio necessaria est ad prosequendum jus suum (videlicet quando necessaria est, ut de injuria sibi illata debitam ab offensore satisfactionem, damnorumque, si quæ patitur, compensationem obtineat), vel ubi sibi ob simulantem inimici animum obfutura sit: alias nunquam licet.

CAS. II. Rumor ac fama publica evulgat, Diomiram puellam, quæ quindecim abhinc diebus abest a domo patris sui, se ideo subtraxisse ab ea, ut conceptum ex adulterio fœtum in lumen ederet. Publico rumori fidem præstitit Anastasia, firmiterque judicavit, Diomiram esse adulterii ream, quod tamen falsum esse, paucos post dies manifestum factum est. Qu. An Anastasia, ex rumore publico de crimine Diomiræ judicans, a judicii temerarii crimine excusanda sit.

Resp. Cum distinctione. Si rumor ac fama publica, cujus vi Anastasia de adulterio Diomiræ judicavit, oriatur ab aliquo teste fide digno, certo et designabili; vel saltem fulciatur aliis etiam adminiculis, puta quia Diomira amantes fovere soleat, cumque iis familiariter et frequenter conversari gaudeat, tum dico, Anastasiam a judicii temerarii culpa esse excusandam. Ratio est, quia talis publicus rumor, id est, ex causa dicta ortus, vel cum iis adminiculis conjunctus, supeditat satis validum et urgens argumentum de adulterio Diomiræ judicandi. Cui responsioni non obest, quod Anastasiæ judicium falsum fuisse deprehensum sit. Nam judicii temeritas non a veritate rei, de qua judicatur, sed a momentis, quibus quis ad judicandum inducitur, dimetienda est. Si vero rumor ac fama publica ignotum initium habeat, ut sæpe evenire solet, vel non alio nitatur fundamento, quam quod Diomira abesse cernitur 15 abhinc diebus a domo patris sui, tum Anastasia judicii temerarii culpam incurrisse putanda est. Quia hujusmodi rumor, licet publicus, levi argumento nititur judicandi de adulterio

puellæ, quæ aliunde vitiosis moribus non convincitur: quum experientia doceat frequentissime contingere, ut nil magis falsum sit, quam quod incerti hujusmodi rumores pervulgant.

CAS. III. Quum Concilium Tridentinum (*Sess. 13. cap. 7. de Eucharistia*) non damnet eos Sacerdotes, qui urgente necessitate, et non existente copia Confessarii, celebrant absque prævia mortalium peccatorum suorum Confessione; quærebat quidam Clericus, quænam censenda sit ea tam urgens necessitas, quæ hujusmodi Sacerdotem, absque prævia Sacramentali peccatorum suorum Confessione celebrantem, exuset a culpa. Qu. Detur petenti responsio.

Resp. Hanc necessitatem esse, quum Sacerdos omittere Missam nequit, nisi violando præceptum aliquod naturale vel divinum. Ita *Benedictus XIV. de Sacrificio Missæ lib. 3. cap. 11. num. 6.* Quare tum Sacerdos hac in necessitate versari putandus est, quum Missam omittere non potest, quin vel aliis scandalo sit, vel ipse infamiam incurrat. Hinc excusaretur Parochus, si populus die Festo Missam audire non posset, vel Particula consecranda esset, ut Viaticum ad moribundum deferretur; siquidem primo casu et scandalo esset Parochianis suis, et veram infamiam apud eos incurreret, ad quam arcendam jure naturali inclinatur: secundo casu præceptum divinum violaret, quo constat, moribundos Sacro Viatico esse reficiendos. Non tamen excusaretur Sacerdos, qui, ne occasio esset ingerendi levem aliquam admirationem vel suspicionem alicui, ita celebraret: hæc enim levis admiratio, vel suspicio, quæ plerum-

que ex ignorantia prodit, vel certe non ex ea scientia, quæ est secundum Deum, despicienda est: neque ille, qui eleemosyna indigeret, ut paupertati suæ consuleret: neque ille, qui alias Misam audire non posset die Festo. Nam necessitati paupertatis alio modo occurri debet, qui a peccato sejunctus sit; præcepto vero audiendi Sacrum diebus Festis prævalere debet præceptum confitendi, quum quis existens in lethali celebrare non debet, quia præceptum hoc negativum est et divinum, illud vero Ecclesiasticum et positivum.

Porro Sacerdos, qui elicitu actu contritionis celebravit, urgente necessitate, absque Sacramentali Confessione, tenetur ex præcepto confiteri quamprimum (*Concilium Trid. Sess. 13. cap. 7.*). Quo verbo *quamprimum* a Concilio usurpato contineri præceptum, constat ex Alexandro VII. propositionem hanc inter damnatas 38. proscribente: *Mandatum Tridentini factum Sacerdoti, sacrificanti ex necessitate cum peccato mortali, confitendi quamprimum est consilium, non præceptum.*

ANNO 1787.

MENSE JANUARIO.

CAS. I. **H**YGINUS domum habet in confinio Parœciæ A: sed quum occasione futuri Matrimonii, quod proxime contracturus est, opus habeat ampliori domo, ita eam amplificat adjunctis ædificiis, extenditque in confinia Parœciæ B, ut modo major domus suæ pars intra con-

finia hujus Parœciæ *B* consistat. Qu. Uter sit Parochus Hygini, Parochusne Parœciæ *A*, an Parochus Parœciæ *B*.

Resp. Esse illum, in cujus Parœcia sita est porta, quæ in domum ingressum præbet. Ita Bartolus in *l. fin. num. 6. in fin. ff. de damn. in fin.* Hinc si Hyginus amplificando domum suam transtulit januam in Parœciam *B*, asserendum est, ipsius Hygini Parochum esse Parochum Parœciæ *B*. Si vero ibi reliquit, ubi erat, nec novam aliam aperuit, tum ejus Parochus est Parochus Parœciæ *A*. Neque obest, quod tum major domus Hygini pars contineatur in Parœcia *B*. Nam non ex ædificiis, sed ex aditu judicandum est de domo, cui cedat. *l. ei cedes ff. de leg. 3.* Paullo major exsurgeret difficultas, si Hyginus, relicta janua in ea parte domus, ubi est, aliam aperuerit in ædificiorum adjunctorum parte, quæ consistunt intra confinia Parœciæ *B*. Porro tum ad judicandum, uter sit Parochus Hygini, inquirendum est, utra porta nobilior sit et principalis, ut idem Bartolus *l. Prædii § qui domum ff. de leg. 3.* ostendit. Qui etiam ait, quod, si unum ostium sit a parte anteriori domus, alterum a posteriori, et inquilini quandoque a parte anteriori, quandoque a posteriori ingredi soleant, nihilominus Parochianus dicitur illius Parœciæ, in qua ostium partis anterioris domus sita est. Quia pars anterior censetur nobilior, et ubi est pars nobilior, ibi totum esse putatur. *l. cum diversi ff. de relig. et sumpt. fun.*

Sed quid, inquires, si duo aperta sint ostia in domo Hygini, alterum in Parœcia *A*, alterum in

Parœcia *B*, et utrumque ostum sit æque nobile, et utrumque ex parte anteriori? *Resp.* Tum judicandum est, saltem juxta praxim Diœcesis nostræ Bonon., Hyginum pertinere ad utrumque Parochum. Nec pugnat, aliquem duos habere Parochos. Nam qui habet fixum domicilium in una Parœcia, et alio se tranfert cum animo ibidem permanendi majori parte anni, hic duos habet Parochos, alterum nempe domicilii, alterum loci ejus, ubi majore parte anni moratur, ut evenit de scholaribus, mercatoribus quibusdam etc.

CAS. II. Virgilius ludendo chartis cum Seneca lucratus est decem argenteos, quo lucro contentus cessare volebat a ludo. Sed Seneca minis coegit eum, ut ludum continuaret; sicque factum est, ut Virgilius totam eam summam perdiderit, quam antea devicerat. Qu. An Seneca ad restituendos Virgilio decem argenteos teneatur.

Resp. Teneri, si cætera sint paria. Nam Seneca, cogendo minis Virgilium ad ludum continuandum, fecit illi injuriam, quæ injuria causa fuit, cur Virgilius luderet. Tenetur ergo injuriam hanc tollere, remittendo Virgilium in eum statum, in quo ante acceptam injuriam erat. Sed non potest remittere Virgilium in eum statum, in quo ante acceptam injuriam erat, nisi restituendo ei decem argenteos, quos possidebat. Ergo decem argenteos illi restituere tenetur. Dices, si Virgilius vicisset, potuisset lucrum ex Seneca acquisitum legitime possidere. Cur ergo Seneca legitime possidere nequeat lucrum acquisitum ex Virgilio? *Resp.* Virgilius nullam fecit injuriam Senecæ; at Seneca injuriam magnam fecit Virgilio, cogendo

eum minis continuare ludum. Porro in hujusmodi contractibus, ubi unus contrahentium alterius consensum vi injusta extorquet, potest, qui gravem metum passus est, vel stare contractui, vel illum rescindere, prout ei lubet. Ergo quia Virgilius vult rescindere contractum ludi, in quo decem argenteos perdidit, tenetur Seneca refundere ei decem argenteos, quos illo in ludo lucratus est. Quia vero idem Virgilius voluisset eum ludum firmitatem habere, si vicisset, idcirco potuisset lucrum eo in ludo ex Seneca acquisitum retinere, si vicisset.

Dixi, si cætera sint paria. Nam aliquando in ludo quædam sunt commoda, quæ singulis colludentibus communicari debent. Sic aliquando commodum est miscere chartas, aliquando commodum est miscenti chartas proxime sedere. Item aliquando ludus censetur finitus, quum quisque pro vice sua chartas miscuerit: aliquando tunc solum censetur finitus, quum singuli colludentes colludentes singulos et socios, et adversarios habuerint. Porro ad hæc omnia rationem habere debuit Virgilius, antequam cessare a ludo contenderet; nam non potest unus colludentium absque injuria aliorum cessare a ludendo, antequam hæc commoda, si quæ sunt, cunctis, et singulis obtigerint.

CAS. III. Decio 20 annorum adolescenti supervenit dubium de valore Baptismi sui. Quare dubium suum Parocho exponenti, protinus respondit Parochus, iterum esse sub conditione baptizandum. Qu. I. An, Parochus rectum consilium dederit. II. An si Decius peccato mortali infectus sit, teneatur peccatum suum Sacramento Pœnitentiæ expiare.

Resp. Ad I. Consilium rectum non dedisse. Non enim pro quacumque dubitatione iterandus est Baptismus sub conditione; sed tantum pro dubitatione probabili, seu prudenti. *Ea autem probabilis dubitatio est*, inquit Estius (in 4. dist. 4. § 15.), *quæ, facta etiam diligenti indagine, discuti non potest, ita ut nec moralis certitudo facti haberi queat.* Hinc Catechismus Romanus (part. 2. de Sacram. Baptism. num. 57.) de forma conditionata ita ait: *Ea Baptismi forma ex Alexandri Papæ auctoritate in illis tantum permittitur, de quibus, re diligenter discussa, dubium relinquitur, an Baptismum susceperint; aliter vero nunquam fas est etiam cum adjunctione Baptismum alicui iterum administrare.* Antequam ergo Parochus responderet, Decium esse sub conditione baptizandum, debebat investigare, utrum prudens esset dubium, quod eidem Decio supervenit: quod quum non fecerit, ideo rectum consilium non dedit.

Ad II. Tenetur Decius peccatum suum Sacramento Pœnitentiæ expiare. Sed non tenetur expiare illud ante hujus secundi Baptismi susceptionem, sed post eum susceptum. Et sane Baptismus sub conditione administratus non producit effectus suos, nisi verificata conditione, id est, nisi in hypothesis, quod Baptismus primo collatus nullus fuerit. Quum itaque constare non possit, utrum Baptismus primo collatus nullus fuerit, hinc dubium semper relinquitur, an mortale peccatum, de quo nunc Decius conscius sibi est, et quod nunquam est confessus in Sacramento Pœnitentiæ, hoc secundo Baptismo remissum fuerit. Atqui si remissum non fuerit, tunc tenetur illud in Sacramento Pœnitentiæ confiteri. Ergo te-

netur illud in Sacramento Pœnitentiæ confiteri. Ergo tenetur post susceptum hoc alterum sub conditione Baptisma peccatum suum in Sacramento Pœnitentiæ confiteri.

Dixi, non teneri Decium confiteri peccatum ante susceptionem hujus secundi Baptismi; quia, quum Baptismus sit janua Sacramentorum, inutilis est alterius Sacramenti susceptio pro necessaria ad eum suscipiendum dispositione. Requiritur tamen, etiam in suscipiendo hoc altero sub conditione Baptismo, ille peccatorum actualium dolor, qui cum Sacramento Pœnitentiæ ad delenda peccata sufficiens sit, ut quisque intelligit.

MENSE FEBRUARIO.

CAS. I. **P**OSSIDONIUS ducere vellet in uxorem Priscam. Sed quum primo affinitatis gradu cum ea conjunctus sit ob occultam et illicitam copulam, quam cum ejus sorore habuit, misit supplicationem ad S. Pœnitentiariam pro impetranda a contracto impedimento dispensatione: quam dispensationem dum expectat, iterum ejusdem Priscæ sororem carnaliter cognoscit. Qu. An dispensatio a S. Pœnitentiaria tandem missa ita valeat, ut Priscam ducere possit.

Resp. Valere. Nam Possidonius in supplicatione petit dispensationem ab impedimento affinitatis, quod impedimentum per subsequentem copulam cum eadem persona non est multiplicatum. Quamdiu ergo dispensatio obtenta consummata non est, semper ea sufficit idem impedimentum tollere, etiamsi copula pluries fuerit repetita. Et sane suppone, Possidonium iterasse copulam ante obten-

tam dispensationem, is in hac hypothese nec duplici indigeret dispensatione, nec opus haberet id ponere in supplicatione Sacræ Pœnitentiariæ danda. Ergo una tantum ei sufficit dispensatio, etiamsi copulam post obtentam dispensationem iteraverit, quia etiam hoc stante unum tantummodo restat impedimentum per dispensationem tollendum, quæ dispensatio integra adhuc est. Dices, majorem Pœnitentiarium intendisse dispensare Possidonium in copulis antea habitis, non autem in copulis postea habendis. Verum contra est. Nam potius major Pœnitentarius nil aliud intendit, nisi dispensare in impedimento affinitatis ex copula carnali orto: quare, quamdiu dispensatio obtenta consummata non est, semper vim habet hoc impedimentum tollendi a Possidonio, dummodo novum alterius generis impedimentum ei superinductum non sit. Atqui ex dictis per novam copulam cum eadem persona habitam novum impedimentum non inducitur. Ergo dispensatio primo obtenta valet Possidonio, licet is ante obtentæ dispensationis executionem Priscæ sororem iterum cognoverit.

CAS. II. Confessarius imposuit Artemio pro Sacramenti pœnitentia, ut cras jejuset. Sed Artemius jejunium illud persolvens, servavit quidem unicam comestionem, sed ita excessit in ea contra temperantiam, ut ebrius cibusque fere ad vomitum plenus recesserit a mensa. Qu. An Artemius pœnitentiæ Sacramentali satisfecerit.

Resp. Satisfecisse. Nam quamvis graviter peccaverit contra temperantiam, semper tamen verum est, eum posuisse totam atque integram substantiam jejunii sibi præcepto impositi, quæ in unica

comestione et usu ciborum quadragesimalium consistit. Sicuti ergo in aliis præceptis, qui ponit substantiam operis sibi præcepto impositi, is præceptis illis satisfacit; ita Artemius præcepto pœnitentiæ Sacramentalis satisfecisse dicendus est. Confirmatur. Si Artemius vino et crapulæ indulgisset tempore quadragesimali, unica tamen comestione et cibis quadragesimalibus utens, non fregisset jejunium Ecclesiasticum; cur ergo fregerit jejunium pro pœnitentia Sacramentali a Confessario sibi impositum, eodem prorsus modo idem jejunium peragendo?

Dices: per actionem graviter peccaminosam non potest satisfieri pœnitentiæ Sacramentali: quum ergo Artemius per grave peccatum jejunium sibi a Confessario impositum obiverit, profecto præceptum jejunandi non adimplevit. Verum hæc frustra regeris. Namque is non adimplevit præceptum jejunii per crapulam et ebrietatem, sed per unicam comestionem et abstinentioniam a carnium esu. Quod si hæc persolvens vino et epulis immoderate indulsit, in hoc is peccasse convincitur peccato intemperantiæ; at non per hoc pœnitentia Sacramentali defecisse sequitur.

Quamvis autem res ita sit, illud tamen certum est, hoc jejunium nihil Artemio prodesse, neque ad merendum, neque ad remissionem pœnæ temporalis, quum illud in statu gratiæ non obiverit, ut quisque scit.

CAS. III. Quum ob frequentes imbrium alluviones publica via facta sit pene invia, Parochus, dum fert S. Viaticum ad infirmos, et mortuorum corpora ad Ecclesiam affert, intrat prædium Palæmonis, qui timens, ne id permittendo passivam

sibi servitutem paulatim consciscat, protestatus est eidem Parocho, se in posterum hunc ingressum ei negaturum. Qu. An Palæmon negare possit Parocho ingressum in prædium suum iis in circumstantiis ingredi volenti.

Resp. Negare non posse. Et sane *l. si locus ff. Quemadmodum servitutes amittuntur* ita legitur: *Cum via publica vel fluminis impetu, vel ruina amissa est, proximus viam præstare debet.* Neque vero ob hanc rem Palæmon justo fundamento timet, ne hunc ingressum permittendo, passivam sibi servitutem paulatim consciscat. Namque Parochus, non ut jus aliquod in prædium illud acquirat, eo transit, sed tantummodo necessitatis gratia, ut omnes facti circumstantiæ clamant. Quod autem tali necessitate, et in descriptis circumstantiis facit, id nullam parere potest consuetudinem immemoriam, unde in prædium Palæmonis passiva servitus relabatur. *Legatur Notificatio I. volum. V. Eminentissimi Cardinalis Prosperi Lambertini, ubi tota hæc quæstio fuse explicatur.*

MENSE MARTIO.

CAS. I. **V**ENIENTEM Mevium ad emendum currum, qui in oppido hastæ subiciebatur, videt Galatea, quæ timens, ne is augendo pretium impedimento esset, quominus ille currus obtingeret viro suo, qui pariter ad eam hastam concurrerat, invitavit ipsum Mevium in domum suam, ubi apposito vino et suilla carne tamdiu eum detinuit, quamdiu finita licitatione, ipsi viro suo ille currus datus fuerit. Qu. An Galatea ad restitutionem aliquam teneatur.

Resp. Nullam ulli debere restitutionem, id est, neque Mevio, neque domino currus. Non Mevio. Nam, licet Galatea fraudulentò animo invitaverit Mevium in domum suam, ejus tamen invitatio nec ullam Mevio intulit vim, nec ullam illi injuriam fecit. Nulla ergo est causa, cur quidpiam illi restituere teneatur. Scio utique, ex hac invitatione ortum esse, ut Mevius currum illum non acquisierit. Verum hoc malum non Galatææ, sed sibi tribuere debet Mevius, qui invitanti sponte consensit. Porro sicuti volenti, et consentienti nulla fit injuria, ita nulla eidem restitutio debetur. Confirmatur. Fraudulentus animus, si a malis artibus, et injustis actibus sejunctus est, non opponitur justitiæ commutativæ, sed soli charitati, ideoque per se restituendi obligationem non parit. Sed nullis malis artibus, nullo injusto actu Galatea usa est in Mevium, invitando eum, hominem videlicet sui juris, in domum suam. Ergo nihil illi restituere tenetur, quamvis ex ejus invitatione ortum sit, ut Mevius illum currum non acquisierit. Sed neque debet quidquam restituere domino currus. Nam quamquam Galatea invitando Mevium in domum suam impedimentum fuerit, quominus pretium currus, per eum probabiliter augendum, non fuerit adauctum, tamen ea re nullum ejus jus violavit. Et sane tunc, qui impedit, ne quis consequatur aliquod bonum, violat jus ejus, quando aut, ut illud impediat, utitur malis artibus, aut impedit, ne quis consequatur illud bonum, ad quod jus habet. Atqui in casu nostro neque dominus currus habet jus, ut Mevius ad ejus hastam concurreret, neque Galatea, ut ve-

nientem Mevium ab itinere incepto revocaret, malis artibus usa est. Ergo neque domino currus restitutionem aliquam debet.

Hinc ob contrariam rationem inferendum est, quod, si herus mittat servum suum cum epistola pro gravi negotio, et ego precibus aut potationibus callide eum servum detineam domi meæ, quo fiat, ut ex ejus mora in domo mea, negotium heri collapsum sit, ego tenear hero illi omnia damna compensare: quia herus jus habet, ut famulus, qui heri sui veluti instrumentum est, pro gravi negotio missus moram vitet; cujus jus ego callide eum detinendo domi meæ injuste violavi.

CAS. II. Arnobius sciens Apulejum zelotypum esse Lucillæ uxoris suæ, nihilominus ex joco et levitate nonnulla verba amatoria ipsi Lucillæ dixit coram eodem Apulejo, quæ verba in causa fuerunt, ut præter suam intentionem graves et molestæ inter eos conjuges rixæ exortæ sint. Qu. An Arnobius verba amatoria proferens graviter, an leviter peccasse putandus sit.

Resp. Peccasse graviter. Nam quamquam verba amatoria ex solo joco, et levitate prolata possint aliquo casu peccatum esse tantummodo veniale; attamen in casu Arnobii grave peccatum esse putanda sunt. Et sane notissima est Theologorum doctrina, peccatum natura sua veniale mortale fieri sex modis. I. Ob conscientiam erroneam, ut dum quis actum venialiter malum exercet, judicans, licet falso, esse peccatum mortale. II. Ob finem graviter malum. III. Ob affectum ad peccatum veniale graviter inordinatum, ut dum quis paratus esset interius Deum deserere, potius quam

a peccato illo abstinere. IV. Ob grave damnum vel scandalum proximi inde secuturum. V. Ob contemptum legis, vel legislatoris. VI. Ob periculum incidendi in peccatum mortale. Porro incasu Arnobii verba illa amatoria gravis damni, scandalique causa fuerunt, utpote quæ gravium, et molestarum rixarum causa extiterunt. Ergo grave peccatum esse putanda sunt. Neque obest, quod hæ rixæ non fuerint ab Arnobio intentæ. Namque, ut ei imputentur, non necesse est, ut ab illo intenderentur, sed sufficit, ut ab illo prævideri potuerint, et debuerint. Quod cum alii Theologi quamplures, tum clarissimis verbis docet D. Antoninus, inquiens: *Potens, et debens advertere, et non advertens, peccat.* Quod ante ipsum tradidit etiam D. Thomas 1. 2. qu. 76. art. 2. ad 3., sic docens: *Negligentia sciendi, vel etiam ipsa inconsideratio est peccatum.* Quum itaque Arnobius et potuerit facile et etiam debuerit advertere, amatoria verba ad uxorem zelotypi viri coram ipso viro zelotypo prolata, gravis scandali, et gravis damni causam extitura, hinc is a gravi culpa excusari non potest. Rem omnino definit D. Thomas, 2. 2. qu. 43. art. 4. in corpore, sic docens: *Actio minus recta, qua quis scandalose est occasio, cur proximus inducatur ad peccatum mortale, est peccatum mortale.*

CAS. III. Athanasius tam gravi vulnere percussit Audifacem in Ecclesia, ut ob magnam, quæ super solum ex vulnere fluxit, sanguinis copiam Ecclesia illa certissime polluta sit. Qu. An Parochus possit eam reconciliare.

Resp. Si Ecclesia non fuerit consecrata, posse; secus vero, si fuerit consecrata; quia si sit con-

secrata, nullus potest eam reconciliare, nisi Episcopus Diœcesanus, vel alius Episcopus de ejus assensu et commissione. Probatur prima pars. Nam *Cap. Si Ecclesia De Consecr. Eccles. vel Alt. n. 6.* ita ait Gregorius IX.: *Si Ecclesia non consecrata, cujuscumque fuerit seminis aut sanguinis effusione polluta, aqua protinus exorcizata lavetur, ne divinæ laudis organa suspendantur.* Ubi Glossa verbo *lavetur* ita loquitur: *Sed per quem debet lavari? Credo, quod per simplicem Sacerdotem possit lavari; quia, si intellexit Papa, quod per Episcopum deberet lavari, illud dixisset, sicut dixit in proximo capite præcedenti, quum in utroque capite scribat eidem; et quia dixit, aqua exorcizata lavetur, quæ fit per simplicem Sacerdotem, et non cum aqua benedicta cum vino et cinere, cum qua reconciliatur Ecclesia consecrata.* Hinc sequitur, non requiri pro reconcilianda tali Ecclesia, aquam esse per Episcopum benedictam, aut expectandam esse Episcopi licentiam, et auctoritatem: nam si hæc expectanda essent, non posset *protinus* lavari seu reconciliari, quod præscribit citatus textus: item non haberetur justus finis a Canone intentus, scilicet: *Ne divinæ laudis organa suspendantur*, quod in cit. *Cap. Si Ecclesia* recte Doctores advertunt.

Probatur pars altera. Nam præced. *Cap. Aqua S. De Consecr. Eccl.* sic præcipitur: *Aqua per Episcopum benedicta Ecclesiam* (intellige consecratam) *reconciliari posse per alium Episcopum non negamus; per Sacerdotes simplices hoc fieri de cætero prohibentes: neque ad hoc munus possunt ab Episcopo simplices Sacerdotes deputari, quia, ut ibi additur, licet Episcopus committere valeat, quæ jurisdictionis existunt: quæ Ordinis Episcopalis sunt,*

non potest inferioris gradus Clericis demandare. Ex commissione tamen Summi Pontificis posse Ecclesiam etiam consecratam reconciliari a simplici Sacerdote pro certo haberi debet. Nam Sacra Rit. Congregatio, et pluries alibi, et præsertim in una Placentina 19. Maji 1607., decrevit, non posse simplicem Sacerdotem sine Sedis Apostolicæ licentia Ecclesiam consecratam reconciliare.

MENSE APRILI.

CAS. I. **I**NTERROGANTI Confessario Æmiliam, an firmum habeat propositum non amplius peccandi de cætero, respondet illa: *Peccatum odio habeo; sed mihi videor fragilitatis meæ conscia iterum in peccatum relapsura.* Qu. An Æmilia sufficiens ad valorem Sacramenti propositum habere putanda sit.

Resp. Affirmative, vel saltem non esse putandam sufficienti proposito carere. Quia existimatio, quod iterum in peccatum relabetur, cum absoluto proposito non amplius peccandi de cætero non pugnat. Et sane propositum non peccandi de cætero est actus voluntatis peccatum detestantis, atque illud in posterum committere nolentis; at existimatio, quod iterum in peccatum relabetur, est actus intellectus ex humanæ conditionis cognitione, propriæque fragilitatis experientia exorians. Porro hoc non pugnat, voluntatem nempe hominis vere et sincere peccatum nolle, simulque ejusdem intellectum ex cognitione fragilitatis suæ judicium ferre, se iterum in peccatum relapsurum. Res declaratur exemplo hominis scopulosa via incedentis, qui vere et sincere vult pedibus non im-

pingere in saxa; licet difficultatem viæ considerans facile sibi persuadet, quod utique in saxa impinget.

Hinc male se gerunt Confessarii illi, qui simul ac audiunt Pœnitentem aliquem affirmantem, se timere de novo relapsu, protinus rejiciunt tamquam non satis dispositum. Præstat enim plerumque hujusmodi Pœnitentes excitare, ut spem reponant in auxilio gratiæ Dei, qua fit, ut omnes diaboli vires superemus.

CAS. II. Titirus vendidit Mœlibeo par boum occulto quodam vitio laborantium, quin eorum vitium ementi aperiret: eos tamen boves non pluris vendidit, quam cum tali vitio valent. Qu. An in hoc contractu Titirus peccaverit.

Resp. Ut adæquate respondeatur, necesse est, ut sub variis aspectibus, quibus hic casus concipi potest, consideretur. I. Itaque videndum est, an boves occulto eo vitio laborantes, æque utiles sint Mœlibeo, ac si vitio illo carerent, an vero inutiles. Si sint inutiles, non est dubitandum, quin vitium illud occultando graviter peccaverit contra justitiam, ideoque certum esse debet, eum teneri ad compensationem damnorum omnium: immo obligari etiam ad rescissionem contractus, quia tunc præsumi nequit, in hunc contractum adesse consensum Mœlibei. Si vero sint æque utiles, tum dico, Titirum non peccasse contra justitiam, occultando boum suorum vitium, sed tantummodo venialiter contra fidelitatem. Ratio est, quia nullum in eo peccatum agnoscitur, nisi quod non ea se gessit simplicitate, qua Christiani et in contractibus celebrandis et in rebus omnibus se gerere debent. Dixi, non peccasse contra justitiam, quia justitia vult, ut æqualitas omni ex parte servetur inter

contrahentes. Porro hæc æqualitas hic habetur. Nam boves illi æque utiles sunt Mœlibeo, ac si nullo vitio laborarent; aliunde vero pro iis emendis non pluris solvit idem Mœlibeus, quam valent. Ergo æqualitas utrobique integre stat. Dices, si Mœlibeus cognovisset boum vitium, fortasse illos non emisset; ergo dolosa ea occultatio potest causam dedisse contractui. Quum autem dolus dans causam contractui irritum illum reddat, sequitur, irritum esse contractum hunc inter Titirum, et Mœlibeum celebratum. Verum hoc argumentum infirmum est. Nam tunc dolus dans causam contractui irritum illum reddit, quum inducit in altero contrahentium errorem circa substantiam materiæ contractus, vel circa qualitates substantiales. At Titirus occultando Mœlibeo boum suorum vitium dici nequit induxisse eum in errorem circa substantiam boum, vel circa qualitates eorum substantiales; quia, quum æque utiles Mœlibeo sint, ac si vitio illo carerent, nec pro iis emendis amplius solverit, quam cum tali vitio valent; profecto ejus vitii ignoratio non nisi qualitatis accidentalis ignoratio putanda est. Esto ergo, Mœlibeus non fuisset empturus illos boves, adhuc tamen ob id contractus hic rescindendus non est. Sed non est, inquis, faciendum alteri, quod nemo sibi fieri vellet. Fateor, atque ideo venialiter Titirum peccasse dixi, ratione mœroris ejus ac displicentiæ, quam minus sincera ejus agendi ratio attulit Mœlibeo: at ob id ad compensationem aliquam Titirum, vel ad rescissionem contractus teneri iterum nego. Et propositio confirmatur hoc argumento. Qui in contractibus consulit indemnitati mercis suæ sine alterius damno, et servatis omnibus con-

ditionibus ad valorem contractus requisitis, nec peccat contra justitiam, nec efficit contractum nullum. Atqui Titirus non manifestando boum suorum vitium nil aliud fecit in posita hypothesi, quam consulere indemnitati mercis suæ, ne videlicet emptor extenuaret plus, quam par est, boum suorum pretium; aliunde vero, et nullum damnum creavit Mœlibeo, et omnia servavit, quæ ad valorem contractus venditionis necessaria sunt, ut constat ex dictis. Ergo nec peccavit contra justitiam, nec ad rescindendum contractum obligatur.

Advertendum tamen est, quod, si Mœlibeus venditurus esset eos boves, teneretur Titirus ex justitia admonere eum de occulto eorum vitio, ne ignorans plus peteret ab emptore suo, quam valent.

CAS. III. Silenus deferre solet arma in Ecclesiam, vel ea si longiora sunt, ad exteriorem Ecclesiæ murum admoveere, dictitans, id non esse ab Ecclesia prohibitum. Qu. An vera Silenus loquatur.

Resp. Loqui falsa. Nam antiquissimis, et perpetuis Ecclesiæ Canonibus id prohibitum semper fuit. In Actis Concilii Ephesini expressis verbis jubentur Laici arma ponere, antequam Ecclesiam ingrediantur. Idem fere habetur in Concilio Aurelianensi 3. *Cap.* 26. et Cabilon. *Cap.* 17. et Salegust. can. 8. ibi: *Decretum est etiam in eodem Concilio, ut nemo gladium in Ecclesia portet, regali tantum excepto.* Nec solum Ecclesiæ Canones, sed vel ipsi Imperatores legibus suis prohibuerunt. Theodosius Junior celebri Edicto suo, quod refertur in actis Concilii Ephesini, sic jubet: *Plenissima*

severitatis jussione, et horrendis comminationibus præcipue, ne id faciant, admonebis. Nam qualem ille spem in Religione collocat, qui in Religionis contumeliam armis accinctus ingreditur? Carolus Magnus lib. 7. Capitul. cap. 202. ita edicit: Sacrificia matutina Missarum, sive vespertina, ne quis cum armis pertinentibus ad bellorum usum spectet. Quod qui fecerit, in Sacerdotis potestate consistat, quali eum districtione debeat castigare. Sed pro nostra Diœcesi Bononiensi peculiari etiam Decreto id prohibet Synodus nostra. Nam lib. 1. cap. 10. sic legitur: Templum Dei pacis, non armorum locus est. Præsenti Decreto arma quæcumque hastata, sive ad ignem concipiendum conflata inferri prohibemus sub pœnis nobis arbitrariis: nec more castrorum deponantur apud parietes intus Ecclesiam aut foris; non enim statio militibus, sed orantibus sacræ panduntur ædes. Ex his ergo liquet, Silenum falsa loqui.

MENSO MAJO.

CAS. I. **N**EREUS mutuos dedit Venantio 100 *zecchinos*, quos antequam Venantius restitueret, *zecchinorum* valor Edicto Principis adauctus est, adeo ut, ubi primum, id est, tempore contractus, singuli *zecchini* æstimabantur decem *liris*, nunc, id est, tempore solutionis, *liris* undecim æstimentur. Qu. I. An Venantius teneatur reddere debitum suum in eadem monetæ specie, qua accepit, id est, totidem *zecchinos*. II. An, si restituat in alia monetæ specie, teneatur supputare *zecchinorum* valorem undecim *liris*, prout nunc valent, an vero *liris* decem, prout valebant tempore contractus.

Resp. Atque ad I. peto, utrum contractus fuerit de centum *zecchinis* in specie, an vero de mille *liris*. Si fuit de centum *zecchinis* in specie, puta, quia Venantius postulaverit ab Nereo centum *zecchinos*, assero, totidem *zecchinos* esse illi ab Venantio restituendos, idque ob sequentia momenta: I. quia sic indicat textus in *l. cum quid ff. si certum petat*; ibi: *Cum quid mutuum datum est, etsi non cavimus, ut æque bonum nobis reddatur, actum videri, ut ejusdem generis et eadem bonitate solvatur, qua datum est.* II. Quia sic æquitas postulat. Nam non alia ratione fieri potest, ut inter Nereum, et Venantium æqualitas conservetur, quam si hic totum reddat, quod accepit, ille totum, quod dedit, recipiat. At neque Venantius reddet totum, quod accepit, neque Nereus totum recipiet, quod dedit, nisi ille reddat, hic accipiat centum *zecchinos*. Neque dicas, quod Nereus recipiendo nunc centum *zecchinos*, centum *liras* amplius accipiat, quam dederat. Nam hoc utique verum est, sed hæc utilitas non ei provenit ex mutuo, sed ex Edicto Principis *zecchinorum* valorem adaugentis, et eandem prorsus percepturus erat, si *zecchinos* illos in arca inclusos tenuisset; aliunde vero quum contractus fuerit de centum *zecchinis*, totidem numero *zecchinos* percipiendi jus habet. III. Quia in hoc casu monetæ qualitas, id est, *zecchini* sunt materia contractus; materia autem contractus mutui in eadem specie, et bonitate restitui debet, ut ex textu supra citato constat. Si vero contractus fuerit de mille *liris*, quam summam ut conficeret Nereus, centum *zecchinos* numeravit, tum dico, non debere Venantium restituere, nisi mille *liras* in alia etiam mo-

netæ specie, dummodo non nimium vili. Et ratio est, quia in hoc casu zecchini a Nereo mutuo dati Venantio non veniunt in contractum tamquam materia contractus, sed tantummodo tamquam commune rerum pretium: commune autem rerum pretium est pecunia generice sumpta.

Ex his colligitur, quid respondendum sit ad II. Nimirum si Venantius tenetur restituere centum zecchinos in specie, tum tenetur æstimare zecchinorum valorem liris decem, prout valebant tempore contractus; secus Nereus non reciperet totum quod dederat. Si vero non tenetur restituere, nisi mille liras, hancque summam tot zecchinis conficere velit, tum computare potest zecchinorum valorem liris undecim, prout nunc valent, quia non nisi de mille liris contractus initus est. Dices, Venantius in hoc casu multum perciperet utilitatis ex mutuo accepto; e contrario Nereus ex mutuo dato multum perciperet damni. Fateor. At hoc nihil obstat. Nam res mutuatitia in dominium transit mutuatarii; itemque si illa fructificat, domino fructificat, non alii. Sicuti ergo Venantius cogeretur pati damnum, si monetæ valor decrevisset; ita æquum est, ut commodum persentiat, quando ejus valor Edicto Principis adauctus est.

CAS. II. Philibertus obligatus voto jejunare qualibet sexta feria, et recitare quotidie quinque Salutationes Angelicas, primum ita adimplere solet, ut multis interruptis vicibus manducet intra eum diem, sed qualibet vice modicum prorsus; secundum vero, id est, Salutationes Angelicas jam a sex mensibus numquam recitaverit. Qu. An in utroque casu graviter peccaverit.

Resp. Affirmative. Et quidem quoad I. res facilis probatu est. Nam notissima est ea Theologorum doctrina, quod multæ transgressiones, quarum singulæ parvæ materiæ sint, tum demum constituunt peccatum mortale, quum ad eam quantitatem pervenerint, quæ connexa cum antecedentibus gravis transgressio reputatur. At id porro contingit in casu nostro. Nam cunctæ illæ comestiones simul uniuntur in eodem die secundum materiam, pariuntque simul sumptæ nutritionem notabilem contra legem jejunii. Quamvis ergo singulæ secundum se consideratæ peccatum veniale sint, attamen prout factæ in eadem die jejunii peccatum lethale censendæ sunt.

Difficilior est responsio ad II. Et quidem Theologi communiter docent, Philibertum non peccare nisi venialiter, quia, inquiunt, votum est affixum singulis diebus, cujus voti materia quum levis sit, fit, ut non recitando quinque Salutationes Angelicas singulis diebus non peccet nisi venialiter: at si singulis diebus non peccat nisi venialiter, etiam post menses sex non nisi venialiter peccasse dicendus est, quia multa peccata venialia simul sumpta non constituunt peccatum mortale, nisi quando simul uniuntur, vel secundum materiam, vel secundum effectus, quos pariunt. Verum hæc ratio, quamvis primo aspectu satis firma videatur, attamen introspecta penitius exigui roboris reperietur. Et sane quinque illæ Salutationes Angelicæ licet hoc ipso, quod affixæ sint singulis diebus, non uniantur inter se ex natura sua, uniuntur tamen inter se ex intentione voventis, quæ est, non solum ut recitentur singulis diebus, sed etiam ut recitentur pro toto vitæ tempore. Jam

hoc sufficit, ut si per notabile tempus earum recitatio omittatur, gravis peccati omissionis materia fiant. Nam sicut servus, qui omittat tantum per aliquos dies exhibere debitos subjectionis, et reverentiæ suæ actus domino suo, non graviter delinquit in eum; sed utique in eum graviter delinquet, graviterque iram ejus provocabit, si per longum tempus eos omittat, quia diuturna eorum actuum omissio indicat gravem personæ domini sui contemptum, ita graviter delinquet in Deum suum Philibertus, qui obstrictus voto recitare quotidie quinque Salutationes Angelicas, earum recitationem per sex menses omisit.

CAS. III. Hermolaus, dum moraliter unitus populus comitatur sanctissimum Christi Corpus, quod a Parocho rite defertur per Parœciam die solènni ejus Festi, exonerabat in lætitiæ et venerationis argumentum parvum quoddam tormentum bellicum, quod quum brevius esset, quam quod leges civiles sinunt, idcirco captus fuit a Birruariis, existens tamen in publica via. Qu. An Hermolaus iis in circumstantiis a Birruariis captus, existens in publica via, immunitate Ecclesiastica gaudeat.

Resp. Gaudere. Ita enim non semel definitum fuit a S. Congregatione Immunitatis, nempe in una Beneventana 3. *Septembris* 1536. et in una Campsana 6. *Julii* 1677. (*Vide Riccium in Synopsi verb. immunitas localis et Fatollilium in praxi immunitatis Ecclesiasticæ part. 5. num. 39.*) Neque vero ratio deest. Etenim Christus Dominus longe dignior est quocumque Templo, seu Basilica; immo est ratio, et fundamentum immunitatis Ec-

clesiasticæ. Si ergo gaudent immunitate, tutique sunt, qui in Tempia, et Basilicas se recipiunt, multo magis eadem gaudere, tutusque esse putandus est Hermolaus, qui sanctissimum Christi Corpus comitabatur, eamque ipsam actionem explodendi tormentum in Christi honorem, et cultum exequabatur.

MENSE JULIO.

CAS. I. **S**EPTIMIUS pauper magnas acquirere solet eleemosynas, eo quod verbis exaggeret paupertatem suam, eamque majorem, quam est, divitibus repræsentet. Qu. An teneatur aliquam eleemosynarum acceptarum partem restituere.

Resp. Nullam teneri partem eleemosynarum acceptarum cuiquam restituere. Nam, quamvis exaggeret paupertatem, tamen vere pauper quum sit, postulando et accipiendo eleemosynas a divitibus, neque jus eorum violavit, neque jus aliorum pauperum. Non violavit jus ipsorum divitum. Nam ipsi tenentur ex præcepto Christi succurrere pauperibus; qui autem ab aliquo petit, et accipit, quod ille facere tenetur, is nullam ei injuriam facit. Non violavit jus aliorum pauperum. Siquidem qui his adest justus titulus petendi, et tenendi eleemosynas, id est, paupertas, is adest et Septimio, qui pauper est. Quoniam ergo Septimius nullius jus violavit in postulando et accipiendo eleemosynas, ideo nullam ulli acceptarum eleemosynarum partem restituere tenetur. Dices, Septimium habere quidem jus postulandi eleemosynas a divitibus, sed non habere jus exaggeran-

di paupertatem, quo largiores acciperet. Verum hæc exaggeratio non ita vitiat donationes a divitibus sibi factas, ut idcirco aut irritæ ipsæ sint, aut injuste eas ipse retineat. Non vitiat donationes a divitibus sibi factas, quia ea exaggeratio non est causa finalis, propter quam divites in eum eleemosynas erogarunt, sed causa tantum impulsiva, qua promptius et facilius in eum eleemosynas largiti fuerint. Porro dolus, qui destruit causam finalem, ob quam donans ad donandum movebatur, utique facit, ut donatio irrita sit, quia impedit consensum donantis; at minime irritam reddit donationem ille dolus, qui versatur circa causam impulsivam. Ex his conficitur, Septimum peccasse quidem mendaciis, et fictione, exaggerando paupertatem; at vere pauper quum sit, non peccasse contra justitiam, ideoque nihil cuiquam restituendum ab eo esse.

CAS. II. Pius confessus peccata sua Sacerdoti habuit pro pœnitentia Sacramentali, ut hodie audiret Missam, quam non audivit. Qu. An teneatur eam audire cras, vel alia die.

Resp. Teneri eam audire cras, vel quamprimum potest. Verum utique est, tempus ad obligationis impletionem designari dupliciter posse: I. nempe ad obligationem ipsam finiendam, II. ad eam sollicitandam. Verum hac nobis distinctione opus non est. Namque aperte constat, diem hodiernum fuisse a Confessario pœnitenti suo præstitutum, ut in Missæ auditionem sollicitaret. Et sane num supponi potest, intentionem Confessarii fuisse, ut, si pœnitens Missam hodie non audiat, vel audire nequeat, immunis sit a Sacramentali

pœnitentia complenda? Nequaquam. Quando ergo Pius Missam hodie non audivit, tenetur eam audire cras, vel quamprimum potest. Dixi, quamprimum potest; nam si pœnitens diu differat ex negligentia pœnitentiæ Sacramentalis executionem, certe moraliter peccabit, quum imperfectum relinquat Sacramentum sine rationabili causa.

CAS. III. Capellanus rogatus a Parocho, ut renovaret Hostiam Ostensorii, obliviscitur duas consecrare Hostias in Missæ celebratione. Quare ne arguatur ab eodem Parocho, reposuit in Ostensorio Hostiam, quam consecravit, et sumsit veterem Ostensorii. Qu. An licite id fecerit.

Resp. Fecisse illicite. Nam ad integritatem Sacrificiî pertinet, ut, quæ Hostia Deo oblata est, ea in eodem Sacrificio sumatur. Hinc D. Thomas 3. part. qu. 82. art. 4. sic docet expressis verbis: *Quicumque Sacrificium offert, debet Sacrificiî fieri particeps*: id quod ipse eruit ex Concilii Toletani Canone V. sic statuente: *Modis omnibus est tenendum, ut quotiescumque sacrificans Corpus, et Sanguinem Domini nostri Jesu Christi in Altari immolat, toties perceptionis Corporis et Sanguinis Christi participem se præbeat*. Dices, essentiam Sacrificiî juxta Doctorum plurium sententiam consistere in sola Consecratione: quando ergo Consecratio peracta est, tum Sacrificium perfectum est, quin Hostia sumatur. Verum hoc argumentum nullius est roboris. Nam aliud est aliquid esse perfectum quoad essentiam, aliud est esse perfectum quoad omnes suas partes. Jam verum utique est, Doctores multos docere, essentiam Sacrificiî Missæ consistere in sola Consecratione; at nullus

docet, sumptionem Hostiæ sacratæ non pertinere ad integritatem aliarum partium. Hinc nullo modo asserendum est, licite agere, qui reposita in Ostensorio Hostia hoc in Sacrificio consecrata, aliam sumit, quæ alio in Sacrificio consecrata erat.

MENSE JULIO.

CAS. I. **O**VIDIUS domi suæ tenens pro famula quamdam puellam vices cum ea carnaliter copulatus est: quæ peccata sua postea confitens in Sacramento Pœnitentiæ exposuit: *Semel virginem stupratus sum, ea consentiente, ac decem et novem vicibus peccatum simplicis fornicationis perpetravi, me semper mulierem ad copulam inducente, silens hæc omnia peccata commisisse cum famula sua.* Qu. An totam peccatorum suorum malitiam explicuerit, quantum sufficit.

Resp. Negative. Nam ut explicaret totam peccatorum suorum malitiam, tenebatur non solum peccata libidinis explicare, sed etiam proximam peccandi occasionem, in qua versabatur, quæ de se peccatum mortale est, a cæteris luxuriæ eulpis distinctum. Et sane quum Confessarius absolvere numquam possit, qui in proxima peccandi occasione versatur, donec ea sublata sit, sane necesse est, ut eam, si est in Pœnitente suo, cognoscat, ne in judicando erret. Addo, tam frequentem cum eadem fœmina copulam, maxime in eadem domo existente, esse posse verum, et proprie dictum concubinatum, qui Jure Canonico definitur: *Concubitus viri soluti cum fœmina soluta, quam vel in propria domo, vel foris retinet, ad quam frequen-*

ter, vel ex consuetudine accedit. Porro concubinatus peccatum simplicis fornicationis notabiliter aggravat. I. Quia concubinarium est habitualiter ad peccatum semper dispositus, quamdiu concubinam alit, vel domi tenet. II. Quia concubinatus tam Jure Civili, quam Canonico gravioribus pœnis mulctatur, quam simplex fornicatio. Jam si Ovidius concubinarium fuisset, (id quod ex aliis etiam circumstantiis dijudicandum est,) etiam ex hoc capite obligatus fuisset exponere in Confessione, se semper peccasse cum eadem fœmina, et in eadem domo existente; namque hæc silendo malitiam concubinatus non exponeret.

CAS. II. Calidonia periculosa febris decumbens respuit omnem medicum et medicinam, unice fides quibusdam rosarum frondibus, quas Imagine B. Virginis Rosarii benedictas aqua naturali miscet et quotidie sumit. Qu. An tentationis Dei et superstitionis arguenda sit.

Resp. Tentationis Dei esse arguendam, non autem superstitionis. Probatur prima pars. Tentatio Dei est *inordinatum experimentum sive probatio alicujus divinæ perfectionis verbis vel factis.* Quæ tentatio Dei duplici modo fieri potest, videlicet expresse, et interpretative. Expresse aliquis Deum tentat, quando ea tentatione aliquid a Deo postulat, ut exploret Dei scientiam, potestatem, vel voluntatem. (*D. Thomas 2. 2. qu. 97.*) Interpretative vero tentat aliquis Deum, quando etsi non intendit experimentum de Deo sumere, tamen absque necessitate, et utilitate aliquid petit, vel facit, quod ad nihil aliud prodest, nisi ad probandam Dei potestatem vel bonitatem, vel cog-

nitioem. (*D. Thomas loc. cit.*) Porro Calidonia respuendo omnem medicum, omnemque medicinam, id est, etiam medicinam communem, et non admodum dispendiosam, eo quod unice fidat rosarum frondibus *Imagine B. Virginis benedictis*, ostendit, se ex iis frondibus miraculum expectare, quia in hoc casu ad nil aliud prodest hæc actio sumendi rosarum frondes, nisi ad probandam Dei potestatem; idque fecit absque ulla necessitate, ut clarum est; et etiam absque ulla utilitate, quia nullus est finis gloriæ Dei, aut salutis proximorum id faciendi. Ergo juxta traditam *D. Thomæ* doctrinam interpretative tentare Deum putanda est.

Dixi II. Calidonium non esse superstitionis arguendam. Nam quamquam vel ipsæ res sacræ, ut *Cruces, Rosaria, Imagines, Reliquiæ Sanctorum*, etc. in superstitionem degenerent, quando nempe feruntur vel expectando ab eis infallibiliter effectum, ad quem a Christo, vel ab Ecclesia ordinata non sunt, vel attendendo in his gerendis aliquid vanum, puta quod gerantur ea in vase, vel theca triangulari, tamen Calidonia id non præstat, quia nec infallibiliter expectat a sumptione rosarum effectum sanitatis recuperandæ, sed tantummodo fedit, nec aliquid vanum attendit, sumendo ex devotione animi, et fiducia in *B. Virgine* rosarum frondes *Imagine ejusdem Virginis benedictas*, quia actionem hanc Ecclesia non improbat. Porro fidere, se per intercessionem *B. Virginis* sanitatem a Deo recuperaturum, mediante actione aliqua, vel ceremonia ab Ecclesia non improbata, et pio animo exercita, nulla superstitio est.

CAS. III. Mopsus post celebrata cum Metilde

sponsalia ivit ad maritimas Hetruriæ oras, ut laboribus suis victum sibi acquireret, dicens, se celebraturum cum ea Matrimonium post reditum suum. Interim elapsus fere est annus integer, ex quo abest, nec ullam umquam sui notitiam misit. Qu. An Metildes, nil obstantibus hisce sponsalibus cum Mopso, alii viro nubere possit.

Resp. Huic casui consuluit Cardinalis Prosper Lambertinus Notif. V. vol. III. ed. Bonon., ubi dicit Jus Canonicum correxisse in hac re Jus Civile, quod decernebat, tamdiu sponsæ expectandum esse, quamdiu sponsus redierit, si ex necessaria causa discesserat. Et sane *Cap. De illis de sponsalibus* sic statuit Alexander III.: *De illis autem, qui præstito juramento promittunt, se aliquas mulieres ducturos, et postea, eis incognitis, dimittunt Terram, se ad partes alias transferentes, hoc tibi volumus innotescere, quod liberum erit mulieribus (si non est amplius in facto processum) ad alia vota se transferre.* Cæterum inconsulto Episcopo nil decerni debet a Parocho de libertate Metildis, ad quem Episcopum attinet terminum præfinire, quo, non redeunte sponso, liceat Metildi ad alia vota transire. Legatur ea Notificatio, ubi sic concludit clarissimus Cardinalis: *Aderendo a questo sistema ordiniamo, e vogliamo, che se taluno nella nostra Città o Diocesi dopo aver contratti gli sponsali se ne va, e abbandona il paese, non manda nuove della sua persona, oppure se ne fa capitare qualcheduna, non mantiene la parola, nè ritorna; la parte che non è partita ed a cui rincresce l'aspettare, non lasci di farlo sapere a noi, o al nostro Vicario Generale, che sarà nostra cura il prefiggere i termi-*

ni dovurti, entro i quale se chi è partito, non ritorna, si decreterà la libertà a favore di chi è restato.

MENSE AUGUSTO.

CAS. I. **P**ORTIA dum gravida erat, choreis et saltationibus vacavit eo fine, ut abortum faceret, sicuti revera chorearum et saltationum causa abortitia est. Qu. An incurrerit reservationem casus in libello reservatorum num. 3. expositi.

Resp. Incurrisse, si foetus animatus erat. Difficultas hujus casus inde exsurgit, quod abortus definitur ejectio foetus immaturi ab utero; quæ autem mulier vacat saltationibus et choreis, proprie non ejicit ab utero foetum. Verum hæc ratio nulla omnino est. Nam ad verificandam ejectionem foetus ab utero non est necesse, ut pharmacum foetus expulsivum sumatur per os, et in stomachum trajiciatur; sed satis est causam poni, qua foetus immaturus ab utero expellatur. Jam quum nimiae saltationes et choreæ de se aptæ sint ad ejiciendum foetum, et ad hunc finem a Portia gravida dirigantur, sequitur, hanc mulierem vere abortui positive cooperatam esse, ideoque casus reservationem incurrisse, si effectus secutus est. Neque reponendum est, hanc reservationem minime incurri ab ipsis mulieribus prægnantibus, quæ in se abortum procurant. Nam verum utique est, id affirmari ab aliquibus, eo quod in Constitut. Sixti V. incip. *Effrænata* sermo sit tantum de cooperantibus ad abortum, sed ipsæ mulieres, quæ in se abortum procurant, expresse non nominentur; verum incurri etiam ab ipsis satis colligitur: I. ex ipsa Constitutione, ubi reservationem

incurrere dicuntur, *qui, vel quæ, vel uti principales, vel uti sociæ tale facinus perpetraverint*; II. ex omnium fere Doctorum auctoritate, qui vel ipsas mulieres in se abortum procurantes reservationem hanc incurrere contendunt. Concludendum ergo est, Portiam reservationem supradictam incurrisse.

CAS. II. Quum Parochus graviore sermone hortaretur populum suum, ut sibi lucrari satageret plenariam Indulgentiam a Summis Pontificibus iis concessam, qui secunda die hujus mensis Augusti confessi et Eucharistico cibo refecti visitaverint Ecclesiam Ordinis S. Francisci; quidam ex auditoribus interrogabat, quid sit Indulgentia. Fiat petenti responsio.

Resp. Indulgentia est relaxatio pœnæ temporalis peccatis quoad culpam remissis debitæ, facta ab Ecclesia extra Sacramentum. Quare tum concedi Indulgentia dicitur, quum supremi Ecclesiæ Pastores pro facultate sibi a Domino tradita dispensandi cœlestem thesaurum meritorum Christi, et Sanctorum eas remittunt temporarias pœnas Fidelibus pœnitentibus, quas justitia divina ab eis exigit, etiam post remissam virtute Sacramenti culpam. Dices, si Indulgentia hujusmodi sit, eam valere extinguere in Fidelibus studium ulciscendi in se peccata commissa, ac pro iis satisfaciendi justitiæ Dei offensæ. Verum falleris. Namque ejus effectus non est eximendi Fideles ab iis satisfactionis operibus, quæ dare possunt, sed ab iis, quæ dare non valent, et tamen dare debent. En ut explicat rem hanc Eminentissimus Cardinalis Denoffius in celebri Instructione sua Pastoralis *de*

Pœnitentia, quæ tot in linguas conversa est, et Sedis Apostolicæ auctoritate probata. *Mens Ecclesiæ in dispensandis Indulgentiis est opem ferre, ut pœnæ debitum exsolvant, cui solvendo impares sunt, nonnulli quidem virium inopia, alii vera vitæ brevitate prohibiti, aut certe quia viæ aliquando pœnitentias peccatis convenientes impleverunt. Sed eximere non vult ab obligatione legis divinæ, quæ idoneos pœnitentiæ fructus facere jubet, neque desides reddere aut tardiores in operibus satisfactionis, quæ tantopere et in Sacris Scripturis, et a Sanctis Patribus commendata sunt, sedulo exercendis. Ideo Concil. Tridentinum tradit, nusquam esse in Ecclesia semitam tutiorem, qua liceat evadere supplicia, quæ Deus peccantibus minatur, quam ut crebro quis in hujusmodi operibus pœnitentiæ agendis occupetur, idque cum vero, et sincero doloris affectu. Hanc Ecclesiæ mentem multoties indicant Summi Pontifices in suis Indulgentiarum litteris, quibus eas impertiri se vere pœnitentibus ajunt, his verbis significantes sinceram omnium delictorum detestationem, firmum animi propositum deinceps non relabendi, voluntatem Deo apposite satisfaciendi. Hactenus clarissimus Cardinalis.*

Cæterum, quia antiquis Canonibus pœnitentialibus pro singulis delictis pœnitentia propria sanciebatur, eamque pœnitentes ex eorum Canonum præscripto peragere tenebantur; hinc in relaxatione hujus pœnitentiæ, quæ eis peragenda erat, consistebat olim Indulgentia. Quæ duplex erat, totalis altera, altera partialis. Totalis Indulgentia erat, qua tota ea pœnitentia per eos Canones præscripta remittebatur, et hæc aliquando etiam plenaria solebat dici; partialis vero erat, quæ par-

tem aliquam ejus pœnitentiæ relaxabat. Hæc autem si quadraginta dies dimittebat ex. gr. ab uno anno pœnitentiæ, *quadragena*, vel *carena* dicebatur; si vero septem annos ex. gr. a decem vel quindecim annis, dicebatur *septena*. Porro licet nunc in Ecclesia non vigeat ille illorum Canonum rigor, tamen in largiendis Indulgentiis eadem viget praxis et disciplina; ut propterea, dum Indulgentia ex. gr. 40 dierum vel unius anni nobis conceditur, id nobiscum fiat etiam nunc, ut tantum coram Deo nobis pœnæ aliunde rite dispositis remittatur, quantum 40 dierum spatio, vel spatio unius anni subire teneremur ob satisfaciendum offensæ justitiæ Dei. Hæc, ni fallor, germana est Indulgentiæ notio, quam tamen aliter exponunt Casuistarum non pauci.

Cæterum, quoniam diximus, Indulgentias olim constitisse in relaxatione pœnarum canonicarum; et nunc Ecclesiam ab eorum Canonum tenore, et norma non recedere in largiendis Indulgentiis; nolim putes, nos existimare, eas valere tantum *in foro Ecclesiæ*, id est, ad absolvendum a pœnis canonicis, non autem valere in tribunali Dei, id est, ad absolvendum ab illis pœnis, quas justitia Dei a peccatoribus exigit sive in hoc sæculo, sive in futuro. Quin immo Indulgentiam valere etiam in tribunali Dei aperte pronunciamus. Et sane nisi res ita esset, *Ecclesia* (inquit D. Thomas q. 25. supplem. n. 1.) *hujusmodi Indulgentias faciens magis damnificaret, quam adjuvaret, quia remitteret ad graviores pœnas, scilicet Purgatorii, absolvendo a pœnitentiis injunctis*. Cujus S. Doctoris Doctrinam toto corde admittimus.

CAS. III. Idem interrogavit etiam, an ad consequendam prædictam Indulgentiam satis sit, visitare Ecclesiam aliquam laudati Ordinis; an vero requirantur aliquæ aliæ dispositiones ex parte suscipientis. Detur responsio etiam ad hoc.

Resp. Alias requiri dispositiones ex parte suscipientis. Ac I. requiritur status gratiæ, nam pœna non remittitur, nisi remissa culpa. II. Requiritur, ut omne opus injunctum saltem moraliter totum impleatur, quia Indulgentia sub hac conditione conceditur: hinc et Confessio Sacramentalis et Communio Eucharistica præmitti debet, (quoties hæc clausula in Bullas inserta sit,) etiamsi quis in statu gratiæ reperiatur. III. Requiritur propositum satisfaciendi Deo per bona opera satisfactoria, quia clementissimæ matris Ecclesiæ mens est adjuvare per Indulgentiam pœnitentium infirmitatem, et inopiam, non fovere otiosorum ignaviam. Scio, hujus tertiæ conditionis necessitatem recusari a Casuistis, contendentibus nil aliud requiri præter injuncti operis executionem, nisi statum gratiæ seu charitatis habitualis in subiecto. Verum hæc eorum sententia nec Sacra Scriptura fulcitur, nec traditioni, nec rectæ rationi satis consona videtur. Non I. Sacra Scriptura fulcitur. Nam Scripturæ sic inclamant: *Facite fructus dignos pœnitentiæ.* (Matth. 3.) *Convertimini ad me in toto corde vestro, in jejunio, et fletu, et planctu.* (Joël. 2.) Jam quinam sunt fructus digni pœnitentiæ? Videlicet sunt ipsa pœnalis satisfactionis opera. Nam hoc sensu intelligunt hunc textum, similesque alios Sancti Ecclesiæ Patres, et præ

reliquis D. Thomas *Quodlib.* 3. *qu.* 12. *art.* 28. Hinc Ven. Bellarminus *lib.* 4. *de Pœnit.* sic probat contra hæreticos dogma de justificatione: *Tertium testimonium positum est in illis verbis Præcursoris: Facite fructus dignos pœnitentiæ; quod testimonium adversarii non recte exponunt de novitate vitæ, et observatione legis divinæ.* Nam facere fructum dignum pœnitentiæ est operari eo modo, quo decet eum, qui pœnitentiam profitetur. Qui autem pœnitentiam profitetur, quod aliquem læserit, non solum cessat a lædendo, nec solum cavet in futurum, ne quid in eum committat, sed etiam damnum resarcit, compensat injuriam, malefacta corrigi, etc. At si nil aliud necessarium foret ad lucrandas Indulgentias, quam status gratiæ, et operis injuncti executio, sane Fideles plerumque absque fructibus pœnitentiæ dignis, id est, absque operibus satisfactoriis, quæ Scriptura requirit, Indulgentiam consequerentur. II. Non consona videtur hæc sententia Ecclesiæ traditioni: nam in Ecclesia semper viguit hic usus, ut congruæ pro qualitate delictorum a peccatoribus exigerentur satisfactiones simul cum Indulgentiis. Incipio a tempore Apostolorum. Divus Paulus (2. Corinth. 2.) remittit Corinthio incestuoso longiorem pœnam, quæ illi luenda adhuc erat, sed non nisi post diutinam delicti sui pœnitentiam, ut ex textu eruitur, *et ne abundantiori tristitia absorberetur.* Crescente Ecclesia, inveniuntur non raro Episcopi relaxare impositas per Canones pœnitentiales peccatoribus pœnas, sed numquam tamen nisi ex justa causa, et non nisi post actam aliquam non minimo tempore pœnitentiam. Hujus praxis, et disciplinæ testis est I. S. Cyprianus in suis Epistolis,

qui ne iis quidem indulgendum esse admonet, pro quibus Martyres intercedebant, nisi studerent ipsi laboriosius pœnitentiæ operibus divinæ justitiæ satisfacere. En ut ipsos Martyres alloquitur *Epistola 13.*: *Peto, ut eos, quos ipsi videtis, quos nostis, quorum pœnitentiam satisfactioni proximam conspiciatis, designetis nominatim libello, et sic ad nos fidei, et disciplinæ congruentes literas dirigatis.* Omitto cætera; nam secus pene cunctæ exscribendæ essent ejus Epistolæ, si, quidquid ad rem nostram scribit, citare vellem: siquidem præstituit sibi S. Doctor hoc, ut certissimum principium, post Baptismum lapsos divino jure teneri per pœnitentiæ labores satisfacere Deo, neque ullum hominem posse ab ea lege eximere, *quum Deo, inquit, nemo possit esse major.* II. Hujus rei praxis, et disciplina evincitur ex Concilio Nicæno I., quod can. 11. sic statuit: *Quicumque metu, lacrymis, patientia, et bonorum operum studio conversionem opere ostendunt, definitum tempus auditionis implentes, merito orationibus communicabunt: postmodum vero licebit Episcopo humanius aliquid de illis cogitare, id est, pœnitentiæ opera relaxare, quod perinde erat ac Indulgentiam largiri.* Item ex Concilio Ancyrano, can. 3. sic præscribente de lapsis: *Episcopi potestatem habeant, examinato conversationis modo, humanius cum iis agendi...* ante omnia autem, et præcedens vita, et quæ consecuta est, discutiatur, et ita eis humanitas commensuretur. III. Ex Ecclesiasticis Scriptoribus, et monumentis. Innocentius, I. Pontifex Max. de Ecclesiæ Romanæ praxi in Indulgentiis conferendis hocce præclarum perhibet testimonium: *De pœnitentibus, qui sive ex gravioribus commissis, sive ex levioribus*

pœnitentiam gerunt, quinta feria ante Pascha remittendum Romane Ecclesie consuetudo demonstrat. Cæterum de pondere æstimando delictorum, Sacerdotis est judicare, ut attendat ad confessionem pœnitentis, ac tunc jubere dimitti, quum viderit congruam satisfactionem. S. Gregorius Nyssenus Epist. ad Letojum scribit: Pœnæ tempus contrahi conversis, si pœnitentiæ magnitudo tempus vincat. Concilium Aurelianense anno 541. celebratum præscribit Episcopis, ut cum pœnitentibus indulgeant, cum eos viderint dignam pœnitentiam agere. Nicolaus I. Pontifex M. anno 860. rigidam magno peccatori pœnitentiam adjunctam edicit mitigandam, si ejus conversionem et lacrymarum fonte, floridis actionibus, et optimis operibus pullulare constiterit. Gregorius VII. Episcopo Lincolnensi Indulgentiam petenti pro peccatis suis, eam concedit, sed hac conditione, si tamen bonis operibus inhærendo, commissos excessus plangendo, quantum valueris, corporis tui habitaculum Deo mundum templum exhibueris. In quem textum sic animadvertit Em. Card. Baronius ad annum mundi 1073. hæc referens: Ut appareat Sedis Apostolicæ Indulgentias illis communicari, qui, quantum suppetunt vires, bene operari non prætermittunt: non autem ignavis, otiosis, ac negligentia torpescentibus.

IV. Ex tota Historia Ecclesiastica, qua constat, per decem circiter sæcula numquam plenariam, ut ajunt, Indulgentiam fuisse concessam; et postmodum, quum Indulgentia plenaria dari cœpit, non nisi pro operibus maxime arduis fuisse concessam per tria vel quatuor sæcula, quoniam dabatur Indulgentia *Cruciata*, quam qui consequi vellet, ei patria deserenda erat, et familia, longumque

suscipiendum iter, vitæque ipsa gravissimo periculo exponenda. V. Ex formulis, quibus utuntur etiam Summi Pontifices sæculo nostro proximiores in suis de Indulgentiarum concessione Litteris; quippe semper ajunt se eas impartiri *vere poenitentibus*. Vere autem poenitentes dicendi sunt, qui cum sincera omnium delictorum detestatione, et firmo animi proposito non amplius relabendi includunt voluntatem Deo apposite satisfaciendi, ut cum Cardinali Bellarmino, et Cardinali Denoffio supra adnotavimus, et ostendit praxis Sanctorum omnium, qui e vitiorum cœno ad vitæ sanctitatem conversi sunt. Sed legendus est Summus Pontifex Innocentius XII. in Instructione, quam pro Jubilæo anni 1700. ex Cardinalium Congregatione ad hoc specialiter deputata edendam curavit. Ibi sic asserit: „Proponatur Fidelibus utilitas, quam ex „magna hac Indulgentia consequuntur: quatenus „videlicet illius virtute ac operatione remittantur „illæ poenæ, quas homo divinæ justitiæ debet, „modo *divinæ gratiæ condigna satisfactione coope-* „*retur.*” Quæ quum ita sint, manifeste evincitur, sententiam eorum, qui ad lucrandas Indulgentias nil aliud requirunt, quam statum gratiæ, et operis injuncti executionem, cum Ecclesiæ traditione non satis esse consonam.

Sed neque consona est hæc sententia cum recta ratione. Nam recta ratio dictat, indignos esse, ut ex publico thesauro liberentur alieno ære illi debitores, qui quum solvendo pares sint,olvere nolunt; id enim nil aliud est, quam fovere hominum socordiam, et malitiam.

Verum petes, qua in re consistat utilitas Indulgentiæ in sententia nostra, quoniam juxta eam

quisque pro viribus conari debet, ut operibus pœnitentiæ satisfaciat justitiæ Dei. *Resp.* Consistit in hoc, quod ex thesauro suo Ecclesia profert, quo divinæ justitiæ a nobis satisfiat pro ea parte, qua nos vel ob peccatorum nostrorum multitudinem, et gravitatem, vel ob vitæ brevitatem satisfacere non possumus.

Neque tamen existimes, nos velle, nullum percipere fructum Indulgentiæ, qui rite exequitur opus injunctum in Litteris concessionis Indulgentiæ, quin cæteroquin conetur pro viribus ponere alia opera satisfactoria. Immo fructum aliquem, et eundem percipere nos asserimus. Sed hic fructus erit proportionatus fervori, devotioni, studio, quo opus illud exequetur. Sic loco Indulgentiæ plenariæ non percipiet nisi partialem aliquam; loco unius anni Indulgentiæ percipiet tantum 40 dies. Neque hoc ex meo marte a me prolatum est. Namque id aperte docent duo Summi Pontifices Bonifacius VIII., et Innocentius IV. Primus Constitut. incip. *Antiquorum*, in promulgatione, seu potius institutione Jubilæi edita, postquam populum hortatus fuit, ut quam maxima possit devotione, et pietate adipisci satagat Indulgentiam (quæ certe plenaria erat) invisendo Basilicas, et ibi orando, ita subdit: *Unusquisque tamen plus merebitur, et Indulgentiam efficacius consequetur, qui Basilicas ipsas amplius, et devotius frequentabit.* Alter vero Cap. *Quod autem De Pœnit.* ita scribit: *Licet generaliter fiat Indulgentia propter laborem, et propter pericula* (loquitur de Indulgentia iis concessa, qui sumptus vel operam conferent in bellum Sacrum); *tamen unus plus alio habet intra metam a Prælato constitutam, secundum quod plus devotus est,*

vel plus laborat, vel majoribus periculis se exponit.

Verum si res ita sit, quomodo Indulgentia, quæ hoc mense Augusti conceditur visitanti rite Ecclesiam Ordinis S. Francisci, plenaria vocatur? *Resp.* Est plenaria ex parte concedentis, quatenus Ecclesia aperit thesaurum, et plenam temporalis pœnæ remissionem ex parte sua impertitur; sed requiritur ex parte Fidelium, ut ad integrum hoc beneficium consequendum sint optime parati.

MENSE SEPTEMBRI.

CAS. I. **A**URELIUS dum in medio sodalium suorum cœtu lepide confabularetur, dixit (omnino tamen inadvertenter), Dianam osculis et amplexibus amorem suum significasse Neralco. Quæ fama brevi in oppido percrebrescens causa est, cur Amintas, qui Dianæ desponsatus est, rescindere velit sponsalia celebrata. Qu. I. An Amintæ jus sit sponsalia rescindendi ob hanc osculorum et amplexuum famam.

Resp. Nos affirmative putamus esse respondendum: I. quia notabiliter vilior facta est. II. Quia fundamentum præbet suspicandi, ne in posterum Matrimonii fidem servet. III. Quia hujusmodi ejus actio nimis libera in magnum viri sibi desponsati dedecus cedit. Neque neges, ob hæc Dianam fieri notabiliter viliozem, utpote quæ externa sunt. Nam I. etiam externa sunt satis gravia per se. II. Quum maculent pudicitiam, qua nihil delicatius est, profecto qualiacumque sunt, etiam in hominum æstimatione dehonestare notabiliter hanc virtutem sufficiunt.

CAS. II. Qu. II. An, si prædicta sponsalia re-

scindantur, atque ob hanc evulgatam infamiam ipsa Diana alii viro sibi pari nubere non possit, Aurelius teneatur augere ejusdem Dianæ dotem in compensationem damni ei illati.

Resp. Ut casum hunc adæquate resolvam, interrogo, an Aurelius, postquam advertit locutionem suam magno damno fuisse Dianæ, conatus sit modis omnibus dissipare crebrescentem Dianæ infamiam, an non. Si conatus est, et quidem modis omnibus hanc infamiam dissipare, assero, eum non teneri reparare Dianæ damna, augendo ejus dotem. Ratio hæc est, quia fundamentum restitutionis extra contractum, vel officium nascitur ex culpa theologica justitiæ commutativæ opposita. In casu autem nostro Aurelius omni culpa theologica caret, quippe qui omnino inadvertenter ea verba protulit, quæ causa fuerunt damnorum Dianæ. Neque illud dicas, damnificatorem aliquando teneri ad reparationem damnorum etiam absque culpa theologica, ut si tuum animal, vel mancipium absque tua culpa damnum alteri attulerit. Namque hoc quidem verum est, sed ideo verum est, quia leges positivæ id de animali, vel mancipio peculiariter statuunt. *Instit. lib. 4. tit. 8. et 9.* At quod dicitur de animali vel mancipio, non idem pari ratione de aliis rebus est decidendum, de quibus positivæ leges nihil statuunt.

Si vero Aurelius, postquam advertit locutionem suam gravi infamiæ, et damno fuisse Dianæ, non est conatus modis omnibus infamiam ejus avertere vel dissipare; tum dico, Aurelium teneri ad omnium damnorum reparationem, quæ ex locutione sua Dianæ obvenerunt. Et sane licet Aurelius non

peccaverit manifestando liberiores modos, quibus Diana cum Neralco agens usa est, peccavit tamen, quum advertens gravia damna, quæ inde Dianæ obveniebant, ea non impedit nec avertit, quum id facere debuerit, et facile potuerit; tunc enim cœpit esse damnificator malæ fidei. Remdeclaro exemplo. Qui ex inculpabili ignorantia incendit alienam sylvam, is certe omni culpa theologica caret, quia ignorantia inculpabilis est. At, si dum sylvam ardet, is cognoscit sylvam esse alienam, nec tamen incendium extinguere conatur, tum culpæ theologicæ reus fit, ac proinde quidquid ex hoc puncto ignis incendere pergit, id pecunia sua ipse reparare tenetur. Porro idem prorsus dicendum est in casu nostro; quare in hac hypothesi tenetur Aurelius Dianæ damna compensare.

Idem dicendum puto, si hæc inadvertentia Aurelii oriatur ex malo habitu detrahendi proximo suo, quem evellere non conetur. Nam tunc sicuti inadvertentia non excusat a culpa theologica, quia in causa voluntaria est, ita neque liberat ab onere restitutionis.

CAS. III. Octavius morti proximus desiderat refici Sacro Viatico; sed quum Sacram Particulam deglutire nequeat, petit a Parocho, ut ea in cochleari cum modico vino sibi administretur. Qu. An Parochus debeat morem gerere petenti.

Resp. Affirmative. Nam quum de præcepto sit, infirmum Sacro Viatico refici, antequam decedat, curare debet Parochus omni diligentia, ut, salva tanti Sacramenti reverentia, infirmus huic præcepto satisfaciat. Porro nulla in hoc apparet irreve-

rentia, quod, cum infirmus deglutire non valeat Sacram Particulam, ea illi ministretur mediante cochleari cum modico vino. Et sane irreverentia, si qua hic est, aut profluit ex parte jejunii, quod sic frangitur, aut ex parte cochlearis. Irreverentia profluens ex parte jejunii nulla est, quia sumentibus Viaticum jejunium naturale non est necessarium. Quæ vero profluit ex parte cochlearis, pariter nulla est, quia nihil non maxime decens invenitur in hoc, quod Sacra Particula mediante cochleari aliquo argenteo, et mundo ministretur. Hinc modum hunc ministrandi Viaticum in hisce circumstantiis laudant, et approbant Doctores plerique; et inter alios Cuppinus noster, qui in dissertatione *de Communione infirmorum* anno 1761. sic scribit: *Verum quod præstant vini species, idem alia via obtinetur, Particulam nempe consecratam, aut Particulæ partem immiscendo aquæ vel vino, eamque medio parvo aliquo instrumento, puta cochleari argenteo, infirmo ministrando, qui eandem non minori facilitate poterit deglutire;* citatque ibi Giribaldum cap. 6. dub. 6. et Caval. cap. 5. decret. 6.

MENSE OCTOBRI.

CAS. I. **E**RGASTUS videns, Neeram, quam per-dite amat, alium fovere amantem, ut se de ea ulciscatur, dictitat se pluries cum ea habuisse copulam. Quæ criminatio licet non impedierit, quominus Neera adolescenti sibi pari nupserit, tamen permagno et illi et ejus parentibus mœrori est, eo quod infamia ex ejus detractatione orta, alte cordibus hominum infixæ minime obli-

teretur. Qu. I. An Ergastus teneatur in Sacramentali Confessione exprimere circumstantiam infamationis sui ipsius. II. An teneatur pecuniæ solutione compensare Neeræ mœrorem, quem illa aliter depellere nequit.

Resp. Ad I. Mihi videtur hoc in casu Ergastus teneri, circumstantiam infamationis sui ipsius in Confessione Sacramentali explicare. Ratio est, non præcise quia se ipsum infamaverit, sed quia se ipsum infamando, et multo credibilius fecit crimen Neeræ, et graviori contra eam odio, et zelotypia ardere se significat: quæ duo malitiam peccati sui notabiliter adaugent. Et sane, qui dicit verbis: *Ego ipse rem habui cum hac puella*; nonne ejus puellæ delictum longe magis probat confirmatque, quam simpliciter dicendo: *Isthæc puella rem habuit cum adolescente*; vel *audivi ab aliis puellam hanc cum adolescente habuisse rem*? Hac de causa ego dixi, videri nobis Ergastum teneri circumstantiam infamationis sui ipsius in Confessione explicare. Cæterum si quæras, an generatim loquendo teneatur quis declarare in Confessione, se infamasse se ipsum; respondeo, seclusis circumstantiis scandali, vel damni proximi, vel vitæ propriæ aut mutilationis periculi, vel turpis de peccato commisso jactantiæ, non teneri, quia veniale peccatum id existimo. Ratio est, quia projiciendo quis famam extra dictas circumstantias non projicit, nisi id, cujus ipse dominus est. In hac autem projectione adest quidem inordinata prodigalitas, sed non gravis. Hujus sententiæ est etiam Dominicus Soto.

Ad II. Nos opinamur, Ergastum non teneri

pecuniæ solutione compensare mœrorem Neeræ. Scimus, duas hac in re esse Theologorum sententias, negantem unam, alteram affirmantem. Nos in negantem propendimus, his momentis adducti. I. Quia bonum ordinis superioris compensari nequit bono inferioris ordinis. Et sane si cui doleat caput, an compensabis capitis ejus valetudinem, solvendo illi pecunias multas? Neque dicas, pecuniam efficere, ut Neera depellat mœrorem ex amissione famæ suæ exorientem. Nam si hic mœror vere nascitur ex amissione famæ, numquam eum depellet, nisi recuperata fama; quia quamdiu infamia ejus perdurat, semper perdurat causa, quæ mœrorem parit. II. Non est restituendum, nisi id, quod ablatum est, vel æquivalens in eodem genere; secus pecunia compensari posset honore. Quum ergo, quod Ergastus abstulit a Neera, sit fama, non pecunia, neque pecuniâ famæ æquivaleat; sequitur, eum pro compensatione famæ non teneri dare pecuniæ solutionem. Fatemur tamen, adversariorum sententiam validis et ipsam innixam esse momentis, quæ si cui majorem vim faciant, quam hæc nobis fecerunt, non mirabimur.

CAS. II. Elia sponsalia fecerat cum Heraclio, quæ juramento confirmavit. Posthæc iterum sponsalia fecit cum Marciano, cui dedit copulam. Nunc neuter eam ducere vellet, reclamante illa. Qu. Uterne, an neuter ad eam ducendam cogi possit.

Resp. Ne ambiguitas verborum confusionem pariat, præstat in antecessum declarare, hoc loco sumi sponsaliorum nomen vero, et proprio sensu, nempe quatenus supponunt utriusque partis ac-

ceptionem, et mutuam utriusque partis repositionem. Nam si Elia promississet Heraclio, et Marciano Matrimonium, et isti vicissim ei non repromississent; vere dici non posset, inter eam eosque facta esse sponsalia, ut recte advertit Gabriel Antonie *Tract. de Matrimonio cap. 1.*, quum promissio sponsaliorum esse debeat mutua.

His positis venio ad casus resolutionem, et dico, neutrum cogi posse ad Eliam ducendam. Non potest cogi Heraclius, quia, quum is sciat Eliam sibi desponsatam dedisse post sponsalia secum inita copulam Marciano, jure resilire potest a data fide, quum inter causas sponsalia dissolventes enumeretur fornicatio sponsi, et sponsæ post sponsalia etsi jurata. *Cap. 25. de Jurejurando.* Non potest cogi Marcianus, quia sponsalia inita cum eo sunt nulla ob priora valide inita cum Heraclio. Sponsalia autem nulla nullam pariunt obligationem. Neque obest, quod Elia copulam dederit eidem Marciano. Nam hoc ad summum evincit, eam contendere posse, ut de damno sibi illato compensatio fiat a Marciano, non autem, ut ab eo in uxorem ducatur. Cæterum etiam prius, quam damnes Marcianum ad compensationem damni ob copulam Eliæ, circumstantiæ plures aliæ examinandæ tibi erunt, quas examinare hujus casus non est.

CAS. III. Leontius patrinus fuit Euphemiae in Sacramento Confirmationis. Nunc ducere vellet ipsius Euphemiae filiam. Qu. An possit.

Resp. Posse. Nam cognatio, quæ ex Confirmatione contrahitur, *confirmantem, et confirmatum, illiusque patrem et matrem ac tenentem non egredi-*

tur, quod expressis verbis docet Tridentinum Sess. 24. cap. 2. de Ref. Matrimonii. Hinc nulla est spiritualis cognatio inter Leontium, et Euphemie filiam.

MENSE NOVEMBRI.

CAS. I. **C**ONFESSARIUS quidam graviter peccavit in administrando Sacramento Pœnitentiæ; sed dum se parat ante celebrationem Missæ peccatum suum confiteri Parocho, animadvertit, se non posse peccatum suum integre confiteri, quin eas indicet circumstantias, ex quibus Parochus veniat in notitiam peccati pœnitentis, nec ullus alius est in eo loco præter Parochum Confessarius. Qu. Quid ille Confessarius hisce in circumstantiis agere debeat pro conscientie suæ quiete.

Resp. Abstinerere debet a celebratione Missæ. Quod si a celebratione Missæ abstinere nequeat ob urgentem aliquam causam, et aliis etiam peccatis conscientia ejus gravetur, confiteatur illa Parocho, et hoc reticeat, quod in excipienda Confessione commisit, habens tamen intentionem confitendi illud postea alicui Confessario, cui pœnitens suus ignotus sit. Nec obest, quod Confessio ista integra non sit, quia in hoc casu ab integritate materiali Confessionis excusatur. Ratio est, quia magis urget obligatio non frangendi sigillum Sacramentale, quam servandi materiale Confessionis integritatem. Dico, magis urgere obligationem non frangendi sigillum Sacramentale, quam etc.; quia nullus umquam datur casus, quo liceat frangere sigillum Sacramentale absque licentia pœnitentis,

ne ad servandam quidem vitam propriam vel alienam; at aliquando contingit, ut a materiali Confessionis integritate quis excusetur, ut fuse ostendunt Theologi de Confessionis integritate agentes.

CAS. II. Alphæsibeus, dum genuflexus in Ecclesia post puellam, quam amat, audit Sacrum die Festo, sæpe sæpius susurrabat in ejus auribus obscœna quædam verba, quibus illa ridente, is adeo libidinose delectabatur, ut postea in somnis pollutionem passus sit, licet, antequam cubitum iret, de peccatis antea commissis vere pœnituerit. Qu. Quot et quorum peccatorum reus judicandus sit Alphæsibeus.

Resp. Multorum peccatorum reum esse judicandum. Ac I. reus est sacrilegii. Nam *sacrilegium est violatio rei sacræ* (*D. Thomas 2. 2. qu. 96. art. 1.*); quo nomine non certæ tantum res intelliguntur, puta calices, vestes sacræ etc., sed etiam personæ sacræ, et sacra loca, id quod communiter docent Theologi, dividentes sacrilegium in *personale, locale, et reale*. Porro tum violatur res sacra, inquit Antoine de *Sacrilegio*, quum aliquid fit in ea, quod sanctitati illius, vel reverentiæ illi debitæ repugnat. Quum itaque Alphæsibeus susurrando obscœna verba in Ecclesia, irreverenter tractaverit Ecclesiam ipsam, cui reverentia, et sanctitas peculiari modo debetur, sequitur, hunc hominem sacrilegii reum esse. (*Recolenda hic sunt, quæ elapso anno 1786. in resolutione casus secundi mensis Julii disputavimus*). II. Reus est magni scandali; siquidem obscœna illa verba susurrando in auribus puellæ, eam ad libidinem provocabat: præterea in causa fuit, ut neque ipsa, neque cæ-

teri, qui in Ecclesia commorabantur, Sacrum rite audirent. III. Factus est reus transgressionis præcepti audiendi Missam. Namque ad implendum præceptum hoc non satis est commorari in Ecclesia præsentia materiali, sed requiritur præsentia pia, et religiosa, id est, animus in res divinas vel Deum intentus, ut quisque scit. IV. Reus est etiam morosæ delectationis venereæ, quia libidinose delectabatur.

Pollutionis tamen in somnis secutæ reus non est dicendus. Ratio est, quia licet ei pollutioni causam dederit voluntariam per voluntariam de obscænis rebus locutionem cum puella, quam amat, et per morosam de eisdem veneream delectationem: attamen quum, antequam cubitum iret, vere pœnituerit, constat eum retractasse causam, ex qua pollutionis effectus secutus est; unde hic effectus non est ei imputandus ad culpam, quia ei non est amplius ne in causa quidem sua voluntarius. Sed hæc obvia.

CAS. III. Puerum vix natum periclitantem baptizavit privatim Martinus Sacerdos, qui, quum ob festinantiam adhibuisset aquam eam, quæ primum ad manus venit, sane valde frigidam, acceleravit collatione Baptismi illi puero mortem. Qu. An Martinus incurrerit irregularitatem.

Resp. Non incurrisse. Ratio est, quia irregularitas homicidio non contrahitur, nisi ex culpa aliqua: in casu autem nostro nulla invenitur culpa Martini. Et sane licet is adhibuerit aquam valde frigidam; tamen in iis erat circumstantiis, ut tepidam aliam expectare non posset. Unde ergo erumpit ejus culpa? Addo, collationem Bap-

tismi esse actionem ab eo iis in circumstantiis ex præcepto charitatis exercendam. Quando autem quis facit id, ad quod ex præcepto aliquo obligatur, et facit omnem adhibens diligentiam, ne mors alterius sequatur, tum irregularitatem non contrahit, si inde mors sequatur, quia mors per accidens sequitur, nec operans in eam concurrere dicitur. Hinc puto, quod Martinus ne tum quidem incurrisset irregularitatem, si prævidisset mortem pueri ex ea Baptismi administratione posse accelerari. Quia semper verum esset, nec mortem pueri eum intendisse, nec actionem baptizandi, quam posuit, ad mortem esse ordinatam. Hinc in *Cap. Cum homo dicitur: Hæc quum accidunt, debemus eis humanum dolorem, non propter illa, ne accidant, recte factorum reprimere voluntatem.*

MENSE DECEMBRI.

CAS. I. **L**ESBIUS mutuas dat Catullo mille *liras* cum hisce obligationibus: I. ut quamdiu eas restituat, veniam sibi concedat transcundi per agrum suum in gratitudinis argumentum; II. ut, si post duos annos eas non restituat, solvere debeat quinque pro quolibet centenarium, titulo lucri cessantis. Qu. An hic contractus licitus sit.

Resp. Quoad primam partem esse illicitum: quoad secundam posse esse licitum. Ostendo nunc primam partem. Siquidem quid est hæc obligatio, quam Lesbius imponit Catullo, ut sibi veniam det transcundi per agrum suum, quamdiu restituat mille *liras*? Scilicet est quædam veluti servitus, quam

Lesbius imponit eidem Catullo ratione mutui. At semper est usurarium, imponere onus aliquod sive obligationem mutuatario restituendi aliquid ultra sortem ratione mutui, quia semper verificatur, mutuantem lucrum aliquod percipere temporale ratione mutui, in qua re usuræ labes consistit. Neque juvat asserere, hoc onus imponi ex titulo gratitudinis. Nam inaniter vocabulum hoc assumitur hoc loco. Et equidem gratitudo libera est et voluntaria, nec pacto ulli aut legi subjacere potest, sive circa quantitatem, sive circa qualitatem retributionis. Quando ergo Lesbius in mutuantis Catullo mille *liris* in pactum deducit veniam transeundi per agrum suum, profecto verum onus illi imponit pretio æstimabile, vocabuloque gratitudinis solum ad tegendam usuræ suæ turpitudinem usus esse deprehenditur. Res confirmatur ex sequenti propositione ab Innocentio XI. damnata: *Usura non est, dum ultra sortem aliquid exigitur ex benevolentia et gratitudine debitum, sed solum si exigatur tamquam debitum ex justitia.*

Dixi, quoad secundam partem contractum hunc inter Lesbium, et Catullum initum posse esse licitum. Nimirum si vere adsit ex parte mutuantis titulus lucri cessantis, et lucrum cessans tanti valoris sit, ut compensari ad æqualitatem nequeat, nisi solutione quinque pro quolibet centenario; tunc contractus hic licitus est; secus est illicitus. Ostendo propositionis hujus veritatem. Ac I. lucrum cessans esse justum titulum, quo mutuator aliquid petere possit ultra sortem, concedunt ad unum Theologi omnes, quia, ut dicitur Cap. 2. de Fidejuss., *æquum non est, ut quis dispendium patiatur, unde videtur præmium meruisse.* Sed ne te-

mere titulus hic in pallium usuræ assumatur, necesse est, ut conditiones aliquæ eum comitentur. Prima est, ut mutuum sit vera causa lucri cessantis; quia, si lucrum cessaret mutuatori ex alio capite, tum lucrum cessans non esset nisi merus prætextus exigendi aliquid ultra sortem ratione mutui. Secunda est, ut non tantum exigatur ex mutuatorio, quantum lucri sperari potest a mutuantem, quia lucrum in spe non tanti æstimandum est, quanti æstimatur lucrum in re. Hinc ego dixi superius: *et lucrum cessans tanti valoris sit, ut compensari ad æqualitatem nequeat, nisi solutione quinque pro quolibet centenario.*

Dixi secundo loco, quod, si non adsit hoc lucrum cessans ex parte mutuantis, contractus hic est illicitus. Videlicet si Lesbios nullum passus sit detrimentum lucri ex mora restitutionis Catulli, eo quod ex. gr. aut occasio negotiandi non se obtulit ei, aut quia in arca aliam habuit pecuniæ summam, ad gerenda negotia, quæ cogitabat, sufficientem; tum si Lesbios exigeret a Catullo quinque pro quolibet centenario, ut initio contractus convenit inter eos, tum, inquam, Lesbios injuste ageret, et hic contractus mutui inter eum et Catullum initus usurarius evaderet. Ratio est, quia tum illud auctarium, quod Lesbios perciperet supra mille *liras*, non proveniret ei, nisi ex mutuo ratione mutui; et quando aliquid percipitur supra sortem ex mutuo ratione mutui, usura est.

Dices. Potest Lesbios hoc auctarium percipere ratione pœnæ conventionalis, quæ initio contractus statuta fuit. Verum quamvis Theologi quamplures hoc pactum conventionalis pœnæ justum per se titulum esse affirment, quo mutuator ali-

quid supra sortem percipere possit, nobis tamen illud pactum merum usuræ pallium videtur. I. Quia, quidquid vi ejus percipitur a creditore (seclusis nempe, ut hic supponitur, justis titulis lucrī cessantis vel damni emergentis), id totum ex mutuo ratione mutui percipitur. II. Quia si quid hoc pactum a labe usuræ purgat, est quia adhibetur ad consulendum indemnitati mutuatoris: sed mutuatoris indemnitati perperam consulitur hoc pacto; quia si debitor morosus supponitur in restituenda sorte, multo morosior erit in restituendo cum sorte etiam auctario. Cæterum etiam ii Theologi, qui hoc pactum pœnæ conventionalis licitum esse dicunt, volunt, pœnam hanc semel tantum esse solvendam, non vero pro quolibet anno. Quare Catullus in casu nostro non nisi quinquaginta *liras* semel tantum ratione hujus pœnæ solvere deberet.

CAS. III. Sextilius in adulteriis vitam agit; sed vitiosa ejus vita non nisi uni Cæsari innotescit: qui Cæsar, quum facile possit eum corripere, id non præstat, manifestans potius ejus crimina Eugenio ejusdem Sextilii amicissimo, eo fine, ut eum corripiat. Qu. An Cæsar detractionis reus putandus sit.

Resp. Cum distinctione. Si Cæsar putat, correptionem suam nihil Sextilio esse profuturam, et e contrario profuturam esse correptionem amicissimi Eugenii; tum dico, Cæsarem nullius esse detractionis reum, narrando ipsi vitia Sextilii: quia non quælibet narratio occultorum alterius criminum detractio peccaminosa putanda est, sed ea tantum, quæ fit absque justa causa. En ut lo-

quitur D. Thomas 2. 2. qu. 73. art. 2. in corpore. Si verba, per quæ fama diminuitur, proferat aliquis propter aliquod bonum vel necessarium, debitis circumstantiis observatis, non est peccatum, nec potest dici detractio. Si vero putat, correptionem suam Sextilio esse profuturam, tum certe Cæsar narrando vitiosam ipsius Sextilii vitam Eugenio detractationis culpam incurrit. Nam amicitia, et familiaritas non dat jus occulta amicorum peccata revelandi amicis. Et sane plerumque accidit, ut quis plus doleat queraturque, quod vitia sua manifestentur uni vere amicissimo, quocum sæpe versatur, et quem magni facit, quam quatuor vel quinque aliis, qui ei ignoti sunt, et cum quibus numquam versari soleat.

CAS. III. Gennesio collatum est Beneficium; sed ne is possessionem caperet, impeditus fuit a Leandro, lite intentata. Post quatuor tandem menses litem devicit Gennesius; sed prædium, quo ejus Beneficium fundatur, partim fluminis alluvione, partim cœli grandine adeo vastatum est, ut nulla omnino spes supersit hoc anno fructus aliquos e Beneficio percipiendi. Qu. An Gennesius toto hoc anno excusetur a recitandis Horis Canonicis.

Resp. Per illos quatuor menses, quibus, vigente lite, Beneficii possessionem nondum ceperat, excusatum esse; at quoad menses subsequentes minime excusari. Primam partem sic ostendo. Obligatio recitandi Horas Canonicas non oritur ex sola Beneficii collatione, sed etiam ex tranquilla ejus possessione cum jure percipiendi ex eo fructus annuos, ut omnes consentiunt. Quum igitur primis

illis quatuor mensibus Gennesius Beneficii sibi collati non ceperit possessionem, ideoque nec jus obtinuerit percipiendi ex eo fructus, sane per istos quatuor menses ad recitationem Horarum Canoniarum non tenebatur. Probatur nunc pars altera. Quamvis cœli grando, et fluminum alluviones sustulerint Gennesio omnem spem percipiendi hoc anno fructus e Beneficio suo; non tamen sustulerunt ei ipsum Beneficium aut jus percipiendi ex eo fructus annis sequentibus. Nihil est ergo, quod eum ab onere recitandi Horas Canonicas liberet per illos octo menses, postquam Beneficii possessionem cepit, quoniam adest adhuc fundamentum, unde obligatio hujusmodi oritur. Res declaratur exemplo hominis, qui adit hæreditatem cum onere solvendi legatum annuum alicui. Hic enim homo tenetur quolibet anno legatum solvere, etiamsi accidentaliter aliquo anno sufficientes proventus non percipiat.

ANNO 1788.

MENSE JANUARIO.

CAS. I. **G**ABINIUS post emissum votum ingrediendi Religionem celebravit Matrimonium cum Delphina. Qu. An toties peccet, quoties petit redditque debitum conjugale.

Resp. Peccare solum, quum prima vice Matrimonium consummat intra primum bimestre: trans-

acto vero primo bimestri, tum ne prima quidem vice peccare consummando Matrimonium. Explico responsionem. Notum est, Ecclesiam concedere conjugatis duorum mensium spatium: intra quod tempus, si velint, Religionem ingredi possunt, etiam altero conjuge dissentiente. Porro prima vice, qua Gabinius Matrimonium consummavit intra hoc bimestre vel petendo vel reddendo debitum conjugale, is peccavit, quia per eam copulam impotens factus est ad votum suum implendum, quod, durante illo duorum mensium spatio, adhuc implere potest et tenetur; at perfecta semel copula, quum jam Religionem ingredi non possit, tum et petere et reddere potest debitum sine culpa. Et sane non eo modo loquendum est de voto ingrediendi Religionem, ac loquimur de voto castitatis. Qui emisit votum castitatis, utique toties peccat, quoties petit debitum conjugale, quia hujusmodi conjux vi voti sui semper tenetur ad castitatem servandam, quo meliori modo potest. At qui emisit votum ingrediendi Religionem, non tenetur ad obligationes ejus status proprias, nisi post assumptum statum illum; quem statum quum assumere non amplius possit, post peractam vel semel copulam carnalem, hinc post peractam hujusmodi copulam non amplius peccat vel petendo vel reddendo debitum conjugale.

Ex his patet declaratio secundæ partis datæ responsionis. Nimirum post transactum primum bimestre, Matrimonii contracti vinculum ita indissolubile factum est, ut ne per ingressum quidem Religionis solvi possit. Tum ergo Gabinius non amplius valet implere votum suum, quia Religionem ingredi nequit, nisi consentiente uxore sua et in-

grediente etiam ipsa Religionem. Non ergo tum peccat petendo vel reddendo debitum conjugale, quum ad hoc jus illi det status Matrimonii, in quo est. Peccavit tamen his non obstantibus: I. quum Matrimonium contraxit per verba de futuro. II. Quum Matrimonium celebravit per verba de præsentis. III. Toties, quoties deliberate renovabat intentionem non ingrediendi Religionem, quamdiu in eo statu erat, quo eam ingredi poterat.

CAS. II. Theocritus 12 annorum puer, necdum ad sacram Eucharistiam admissus, ægrotat ad mortem. Qui confitens peccata sua Parocho dicit, se plures commisisse impudiciæ actus cum aliis pueris, nesciens hujusmodi actus peccata esse. Qu. I. An omnes illi actus impudiciæ a Theocrito patrati peccata mortalia judicanda sint. II. An expediat, ut ante mortem Theocritus Sacro Viatico muniatur.

Resp. Ad I. Nos judicamus, omnes illos actus peccata mortalia esse. Et sane ratio ipsa naturalis dictat, gravem in his actibus malitiam esse. Cujus rei argumento est, quod, qui his actibus operam dant, licet pueruli sint, tenebras quærunt, secretaque loca: hinc, si forte magister vel parentes in *flagranti* crimine eos deprehendant, tanto protinus pudore corripuntur, tanto rubore suffunduntur eorum vultus, ut satis appareat, eos satis cognoscere graviolem in his actibus malitiam esse, quam quæ in cæteris puerorum culpis nugisque reperitur. Neque tamen putes, nos existimare, nullam omnino dari ignorantiam invincibilem juris naturalis. Quin immo eam dari circa conclusiones, quæ remote tantum a primis prin-

cipliis deducuntur, existimamus. Sed hujus generis esse actus impudicitiae inficiamur, eo quod naturalis ratio pudore ipso et verecundia de eorum turpitudine admonet. Cæterum etiamsi forte daretur aliquis casus, quo puer aliquis unum aut alterum ex hujusmodi actibus perpetrans a gravi culpa titulo ignorantiae invincibilis excusari posset, puta si puer valde tenellæ ætatis sit, iique actus sint ex minus turpibus, et is sola animi levitate eos fecerit (id quod tamen tuto asserere non audemus), Theocritus nullo modo a gravi culpa excusari potest. Nam puer hic non unum aut alterum commisit impudicitiae actum, sed plures: neque is admodum tenellæ ætatis est, sed duodecim annorum. Porro incredibile prorsus est, puerum 12 annorum posse plures impudicitiae actus committere, quin ejus conscientia notabili saltem pudore et verecundia de iis eum redarguat. Quod tunc tutius affirmandum erit, si plures istos actus impudicitiae non una hora vel uno die, sed intra longum tempus admittere perrexerit. Nam legem naturalem non solum quoad prima principia, sed etiam quoad conclusiones ex iis proxime deductas invincibiliter ignorari posse ad longum tempus, omnes fere Theologi negant.

Ad II. Resp. nedum expedire, sed mea saltem sententia obligationem esse reficiendi Theocritum Sacro Viatico, si is spirituales hunc panem a pane materiali discernere valeat. Ratio est, quia ex præcepto divino quisque tenetur sumere Eucharistiam saltem in articulo mortis, quod communiter arguunt Theologi ex iis Christi verbis (Joan. 6.): *Nisi manducaveritis carnem Filii homi-*

nis et biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Porro ab hac lege non sunt excludendi pueri, eo titulo, quod antea nondum Eucharistiam receperint, si aliunde doctrinam hujus tanti Sacramenti calleant. Nam quum Ecclesia nullo edicto eos excipiat ex hoc titulo, aliunde vero ejus legis adimplendæ sint capaces, si de hoc Mysterio satis instructi sint, nullum mehercle est motivum, quo hujusmodi pueri ab ea lege adimplenda ex prædicta causa eximantur. *Vide hanc quæstionem a Benedicto XIV. in Opere de Synodo Diocesana lib. 7. cap. 11. fuse tractatam.*

CAS. III. Capellanus profectus mane ad invisendum ægrotum, invenit eum adeo morbo gravatum, ut brevi moriturus videatur. Quare intelligens sibi tempus non suppetere eundi ad Ecclesiam, et redeundi cum Viatico, celebrat Sacrum et consecrat Particulam, qua eum communicet, in Oratorio prope domum ægroti existente, sine tamen ullo lumine, quum deficerent candelæ. Qu. An, stante illo necessitatis casu, licite Sacrum celebrarit sine ullo lumine.

Resp. Celebrasse illicite. Nam quum Eucharistia non sit Sacramentum necessitatis, bene vero maximæ dignitatis, numquam Missam celebrare licet, nisi servata debita tanto Mysterio reverentia, quæ non servatur, si sine ullo lumine celebratur. Dixi *sine ullo lumine.* Nam si vel una ardeat cerea candela, vel ea deficiente, saltem ardeat una candela ex sebo, vel lampas ex oleo, tum puto cum Lugo aliisque, stante eo gravis necessitatis casu, licite Missam celebrari posse.

MENSE FEBRUARIO.

CAS. I. **D**IOMEDES furatus est Hectori mense Februario decem Corbas tritici, ex quibus statim venditis pretio 12 *lirarum* pro quolibet Corba redegit summam 24 argenteorum. Hector tamen reservaturus erat has decem Corbas tritici usque ad mensem Majum, quo mense quum triticum non valeret nisi 8 *liris* ob florentes mira ubertate novos terræ fructus, excepturus erat ex iis tantum summam 16 argenteorum. Qu. Quid Diomedes teneatur Hectori restituere, an decem Corbas tritici æqualis bonitatis, an 16 argenteos, an argenteos 24.

Resp. Teneri restituere 24 argenteos. Rem sic ostendo. Qui rem alienam surripit, tenetur domino restituere rem ipsam, aut ea non existente, ipsius rei æquivalens cum compensatione omnium damnorum. Porro æquivalens 10 Corbarum tritici mense Februario furto surreptarum non sunt 16 argentei, qui hoc mense valent argenteis 24, nec sunt totidem Corbæ tritici æqualis bonitatis; quia, quum extra hunc mensem triticum, ut supponitur, minori pretio valeat, eadem decem Corbæ tritici non æquivalent totidem aliis hoc mense surreptis. Est ergo summa 24 argenteorum, quæ videlicet est currens eo mense tritici pretium. Et sane in contractibus humanis nihil tam habetur pro re ipsa, quam ipsius rei pretium. Quum ergo pretium decem Corbarum tritici sint 24 argentei, et revera tanti eas vendiderit Hector, ipsa summa 24 argenteorum domino restituenda est.

Neque obest, quod Hector reservaturus erat

has Corbas tritici usque ad mensem Majum, quo mense non nisi 16 argenteis eæ tritici Corbæ valituræ erant. Nam hæc ratio, mea saltem sententia, nihil evincit. En momenta, quæ me movent.

I. Diomedes non tenetur restituere titulo damni illati, sed titulo injustæ acceptionis. Porro quamvis verum sit, eum, qui tenetur restituere titulo damni illati, ad aliud non obligari, nisi ad compensationem omnium damnorum; attamen qui tenetur restituere titulo injustæ acceptionis, una cum damnorum omnium compensatione tenetur restituere, deficiente re surrepta, ipsius æquivalens, quod ex dictis non est nisi summa 24 argenteorum.

II. Si Diomedes restituisset debitum suum statim post furtum patratum, ut ex justitia tenebatur, obligatus fuisset restituere aut 24 argenteos, aut alias decem Corbas tritici æqualis bonitatis, quæ tum 24 argenteis æquivalebant. Cur ergo minus restituere teneatur ob dilationem restitutionis? Numquid quia injuriam Hectori illatam adauxit, differendo restitutionem; idcirco jus acquisivit imminuendi pretium ei debitum?

Dices. Restitutione 16 argenteorum, aut decem Corbarum tritici æqualis bonitatis reponitur Hector in eo statu, quo erat, antequam Diomedes illi furaretur. Ergo sufficit alterutram rem restitui. Verum falleris hæc reponendo. Nam antequam Diomedes furaretur Hectori decem Corbas tritici, Hector in granario habebat valorem 24 argenteorum; at post factam hanc, quam tu proponis, restitutionem, non nisi valoris 16 argenteorum possessor evadit. Non ergo reponitur in eo statu, quo antea erat.

Addere placet et hoc aliud argumentum in

confirmationem sententiæ nostræ. Si Diomedes non teneatur restituere nisi 16 argenteos, aut decem Corbas tritici 24 argenteis non æquivalentes; quæro, quo titulo retinere sibi possit octo illos argenteos, qui ei supersunt. An titulo venditionis? Nequaquam, quia hæc venditio iniqua est, et jure ipso nulla. An titulo industriæ? Ne id quidem. Nam pretium rei alienæ nullo modo inter fructus industriales computari potest. Quo ergo titulo eos retineat sibi? Dices fortasse, titulo fortunatæ cujusdam sortis, qua factum est, ut res aliena hoc tempore a fure vendita pluris valeat, quam eo tempore, quo ejus dominus venditurus erat. At hic titulus inanis prorsus est. Namque utilitas, quæ advenit rei alienæ ex occasione temporis, rei ipsi tribuenda est, non venditoris industriæ, ideoque rei domini est, non ejus venditoris. Concludendum ergo, Diomedem teneri restituere Hectori 24 argenteos, non argenteos 16, non decem alias Corbas tritici æqualis bonitatis.

CAS. II. Dum Parochus ministraret Extremam unctionem moribundo, accidit, ut completis duabus unctionibus, apoplexia correptus mortuus sit. Tum Elpidius Sacerdos, qui in ea domo reperiebatur, suscepit vices Parochi; qui quum dubitaret, utrum deberet iterare unctiones a Parocho peractas, an vero, illis omissis, cæteras tantum prosecui ideo Qu. Quid illis in circumstantiis agendum illi erat.

Resp. Non debere iterare unctiones a Parocho peractas, sed cæteras, quæ remanebant, persequi. Doctrinam hanc docet expressis verbis S. Carolus Act. Eccl. Mediol. p. 4. tit. de Sacr. Extr. Unct. cap. de diligentia in ministrando, ita inquit: Si

quando acciderit, ipsum Parochum, dum ungit, prævirium debilitate aliove casu deficere, alius Sacerdos, si præsens aderit, aut aliunde statim evocatus, reliquas partes, quas ille non unxit, ungere rite perget, unctas autem denuo non unget. Et ratio traditur a D. Thoma, in 4. dist. 23. qu. 1. art. 2. quæstiunc. 2. ad 3.: Quia unctio in eadem parte facta tantum valet, ac si consecraretur bis eadem Hostia, quod nullo modo faciendum est.

CAS. III. Contendebat Eusebius, Crucem in Altari esse adhibendam, quum Sacrum celebratur, etiamsi ibi expositum fuerit SS. Christi Corpus; Irenæus vero tunc celebrandum esse Sacrum sine Cruce in Altari dicebat. Qu. Uter vera loqueretur.

Resp. Speculative loquendo utrumque vera fuisse locutum; practice vero in hac nostra Diœcesi sequendam esse sententiam Irenæi. Nimirum extat, inquit Cuppinus noster Instruct. ann. 1747. edita, Sac. Rit. Congregationis Decretum anni 1707., quo præcipitur, ut etiam in Altari, ubi expositum est SS. Eucharistiæ Sacramentum, Crux de more tempore Missæ collocaretur. Sed quum alia esset plurium Ecclesiarum antiquissima consuetudo huic Decreto omnino opposita, cautum est, ut Decretum illud non cederetur. Tandem anno 1741. hac eadem re iterum ad examen revocata, statuit eadem Sacra Congregatio die 2. Septembris ejusdem anni, quamlibet Ecclesiam in sua praxi esse relinquentem. Hinc ego dixi, utrumque, id est, tam Eusebium, quam Irenæum speculative loquendo vera dixisse. Subdidi deinde, in hac nostra Diœcesi sequendam esse sententiam Irenæi, quia

talis revera est praxis Ecclesiæ nostræ Cathedralis. Videlicet Decretum S. Congregationis, quo præcipitur, quamlibet Ecclesiam esse relinquendam in praxi sua, non debet intelligi de Ecclesiis individuis et filialibus, sed de matricibus; et ita illud intelligendum putat Cavallerius *tom. 4. cap. 8. decret. 4. num. 2.* Ecclesiæ autem nostræ Cathedralis hæc praxis est, ut, quando SS. Sacramentum supra machinas altiores et ab Altari remotiores expositum est, adeo ut commode videri nequeat, tum si forte contingat celebrari Missam in hoc Altari, Crux in eo apponatur, alias vero Crux absit.

MENSE MARTIO.

CAS. I. **E**NNIUS mortali non sanabili vulnere percussus proditorie ab Hamilcare jacet humi: qui videns illac transeuntem Eupolemum enixe rogavit eum dicens: *Interfice, quæso, me*, quod ille præstitit. Qu. I. An uterque, Hamilcar nempe et Eupolemus, in reservationem inciderint.

Resp. Opinor incidisse Eupolemum, non autem Hamilcarem. Et quidem quoad Eupolemum sic ostendo. Hic homo non in rixa, non subito iræ motu occidit Ennium, sed animo sereno et omnia mature intelligente. At quid est, studiose et animo præmeditato occidere hominem, si hæc occidendi ratio talis non est? Neque obstat, quod rogatus ab ipso Ennio occiderit eum. Nam in primis, etiam qui volentem occidit, vere homicidium committit, quum nemo vitæ suæ dominus sit: aliunde vero ad incurrendam reservationem non requiritur odium, vel invidia, vel malevolentia in

animo occisoris, sed studiosa occidendi voluntas et animus præmeditatus. Quæ quum habeantur in facto Eupolemi, is ab incursu reservationis excusandus non videtur.

Cæterum si quis contendat, hunc Eupolemum in reservationem non incidisse, eo quod homicidium definiatur *injuncta hominis occisio*; et Eupolemus contra justitiam non peccaverit occidendo Ennium volentem, non ego ei diu multumque repugnabo; præsertim quum sciam, verba reservationis, utpote in materia odiosa, stricte esse intelligenda. Attamen ego a sententia proposita abscedendum non puto. I. Quia in occisione hominis etiam volentis, privata auctoritate facta, semper injustitia est saltem contra Deum, qui solus vitæ mortisque nostræ supremus Dominus est. II. Quia D. Thomas (3. p. summ. qu. 47. art. 6. ad 3.) et injustitiæ et homicidii reum dicit Amalecitem illum, qui Saulem incumbentem hastæ suæ, et vivendi impotentem occidit, licet a Saule ipso rogatus eum interfecerit.

Dixi deinde, in reservationem non incurrisse Hamilcarem; quia mors Ennii non est secuta ex vulnere, quod Hamilcar in eum inflixit, sed ex ictu, quem ab Eupolemo accepit. Ipse ergo Hamilcar vere homicidium non commisit. Neque illud te angat, quod, etiamsi Eupolemus ictu suo Ennium non interfecisset, ipse tamen Ennius certissime fuisset moriturus ex vulnere ab Hamilcare accepto. Nam quamquam hoc verum sit, pariter etiam est verum, effectum mortis esse causatum ab Eupolemo independentem ab Hamilcare. Quoniam ergo homicidium in hac Diœcesi non reservatur, nisi studiose, et animo præmeditato factum, et effec-

tu secuto, profecto Hamilcarem a reservatione incurrenda eximi oportet. Ut argumentatio nostra facilius intelligatur, juvat sic perstringere argumentum. In reservationem hujus casus non incidunt nisi ii, qui studiose, et animo præmeditato homicidium committunt, effectu secuto, et illi, qui quomodolibet ad hujusmodi homicidium positive cooperantur. Atqui Hamilcar neque homicidium commisit, quia ex dictis mors Ennii ex ictu accepto ab Eupolemo secuta est; neque ad eam positive cooperatus est, quia neque ad hoc facinus excitavit Eupolemus, mandando, consulendo etc., neque ullo modo auxilium, vel favorem ad illud præstitit, quum non ex conducto, sed omnino independentem ab eo Eupolemus Ennium interfecerit. Ergo Hamilcar in reservationem incurrisse putandus non est.

CAS. II. Qu. II. Uter, an uterque ad restitutionem teneatur.

Resp. Teneri solum Hamilcarem, non autem Eupolemus. Et sane ad restitutionem is non teneatur, qui contra justitiam commutativam non delinquit. Atqui solus Hamilcar peccavit contra justitiam commutativam, non autem Eupolemus. Ergo solus Hamilcar, non autem Eupolemus ad restitutionem tenetur. Dixi I. Eupolemus non peccasse contra justitiam commutativam, quia is mortem dedit Ennio enixe ab eo rogatus, et certissime brevi morituro; non ergo ei fecit injuriam, quia, ut dicitur in Regula Juris 27. in 6., *volenti et consentienti nulla fit injuria*. Res declaratur. Qui provocatus in duellum descendit, et alterum vulnerat vel occidit, is ad restituendum non obligatur,

quod notant Lessius dub. 21. et Bannes quæst. 62. art. 2. dub. 6.; et ratio est, quia alteri potestatem fecisse inferendi damni censetur. A pari ergo neque obligandus est ad restitutionem Eupolemus in casu nostro, quia etiam in casu nostro par ratio est. Præterea quanti valebat ea vita, quæ non nisi ad aliquas horas et incapax ad omnes functiones hominum perdurare poterat? Profecto nihil. Concludendum ergo est, Eupolemum ab onere restitutionis esse immunem.

At a restitutione nullo modo excusari potest Hamilcar. Nam is actu suo causam totalem dedit morti Ennii: quæ mors si deinde accelerata fuit ex ictu, quem dedit Eupolemus, non ideo tamen sequitur, falsum esse, Hamilcarem injuriose et cum culpa theologica concurrisse ad ejus mortem. Non ergo dubitandum, quin is teneatur ad damnorum restitutionem: a qua damnorum restitutione quum exemptus sit Eupolemus ex dictis, sequitur, eum solum ad hanc obligari.

CAS. III. Claudius multis ab hinc annis per calumniam infamavit Berardum, imponendo ei grande crimen. Qui Claudius quum ablatam famam numquam ipsi Berardo restituerit, et nunc crimen illud oblivione deletum putet, quærit a Confessario, an ob hoc a restituenda ei fama deobligatus sit. Responsionem quærenti faciat Confessarius.

Respondeat Confessarius, Claudium a restituenda Berardo fama non esse deobligatum; interim tamen, id est, quamdiu in hoc dubio permanet, non teneri ad aliud, nisi data opera et frequenter laudare Berardum de virtutibus, quæ crimini per calumniam illi imposito adversantur. Explico

responsionem. Infamator, quamdiu dubius est, an infamia alteri illata deleta sit oblivione, nec ne, tenetur se gerere, ut fur, qui dubitat, an rem alienam restituerit: pari enim regula et res aliena et aliena fama metiri debent. Sicuti ergo hujusmodi fur tenetur primo loco inquirere omni diligentia, an revera obligationi restituendi satisfecerit; et si post factam diligentiam non constet ei se satisfecisse, tenetur iterum restituere: ita se gerere debet Claudius relate ad restitutionem famæ per calumniam Berardo ablatae. Sed quia, si infamia Berardi deleta sit ex hominum memoria, tum Claudius restituendo directe ejus famam, facile se exponere periculo potest, oblitteratae infamiæ memoriam renovandi cum novo famæ Berardi damno: hinc superius ego dixi, quamdiu durat hic dubietatis status, ad nil aliud teneri Claudium, nisi data opera et frequenter laudare Berardum de virtutibus, quæ crimini per calumniam illi impacto adversantur, eo vel maxime, quod hæc restituendæ famæ ratio in his circumstantiis et utilior infamato plerumque est, et eidem magis placere solet. Cæterum si Claudius aliquo modo tandem cognoscat, memoriam calumniæ a se Berardo impositæ adhuc vigere in hominum mentibus, tum absolute tenetur infamiam impactam modis omnibus directe abolere, dicendo nitide (si alia ratione abolere nequeat hanc infamiam): *Ego ipse per calumniam hoc crimen confinxi contra Berardum, interposito etiam suo, si opus sit, ad faciendam fidem, juramento.*

MENSE APRILI.

CAS. I. **A**LIPPIUS post emissum votum non nubendi, ducere volebat Feliculam. Quare missa ad Papam supplicatione, loco petendi in ea dispensationem a voto non nubendi, petit dispensationem a voto castitatis, cui supplicationi Papa benigne annuit. Qu. An accepta dispensatio valeat Alippio ad finem ducendi Feliculam.

Resp. Valere. Ratio est, quia qui majus concedit, eo ipso concedere putandus est etiam minus in majōri inclusum. Et sane in *l. Marcellus* dicitur, qui impotens est ad testandum, si ei mortis causa facultas testandi facta sit, credi posse, eadem interveniente causa mortis, posse eum etiam donare (*l. Marcellus ff. de donationibus*). Eodem ergo jure etiam nos dicimus, dispensatum a voto castitatis, credi posse etiam dispensatum a voto non nubendi.

Dices, Rescripta Papæ stricte esse intelligenda. Fateor, at non ita stricte, ut ad ea omnia, quæ implicite complectuntur, non sint extendenda. Neque reponas, dispensationem a voto non nubendi nullo modo includi in dispensatione a voto castitatis. Siquidem hoc falsum est. Namque nulla alia adest postulandi dispensationem a voto castitatis rationabilis causa, nisi ad finem ducendi uxorem. Si enim conjugatus aliquis emitteret votum castitatis conjugalis, nullam haberet rationabilem causam postulandi a voto castitatis suæ dispensationem. Quando ergo Papa dispensat aliquem a voto castitatis, simul eundem implicite dispensat ab impotentia nubendi, quoniam ad finem nubendi postulare eum dispensationem a voto castitatis scit.

Revera ergo dispensatio a voto non nubendi in dispensatione a voto castitatis includitur.

CAS. II. Chrysantus deposuit apud Remigium 40 argenteos: qui Remigius certissime sciens eundem Chrysantum debere æqualem pecuniæ summam Eduardo, nec illi umquam reddere voluisse, idcirco dedit hos 40 argenteos ipsi Eduardo in extinctionem debiti Chrysanti. Qu. An ob id Remigius deobligatus maneat reddere Chrysanto 40 argenteos, quum eos postulat.

Resp. Non esse deobligatum. Et sane tanta se prodit in hoc contractu ex parte deponentis abundantia bonæ fidei, ut pari bona fide non ei respondere, ipso dictante rationis lumine, iniquum sit. Hinc Theologi omnes docent, ne occultam quidem compensationem in re deposita admitti debere. Quare si depositarius ex alia causa creditor sit deponentis, non potest ipse depositarius in compensationem crediti sui retinere rem depositam, sed tenetur, restituta prius re deposita, ordinaria actione contra deponentem procedere. (*Cap. 2. tit. 16. l. Si quis 1. codice eodem.*) Ex his multo magis roboratur responsio allata. Nam si depositarius non potest in compensationem crediti sui retinere rem depositam, multo minus retinere eam poterit in extinctionem crediti alieni. Quare Remigius restituere tenetur Chrysanto 40 argenteos, quum eos repetit, et creditor ejusdem Chrysanti evadit loco Eduardi.

CAS. III. Augustus habens intra fines Parœciæ A publicum Oratorium de jure patronatus familiæ suæ, invitavit die Festo Titularis ejusdem Oratorii

ad celebrandam solemnem Missam Reverendum D. N. N. excluso ejus Parœciæ Parocho, quem ne passus quidem est illud ingredi, dum ageret publicam quamdam Processionem, nisi licentia prius a se petita. Qu. An Augustus jus Parochiale violaverit.

Resp. Neutro in casu de jure communi violasse. Nam Parochi nullo jure potiuntur circa Oratoria Patronis subjecta. Rem hanc pluribus ostendit Vir doctissimus, et nunc in hoc collegio Pœnitentiariæ collega meus suavissimus P. D. Josephus de Bonis in erudito opere *de Oratoriis publicis*, Mediolani edito anno 1761.: ubi postquam ostendit (*cap. 5. num. 80.*), jus patronatus Oratorii publici cohærere cum jure patronatus aliarum Ecclesiarum sive Parochialium, sive Collegiatarum, illisque simillimum esse, ita prosequitur: *Pari ratione, qua Patronus nominat et præsentat ac eligit sive Parochum, sive Canonicos, sive quoscumque alios ad Beneficia; etiam Patronus Oratorii eligit, prout sibi arridet, quos vult Missas in eodem Oratorio celebrare, sive Missæ sint determinatæ et quotannis celebrandæ, sive celebrandæ ad libitum, hocque juxta Canonem Monasterium 33. cap. 16. qu. 7. Iterum infra AP. IX. Hinc a celebratione jus habet excludendi quoscumque Sacerdotes, etiam Parochum, in cujus Parœciæ ambitu Oratorium existit, non secus ac Patronus a sua præsentatione ac nominatione possit excludere omnes alios, seligendo eum, quem mallet, tantummodo si is dignus est. Atque hæc sunt apprimè notanda, quia quum ex num. 43. jus præsentationis sit pars juris patronatus potior, etiam jus admittendi ad celebrandum, et excludendi a*

celebratione Sacerdotes pro libitu Patroni est pars potior, ac privilegium præcipuum habentis jus patronatus in Oratorio publico. Qui eruditissimus Auctor cap. 9. num. 145. ita scribit: Animadvertendum hic quoque videtur, nullo jure licere Parocho Processionem populi facere cum termino vel mora vel visitatione ad Oratorium juris patronatus, non obtentâ Patroni licentia, quum Processio ad Parochialia munia pertineat, quæ nequit obire Parochus in hujusmodi Oratoriis, sine præmissa Patronorum facultate. Quæ omnia et approbat, et pene ad litteram exscribit, ipso citato Auctore, clarissimus Cuppiniûs noster in erudita Dissertatione de Oratoriis anno 1754. edita, Vir sane in re liturgica versatissimus.

Verumtamen in hac Diœcesi puto non posse a Patronis invitari alios excluso Parocho sine ejus injuria ad celebrandam solemnem Missam; id est, eam, quæ celebratur cum assistentia Diaconi et Subdiaconi; et id ob antiquissimam consuetudinem, quæ hactenus semper viguit, eos invitandi: unde Eminentiss. et Reverendiss. Dom. Vincentius Cardinalis Malvetius hujus Urbis Archiepiscopus in Edicto suo de Oratoriis mense Decembri anno 1765. edito, aperte asserit, Patronos ad invitandos Parochos pro celebranda solemni Missa teneri; ob hanc ipsam, quam nos indicavimus, antiquissimam consuetudinem. Qui laudatus Eminentissimus Archiepiscopus etiam graviter hortatur eosdem Patronos, ut Parochis Oratoria eorum ingredi cupientibus, quum Processiones agunt, vel ibi, quum occasio contigerit deferendi Viaticum ad infirmos, ab Ecclesia Parochiali nimium distantes, celebrare optantibus, facile indulgeant: *Al qual ef-*

fetto, subdit ibidem, loro la chiave dell' Oratorio in campagna, per averle pronte nei casi urgenti.

MENSE MAJO.

CAS. I. **R**ODULPHUS et Agrippina mutuo consensu sponsalia celebrarunt inter se. Sed non multos post dies Rodulphus sponte libertatem offert Agrippinæ, quæ illam non acceptat. Subinde Agrippina meliorem sponsum nacta ultro libertatem offert Rodulpho, qui nihil respondit. Qu. An hisce stantibus possit Agrippina secundo sponso nubere.

Resp. Posse. Et sane, ut id possit, nil aliud requiritur, nisi ut ipsa Agrippina a promissione Rodulpho facta soluta sit. Revera autem, stantibus hisce circumstantiis, soluta ab ejusmodi promissione censenda est. Equidem quum Agrippina libertatem obtulit Rodulpho, is non negavit, sed tantummodo nihil respondit. Ergo acceptasse putandus est juxta Regulam Juris in 6.: *Qui tacet, consentire videtur.* Neque oppones aliam pariter Juris Regulam; quæ dicit: *Qui tacet, nec consentire, nec dissentire videtur.* Nam hæc Regula tum locum habet, quum agitur de re tacenti molesta, vel injucunda, vel odiosa. At in casu nostro non agitur de re Rodulpho molesta vel injucunda vel odiosa, sed maxime grata et jucundissima. Videlicet agitur de libertate, quam Rudolphus tanti facit, ut, quo eam ipsemet adipisceretur, Agrippinæ non quærenti sponte prius obtulerit. Ergo oblatam sibi ab eadem acceptasse putandus est: eo vel maxime, quod permagni ejus intererat aperitis verbis recusare, si acceptare noluisset, utpote

qui probe noverat, a se ipso jam fuisse hanc libertatem Agrippinæ oblatam. Mérito igitur diximus, posse Agrippinam, hisce stantibus circumstantiis, secundo sponso nubere. Cæterum in praxi quæstio ad Ordinarium referenda esset.

CAS. II. Albina famulatur in domo Satyri, qui quum alat domi concubinam, ipsa cogitur et parare utrique prandium, et utriusque mensæ inservire. Qu. An hæc officia præstando utrique, Satyro nempe et ejus concubinæ, eorum peccatis cooperetur.

Resp. Non cooperari. Nam hujusmodi actiones de se indifferentes sunt et natura sua licitæ. Eas ergo exercendo non peccatis eorum, sed actioni licitæ cooperatur. Aliter tamen dicendum est de actionibus, quæ per se ad peccatum ordinatæ sunt, ut est litteras amatorias deferre ad concubinam, eamdem ducere in cubiculum amasii et alia hujusmodi. Nam hæc ita per se mala sunt, ut nunquam a culpa excusari possint: unde Innocentius XI. damnavit hanc propositionem: *Famulus, qui submissis humeris scienter adjuvat herum suum ascendere per fenestras ad stuprandam virginem, et multoties eidem subservit deferendo scalam, aperiendo januam, aut quid simile cooperando, non peccat mortaliter, si id faciat metu notabilis detrimenti, puta ne a domino male tractetur, ne torvis oculis aspiciatur, ne domo expellatur.* Adde, cooperari alterius peccato etiam illum, qui ponit actionem eam, quæ licet natura sua indifferens sit, attamen constat, qui eam petit, male esse abusurum, ut si quis det cubiculum petenti ad fornicandum.

Namque dans in hoc casu pravæ petentis actioni manifeste cooperatur.

CAS. III. Perpinianus a nativitate cæcus, in mortis articulo invenitur, et est annos natus quadraginta. Qu. An Parochus in administrando ei Extremæ Uctionis Sacramento debeat cum aliis sensibus etiam oculos inungere.

Resp. Debere inungere. Utique intelligo, non verificari in unctione oculorum hujus cæci formam Sacramenti, quum cæcus a nativitate delinquere per visum nequeat. Verum hæc ratio non satis nos commovet. Nam, licet cæcus hujusmodi delinquere per visum nequeat secundum effectum, potest tamen delinquere secundum concupiscentiam videndi. Id autem satis est, ut ungi etiam ejus oculi debeant. Addo, doctrinam hanc auctoritate D. Thomæ posse confirmari. Nam S. Doctor *p.* 5. *qu.* 54. *art.* 7. instituit data opera quæstionem hanc: *Utrum nempe mutilati debeant inungi illis (septem) unctionibus; et sic eidem respondet: Dicendum, quod inungi debent, quanto propinquius esse potest ad partes illas, in quibus unctio fieri debuerat: quia, quamvis non habeant membra, habent tamen potentias animæ, quæ illis membris debentur, saltem in radice: et interius peccare possunt per ea, quæ ad partes illas pertinent, quamvis non exterius.* Ubi vides, non cum distinguere inter mutilatos ante usum rationis, ideoque peccati incapaces, et mutilatos post usum rationis et peccati capaces: sed absolute supponens hujusmodi mutilatos non peccasse per sensus mutilatos, dicit nihilominus esse inungendos quoad partes proximas propter eam ipsam rationem, quam et nos su-

pra adduximus, scilicet quia peccare potuerunt interius. Ad hæc idem S. Doctor laudato loco objicit sibi hunc ipsum casum de cæco nato, in quo inungendo, fit mentio peccatorum per visum commissorum, quorum tamen incapax ille est. Objectionem autem quomodo solvit? solvit, non dicendo hujusmodi cæcum non esse inungendum in oculis, sed dicendo objectionem hanc solutam remanere ex supra dictis, id est, quia interius peccare potuit per potentias animæ, quæ oculis respondent, quamvis non exterius, id est, ipsa oculorum visione. Patet ergo D. Thomam in ea esse sententia, ut etiam cæcus a nativitate in oculis inungendus sit.

Scio tamen huic nostræ sententiæ adversari D. Antoninum 3. part. tit. 14. c. 15. §. 7.: sed auctoritati S. Antonini, quam cæteroquin magni facimus et veneramur, auctoritatem Angelici Doctoris opponimus.

MENSE JUNIO.

CAS. I. **C**ALLIMACHUS ex odio occidit Adamum Religiosum Monasterii NN., cujus criminis pœnas ut effugeret, deposuit calumniose coram Judice, se prius ab eo aggressum ideo occidisse illum, quia aliter vitam suam defendere non poterat. Putida calumnia pro rei veritate recepta est et in tota provincia disseminata. Modo autem non potest Callimachus mortui infamiæ et infamiæ totius ejus Monasterii mederi pandendo rei veritatem, quin se ipsum aut perpetui exilii pœnæ aut mortis periculo exponat. Qu. An ob has causas a redintegrandâ tum occisi Religiosi, tum ejus Monasterii fama Callimachus excusetur.

Resp. Ob periculum mortis incurrendæ excusari, sed ob periculum perpetui exilii minime excusari. Ostendo primam propositionis partem. Docent communiter Theologi, obligationem restituendæ alienæ rei non urgere, quando ejus rei restitutio fieri non potest sine dispendio bonorum superioris ordinis. (Excipe, nisi damnificatus in parvis mali periculo ob injuriam sibi illatam versetur). Sic pro servanda alterius vita temporali non tenetur quis projicere vitam spiritualem animæ: nec pro restituenda alterius fama perdere adstringitur vitam temporalem: rursus nec pro restituenda alterius pecunia, vel re materiali, projicere quis tenetur famam suam. Sic communiter docent Theologi. Et ratio est manifesta. Nam restitutio est actus justitiæ commutativæ, quo damnum alteri irrogatum aufertur, constituendo inter partes æqualitatem. Porro neque æqualitas adesset, nec esset par rei cum re compensatio, si pro bonis inferioris ordinis teneretur damnificator dare bona sua superioris ordinis, e. g. si in casu nostro pro redintegrandâ Adami mortui et Monasterii NN. fama teneretur Callimachus prodere vitam suam, quia multo magis esset, quod ipse Callimachus dare deberet, quam quod ipse eripuit. Neque dicas, id sibi imputare debere Callimachum, quod malitia sua in hanc necessitatem se conjecerit. Nam, quum justitia virtus sit, ea et ratione et charitate, quæ omnis præcepti finis est, dirigi debet. Porro nec ratio dictat, nec charitas patitur, ut quis, licet injustus infamator, ablatam alteri famam restituat cum periculo vitæ suæ. Præterea *Cap. Officii de Pœnit. et remiss. tit. 38.* Innocentius III. dicit absolutionem Sacramentalem

esse impertiendam cuidam mulieri, quæ alienum partum sibi supposuit, et viro credenti prolem esse suam facinus detegere renuebat. Quæ mulier certe ea absolute fuisse prorsus privanda, si cum dispendio famæ suæ obligata fuisset restituere hæreditatem, quam spurius ille filius erat obtenturus. His igitur perpensis, superius nos diximus, ob periculum incurrendæ mortis excusari Callimachum a restituenda occisi Adami et ejus Monasterii, cujus membrum erat, ablata fama.

At negamus excusari eundem ob periculum perpetui exilii. Etenim exilium etiam perpetuum non est majus malum perpetua infamia, qua nomen Adami et ejus Monasterii infectum est; præsertim si etiam in exilio satis commode et cum dignitate vivere liceat. Quâdo ergo nullum aliud malum pertimescat Callimachus, quam exilii perpetui pœnam, eam subire sibi oportet, sed famam Adamo interfecto, et ejus Monasterio ablatam restituere obligatur.

CAS. II. Sisinius Subdiaconus rixatus cum Eustachio Sacerdote, tam graviter percussit baculo ejus manum, ut nunc illa uti Eustachius non possit. Quum tamen factum occultum maneat, sequenti die idem Sisinius officium Subdiaconi obivit in Missa solemni, excommunicationis incursæ conscius, in qua non induit manipulum. Qu. An Sisinius irregularitatem incurrerit cum debilitando graviter Eustachii manum, tum officium Subdiaconi exercendo in excommunicatione.

Resp. Neutro ex capite incurrisse irregularitatem. Et quidem quoad manus debilitationem sic ostenditur. Irregularitas non contrahitur, nisi in-

curratur in casus in jure expressos. Ita Bonifacius VIII. in *Cap. Iis Quæst. 18. De Sent. excom.* Atqui in jure exprimuntur casus homicidii et mutilationis membrorum, non autem alterius generis vulneris vel debilitationis. Ergo Sisinius ob debilitatam Eustachio manum irregularitatem non incurrit.

Sed neque eamdem incurrit ob officium Subdiaconi in excommunicatione exercitum. Nam, quum exercendo hujusmodi officium manipulum non induerit, non potest dici exercuisse officium Ordinis sui. Et sane inservire sine manipulo Sacerdoti celebranti in Missa solemni, quoad porrectionem vini et aquæ et abstersionem calicis, non ita proprium Subdiaconi officium est, ut etiam non raro Clericis minoribus communicetur. Quoniam ergo ex capite violationis censurarum non incurritur irregularitas, nisi ab eo, qui censura innodatus exercet officium Ordinis sui, non est putandus eam incurrisse Sisinius, inserviando Sacerdoti celebranti sine manipulo.

CAS. III. Dum die Festo expositum est in Altari majori SS. Sacramentum, Parochus celebrare volebat in eodem Altari Missam privatam; quod ne præstaret, admonuit Capellanus, contendens in eo Altari, ubi est expositum SS. Sacramentum, non licere Missam celebrare. Qu. An rite id Capellanus contenderit.

Resp. De regula generali rite contendere. Ratio est, quia in publica Instructione a Clemente XI. pro Expositione 40. horarum edita aperte prohibetur, ne in Altari, ubi SS. Sacramentum est expositum, Missa aliqua celebretur præter eam, quæ in expositione et depositione Sacramenti ne-

cessaria est. Quæ Instructio, licet extra Urbem non obliget, ex *Decreto Sac. Rom. Congregationis 2. Julii 1749. apud Cavall. tom. 4. cap. 7. Decr. 51.* nequeunt tamen non laudari, qui illi se conformant, ut ex *Decreto S. R. Congregationis habetur. Hinc Cuppinius noster in Dissert. de Expos. SS. Sacramenti anni 1747. sic absolute docet n. 30.: In Altari, ubi est expositum publice SS. Sacramentum, Missam privatam celebrare non licet, præsertim vero, si adsint alia Altaria. Si tamen justa de causa celebrare contingat, toties debet Sacerdos genuflectere, quoties ad medium Altaris accedit, vel inde discedit; ita tamen, ut genuflexio in accessu sit prima actio, et in recessu sit ultima. Ex quibus postremis verbis liquet, aliquo in casu ex justa causa posse etiam in eo Altari, ubi est expositum SS. Sacramentum, Missam celebrari.*

MENSE JULIO.

CAS. I. **P**AROCHUS dum excipit Confessionem Coridonis, audit eum turpiter agere cum famula. Quare, quum nolit illi absolutionem impartire, nisi prius famulam domo ejiciat, respondet Coridon, se obligatum esse eam tenere domi, usque ad Festum Omnium Sanctorum, nec nunc posse eam ejicere, nisi committendo illam publicæ viæ, quum et parentibus et tecto careat. Qu. An hisce stantibus circumstantiis possit impartiri absolutionem Coridoni, si aliunde contritus appareat.

Resp. Non posse. Ratio est, quia quamvis primo aspectu videatur Coridon in occasione proxima peccandi necessaria constitutus; vere tamen

reperitur in occasione proxima voluntaria. Et sane nonne potest famulam tradere alendam alicui piæ feminæ extra domum suam existenti? Eam ergo tradat, solvendo etiam, quatenus opus est, expensas ad ejus alimenta necessarias usque ad Festum Omnium Sanctorum. Verum, inquis, si hoc præstet Coridon, magno ejus factum scandalo erit in tota Parœcia. Futile effugium. Et quidem I. voce *scandali* abuteris, eam usurpando ad significandam levem quamdam admirationem, quæ hinc in rusticis parœcianis exoriri potest, quæ sane admiratio a vero scandalo toto cælo differt. II. Quot famuli et famulæ ab eorum dominis ante tempus in eorum conductione determinatum, dimittuntur ex causis quandoque justis, quandoque piis? Harum ergo pallio factum Coridonis tegi potest, etiam sine mendacii labe. III. Etiam si infamia aliqua esset Coridoni subeunda, adhuc tamen puto, eum obligatum esse ad famulam ejiciendam. Nam Christus Dominus (Matth. 5.) ita præcipit: *Si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum, et projice abs te: expedit enim tibi, ut pereat unum membrorum tuorum, quam totum corpus eat in gehennam. Et si dextra manus tua scandalizat te, abscinde eam, et projice abs te: expedit enim tibi etc.* At, qui ita præcipit, id est, qui vult, pretiosissima quæque et charissima esse a nobis ejicienda, si scandalo nobis sint; an eum putas excepturum esse excusationem Coridonis dicentis: *Famulam conduxì usque ad Festum Omnium Sanctorum: eaque parentibus et texto caret, ideoque sine infamia ejicere nequeo?* Concludendum ergo, non posse Parochum, ob allatas a Coridone excusationes impertiri illi absolutionem.

Sed quid, instabis, si Coridon tam pauper sit, ut nihil habeat, quod pro famulæ alimentis solvat, simulque ea famula nullum nanciscatur dominum, qui eam conducat? *Resp.* Vix probabilis hic casus videtur, quum maxime ad alendam villicam adolescentulam, qualem hic supponimus, et quidem brachiis et viribus valentem, non nisi tenuis vel tritici vel pecuniæ summa necessaria sit. Verumtamen in facta hypothesis Coridon considerandus est, veluti in occasione peccandi necessaria constitutus. Neque tamen Confessarius debet illi, saltem sententia nostra, absolutionem protinus impartiri, sed tamdiu differre, quamdiu sibi constiterit, occasionem illam ex proxima factam esse remotam. Ratio est, quia vix prudens efformare iudicium potest, quod Coridon, cui duplici cum hoste conflictus est, nempe et cum concupiscentia carnis urgentis, et cum objecto externo alliciente, constanter satagat post obtentam absolutionem, contra duos hostes strenue dimicare, quum experientia contrarium doceat. At qui contritus est, inquis, habet jus ad absolutionem. Fateor. Sed quandoque posse Confessarium differre pœnitenti absolutionem, etiamsi contritus appareat, ut is in bono suscepto validius confirmetur, non solum nos censemus, sed sæpe pro circumstantiis, quales sunt Coridonis, expedire iudicamus.

CAS. II. Hypolitus iuravit se in posterum ab omni ludo etiã moderato, et solius recreationis gratia exercito abstinere. Qu. An iuramentum hoc validum sit.

Resp. Valere, saltem prout a Christianis emitti

solet. Ratio est, quia continet actum mortificationis et pœnitentiæ, quæ virtutes bonæ sunt et meliores quam earum omissio. Ut distinctius aliqua proferam, peto, quo fine Hypolitus juramentum hoc elicuit? Si enim illud elicuit, ut blasphemias rixasque, quarum in ludendo reus fieri solet, evitaret; tum sane juramentum hoc est de re Deo acceptissima, ideoque optima materia juramenti. Si vero illud elicuit, ut tempus redimeret olim in ludis male perditum; tum juramentum hoc ad exercitium pœnitentiæ pertinet, nec potest non esse Deo gratum. Si tandem illud emisit, ne pecuniæ jacturam faceret; tum illud juramentum et mortificationis simul et pœnitentiæ exercitium est. Illud ergo juramentum ab Hypolito elicitedum validum est.

Dices. Ludus moderatus pertinet ad virtutem Eutrapeliæ, quod docet D. Thomas 2. 2. q. 168. Qui ergo jurat numquam ludere, ne moderate quidem et solius recreationis gratia, is jurat se numquam velle exercere hanc virtutem: quod materia voti ac juramenti esse non potest.

Resp. Fatemur, edocti a D. Thoma, ludum pertinere posse ad virtutem Eutrapeliæ. Sed, ut hujus virtutis actus sit, tot habere debet adnexas conditiones, ut non raro in vitium labatur, præsertim si ludus sedendo exerceatur, chartulas vel taxillos tractando. Cæterum si quando contingat Hypolito, sibi necesse esse exercere virtutem Eutrapeliæ, iis in ludis exerceatur, ad quos juramentum suum non extenditur. Quod si jurando abstinentiam ab omni ludo, intellexit interdicere sibi omnem jocum; tum si forte particularis aliquis casus exoriatur, quo sibi necessarius sit aliquis ludus ad levandam gravem animi tristitiam,

judicare potest in illo particulari casu obligationem juramenti cessare.

Dixi, juramentum hoc valere, prout communiter a Christianis emitti solet, id est, emissum ex fine virtutis. Nam abstinencia a ludo in se sola considerata et absque motivo virtutis, res indifferens est; ideoque vix aptam materiam juramenti existimo.

CAS. III. Proto Clerico dormiente, Hyacinthus fur eripuit ex ejus capite pileum, detraxitque a pedibus soleas, asportavitque: id tamen omne tam leviter præstitit, ut dormiens a somno excitatus non sit. Qu. An Hyacinthus incurrerit excommunicationem.

Resp. Non incurrisse. Et sane ad incurrendam excommunicationem Canonis: *Si quis suadente diabolo*, requiritur, ut quis per actum peccaminosum injiciat manus violentas in Clericum: per quæ verba licet intelligatur quæcumque externa actio graviter injuriosa, vel contra personam ipsius Clerici, vel contra res personæ ejus adhærentes adhibita; ea tamen actio, quæcumque sit, debet habere annexam violentiam. Quum ergo Hyacinthus nullam adhibuerit violentiam contra Protum surripiendo leviter, et dormiente eo, ejus pileum et soleas, sequitur excommunicationem non incurrisse.

MENSE AUGUSTO.

CAS. I. **Æ**LIGIUS occidit Astulphum, cujus homicidii culpa tribuitur Anselmo Æligii inimico, qui carceri mancipatus magnam rerum suarum jacturam patitur. Qu. An Æligius teneatur compensare damna Anselmi.

Resp. Non teneri, nisi data opera ense cultrove Anselmi usus sit, vel aliqua alia fraude, ut culpa illi imputetur, curaverit. Et sane, si nulla sit usus fraude, qua illi culpa imputetur, nullo modo Æligius dici potest fuisse cooperatus ad damna Anselmi; siquidem tunc nec eorum damnorum est causa physica nec moralis, sed simplex et mera occasio. Dixi, *si nulla usus sit fraude, qua* etc. Si enim fraude aliqua usus sit, actione sua, quæ certe Anselmo est injuriosa, vere in ejus damna influit, ideoque tum eorum damnorum reparationi faciendæ obstrictus putandus erit.

Sed quid, inquires, si Æligius præviderit homicidium a se patratum imputandum esse Anselmo, puta, eo quod Astulphus fuerit etiam Anselmi inimicus? *Resp.* In hoc quidem casu, mea saltem sententia, non teneri ad reparationem damnorum Anselmo obvenientium. Ratio est, quia ne in hoc quidem casu actio occidendi Astulphum est per se injuriosa Anselmo. Quod si hinc illi damnum proveniat, id ignorantiae vel malitiæ hominumtribuendum est, non Æligii actioni. Damnum autem, quod alteri provenit ex ignorantia, vel malitia hominum, licet tenear avertere ex charitate, non semper tamen teneor ex justitia; nec certe ex justitia tenetur in casu nostro illud avertere Æligius ab Anselmo. Hinc ex eo, quod illud Æligius non averterit, non sequitur reparationi damni Anselmi esse obstrictum, licet id esse illi obventurum præviderit.

CAS. II. Hilarius deponit apud Antinuum vas aureum pretiosissimum, rogans eum, ut nulli unquam homini id revelet. Roganti non solum fi-

dem spondet Antinous, sed etiam juramento confirmat. Interim post aliquot dies Hilarius decoquitur, ejusque creditores impetrant, et promulgant excommunicationem contra non manifestantes bona Hilarii. Qu. An Antinous depositum Hilarii apud se prodere teneatur.

Resp. Teneri. Nam, quum Hilarius cesserit omnibus bonis suis, et id a Judice per publicum Decretum sit confirmatum, et omnibus notum factum, jam vas istud, de quo agitur, non est amplius in dominio Hilarii, sed creditorum ejus. Quare sicuti Hilarius non amplius habet jus illud repetendi, ita neque Antinous habet obligationem illud dandi.

Dices. Tanta esse debet in contractu depositi bona fides ex parte depositarii, ut si deponens sit fur, et res deposito accepta, furtiva sit, teneatur depositarius eam reddere furi, non domino. *l. 1. ff. Depos.* Non ergo Antinous tenetur prodere vas aureum, sed Hilario reservare.

Verum citata lex locum habet tantummodo, quum dominus rei furtivæ eam non petit. At si dominus eam petat, tum non furi, sed domino a depositario reddenda est. Id expressis verbis asseritur *l. 32. ff. Depos.* En verba: *Latro spolia, quæ mihi abstulit, posuit apud Sejum, inscium de malitia deponentis.* (Quæritur:) *Utrum latroni, an mihi restituere Sejus debeat? Si per se dantem accipientemque intuemur, hæc est bona fides, ut commissam rem recipiat is, qui dedit. Si totius rei æquitatem, quæ ex omnibus personis, quæ negotio isto continguntur, impletur; mihi reddenda sunt, quæ facto scelestissimo adempta sunt: et probo hanc esse jus-*

titiam, quæ suum unicuique ita tribuit, ut non distrahatur ab ullius personæ justitiore repetitione. Quod si ego ad repetenda ea non veniam, nihilominus ei repetenda sunt, qui deposuit, quamvis male quæsitâ deposuit. Quod et Marcellus in prædone, et fure scribit. Jam vero in casu nostro creditores Hilarii vas hocce aureum manifeste petunt, quippe qui hoc fine impetrarunt a Judice et promulgarunt monitorium sub pœna excommunicationis. Non ergo citatæ legis vi deterreri debet Antinous ab eo vase aureo manifestando.

Sed neque deterreri debet ex promissione illud cuiquam non revelandi. Nam, quamquam promissio illa valida fuerit, quum primum fuit facta; attamen nunc est invalida, quum observari nequeat sine damno creditorum. Porro, quando rei promissæ materia aut impossibilis evadit, aut illicita, tum promissio obligare cessat, ut omnes norunt.

At, inquires, saltem observanda erit ratione juramenti ei adnexi. Verum ne id quidem affirmari potest. Nam, quamvis aliquando contingat, ut contractus aliqua ex causa nullus observandus sit ratione juramenti ei adnexi, numquam tamen est observandus, quum sine salutis dispendio perfici nequit, id est, sine peccato aut mortali, aut veniali. At in casu nostro Antinous non potest occultare vas aureum apud se existens, quin et obedientiæ Superioris justa imperantis deficiat, et damnum creditoribus, quibus ex justa sententia Judicis devolutum est, afferat. Ergo ne vi quidem juramenti a se elicitî occultare illud valet, Hilario restituendum.

CAS. III. Florentius confrater Confraternitatis S. Spiritus elegit ante obitum suum sepulchrum in Oratorio ipsius Confraternitatis. Qu. Pertineatne ad Parochum, an vero ad Capellanium ipsius Confraternitatis, facere Officium funebre super cadaver sepeliendum.

Resp. Pertinere ad Parochum. Id enim absolute statuitur in Synodo nostra Diocesana lib. 4. cap. 5. his verbis: *Quod si confrater moriens sponte sepulturam elegerit in Oratorio, assistat Parochus Officio, Missam cantet, et idem servetur in Anniversariis, quoties facienda sit absolutio.* Scio, quod anno 1703., id est, post editam Synodum nostram, quum inter alia dubia propositum fuerit S. R. C. etiam hoc ordine vigesimum, videlicet: *An ad Parochum spectet facere Officium funebre super cadaveribus sepeliendis in sæpe dictis Ecclesiis et Oratoriis publicis Confraternitatum?* eadem Sacra Rituum Congregatio respondendum censuit cum quadam limitatione hoc pacto: *Ad vigesimum affirmative, quando tumultandus est subjectus Parocho, intra cuius fines est Ecclesia vel Oratorium.* Verum ea limitatio responsionem nostram non debilitat. Namque in resolutione eorum dubiorum Sacra Rituum Congregatio non aliud intendit, quam componere controversias, quæ inter Parochos et Confraternitates exoriebantur; non autem evertere Constitutiones Synodales et consuetudines immemorabiles, aut saltem centenarias; aut prohibere Episcopis, ne, si ad rectam suarum Diocesium administrationem recedere ex justa causa censuerint a præscripto eorum Decretorum, id facere non valerent: quod testatur Cardinalis Prosper Lambertinus in

Notific. anni 1740. §. 4. et 6. Quum itaque in Synodo nostra statutum sit, ut Officium super defunctis in Oratoriis Confraternitatum fiat a Parrocho, idem statutum per subsequens Sacræ Rituum Congregationis Decretum non enervatur. Addo, ita etiam fuisse definitum in *una Laudens.* anno 1601. a *S. Congr. Episc. et Regul.* Vide Ferrarium in *Biblioth. verb. Confraternitas art. 5. num. 9.*

MENSE SEPTEMBRI.

CAS. I. **E**ULALIA, ut consuetæ vestiendi rationi, qua mulieres suæ conditionis utuntur, se conformet, itemque ut placeat viro suo, nudato pectore incedit per vias, et sic etiam in Ecclesiis moratur. Qu. An saltem propter supra positas rationes a gravi culpa excusetur.

Resp. Non excusari. Et quidem quoad consuetudinem similiter vestiendi aliarum mulierum, res manifesta est. Nullibi enim, neque in Scriptura, neque in doctrina Patrum invenies, consuetudinem peccandi peccatorum, quæ committuntur, gravitatem minuere. Sane hæc mulierum praxis incedendi nudato pectore per vias et sic etiam morandi in Ecclesiis et turpis valde est et graviter scandalosa. Quæ autem praxis talis est, ea nulla consuetudine, licet generali, excusari potest. *Sciendum est*, inquit S. Antoninus (1. part. tit. 10. §. 6.), *quod nulla consuetudo, quantumcumque generalis et antiqua, potest præjudicare seu tollere id, quod est de lege naturali seu etiam divina quoad moralia præcepta.* Hinc Ecclesiæ Patres hanc mulierum consuetudinem incedendi nudato pectore

brachiisque damnarunt semper et abolendam docuerunt. Sic Clemens Alexandrinus (Pædagogi lib. 2. cap. 1.) sic ait: *Nullo modo permittendum est mulieribus, ut nudam aliquam corporis partem offerant viris, ne ambo prolabantur: hi quidem, ut qui ad videndum incitentur; illæ vero, ut quæ in se virorum intuitus attrahant.* Idem S. Antoninus (2. p. tit. 4. c. 6. §. 3.): *Si de usu patricæ est, inquit, ut mulieres deferant vestes versus collum scissas et apertas usque ad ostensionem pectoris et manumillarum, valde turpis et impudicus est talis usus, et ideo non servandus.* Quare Eminentissimus ac Reverendissimus Dominus D. Andreas Joannettus, hujus Ecclesiæ Archiepiscopus, ut irrepentem etiam in hanc urbem pravam hujusmodi vestiendi consuetudinem præfocaret, hortatur Epistola sua, anno 1785. edita, excitatque Parochos omnes, et Confessarios, et Prædicatores verbi Dei, ut simul consertis viribus eam profligare satagant. In qua Epistola, postquam Scripturæ et Patrum testimoniis et Summorum Pontificum Decretis ostendit gravem ab hac consuetudine culpam separari non posse, diluit etiam excusationes, quæ ad ejus turpitudinem tegendam afferri solent. Eam relege, et plenam hujus casus resolutionem cum omni pene eruditione invenies.

Neque etiam excusat Eulaliæ intentio placendi viro suo. Namque curare debet placere viro per media licita, non per media illicita. Vide etiam quoad hanc partem mox laudatam Epistolam Eminentissimi D. Andreæ Cardinalis Joannetti.

CAS. II. Blasphemantem Paulum coram multis, et proximi sui famæ graviter detrahentem audit inter

alios Melchiades Presbyter, qui certo scit, si eum corrigat, non modo eundem Paulum a blasphemiiis et detractionibus non cessaturum, sed potius graviores blasphemias detractionesque evomiturum. Qu. An Melchiades corripere Paulum teneatur.

Resp. Non teneri. Nam, quamquam generaliter loquendo, qui audit blasphemantem et detrahentem proximo, teneatur corrigere taliter peccantem, ad reparandum honorem Dei et famam proximi tuendam: nemo tamen tenetur corrigere eum, qui ex correctione sumpturus est occasionem majora mala perpetrandi. Ratio est, quia non est adhibenda ea medicina, quæ loco afferendi sanitatem, adaugendi mala occasio sit. Neque tamen putet Melchiades, se exemptum esse ab onere reparandi honorem Dei et famam proximi. Quin immo ad id tenetur tum ex virtute religionis, tum ex virtute charitatis. Sed id facere tenetur, non corrigendo Paulum, cui correctio in his circumstantiis perniciosa futura est, sed admonendo auditores, ne homini tam impudenter de Deo et hominibus loquenti fidem præstent. Addo, si blasphemiae a Paulo prolatae hæreticales sint, teneri auditores ex Edicto supremæ Inquisitionis denunciare blasphemantem, ad Ordinarium vel Sacrum Tribunal Inquisitionis.

CAS. III. Peregrinus vagabundus dum pernoctat in stabulo agricolæ, gravi morbo correptus est. Quare advocatus Parochus excipit ejus Confessionem; sed Sacrum Viaticum ei afferre noluit, dicens, minime decere SS. Christi Corpus in tam sordidum locum deferre. Qu. An recte judicaverit.

Resp. Male judicasse. Nam ex una parte, quum Peregrinus graviter ægrotet, necessitas ei incumbit sumendi Viaticum: aliunde vero nulla Ecclesiæ Constitutione, nullo Decreto prohibetur, Sacrum Viaticum esse asportandum graviter ægrotis, qui vili in loco reperiuntur. Neque dicas, id consequi ex magna illa reverentia, quæ tanto huic Sacramento haberi debet. Siquidem non eodem modo de Christo ac de hominibus loquendum est. Utique homines dignitate aliqua fulgentes in vilia loca descendere erubescunt. At Christus, qui pro salute hominum in vili præsepio nasci dignatus est, non renuit ad instar Medicî in vilia loca venire, ut fideles suos visitet, roboret, soletur. Curandum tamen est, ut quo meliori modo fieri potest, locus purgetur.

MENSE OCTOBRI.

CAS. I. **C**APELLANUS excipiens Confessionem *Guardiani* Ecclesiæ audit eum perpetrasse adulterium in cœmeterio: quod factum quum eum dubitantem reddat, an eo crimine cœmeterium pollutum fuerit, differt ad octo dies absolutionem, et interea consulit Parochum de casu, suppresso delinquentis nomine: qui Parochus autumans eundem casum verificari in *Guardiano* Ecclesiæ suæ, ob id amovet eum ab officio *Guardiani*. Qu. I. An vere cœmeterium illud pollutum fuerit.

Resp. Non esse pollutum. Nimirum quatuor modis Ecclesia polluitur (quod autem dicitur de Ecclesia, idem dic de cœmeterio): I per injuriosam sanguinis effusionem; II. per homicidium vo-

luntarium; III. per illicitam seminis effusionem; IV. per sepulturam in eo datam excommunicato vitando. (*Vide, quæ diximus in resol. cas. III. mens. Jan. ann. 1785.*)

At, ut actiones istæ effectum producant violationis, seu pollutionis Ecclesiæ, necesse est, ut notoriæ sint, quod communiter docent Theologum Glossa in *Cap. Significasti De adul. verb. publice*. Et ratio est: I. quia Ecclesia non judicat de internis. II. Quia, quamdiu res manet occulta, Ecclesia retinet suam bonam famam, ideoque violata non censetur. *Reiffenstuel lib. 3. tit. 40. de Consecr. Ecclesiæ num. 22.* Quæcumque autem sit notorietas, sive juris, sive facti, sufficit ad pollutionem Ecclesiæ, vel cœmeterii inducendam.

CAS. II. Qu. II. An Capellanus consulendo de casu Parochum suum sigillum Sacramentale violaverit.

Resp. Ego puto indirecte violasse. Nam Parochus non potuisset suspicari, verificari casum in *Guardiano* Ecclesiæ, nisi Capellanus proposuisset casum eo modo, vel iis verbis, vel iis in circumstantiis, quæ suspicandi causam tribuerent. Et sane sigillum violatur non solum directe, revelando nempe, quod ex sola Confessione innotescit, sed etiam indirecte, id est, dicendo, aut faciendo aliquid, ex quo cognoscere, vel suspicari quis possit peccatum pœnitentis. Jam vero, quum Parochus ex casu sibi proposito a suo Capellano arguerit, casum eum verificari in *Guardiano* Ecclesiæ suæ, id argumento est, ipsum Capellanium proposuisse casum sine ea circumspectione, quæ in consilio capiendo de casibus in Confessione au-

ditis necessaria est. Neque tamen putes, non licere consulere Doctores de casibus dubiis in Confessione auditis. Quin immo et licet, et expedit, et sæpenumero necessarium est. *Sed in consilio captando, inquit Antoine de Pœnitentiæ Sacramento c. 4. qu. 3., omittendæ sunt circumstantiæ loci, temporis, et aliæ inutiles, ne facile innotescat pœnitens. Quod si sine periculo revelationis peti nequeat, tunc non licet petere sine venia expressa pœnitentis.*

CAS. III. Qu. III. An violaverit sigillum Sacramentale etiam Parochus amovendo ab officio *Guardianum* Ecclesiæ, eo quod putat esse hominem eum, qui in Sacramento confessus sit adulterium Capellano suo.

Resp. Sigillum Sacramentale proprie loquendo non violasse; reum tamen esse irreverentiæ contra Sacramentum. Primam propositionis partem sic probo. Ille violat sigillum Sacramentale, qui in externa gubernatione utitur notitia in sola Confessione accepta. Ita ex Decreto Clementis VIII. anno 1594. edito, et Const. 26. Urbani VIII. confirmato. Atqui Parochus noster, amovendo ab officio *Guardianum*, nec usus est, nec uti potuit notitia in Confessione accepta, quum eam acquisierit a Capellano interrogante. Ergo Parochus iste amovendo ab officio *Guardianum* suum sigillum Sacramentale non violavit.

Dices, hunc Parochum immediate quidem non fuisse usum notitia Confessionis Sacramentalis, at meditate usum fuisse ea.

Verum, quamquam hoc verum sit, tamen non sufficit, ut is sigilli violator censeri debeat. Ratio mihi est, quod sigillum Confessionis proprie lo-

quando non afficit, nisi Ministrum Sacramenti, quamvis etiam cæteri, qui vel casu, vel dolo audiunt, ad secretum teneantur. Intellico, propositionem solidis rationibus esse probandam. Quod tribus hic argumentis perficio. Primum argumentum suppeditat auctoritas D. Thomæ. Hic enim S. Doctor in 4. *Sent. d. 21. q. 3.* quærit, utrum alii præter Sacerdotem habeant sigillum Confessionis, et respondet negative, eo quod solus Sacerdos sit Minister hujus Sacramenti. En ejus verba cit. loc. in corp.: *Solus Sacerdos est Minister hujus Sacramenti. Sed sigillum Confessionis est annexum Sacramento; ergo solus Sacerdos habet sigillum Confessionis.* Qui S. Doctor objicienti, quod etiam interpretes alii que ad sigillum teneantur, sic occurrit: *Dicendum, quod sigillum competit Sacerdoti, in quantum est Minister hujus Sacramenti . . . Tamen sicut aliquis, qui non est Sacerdos, in aliquo casu participat aliquid de actu clavis, dum Confessionem audit propter necessitatem; ita etiam participat de actu sigilli Confessionis, ei tenetur celare, quamvis proprie loquendo sigillum Confessionis non habeat.* Secundum argumentum desumitur ex origine ipsa sigilli. Nimirum obligatio sigilli oritur ex eo, quod peccator Confessionem faciens pandit peccata sua Sacerdoti, non tamquam homini, sed tamquam Deo. Quæ itidem propositio ejusdem S. Doctoris auctoritate confirmari potest. Nam citata *quæst. 3. in corp.* sic prosequitur: *Præterea homo tenetur ea, quæ in Confessione audit, celare, quia scit ea, non ut homo, sed ut Deus; eaque repetit in responsione ad 3., ubi dicit, quod, si Sacerdos rogatur jurare se nescire, quæ per Confessionem audivit, jurare potest sine læsione con-*

scientiæ: quia *scit tantum, ut Deus*. At vero Parochus, de quo agimus, non accepit notitiam adulterii Guardiani sui tamquam Deus, sed tamquam homo, quippe qui non eam adeptus est a pœnitente veniam a Deo postulante, sed ab homine instructionis suæ gratia interrogante. Tertium argumentum suppeditant Leges Ecclesiasticæ. Nimirum duæ editæ sunt Leges ab Ecclesia contra violatores sigilli Sacramentalis: altera habetur *Cap. Sacerdos De Pœnit.*; altera in *Conc. Later. 4. can. Omnis utriusque sexus*. Utrobique gravibus subji-ciuntur pœnis Ministri Sacramenti Pœnitentiæ, qui quidquam revelare audent in Confessione auditum: at nullibi inveniuntur subjecti pœnis illi, qui extra administrationem Sacramenti auditam peccatorum Confessionem manifestant. Ex his liquet, sigillum Confessionis proprie loquendo, non nisi ad Ministrum Sacramenti pertinere, ideoque Parochum nostrum non afficere.

At Theologi, inquires, pene omnes docent, sigillum Confessionis afficere non solum Sacramenti Ministrum, sed etiam alios Confessionem audientes. Fateor. Sec hoc ipsi docent, ut mihi videtur, eo quod non satis accurata utentes loquendi ratione, prout Scholasticorum frequens mos est, non distinguunt in loquendo sigillum obligans Confessarium a secreto obligante cæteros. Cæterum, quoad substantiam idem fortasse nobiscum docent.

Dixi dein, Parochum nostrum reum esse irreverentiæ contra Sacramentum. Sane, quum adulterium Guardiani non aliunde innotesceret ei, quam mediante imprudentia Confessarii ejus, non potuit amovere eum ob hanc notitiam ab officio, quin injuriam faceret Sacramento: sicuti, si quis

aqua in Baptismo adhibita uteretur in profanos usus, non posset id perficere sine injuria Baptismi. Neque illud obstat, quod Capellanus casum proposuerit, non sub specie Confessionis auditæ, sed per modum scholasticæ disputationis. Nam, quidquid sit, quum Parochus judicaverit, casum illum verificari in Guardiano suo, tenebatur hac notitia non uti, ob reverentiam Sacramenti. Audiatur Guillelmus Estius in lib. 4. Sent. d. 17., qui huic quæstioni finem imponet §. 14. *Quamquam solus Sacerdos hujus sigilli vinculo proprie teneatur; alii tamen omnes, quicumque aliquo modo, seu casu, seu dolo, seu necessitate aliqua, ut interpretes, Confessionem audierunt, hujus obligationis efficiuntur participes: quia revelando peccatum non tantum peccant contra legem naturæ, quæ prohibet secretum alterius peccatum manifestari, verum etiam Sacramento injuriam faciunt, licet in eorum facto non sit falsi significatio, sicut in facto Sacerdotis, qui solus in hoc negotio vice Christi fungitur.*

MENSE NOVEMBRI.

CAS. I. **O**BSTETRIX, dum fert puerum ad Ecclesiam, ut baptizetur, dum trajicit flumen, decidit e ponte. Rem fortuito videt Parochus in altera fluminis ripa stans, intelligitque utrumque, id est, et puellum, et mulierem certissime esse morituros. Qu. I. An Parochus cum vitæ suæ periculo teneatur accurrere, ut puellum baptizet.

Resp. Teneri, si spes illi adsit, quod usque ad eum vivens perveniet, et Baptismum illi afferre possit. Ratio est, quia, qui assumit officium, ta-

cito quodam pacto assumit etiam onera, quæ illi officio adnexa sunt. Porro officio Parochi adnexum est hoc onus, ut is cum vitæ suæ periculo succurrat subditis suis, nedum in extrema necessitate spirituali positus, sed etiam in gravi: ad hunc enim finem Ecclesia vel Communitas annuos proventus illi assignat. Vide S. Thom. 2. 2. qu. 175. a. 5. Quare Augustinus Barbosa in lib. de Officio et Potestate Parochi sic absolute scribit cap. 17. num. 12.: *Quinto est notandum, de obligatione justitiæ tempore gravis necessitatis teneri Parochum Sacramenta dare suis Parochianis, etiam cum certo periculo vitæ propriæ.... Quapropter* (prosequitur num. 13.) *tempore pestis fugere non potest, nec populum deserere; bonus enim pastor animam suam dat pro ovibus suis.* Verumtamen in præsentī casu consideranda est qualitas periculi. Si enim fluvius tam tumidus sit, vel tam rapidus, ut spes Parocho non adsit, quod usque ad puerum perveniat, neque illi Baptismum conferre poterit, tum se in flumen frustra projicere non tenetur.

CAS. II. Qu. II. An absolutionem Sacramentalem mulieri illi impartiri debeat.

Resp. Debere impartiri. Et quidem si externo aliquo signo contritionis suæ et pœnitentiæ indicium dederit, puta invocando Confessionem, vel misericordiam a Deo implorando; tunc non videtur esse dubitandum. Nam Concilium Arausicum ann. 447. can. 12. sic statuit: *Subito obmutescens, prout status ejus est, baptizari aut Pœnitentiam accipere potest, si voluntatis, aut præteritæ testimonium in aliorum verbis habet, aut præsentis*

in suo nutu. Quod antea docuerat Conc. Carthaginense IV. anno 398., et nunc etiam docet Rituale Romanum.

Difficultas est, si hæc obstetrix nullum absolutionis recipiendæ desiderium ostenderit, neque nutibus, neque verbis. Nam, quum tunc dubium sit, an ea posuerit materiam proximam, id est, actum contritionis, et votum Confessionis, et satisfactionis faciendæ, plures Theologi dicunt, in hoc casu absolutionem non esse illi dandam. Verum, si illa christiane vixerit, nos censemus etiam in hoc casu absolutionem esse illi impartendam, sed sub conditione. Et sane, qui christiane vixit, non temere præsumitur velle Sacramentum Pœnitentiæ recipere in extremo vitæ periculo, ideoque in eo periculo et conteri de peccatis patratiss, et desiderare ea confiteri Sacerdoti. Non ergo illi in eo casu est deneganda absolutio. At totum hoc, inquis, incertum est, vel ad summum tantummodo probabile. Fateor. At in casu necessitatis posse licite adhiberi materiam tantum probabilem, immo etiam dubiam, in Sacramentis Baptismi et Pœnitentiæ administrandis, Ecclesiæ doctrina et traditione edocemur. Neque illud te angat, quod Sacramentum periculo nullitatis exponatur. Nam 1. huic periculo optime consulitur appositâ conditione, *si es capax.* 2. Quum agatur de Sacramento Pœnitentiæ, et simus in casu necessitatis, id licere asseruimus. Nos itaque concludimus, Parochum debere impartiri morienti mulieri absolutionem. Cæterum, si quis aliter sentiat, eum nos damnare non audebimus. Novimus enim præclarum hac de re Augustini monitum, qui expositis in hac quæstione argumentis, pro sententia

nostra, in quam descendit, tandem ita concludit: *Non tamen propterea damnare debemus eos, qui timidius agunt, quam nobis videatur agere oportere.... Satis quippe in talibus respiciendum illud Apostoli, ubi dicit: Unusquisque vestrum pro se rationem reddet Deo. Non ergo amplius invicem judicamus: sunt enim, qui vel in his, vel etiam in aliis observandum putant, quod dixisse Dominum legimus: Nolite sanctum dare canibus, neque projicere margaritas vestras ante porcos.*

CAS. III. Obiit Marinus die 31. Octobris, et sepeliendus est die 1. hujus mensis Novembris, id est, die Omnium Sanctorum. Qu. An Parochus persolvere possit Exequias defuncto, et quatenus negative, quid agendum illi sit in iis circumstantiis.

Resp. Non posse die Festo Omnium Sanctorum persolvere Exequias defuncto. Nam S. R. Congregatio interrogata, an in Duplicibus primæ classis possit cantari Missa defunctorum præsentem cadavere, respondit die 5. Julii 1698., negative. Quo loco sensum S. Congregationis esse prohibendi Missas defunctorum in Duplicibus primæ classis præsentem cadavere, solum solemnioribus, non vero quibuscumque hujusce ritus, scite arguit Cuppinus noster ex eo, quod eadem S. Rit. Congregatio interrogata, an præsentem in Ecclesia cadavere, unica sollemnis Missa de Requiem celebrari possit fer. 2. Paschæ, et Pentecostes, respondit sub die 1741. affirmative. Vide Cuppinium in Diss. ann. 1763., ubi reperiens, et quænam sint solemniora Festa primæ classis, et Festum Omnium Sanctorum inter hæc Festa esse recensendum. Quare curare debet Parochus, ne cadaver in Ec-

clesiam inferatur, sed absque ulla solemnitate privatis cum precibus tumultetur, aut Officium preces sub vesperum post expletum diei Officium vel de nocte cum Ordinarii licentia habeantur vel sequentem in diem differantur, quo die cum Missa Exequiæ celebrari possunt.

MENSE DECEMBRI.

CAS. I. **L**ESBIUS amens a conjuge sæpe debbitum maritalis exigit. Qu. An conjux petenti reddere teneatur.

Resp. Ut plena hujus casus fiat resolutio, considerari oportet Lesbium in variis amentiae statibus. I. Ejus amentia esse potest imperfecta, id est, quædam tantummodo fatuitas sive stoliditas; et tunc, si debitum petat ab uxore, ea petenti reddere teneatur, quia, quum non amiserit rationis usum, nec amisit jus potestatis in corpus ejus. II. Considerari potest perfecte amens, sed in amentia habens quandoque lucida intervalla; et in hoc casu, si Lesbium petat tempore horum intervallorum, ejus uxor reddere tenetur, quia hoc tempore amens non est. III. Tandem considerari potest perfecte amens, et exigens debitum conjugale in statu hujus amentiae; et petenti in hoc statu censeo uxorem non teneri reddere, quia carens rationis usu non petit humano modo. Si tamen periculum sit, ne Lesbium polluat per se, crederem, uxorem reddere teneri, quia quisque tenetur impedire grave malum in altero, maxime quum sine suo incommodo potest.

CAS. II. Flaccus, et Macrina mendicare solent. Sed Flaccus pauper non est, eoque tantum fine

mendicat, ut magis ditescat: Macrina est vere pauper, sed perditis moribus, quæ tamen adeo callide tegit ficto sanctitatis pallio nequitiam suam, ut communius sancta mulier habeatur. Qu. An utriusque dolum, Flacci nempe, et Macrinæ, manifestare liceat.

Resp. Licere manifestare dolum Flacci, non autem dolum Macrinæ. Rem ostendo quoad Flaccum. Hic homo fraude sua nocet pauperibus, quibus surripit, quod sibi falso paupertatis prætextu comparat. At manifestare alterius fraudes, quæ communitati, vel etiam privato homini innocenti obstant, secluso pravo fine, detractio non est, quia nemo habet jus retinendi famam suam cum damno alterius. Audiatur D. Thomas 2. 2. q. 73. art. 2. in corp. *Si verba, per quæ fama diminuitur, proferat aliquis propter aliquid bonum vel necessarium, debitis circumstantiis observatis, non est peccatum, nec potest dici detractio.*

Dixi secundo loco, non licere manifestare dolum Macrinæ. Nam, quum hypocrisis hujus mulieris nec tibi, nec alteri obsit, nullum tibi jus est eam manifestandi, quamdiu occulta manet, quoniam occulta aliorum crimina manifestare non licet, nisi ad avertendum malum tuum, vel proximi.

CAS. III. Dum latro invadit domum Personii ad eam diripiendam, canis Personii, qui ferocissimus est, periculoso morsu eum laceravit. Qu. An Personius teneatur impensas curationis latroni compensare.

Resp. Non teneri. Nam obligatio restitutionis non oritur, nisi ex injuria alteri illata. At Perso-

nus nullam intulit injuriam latroni, tenendo domum suam canem ferocissimum ad eam defendendam. Dices, injuriam fecisse per hoc, quod vinculis constrictum non tenuerit animal adeo ferox. Verum hæc ratio mihi non probatur. Nam feroces canes vinculis constricti tenendi sunt de die, non nocturno. Verum vulnus inflictum latroni a cane factum supponitur nocturno, non de die; quoniam supponitur factum hoc contigisse, dum ipse latro invaderet Personii domum ad eam diripiendam. Cæterum etiamsi de die hoc factum contigisse supponatur adhuc tamen censeo non teneri Personium solvere expensas curationis latroni. Nam licet Personius liberum linquens de die canem ferocem, injurius sit hominibus generice sumptis, qui jus habent eundi per vias, et accedendi ad aliorum domos negotiorum, vel amicitiae, vel hospitii causa, absque timore mali incurrendi, non injurius tamen est latroni, domum suam actu diripere tentanti eo vel maxime, quod aliud malum ei non fecit canis Personii, quam quod inserviebat ad fugandum latronem et impediendam direptionem domus. Uno verbo, si latro de die invadendo domum Personii effrungebat fores, vel muros, vel quid his simile agebat, non tenetur Personius solvere expensas curationis. Si vero ad domum accedebat animo quidem parato ad diripiendam eam, secundum ullam vim exercuit, tum tenetur has expensas facere.

ANNO 1789.

MENSE JANUARIO.

CAS. I. **L**UCILLA utroque parente orbata, et sub cura Alexii fratris sui constituta rapitur a Manilio, qui eam transfert in domum Hortensii, alterius Lucillæ fratris, ubi ex suasionibus ejusdem Hortensii celebrat cum Manilio Matrimonium. Qu. An impedimentum raptus hocce dirimat Matrimonium.

Resp. Ut plena hujus casus resolutio fiat, plura distinguenda sunt. Primum itaque interrogo, utrum Hortensius, in cujus domum Lucilla a raptore translata fuit, consenserit in raptum ejus, an non. Si consentiebat in raptum ejus, tunc certum esse debet, Matrimonium hoc ex impedimento raptus esse dirimendum. Ratio est, quia Concil. Trid. Sess. 24. cap. 6. nullum esse decernit Matrimonium inter raptorem, et raptam celebratum, quamdiu rapta in potestate raptoris existit. At in casu nostro, quamvis Lucilla, quum consensit habere Manilium in virum, existeret in domo fratris sui, id est, Hortensii; attamen dici nequit, tunc existere in loco tuto, siquidem esse in domo fratris, qui consentiat cum raptore, perinde est ac esse in potestate raptoris ejusdem. Neque hic putes, nos temere confingere, Hortensium concurrisse in raptum; nam, quum is suaserit hoc Matrimonium, merito hanc nobis suspicionem ingerit. Atque hæc nos vera esse censemus, etiamsi Manilius rapuisset Lucillam non animo contrahendi cum ea, sed tantummodo libidinis explendæ causa. Namque etiam in hac hypothesis veri-

ficatur, raptam esse in potestate raptoris, et periculum subest, ne eadem minus libere consentiat nubere raptori, cui malo Concil. Tridentinum, hujusmodi irritando Matrimonium, occurrere vult. Si vero Hortensius non consentiebat in raptum Lucillæ, tum dicimus, Matrimonium ejus cum Manilio ex suasionibus Hortensii celebratum, esse validum. Ratio est, quia ex una parte existens in domo fratris in raptum non consentientis, existit in loco tuto; ex altera vero suasionibus, quantumvis fortes et enixæ, de se aptæ non sunt (dummodo a minis disjunctæ sint) ad cogendum consensum. Hæc dicta sunt in hypothesi, quod Lucilla rapta fuerit invita.

At quid, si Lucilla rapta fuerit consentiens; tunc sane vere rapta dici non potest. Sed, ut etiam hunc casum resolvas, observare debebis, an consenserit illecta blanditiis et precibus importunis, an dolo aliquo et fraudibus seducta, puta fallacibus promissis, an denique perterrita. Si hoc ultimum sit, quoniam in hoc casu considerata est Lucilla, ut prorsus invita, idcirco casus resolvendus erit juxta tenorem doctrinæ mox traditæ. Si vero sit primum, id est, quod Lucilla consenserit ad fugiendum cum Manilio, illecta importunis precibus et blanditiis, tum asserimus, Matrimonium hoc esse validum, et quidem etiam si frater Lucillæ Alexius, sub cujus cura ipsa est, adversetur. Ratio est, quia ex una parte preces importunæ, et blanditiæ, si a minis sejunctæ sint, non tollunt voluntarium (ideoque de ea vere dicitur, quod consenserit abire cum Manilio); aliunde vero ad valorem Matrimonii non requiritur consensus parentum, aut tutorum, sed sufficit li-

ber consensus contrahentium. Confirmatur hæc ratio ex Tridentino, quod Concilium nullum esse discernens Matrimonium, inter raptorem, et raptam celebratum, non exigit raptam restituendam esse parentibus, ut Matrimonium inter eos celebratum sit validum, sed tantummodo, ut loco tuto sit reddita, ibique consentiat habere raptorem in virum suum. Major difficultas exurgit ex tertia hypothesisi, nempe si Lucilla rapta fuerit, seducta dolo aliquo, vel fraudibus a Manilio. Namque in hac quæstione duæ sunt adversantes Theologorum sententiæ. Quidam volunt, iique sunt præsertim Galli Theologi, seductorium raptum esse impedimentum Matrimonii diremptivum. Negant id passim alii, ea ducti ratione, quod raptus vere non committitur, ubi non committitur violentia; sicuti non est rapina auferre rem alienam a domino ignorante, vel fraudibus seducto. Nos sentimus cum his secundis. Neque obest, quod intentio Concilii in eo constituendo Decreto sit favendi libertati Matrimonii, quæ libertas læditur etiam raptu seductorio. Nam quamquam hoc verum sit, attamen, quum Concilium laudato loco (*Sess. 24. cap. 6.*) loquatur tantum de raptore, et rapta, quæ nomina proprie loquendo non conveniunt Manilio, sine violentia abducenti de domo Alexii Lucillam, sequitur, laudatum Decretum, hac in hypothesisi, Manilium et Lucillam, nostra saltem sententia, non afficerè.

CAS. II. Periclitantem mori puerum paullo ante natum mulier baptizavit domi hoc modo: intinctos aqua digitos ducebat super pueri frontem, interea pronuncians: *Ego te baptizo in nomine Pa-*

tris, et Filii, et Spiritus Sancti. Qu. An talis Baptismus validus censendus sit.

Resp. Esse validum. Nam quum digiti vere deferant aquam, quæ proinde ducitur super pueri frontem, fit, ut vera ablutio habeatur; sicuti habetur vera ablutio, quum manibus aqua madefactis tergitur facies. Neque obest, quod talis Baptismus non sit conformis consuetudini Ecclesiæ. Etenim hic non quæritur, utrum talis Baptismus in praxi ponendus sit, sed tantum utrum validus censendus, si cui hoc modo fuerit administratus; et respondetur affirmative, quia in eo veræ ablu-tionis ratio salvatur.

CAS. III. Ubertus, ut Indulgentiam acquireret, quam Summus Pontifex concedit orantibus in Ecclesia Parochiali die Festo Titularis ejusdem Ecclesiæ, oravit in ea mentaliter per unius horæ quadrantem, nulla usus prece vocali. Qu. An ex capite orationis fecerit satis pro ea Indulgentia lucranda.

Resp. Quoad quantitatem orationis affirmative; quoad qualitatem vero, id tute affirmare non audeo. Probo primam partem: quia, quum *Breve* Papæ non præscribat quantitatem orationis, non nisi temere negari potest, orationem, uno horæ quadrante perdurantem, satis non esse ad Indulgentiam lucrandam. Secunda pars innititur Constitut. Benedicti XIV. incip. *Convocatis*, die 6. Decembris 1749., occasione proximi Jubilæi edita, ubi Summus Pontifex tali modo loquitur, ut quasi præscribat, aliquam saltem orationem vocalem esse adhibendam. En ejus verba: *Injunctæ piæ preces*

in singularum visitatione Basilicarum ad fines nobis propositos, et in nostra Bulla Indictionis expressos effundendæ, satis erit si vocales fuerint. Qui sola mente ad eosdem fines devote Deum laudare voluerit, laudandus est; aliquam tamen etiam vocalem orationem adjungat. Non desunt tamen Doctores multi, qui absolute docent, satis esse solam orationem mentalem ad Indulgentiam lucrandam, et quidem non inepte. Nam ex una parte etiam oratio mentalis vera oratio est, et apta ad obtinendum a Deo, quod Summus Pontifex intendit; ex alia vero idem Summus Pontifex præscribens pro lucranda Indulgentia orationem, qualis tandem ea esse debeat, vocalisne, an mentalis, non indicat, quod argumento est, utriusque orationis genus ad Indulgentiam lucrandam satis esse.

MENSE FEBRUARIO.

CAS. I. **Q**UINTILIANUS professione Musicus post peragratas multas Europæ urbes celebrat Viennæ Matrimonium cum Eudoxia, cujus sororem carnaliter cognoverat sub promissione Matrimonii. Nondum consummato hoc Matrimonio cum Eudoxia, venit Bononiam, ubi probata, mediante juramento, status sui libertate, ducit uxorem Pulcheriam, quarto consanguinitatis gradu cum Eudoxia et sorore ejus conjunctam, cum qua copulam habet. Nunc accedit ad Confessarium, et petit ab eo, cuinam mulieri adhærere debeat, an Pulcheriæ, an sorori Eudoxiæ. Fiat responsio.

Resp. Nulli adhærere posse. Non potest I. adhærere Eudoxiæ. Valori enim Matrimonii, cum hac muliere celebrati, obstat impedimentum affini-

tatis, ortum ex copula carnali cum ejus sorore.

Non potest II. adhærere Pulcheriæ, quia, ne validum sit Matrimonium Quintiliani cum hac muliere, in causa est Matrimonium ratum antea ab eodem contractum cum Eudoxia, quarto consanguinitatis gradu cum Pulcheria conjuncta. Videlicet Matrimonium ratum habet vim inducendi impedimentum publicæ honestatis, etiamsi nullum sit, dummodo non sit nullum ex defectu consensus, ex *Cap. unic. de Sponsal. in 6.*; hocque impedimentum, id est, ex Matrimonio rato ortum, operatur usque ad quartum gradum, prout declaravit S. Pius V. in Bulla *Ad Romanam* anno 1568. Porro quamquam Matrimonium a Quintiliano cum Eudoxia Viennæ celebratum nullum sit, est tamen nullum ob impedimentum affinitatis ex copula carnali cum ejus sorore ortum, non vero ex defectu consensus. Illud ergo Matrimonium, id est, Viennæ celebratum cum Eudoxia, in causa est, cur nullum sit hoc Matrimonium hic Bononiæ cum Pulcheria celebratum, quarto consanguinitatis gradu conjuncta cum Eudoxia.

Tandem non potest III. adhærere sorori Eudoxiæ. Ratio est eadem ipsa, quam mox exposui, scilicet quia soror Eudoxiæ est quarto consanguinitatis gradu cum Pulcheria conjuncta, et Quintilianus cum Pulcheria Matrimonium celebravit, quod quamquam nullum sit, attamen, quia nullum non est ex defectu consensus, inducit impedimentum publicæ honestatis, quod impedimentum operatur usque ad quartum gradum. Advertere hic juvat, promissionem a Quintiliano factam sorori Eudoxiæ non irritari ex Matrimonio cum ipsa Eudoxia celebratum, quia, ut constat ex *Cap. unic. de Sponsal. in*

6., Matrimonium irritum ob impedimentum publicæ honestatis non parit aliud honestatis impedimentum in præjudicium priorum sponsalium. Hinc, si Quintilianus non celebrasset Bononiæ cum Pulcheria Matrimonium, nullum haberet impedimentum, quominus duceret sororem Eudoxiæ, etiamsi cum ipsa Eudoxia Matrimonium ratum iniverit.

CAS. II. Sophronymo emere volenti in oppido Medicinæ horologium a Tito respondit Titus: *Accipe horologium; tantum pro eo solves, quantum Bononiæ æstimabit peritus artifex.* Accidit autem, ut, dum Sophronymus rediret Bononiam Medicina, aggressus a latronibus spoliatus fuerit horologio. Qu. Utri horologium perierit, Sophronymone, an Tito.

Resp. Distinguendo hoc modo. Si Sophronymus absolute consensit stare pretio a perito artifice Bononiæ taxando, tunc dicendum est, horologium periisse Sophronymo. Ratio est, quia per absolutum hujusmodi consensum dominium horologii pertransiit in ipsum Sophronymum. Et sane in contractibus venditionis dominium rei vendendæ transit a venditore in emptorem per traditionem ipsius rei cum pretio determinato. Sed in hac hypothesis traditio horologii a venditore facta est, et ejus pretium determinatum est in æstimatione periti artificis, utraque parte consentiente. Ergo perit ipsi Sophronymo. Si vero Sophronymus non consensit absolute stare pretio Bononiæ taxando a perito artifice, sed reservavit sibi jus resiliendi a contractu inito, si pretium ab artifice taxandum sibi non placeret; tum dicendum est, horologium periisse Tito, quia, quamvis Titus

venditor tradiderit horologium Sophronymo, dicens absolute: *Accipe horologium*; plane tamen constat, per hujusmodi traditionem nec eum abdicare a se dominium horologii, nec Sophronymum per ejusdem acceptionem illud acquirere intendisse. Ratio est, quia talis traditio hypothetica est, quæ, donec conditio impleatur, nullum valet parere effectum.

CAS. III. Monenti Archipresbytero Cletum Sacerdotem, ne contra Sanctorum Canonum sanctiones vestes ferat coloratas, respondit Cletus, Sacros Canones quoad hanc rem in Clericis ruri degentibus, contraria jam vigente consuetudine, obligandi vim amisisse. Qu. An valeat Cleti excusatio.

Resp. Non valere, I. quia est falsa, II. quia est inepta. I. Est, inquam, falsa. Nam consuetudo, saltem prout hoc loco accipi debet, nil aliud est, quam frequens repetitio similium actuum externorum libere factorum a majori parte Communitatis. At tantum abest, ut major pars Cleri ruri degentis, gerat vestes coloratas (excipio, quæ modesti coloris sunt, utpote quæ ruri toleratæ sunt), ut potius ipsa major pars, si quem videat Clericum vel Presbyterum hujusmodi vestes gerentem, eum improbet et contemnat. II. Est inepta. Nam etsi verum sit, consuetudinem aliquando habere vim abrogandi legem humanam; hujusmodi tamen vim non habet, nisi sit rationabilis et legitime præscripta. Id constat tum ex Jure Civili, tum ex Jure Canonico. Ex Jure, inquam, Civili. Nam *l. 31. §. de Legib.* hæc habentur: *Rectissime illud receptum est, ut leges non solum suffragio le-*

gislatoris, sed etiam tacito consensu omnium per desuetudinem abrogentur. Ex Jure deinde Canonico. Nam Cap. ultim. de Consuetudine sic legitur: Licet longævæ consuetudinis non sit vilis auctoritas, non tamen est usque adeo valitura, ut vel juri positivo debeat præjudicium generare, nisi fuerit rationabilis et legitime sit præscripta. At consuetudo Clericorum gerendi vestes coloratas nec rationalis est, nec legitime præscripta. Non rationalis, quia opponitur decentiæ Status Clericalis, qui natura sua a sæculi vanitatibus abhorreere debet, utpote in sortem Domini adscitus. Non legitime præscripta, quia Archiepiscopi Bonon. Edictis suis et Notificationibus eam perpetuo exagitarunt (vid. Synod. Hieronymi Boncompagni ann. 1054. tit. 2. cap. 1. et Jacobi Boncompagni lib. 3. cap. 1. nec non Notif. IV. Eminent. Cardinal. Prosperi Lambertini Tom. 4. edit. Bononiensis), tolerantes ruri tantummodo vestes modesti coloris. Igitur excusatio Cleti non valet. Addo, quæ de cultu et vita et honestate Clericorum per antiquos Canones sancita sunt, eadem renovari in Concilio Tridentino Sess. 22. de Reform. cap. 1. Unde, quamdiu Concilium Tridentinum venerationi habeatur a Fidelibus, tamdiu vigere oportet et in usu esse, quæ ab eo statuta sunt.

MENSE MARTIO.

CAS. I. **C**HRYSOSTOMUS debens Camillo 200 *liras*, dum has ad eum fert, offendit in pauperem extrema necessitate languentem. Quare Chrysostomus, subtractis ex ea summa 20 *liris*, necessitati ejus pauperis succurrit, veste, cibo, medicina eum providendo. Qu. An Chry-

sostomus deobligatus sit a facienda Camillo restitutione earum 20 *lirarum*, quas in curando eo paupere consumsit.

Resp. Non esse deobligatum; sed jure et merito posse differre earum 20 *lirarum* restitutionem, si aliunde, quomodo eas commode suppleat, non habeat. Probatur prima pars. Nam quamquam extrema necessitas faciat commune, quod ad pellendam eam necessitatem sibi opus est, non tamen extinguit obligationem, cui pauper, antequam in eam necessitatem laberetur, obnoxius erat. Chrysostomus ergo non est deobligatus a reddendis Camillo 20 *liris*, quas in levamen hujus pauperis impendit.

Idem tamen Chrysostomus, ut dixi secundo loco, jure differre potest harum 20 *lirarum* solutionem, si aliunde, quomodo eas commode suppleat, nunc non habeat. Quod sic probo. Necessitas extrema dat jus patienti, utendi re aliena ad eam sublevandam, quæ aliena res in eo casu tamquam ejus propria existimatur. Quum ergo ad sublevandam pauperis, de quo agitur, necessitatem necessariæ essent eæ 20 *liræ*, merito et absque Camilli injuria eas adhibuit Chrysostomus, qui si ob id differre cogatur earum *lirarum* solutionem, non idcirco de ea re queri jure potest Camillus, quum eas Chrysostomus insumserit in illud opus, ad quod insumere jure valebat et tenebatur.

Dices. Si hic pauper abstulisset Camillo 20 *liras*, ut vitæ suæ consuleret, is certissime immunis esset ab obligatione restituendi, quippe qui suum potius, quam alienum in eo casu accepisset.

Ergo pari jure censendus est immunis a restitutione etiam Chrysostomus, qui eas insumsit pro eo paupere sublevando.

Verum diversa utriusque hominis ratio est. Nimirum Chrysostomus jam contraxerat debitum cum Camillo, antequam ad sublevandam extremam pauperis necessitatem 20 liris Camillo debitis uteretur. At pauper hic nullum habebat cum Camillo debitum antequam. Hinc iste pauper non tenebatur reddere, si abstulisset Camillo 20 liras; quia, ut positus in extrema necessitate, jus habebat illas 20 liras adhibendi ad repellendam necessitatem suam. At Chrysostomus tenetur reddere insumtas 20 liras pro eo paupere sublevando, eo quod debitum cum Camillo jam antea contraxerat, quod debitum per usum earum 20 litarum in curando eo paupere insumtarum non extinguitur.

CAS. II. Clarinus conabatur fuste percutere Mævium inimicum suum, qui una cum Lino Sacerdote obviam sibi veniebat in via. Sed declinante Mævio ictum, factum est, ut fustis ceciderit super caput Lini Sacerdotis. Qu. An Clarinus incidit in excommunicationem.

Resp. Non incurrisse. Nam ad incurrendam hanc censuram non satis est, aliquem percutere Clericum percussione materiali, sed requiritur præterea, ut percutiens cognoscat et velit Clericum percutere. En ut se habeant verba Canonis: *Placuit* (in Concil. gen. Lat. II. can. 15.), *ut, si quis, suadente diabolo, hujus sacrilegii reatum incurrerit, quod in Clericum vel Monachum violentas manus injecerit, anathematis vinculo subjaceat etc.*

At vero, qui aut nolens percutit Clericum, ut Clarinus fecit, aut eum Clericum esse non cognoscit, is certe in sacrilegii reatum non incurrit, quippe qui nullo in Clericum odio, nulla mala voluntate animatus est, nec eum ut Clericum injuria afficit. Non ergo is excommunicationem incurrit in percussores Clericorum latam.

Dices, Clarinum dedisse operam rei illicitæ, conando percutere Mævium: unde, quum percussio ceciderit super caput Lini Sacerdotis, verificatur de eo, quod injecerit manus violentas in Clericum, suadente diabolo. Verum hæc ratio inanis est. I. Quia, qui nolens percutit alium, de eo falso dicitur: *Is injecit manus violentas in illum*. II. Quia excommunicatio adnexa est operi sacrilego, non solum materialiter, sed etiam formaliter tali; siquidem, quum agatur de dispositione pœnali, eaque gravissima, verba legis stricte sunt intelligenda, non autem extendenda. III. Quia in *Cap. Si vero De sent. excomm.* resolvitur, non ligari excommunicatione, qui Clericum percussit ignarus Clericatus. Ergo multo magis ab excommunicatione immunis esse debet, qui volens percutere laicum, ex accidenti percussit Clericum, quippe qui in personam Clerici nulla omnino ardet mala voluntate. Concludendum ergo est, objectionem allatam nullius esse ponderis.

CAS. III. Terentius in privata Divini Officii recitatione nullas observare solet Chori cæremonias. Quare nec pollice os sibi signat initio Matutini ad versiculum: *Domine, labia mea aperies*, nec etc., dicens has cæremonias extra Chorum non obligare. Qu. An vera loquatur.

Resp. Loqui vera, si obligatio sumatur stricto sensu, scilicet prout importat obedientiam veræ legi, seu præcepto Superioris. Et ratio est, quia, quum Rubricæ sint ordinatæ ad dirigendas orationes publicas, eæ proprie loquendo, non obligant privatim orantes. Cæterum ex quadam decentia æquum est, ut etiam in privata Divini Officii recitatione unusquisque se illis, quantum fieri potest, conformet; eo vel maxime, quod ad excitandam augendamque animi pietatem et reverentiam eæ cæremoniæ mirifice valent. *Nescio, quomodo* (inquit Augustinus de cura pro mortuis cap. 5.), *quum hi motus corporis fieri, nisi motu animi præcedente, non possint; eisdem rursus exterius visibiliter factis, ille interior invisibilis, qui eos fecit, augetur; ac per hoc cordis affectus, qui, ut fierent ista, præcessit, quia facta sunt, crescit.* Hinc scite monet Cuppinus noster Dissertat. ann. 1755. num. 18., ut ad ea, ad quæ Chorus genuflectit, extra Chorum saltem caput profunde inclinetur, puta in Invitatorio ad verba *Adoremus et procidamus*, etc., in Hymno *Te Deum* ad verba *Te ergo quæsumus*, etc.

MENSE APRILI.

CAS. I. **S**ABINA puella, cum aliis mortalibus peccatis, tum uno etiam peccato luxuriæ infecta est. Quod peccatum si confiteatur Parocho, intelligit eum probabilissime in veneream culpam esse lapsurum, eo quod se ipsam perdit amet. Interim urget præceptum Communionis Paschalis, cujus schedulam mater diligentissime exquirat a tota familia, nec alius est in ea Ecclesia

Confessarius præter Parochum, nec ad aliam Ecclesiam pergere Sabina potest. Qu. An hisce in circumstantiis possit, elicto contritionis actu, ad Communionem accedere absque Confessione.

Resp. Non posse, sed teneri confiteri cætera mortalia, quibus gravatur, reticendo pro nunc peccatum luxuriæ. Rem sic ostendo. Concil. Trident. (*Sess. 13. cap. 11.*) præcipit, ne quis sibi conscius peccati mortalis accedere audeat ad Eucharistiam, sine peccati sui confessione, quantumvis sibi contritus esse videatur. Quum ergo Sabina gravata sit pluribus aliis peccatis mortalibus, præter peccatum luxuriæ, licite illorum Confessionem omittere nequit ante sumtionem Eucharistiæ. Neque dicas, quod nequit huic præcepto satisfacere, quin probabilissimum periculum creet ruinæ spiritualis Confessario suo. Namque hæc objectio jam præoccupata est, quum diximus, Sabinam teneri peccatum hoc pro nunc reticere. Quæ propositio tibi nova esse non debet. Nam constans est Theologorum omnium doctrina, pœnitentem excusari a materiali integritate Confessionis peccatorum suorum, quum versatur in impotentia, sive physica, sive morali, confitendi omnia peccata sua, in qua impotentia morali certe versatur, qui sine periculo ruinæ spiritualis Confessarii sui confiteri nequit peccatum aliquod, nec alium habet Confessarium, ad quem confugiat, nec ad aliud tempus differre Confessionem potest, ut in casu Sabinæ.

Dices. Integritas Confessionis adeo necessaria est, ut, si quandoque Confessio fieri integra nequeat, potius debeat pœnitens consulere sibi per actum contritionis, quam Confessionem facere di-

mediatam. Verum hoc falsum est, ut liquet ex doctrina supra posita. Solum ergo cavendum, ne sine necessitate aut ex necessitate ficta, vel palliata, Confessio dimidietur. Quod malum non contingit in casu Sabinæ, quæ nec alium habet Confessarium, ad quem confugiat, nec ad aliud tempus differre Confessionem potest sine periculo infamiæ, quum ejus mater diligentissime exquirat schedulam Confessionis factæ.

Advertendum hic est, Sabinam teneri in alia Confessione confiteri peccatum luxuriæ, quod nunc ex necessitate non pariendi scandalum Confessario suo silere tenetur. Ratio est, quia necessitas confitendi omnia mortalia, commissæ post Baptismum, est de jure divino (*Conc. Trid. Sess. 14. cap. 5.*); a qua siquando in casu aliquo particulari quis excusetur ob impotentiam, eidem tamen satisfacere, quum impotentia ablata fuerit, tenetur.

CAS. II. Arcadius Sacerdos nobilium hominum auctoritate, et precibus utitur, ut ab Episcopo suo obtineat facultatem annunciandi Fidelibus in Diœcesi verbum Dei. Qui tandem ab eodem Episcopo suo missus, nec satagit dicere apposite ad avertendos Fideles a peccatis, nec ea vitia exagitare studet, in quæ populus pronior est. Qu. An simoniæ suspectus sit, tum concionando tam negligenter, ut facit, tum nobilium virorum auctoritate utendo ad obtinendam ab Episcopo suo Missionem.

Resp. Esse suspectum. Qui enim munus aliquod efflagitat, deinde, quæ muneris sunt, negligit, is non immerito suspectus fit, ne tam munus ipsum, quam temporalia muneris commoda sibi comparare velit. Cæterum, ut de Arcadio judicium

certum feratur, interrogandus est, qua intentione in concionando animatus sit. Si enim Arcadius annunciatione verbi Dei principaliter intendat lucrum temporale, quod ex oblatione Fidelium concionantibus obvenire solet; vel idcirco abstineat exagitare vitia, in quæ populus pronior est, ne populus ei succensens minuat oblationes, quas dare solet, tunc certum est, Arcadium mentalis simoniæ reum esse. Nimirum simonia mentalis tum committitur, quando quis largitur spirituale ea prava intentione, ut in primis sibi acquirat aliquod temporale. At id videlicet verificatur in hac hypothesi de Arcadio, concionante principaliter propter Fidelium oblationes. Si vero Arcadius ea prava intentione non sit animatus, tum simoniæ nullo modo reus erit, sed excusari non poterit a culpa negligentiae, utpote qui opus Dei negliger facit.

Eadem responsio applicanda est etiam ad alterum. Nam, quamquam per se simoniacum non sit rogare viros nobiles, ut ipsi tibi impetrent ab Episcopo facultatem concionandi Fidelibus, quum nil temporale pro spirituali detur; attamen Arcadius, qui concionatur tam negliger, ut facit, merito suspectus est, ne ex opere concionandi in primis Fidelium oblationes, non autem Dei gloriam et Fidelium conversionem intendat, ideoque id præstando mentalis simoniæ reus fiat.

CAS. III. Defuncto Parmeniano feria IV. majoris hebdomadæ, ejus cadaver tumulandum est feria V. sequenti. Qu. An Exequiæ super cadaver agi possint.

Resp. Posse, sed privatim, et sine ulla solem-

nitatem, et cantum. Ita Cavallerius, qui sententiam confirmat ex Decreto S. R. C. in una Placentina 11. Augusti 1736. his verbis edito: *In secundo majoris hebdomadæ non possunt celebrari Exequiæ defunctorum; et Officium, et preces recitentur privatim.* Et sane, dum dicitur in Decreto, *et Officium, et preces recitentur privatim*, nemo nisi stultus, et bardus credere potest, Exequias absolute vetari. Si enim nullo modo recitandæ essent, nil oportuisset præscribere, Officium, et preces recitandas esse privatim. Quo in Decreto ideo de Missa nulla mentio fit, quia hæc etiam privatim dici hocce triduo prohibetur. Ratio hujus Decreti hæc esse potest, quod, quum triduum illud consecratum sit memoriæ crucifixionis, mortis, et sepulturæ Christi, convenit nos in summa versari tristitia, nec per cantum cæterorum Officiorum ad aliena divertiri. *Caval. de Exequiis Adultorum Decret. 15.*

MENSE MAJO.

CAS. I. **A**SCANIUS, quum audisset ab amico, in quinque numeris ex alea *Lothi* hoc mense sorte electis tres existere, quos ipse fortunæ ejus ludi crediderat, protinus vovit se facturum suis expensis celebrari Officium publicum pro animabus Purgatorii. At sequenti die certus fit, notitiam ab amico acceptam falsam esse, et ipse est independentem a lucro *Lothi*-valde dives. Qu. Utrum Officium publicum facere celebrari teneatur.

Resp. Non teneri. Nam ejus votum non fuit absolutum, sed conditionatum, nimirum, si certum sit, se lucrum ex alea *Lothi* fuisse adeptum.

Quæ conditio quum verificata non fuerit, ille quoque a voti obligatione implenda liber est. Neque dicas, lucrum ex *Lothi* alea acquisitum non fuisse Ascanio causam vovendi finalem, sed tantum impulsivam, cujus causæ impulsivæ error non irritat actum. Siquidem nego, lucrum ex *Lothi* alea acquisitum fuisse Ascanio causam vovendi tantum impulsivam. Nam illud votum factum fuit ab Ascanio in gratiarum actionem Deo, ut liquet ex circumstantiis, quibus illud elicuit. Quum ergo gratiarum actio præsupponat acceptum beneficium, sequitur Ascanium se determinasse ad vovendum ex lucro *Lothi*, quod ex errore se fuisse adeptum putabat, ideoque illud lucrum fuisse illi causam vovendi finalem, non autem simpliciter impulsivam.

CAS. II. Taltibia vidua domicilium habens in Parœcia S. Elpidii, profecta ad invisendam filiam suam, quæ nupta est Titio Parœciæ S. Volfanghi, dum ibi commoratur, violento morbo correpta moritur, et sepelitur a Parocho S. Volfanghi in Ecclesia sua. Aperto autem ejus testamento invenitur eam reliquisse Ecclesiæ, in qua sepelienda est, legatum annuum pro Missa quotidiana celebranda, nulla designata Ecclesia, in qua sepeliri vult. Qu. I. An jure Parochus S. Volfanghi tumulaverit cadaver Taltibiæ in Ecclesia sua.

Resp. Absolute loquendo injuria sepeliisse illud. Nam juxta regulas juris mortuorum cadavera sepelienda sunt in sepulcro, quod elegerunt ante mortem; vel si nullum elegerunt sepulcrum, debent sepeliri in sepultura majorum suorum, et si hac careant, in Ecclesia Parochiali. Id constat l. ex *Cap. Is, qui De sepult. in 6.*, ubi legitur,

sepeliendum esse juxta indicatum ordinem, qui habens domicilium in civitate, mortuus est in villa, quo se contulit recreationis gratia, vel ut ruralia exerceret, hac tantum adjecta exceptione, *dummodo absque periculo ad ipsam* (id est, Ecclesiam Parochialem, vel sepulturam majorum) *valeat deportari.* II. Ex Decreto Sacrae Congregationis Ep. et Reg. sub die 16. Novembris ann. 1625. edito his verbis: *Infantes aliique quicumque, qui non habent facultatem sibi eligendi sepulturam, vel hac non electa decedunt, sunt tumulandi in sepulcro suorum majorum, vel in Parochiali Ecclesia.*

Verum, quia contingere potuit, ut Ecclesia S. Volfanghi adeo distaret a S. Elpidio, ut eo usque deferri cadaver Taltibiæ non posset sine periculo aut gravi incommodo; hinc, ut hujus casus adæquatam resolutionem facias, examinare debes, quantum hæ duæ Ecclesiæ distent invicem a se. Si enim a se invicem distent plus quam tria milliaria, tunc jus fuit Parocho S. Volfanghi, saltem in hac Diœcesi Bonon., sepeliendi Taltibiam in Ecclesia sua. Fundamentum hujus assertionis desumitur ex Cardinali Prospero Lambertino, qui *Tom. 5. editionis Bonon. Notif. 17.*, inhærens supra scripto casui de eo, qui mortuus est in villa, domicilium habens in civitate, sic declarat: *Ed acciochè non nasca lite sopra il pericolo, e l'incomodo, dichiariamo esserci sempre il pericolo, o l'incomodo, quando la Villa è fuori della cherchia della Citta, che vuol dire fuori delle tre miglia.* Quo in loco adnotandum est, quod, licet Eminentissimus Cardinalis Lambertinus in hac Notificatione non loquatur de viro rurali moriente in

aliena Parœcia rurali, attamen, quod ibi statuitur de homine cive moriente in villa, et de homine rurali in urbe decedente, idem constitutum debet intelligi etiam de homine rurali moriente in aliena Parœcia, quum eadem ratio undequaque sit, et idem motivum. Vide quæ dicta sunt in resolut. ad cas. II. mensis Februarii anno 1784., ubi hanc ipsam quæstionem fuse tractatam invenies; indeque etiam hauries, locorum distantiam in hac materia non e loco cadaveris ad Ecclesiam usque Domicilii Parochialem, sed usque ad confinium ditionis Parochialis esse dimetiendam. Si vero Ecclesia S. Volfanghi plus quam tribus milliariis non distet ab Ecclesia S. Elpidii, tum sane nullo omnino jure aut fundamento idem Parochus S. Volfanghi sepelivit Taltibiam in Ecclesia sua. Hinc tenetur cadaver restituere, si illa Ecclesia, cui debebatur, postulat, et restituere omnia emolumenta occasione hujus funeris percepta, ex Decreto Sacræ Congregationis Ep. et Reg. sub die 29. Nov. 1622., his verbis edito: *Si quis sepultus fuit extra Ecclesiam, in qua debebat sepeliri, sunt restituenda omnia emolumenta occasione ejus sepulturæ percepta, et etiam ipsum cadaver, si petatur. Vid. Cavallerium de Sepultura Ecclesiastica Tom. 3. cap. 17. decr. 35.*

CAS. III. Qu. II. Cuinam Ecclesiæ adjudicandum sit legatum, a Taltibia testamento relictum.

Resp. Si nullam elegit sepulturam, et careat sepulcro majorum, adjudicandum esse Ecclesiæ ejus Parochiali, id est, S. Elpidii. Probatur, quia, quamvis cadaver Taltibiæ sepultum jaceat in Ecclesia S. Volfanghi, ibidem tamen jacet contra

juris dispositionem. Ex ejus ergo cadaveris tumulatione non potest Parochus S. Volfanghi, ejusque Ecclesia ullum percipere emolumentum. Neque dicas, quod, si ita fiat, non implebitur voluntas testatricis, quæ est relinquendi legatum pro Missa quotidiana celebranda illi Ecclesiæ, in qua sepelienda est. Nam, quum nullam in testamento expresse nominaverit Ecclesiam, in qua sepeliri volebat, implicite significavit, se legatum illud relinquere illi Ecclesiæ, cui de jure tumulatio sui corporis competit. Adde, quod Parochus S. Volfanghi tenetur restituere Ecclesiæ S. Elpidii corpus Taltibiæ, ut mox dixi in responsione ad casum superiorem. Si ergo hocce corpus restituatur, tum ultima voluntas Taltibiæ ad litteram impleta remanebit, quia et corpus suum, et legatum pro Missa quotidiana celebranda simul in eadem Ecclesia S. Elpidii consistent. Si vero ex accidenti aliquo non restituatur, puta, quia jam fœteat, vel ab aliorum ossibus discerni nequeat, tunc utique corpus suum ab Ecclesia, in qua legatum illud consistit, sejunctum erit; sed id per accidens continget, et ex causa impossibilitatis. Cæterum semper verum erit, voluntatem testatricis esse, ut legatum pro celebranda Missa quotidiana applicetur illi Ecclesiæ, cui de jure tumulatio sui corporis competit, quæ in casu nostro est Ecclesia sua Parochialis, id est, S. Elpidii.

Dixi initio responsionis, *si nullam elegit sepulchram, et careat sepulcro majorum*, quia, si hæc habeat, tum iis, non Ecclesiæ Parochiali, hujusmodi legatum erit adjudicandum, ut ex dictis in responsione ad casum superiorem colligitur.

MENSE JUNIO.

CAS. I. **A**NICIUS filiusfamilias ducere vult in uxorem Euphemiam. Quod Matrimonium impedire satagens pater Anicii rogavit Episcopum, qui prohibuit Parocho, ne Anicium et Euphemiam conjungeret in Matrimonium. Sed Parochus, neglecta Episcopi prohibitione, eos conjunxit, ut scandala inde exorientia sopirét. Qu. An Matrimonium hoc validum sit.

Resp. Esse validum. Namque nihil est, quod ejus valori officiat. Et sane ad valorem Matrimonii requiritur, ut Matrimonium contrahatur inter personas jure habiles, et itidem celebretur coram Parocho, et duobus testibus. Atqui nihil horum deficit huic Matrimonio, quia prohibitio Episcopi non exauctorat Parochum potestate sua, sed tantum efficit, ut is illicite huic Matrimonio intersit. Ergo validum est. Hinc Sacra Congregatio Concilii Tridentini interpretum apud Fagnanum ita habet (*in c. Littera et matr. contra interd. Ecclesiæ in fine*): *Episcopus Viennensis dubitavit, an validum sit Matrimonium adhibito Parocho, cui ab Episcopo fuerat interdictum, ne illi Matrimonio interesset. Sacra Congregatio censuit, esse validum.*

CAS. II. Puerulus vix natus mortuus est. Interroganti autem Parocho obstetricem, an eum baptizaverit, respondit illa, se quidem baptizasse, sed non temere dubitare, an expiraverit priusquam totam pronunciaverit Sacramenti formam. Qu. An ille infans in Ecclesia sepeliendus sit.

Resp. Nos censemus, affirmative esse respondendum. Ratio nobis hæc est, quia non constat,

invalide esse baptizatum. Immo quum Baptismus coeptus fuerit, dum puerulus ille adhuc vivus certissime esset, præsumptio stat pro valore Baptismi. Dices, sepeliri in Ecclesia privilegium est, quo qui gaudere vult, probare debet, se habere conditiones ad id requisitas, inter quas est Baptismus validus. Verum hæc propositio negari merito potest. Nam apud Christianos non tam privilegium est sepeliri in Ecclesia, quam pœna maxima, Ecclesiastica privari sepultura. Non ergo certa pœna, et quidem maxima, multari debet, de quo certo non constat, tali pœna esse dignum. Nec obstat, quod iste puerulus non possit probare, se Baptismum habuisse. Nam nec potest contra eum probari, quod Baptismum non habuerit: siquidem licet obstetrix non temere judicet, hunc puerulum expirasse, antequam tota Baptismi forma completa fuerit, id tamen tuto asserere non potest, quum præsertim perfacile sit decipi in judicando de præciso individuo puncto, quo quis, maxime puerulus vix natus, animam exhalavit. In hujusmodi ergo ambagibus quid agendum? Videlicet id, quod in casibus, ubi agitur de acquirendo beneficio, quod Princeps ad impartiendum pronus est, præstari solet. Sicuti enim in his casibus, si forte contra aliquem dubium exoriatur, an is eo Principis beneficio dignus sit, eidem beneficium illud non denegatur; ita denegari non debet huic puerulo Ecclesiastica sepultura, quamvis de eo, dignusne sit, an non, controverti possit. En sententia nostra.

CAS. III. Telesphorus Sacerdos, quum SS. Christi Corpus Fidelibus impartitur extra Missam,

vix populo communicato, et dum ascendit ad Altare, incipit Antiphonam *O Sacrum Convivium*. Qu. An recte se gerat.

Resp. Male se gerere. Siquidem manifeste agit contra præscriptum Ritualis Romani, quod ita ait: *Ubi vero omnes communicaverint, Sacerdos reversus ad Altare dicere poterit: o Sacrum Convivium etc., ubi apposite Cavallerius in hunc locum (de Comm. Fidelium tom. 4. num. 23.): Non ait Rituale: Sacerdos revertens, sed reversus ad Altare. . . quare manifeste carpitur illorum usus, qui eandem Antiphonam dicere incipiunt in itinere ad Altare. Hic adnotare juvat cum Baruffaldo tit. 24. num. 66. hanc Antiphonam non esse in præcepto, sed solum de consilio, quoniam Rituale ait, dicere potest, non autem, dicit.*

MENSE JULIO.

CAS. I. **T**HEODORO moritur filius, pro quo Theodorus pater fieri jubet funebres Exequias solemnī pompa. Aliquot post menses moritur eidem Theodoro filius alter, pro quo pares itidem Exequias ipse Theodorus imperat. Sed, quum nihil adhuc solverit pro funere primi filii, respondit ei Parochus, aut solvat, quod pro primo funere debet, aut sciat, se non nisi in forma pauperum hunc secundum ejus filium tumulaturum. Qu. An Parochus a simoniæ labe immunis sit, tam rigide exigendo impensas funerum.

Resp. Esse immunem. Nam hujusmodi impensæ pro funeribus (idem dic pro quibusdam aliis

sacris functionibus) vel taxatæ sunt Synodalibus Episcoporum Statutis, vel antiquissima fidelium consuetudine sunt firmatæ. Quæ autem talia sunt, ea jure suo exigere possunt Parochi absque simoniæ vitio, quia censentur veluti pars stipendii sustentationis Parochis debitæ. Neque illud obest, quod plures Parochi aliunde habeant, unde sustententur, scilicet ex ipso Beneficio. Nam congruæ sustentationis nomine non illud præcise intelligi debet, quod ad vitam ducendam necessarium est, sed illud insuper, quod ad vitam ducendam cum decentia et dignitate requiritur. Hinc in Cap. *Ad Apostolicam* aperte dicitur, cogi posse per Episcopum, qui hujusmodi laudabili consuetudini obsistere conantes, renuunt pro Sacrorum administratione tribuere Ecclesiasticis Ministris, quod juxta inductam laudabilem consuetudinem dari solet. *Pias consuetudines*, dicitur ibidem, *præcipimus observari, statuentes, ut libere conferantur Ecclesiastica Sacramenta; sed per Episcopum loci, veritate cognita, compescantur, qui malitiose nituntur laudabilem consuetudinem immutare.* Cui doctrinæ inhærens D. Thomas sic nitidissime et ille docet 2. 2. qu. 100. art. 3. in corpore: *Accipere, aut dare aliquid pro sustentatione ministrantium spiritualia secundum ordinem Ecclesiæ, aut consuetudinem approbatam licitum est; ita tamen, quod desit intentio emptionis et venditionis, et quod ab invitis non exigatur per spiritualium subtractionem: hoc enim haberet quamdam venditionis speciem. Gratis autem spiritualibus datis, licite possunt statutæ et consuetæ oblationes, et quicumque alii proventus exigere a nolentibus, et volentibus solvere, auctoritate Superioris interposita.*

Verumtamen, ut hujusmodi consuetudo dandi aliquid pretio æstimabile pro Sacrorum administratione, laudabilis sit et pia, duæ eam conditiones comitari debent. Primæ est, ut in sua origine spontanea fuerit, id est, quod Parochiani gratis dare cœperint oblationes suas, et absque pactione; secus, quia talis consuetudo simoniaca fuisset ab initio, ita simoniaca semper esset, saltem præsumptive. Sed absque vitio putanda est semper in sua origine ea consuetudo, de qua non constat contrarium, *arg. cap. 2. de Reg. jur. et l. merito ff. pro Socio*. Secunda est, ut sit legitime præscripta, id est, quod saltem per decennium totus populus, vel major populi pars eam servaverit. Abbas *in cap. Suam n. 9*. Ratio est, quia decennalis consuetudo contra Laicos tenet. Vid. Giribaldum de Simonia cap. 2. dub. 4. num. 39.

Dices I. Non possunt Ministri Ecclesiastici absque simoniæ culpa exigere solutiones, etiam Synodalibus Statutis taxatas, vel laudabili et pia consuetudine firmatas, ante Sacrorum administrationem, vel per spiritualium subtractionem, quod docet etiam D. Thomas textu supra citato. Quum ergo Parochus noster nolit sepelire filium Theodori, nisi prius Theodorus pater solvat, quod pro funere primi filii debet, jam is a simoniæ culpa excusari non potest.

Verum non ita est. Namque Parochus non negavit tumulare christiano ritu secundum Theodori filium, sed negavit tantummodo sepelire eum solemni pompa. At per hoc nec spirituales functionem subtrahit, quæ muneris sui est, neque exigit solutiones funerum ante sacrarum Exequiarum celebrationem.

Dices II. *Cap. Non satis* et *Cap. Cum in Ecclesia de Simonia* in 6. improbantur quæcumque consuetudines, quibus pro functionibus spiritualibus, et præsertim pro sepultura aliquid pretio æstimabile confertur, etiam si antiquissimæ sint.

Verum laudata jura improbant tantum eas consuetudines, quibus quidpiam temporale detur, tamquam pretium rei spiritualis, quæ quidem consuetudines semper vitiosæ sunt, immo tanto vitiosiores, quanto antiquiores. At laudatum *Cap. Ad Apostolicam* loquitur de consuetudinibus, quæ sine peccato et rationabili causa inductæ sunt. Nihil ergo est, cur simonia infectus Parochus noster dicendus sit.

CAS. II. Rebecca ex parentibus hebræis Ferrariæ nata, convertitur ad fidem Christi, quam a sacro fonte suscipit Geruntius. Posthæc Geruntius profectus Ferrariam negotiorum causa, carnaliter cognoscit Saram, Rebeccæ matrem. Qu. An incurrerit reservationem ob cognationem spiritualem.

Resp. Non incurrisse, quia nullam contraxit cum Sara cognationem spiritualem, suscipiendo e sacro fonte Rebeccam. Neque obest, quod Sara sit secundum carnem mater Rebeccæ. Nam hoc evincit, Geruntium ob copulam cum ipsa Sara habitam, factum esse affinem cum Rebecca in primo gradu; at non evincit incurrisse reservationem ex capite cognationis spiritualis. Quod si quæras assertionis nostræ fundamentum, hoc est, quod cognatio spiritualis inducta est ab Ecclesia, ideoque non afficit eos, qui extra Ecclesiam sunt. Dices,

si Sara non suscepit Baptismum, suscepit tamen Geruntius, qui proinde fieri potuit cognatus spiritualis cum Sara, licet ea non possit evadere cognata spiritualis cum eo. Verùm hoc falsum est. Nam cognatio est qualitas relativa, quæ non potest esse in uno termino relationis, quin sit etiam in altero. Quando ergo Sara non contraxit cognationem spiritualem cum Geruntio, neque Geruntius cognationem spiritualem contrahere potuit cum Sara. Quæstionem hanc proponit sibi discutiendam etiam Dominicus Soto; qui postquam dixit, Glossam affirmare, Geruntium incurrisse affinitatem (spiritualem), is tamen contrariam sententiam tenet, allegando auctoritatem D. Thomæ. *At vero, inquit ipse (in 4. dist. 42. qu. 1. art. 3.) D. Thomas id meritissime negat: neque in dubium revocari debet, quoniam fundamentum cognationis spiritualis est esse spirituale, quod per regenerationem Baptismi suscipimus: et ideo sicuti non baptizatus nullam contrahit cognationem cum baptizato, ita ex adverso neque baptizatus ullam contrahit cum non baptizato.*

Ex his concludendum est, Geruntium nullam incurrisse reservationem ob copulam carnalem cum Sara, matre Rebeccæ, quam ipse e sacro fonte suscepit. Siquidem nullam potuit incurrere reservationem titulo cognationis spiritualis, qui peccavit cum ea muliere, quæ sibi spiritualis cognata non erat.

CAS. III. Capellanus communicare solet populum, antequam Missam aggrediatur. Et post talem Communionem numquam ei benedictionem impartiri vult. Qu. An rite se gerat, tum com-

municando populum ante Missam, tum benedictionem ei non impartiendo.

Resp. Quoad Communionem, dicendo, regulariter loquendo non bene se gerere. Ratio est, I. quia proprius populum communicandi locus est intra Missam post Communionem Sacerdotis, ut docet Rubrica: II. quia communicare populum ante Missam est expresse prohibitum Decreto S. Congregationis visit. Apost. sub Urbano VIII. apud Meratum *part. 2. tit. 10. num. 19.* Cujus Decreti verba hæc sunt: *Avanti di cominciar la Messa non si faccia la Comunione senza gran necessità, ed in questo caso si accenda il Cereo della elevazione.* Cæterum, quia Decretum hujusmodi, apponens eam conditionem *senza gran necessità*, indicat, aliquo casu etiam ante Missam populum communicari posse; idcirco definiendum hoc loco est, quandonam tanta existat necessitas, ut ante Missam populus communicari possit. Cui quæstioni respondemus cum Cavallerio, tunc adesse magnam necessitatem, quando communicaturi vel diutius jejuni permanere nequeunt, vel alio propriis vocati curis, tamdiu expectare nequeunt, quamdiu Missa celebrata sit; id quod facillime contingit, præsertim inter homines ruri degentes. Hoc loco adnotare juvat, quod, ut Communio differatur post Missam, minores etiam causæ requiruntur. Ratio est, quia Rubrica, ut post Missam differatur Communio populi, non requirit magnam necessitatem, sed tantum rationabilem causam, quam rationabilem causam vel tunc adesse ajunt Scriptores de Rebus Liturgicis, quum, si Communio fiat intra Missam, ea Missa

adeo protrahatur, ut tædio auditoribus futura sit.

Quoad benedictionem vero sic definimus. Si ii, qui communicaturi sunt ante Missam, interfuturi sint Missæ postea celebrandæ, tum Capellanus bene se gerit, non impartiendo populo benedictionem, quia benedictionem iis impartietur in fine Missæ. At si non sint interfuturi Missæ celebrandæ, tunc male se gerit, quia homines, qui Eucharistiam receperunt, discedere cogentur absque ulla benedictione, quod contra præscriptum Rubricæ est. Est, inquam, contra præscriptum Rubricæ, quæ docens rationem, qua Sacra Communio populo administranda est (loquitur hic de ea Communionem, quæ fit intra Missam), ita dicit *Rubr. 10. n. 6.: Et non dat eis benedictionem, quia illam daturus est in fine Missæ; quæ causalis indicat, tunc populo dandam esse benedictionem, quum eam populus in fine Missæ non est accepturus.*

MENSE AUGUSTO.

CAS. I. **T**IBURTIUS iratus uxori suæ, quod per totam hebdomadam de lucris manu sua acquisitis nihil illi dederit, graviter eam verberavit, quæ, quum gravida esset, abortita est. Qu. I. An maritus exigere possit lucra, quæ facit uxor manibus suis.

Rèsp. Posse exigere ea lucra, quæ uxor facit labore ordinario; at si quæ lucra faciat labore extraordinario et industria sua peculiari, hæc ab uxore exigere jure non potest. Ratio primæ partis est, quia vir, ut totius familiæ caput, tenetur familiam totam alere et sustentare, victu, vestitu,

aliisque necessariis eam providendo. Hinc, sicuti ei a tota familia dispendium advenit ob ejusdem familiæ sustentationem, ita jus habet percipiendi lucrum a tota familia, id est, ab uxore, filiisque, si quæ faciant.

Dixi tamen, maritum non posse exigere ea lucra, quæ uxor acquirit industria sua peculiari, puta negotiando, vel labore aliquo extraordinario laborando. Ratio est, quia fructus industriæ sunt ipsius personæ, quæ industriam exercet, ut fuse docent Theologi, agentes de *radicibus restitutionis*; quæ vero comparantur labore extraordinario, ea tamquam fructus industriæ habenda sunt. Sane si servi sibi acquirunt, quæ sine detrimento domini acquirunt, ut colligitur ex *l. vix. §. de Judic.*, multo magis idem dicendum est de uxore, quæ non viri mancipium, sed socia est, et aliquatenus regiminis particeps.

CAS. II. Qu. II. An idem Tiburtius, causam quum dederit abortus uxori suæ, in reservationem incidit.

Resp. In nullam incidisse reservationem. Non in eam, quæ in Bulla Sixti V. incip. *Effrænatam*, Summo Pontifici reservata est, quia hæc lata est contra procurantes abortum, et contra concurrentes cum iisdem procurantibus, quod malum Tiburtius non præstitit, verberando uxorem suam eo fine, qui in casu est expositus. Non in eam, quæ in Synodo reservata est Archiepiscopo nostro ratione homicidii. Nam reservatio hujusmodi non afficit homicidas omnes, sed eos tantummodo, qui *studiose et animo præmeditato* proximum occiderunt, vel his consilium, favorem et auxilium quo-

modolibet positive præstiterunt. At Tiburtius inter hujusmodi homicidas, vel cum his concurrentes non est enumerandus, quia verberavit uxorem, non *studiose et animo præmeditato* enecandi puerum, quem illa in alvo gestabat, sed ut lucra manu sua acquisita sibi impertiret. In nullam ergo incidit reservationem.

CAS. III. Robertus Parochus reficere volens Sacram Supellectilem, inaurari fecit Calicem, qui longo usu inaurationem amiserat. Item scindit Albam, ex ea conficiens plures Amictus. Empta etiam a nobili Matrona conspicua veste, ex ea refecit Pluviale, quod pene lacerum erat. Qu. An hæ res cunctæ, id est, et Calix denuo inauratus, et Amictus ex Alba facti, et Pluviale ex veste refectum nova consecratione, seu benedictione indigeant.

Resp. Quoad Calicem varias esse, easque diversas Auctorum opiniones. Paludanus, teste Cavallerio, censet, Calicem hujusmodi nova indigere consecratione. Ratio ejus est, quia dempta a Calice consecratione, demitur subjectum consecrationis immediatum. Negant id alii, quia, inquiunt, id quod consecratur, est totus Calix, non sola inauratio, licet unctio physice attingat solam superficiem. Quid in hac Auctorum discrepantia ego sentiam, vix proferre audeo. Consultius tamen puto cum Cavallerio, Calicem hunc nova consecratione esse sanctificandum. Nam consecratio præcipue fit ob contactum Corporis et Sanguinis Christi, unde, quum sola superficies auri Christi Corpus et Sanguinem attingat, eaque consecrationis tempore non adfuerit, immerito ea consecrata esse

censetur. Neque illud obest, quod inauratio adjuncta sit Calici jam consecrato. Nam principale in hoc casu non ex majori materiæ quantitate æstimandum est, sed ex usu et nobilitate rei consecratæ, id est, ex inauratione, utpote quæ proxime tangit Christi Sanguinem.

Venio nunc ad Amictus ex Alba factos, et dico, eos nova indigere benedictione. Nam hæc tamquam generalis regula habetur apud Scriptores Rerum Liturgicarum, ut, quando sacræ vestes mutant figuram, ut accidit de hac Alba, tunc amittant benedictionem; tunc vero non amittant, si figuram suam retineant, etiam si laventur. Vid. *Cavallerium de Benedict. Sacr. Supellect. et templ.* cap. 11. num. 8. Qui tamen merito excipit casum, quo vestis sacra mutet figuram per simplicem plicationem, quin scindatur, puta si Stola plicetur et adhibeatur pro Manipulo. Nam, licet ea in hoc casu non adhibeatur pro ministerio, pro quo benedicta est, attamen prima benedictio valet, quia una eademque benedictio communis est omnibus vestimentis.

Tandem quoad Pluviale sic distinguo. Si pars, quæ Pluviali assuta est, major sit ea parte, quæ de Pluviali remansit, tunc Pluviale illud sic reffectum nova benedictione sanctificandum est. Ratio est, quia major pars non benedicta, trahit ad se minorem, tamquam accessorium. At si pars Pluviali assuta, sit minor ea, quæ jam benedicta est, Pluviale hoc nova non indiget benedictione. *Cavallerius loco cit.*

MENSE SEPTEMBRI.

CAS. I. **V**ACANTE quodam officio, publice ad illud concurrat Tiberius. Sed quum pro eo officio fidejussio necessaria sit, rogavit Octavium, ut sibi fidejussor esse velit. Quo nolente id facere gratis, Tiberius dedit ei centum *liras*. Quo accepto pretio, Octavius fide sua pro Tiberio jussit. Qu. An Octavius tuta conscientia fidejussionem vendere potuerit.

Resp. Nos opinamur, potuisse vendere, saltem nisi sibi constet, nullum sibi impendere periculum vel molestiam ex fidejussione. Rem argumentando sic ostendimus. Illud vendi potest tuta conscientia, quod est pretio æstimabile. Sed fidejussio est pretio æstimabilis. Ergo tuta conscientia vendi potest. Est, inquam, fidejussio pretio æstimabilis. Siquidem quid est tandem fidejussio? Videlicet est obligatio solvendi pro debitore, deficiente eo. At hujusmodi obligatio est ex se onerosa. I. Quia ejus vi fidejussor propria se privat libertate, cum periculo patiendi damnum emergens aut lucrum cessans ex solutione pecuniæ, quam pro debitore erogabit. Nam, qui nunc habet in arca pecuniam otiosam, scire nequit, an etiam tum pecuniam hanc habebit otiosam in arca, quum solvere debebit pro debitore. II. Quia aliquando etiam periculo amittendi pecuniam, qua fidejussit, se exponit. Ergo est pretio æstimabilis.

Dices I. Fidejussio est veluti quædam species mutui. Nam quum fidejussor solvit debitum pro principali debitore, perinde facit, ac si illi mutuet pecuniam ad solvendum necessariam. Sed

mutuum vendi non potest. Ergo nec fidejussio.

Verum concedere non possumus, fidejussionem esse veluti quamdam speciem mutui. Nam mutuum importat traditionem rei; fidejussio vero importat solummodo obligationem solvendi, si principalis debitor non solvat. Ut igitur convenienter instituas comparisonem, debes sic dicere: Fidejussio æquivalet obligationi ad mutuandum. At si hoc dicas, tantum abest, ut instituta comparatio tibi faveat, ut potius faveat mihi. Nam sic argumentor. Fidejussio ex præmissis æquivalet obligationi mutuandi. Atqui obligatio mutuandi vendi potest. Ergo et fidejussio. Hujus argumenti minor probatur I. auctoritate D. Thomæ, qui 2. 2. qu. 78. art. 2. in resp. ad 4. expressis verbis hanc propositionem pronunciat. II. Probatur ratione. Siquidem dare mutuum sub obligatione, ut, qui accipit mutuum, remutuet mutuanti, est usura, ut constat apud omnes. Sed id usura non esset, si hæc obligatio non esset pretio vendibilis. Ergo obligatio mutuandi vendi potest. Hæc talia sunt, ni fallor, ut satis evincant, allatum argumentum non enervare propositionem nostram. Quare non immerito nos concludendum putamus, quod, sicuti tuta conscientia potest vendi obligatio ad mutuandum, ita potest vendi etiam fidejussio.

Dices. II. Qui solvit alterius debita, non potest ob hanc solutionem pretium aliquod exigere. Cur ergo pretium licite exigere valeat fidejussor pro solutione futura, et incerta?

Resp. Disparitas est, quod, qui solvit alterius debitum, non habet alium titulum exigendi pretium pro tali solutione, nisi ratione ipsius pecuniæ traditæ, quæ quum per se fructifera non sit,

ut lucrum sibi comparet ex pecunia tradita, hoc lucrum usurarium est. At fidejussor non exigit pretium fidejussionis ob pecuniam traditam, sed quia fidejubendo pro alio, se privat libertate sua, cum periculo patiendi eo tempore, quo solvet, damnum emergens, aut lucrum cessans, quod certe pretio æstimabile est.

Dixi initio responsionis: *Saltem si sibi non constet, nullum sibi impendere periculum, vel molestiam ex fidejussione.* Quia, si id sibi constet (puta vel quia fidejussio brevi finem acceptura sit, vel quia fidejussor est absolute determinatus numquam negotiandi, vel ad fructum ponendi pecuniam suam), si, inquam, id sibi constet, chimæricus evadit iste titulus amissionis libertatis, cum periculo patiendi damnum emergens, aut lucrum cessans, quem supra indicavimus.

Hactenus exposuimus sententiam nostram. Fatemur tamen, plures adversari nobis et doctos, et pios Scriptores, quorum auctoritate multum commovemur. Sed hæc, quæ attulimus, momenta validiora nobis, quam quæ ab ipsis afferuntur, visa sunt.

CAS. II. Flavia artificis filia ornat se nobilioribus vestibus, cultuque longe elegantiori, quam statui suo conveniat. Id autem pater ejus videt et tacet. Qu. An Flavia ita se ornando, et pater rem dissimulando graviter peccent.

Resp. Peccare tantum venialiter, dummodo ab ornatu, cultuque Flaviæ absit scandalosa immodestia, vel mala alia circumstantia, puta pravæ intentionis, damni alterius, etc. Et sane excessus hic in ornatibus, consideratus per se, non oppo-

nitur nisi virtuti modestiæ, quæ mediocritatem in ornatu corporis, externarumque rerum apparatu jubet. At delinquens contra hanc virtutem, præcise in se ipsa consideratam, peccat tantum venialiter, utpote qui excedit tantum in modo utendi ornamentis. Hinc D. Augustinus in lib. de Doctr. Christ. (quod refertur etiam in Cap. *Quisquis* dist. 4.) loquendo de vestium, et ciborum superfluitate, sic ait: *In omnibus his non usus rerum, sed libido in culpa est.* Qui paulo post sic prosequitur: *In omnibus hujusmodi rebus non ex earum natura, quibus utimur, sed ex causa utendi et modo appetendi, vel probandum, vel improbandum est, quod facimus.* Confirmatur propositio sequenti argumento. Si grave peccatum sit ornatus Flaviæ, id tale esset vel ratione superfluitatis, vel ratione conditionis personæ suæ. Non autem est grave ratione superfluitatis, quia hæc superfluitas non est gravis deordinatio, utpote quæ nec immediate contra Deum est, nec versatur in materia, natura sua, mortali; nec justitiam aut charitatem proximi lædit. Non præterea ratione qualitatis personæ suæ. Nam, quum hic ornatus haberi potest sine gravi damno proximi, vel familiæ, hæc circumstantia conditionis personæ non valet transferre malitiam peccati Flaviæ de veniali in mortale. Ergo, seclusa scandalosa immodestia, vel prava aliqua circumstantia ornatui extrinseca, hic ornatus Flaviæ immoderatus pro statu suo, non est nisi peccatum veniale.

Dices. Patres gravissimis verbis, phrasibusque valde energicis reprehendunt hanc immoderatam in mulieribus vestiendi pompam. Fateor. At Sancti Patres non illud sibi proponunt, examinare, quale

peccatum sit hæc immoderata mulierum pompa, prout ea est statum personæ superexcedens, quod fit in casu nostro; sed exagitant vanam mulierum vestiendi pompam, prout est cum scandalo Fidelium, vel gravi familiæ detrimento, aut prava aliqua intentione conjuncta, prout in praxi sæpe evenire solet. At si hæ circumstantiæ adsint in ornatu Flaviæ, etiam nos mortale peccatum committere Flaviam affirmabimus.

CAS. III. Anatolius celebrans Missam, et consecrata jam Hostia, dum venit ad Consecrationem Calicis, meminit, se aquam vino non infudisse. Ne tamen admirationem pareret populo, consecravit Calicem sine infusione aquæ, et prosequens terminat Missam. Qu. An in hoc casu a culpa excusetur, aquam in calicem non infundendo.

Resp. Non excusari. Nam manifeste agit contra Rubricam, quæ sic scribit: *Si celebrans ante Consecrationem Calicis advertat, non fuisse appositam aquam, statim apponat eam, et proferat verba Consecrationis.* Neque negotium facessere debet admiratio populi, quia hæc admiratio nullius momenti est, et omnino spernenda. Hinc S. Cyprianus (quem laudat Gratianus in can. *Scriptura* 3. de consecr. dist. 2.) sic ait: *Si quis de antecessoribus nostris vel ignoranter, vel simpliciter, non hoc servavit et tenuit, quod nos Dominus facere exemplo, et magisterio suo docuit, potest simplicitati ejus de indulgentia Domini venia concedi: nobis vero non poterit ignosci, qui nunc a Domino admoniti et instructi sumus, ut Calicem Domini cum aqua mixtum, secundum quod Dominus obtulit, offeramus.*

MENSE OCTOBRI.

CAS. I. **P**AROCBUS audiebat Confessionem moribundi, qui vix completa peccatorum suorum accusatione sensibus destitutus est. Tum Parochus nulla imposita illi pœnitentia Sacramentali, impendit absolutionem, et curavit, ut protinus a Capellano Extrema Unctio illi afferretur. Qu. An, si forte ille moribundus convalescat, teneatur Parochus pœnitentiam Sacramentalem illi imponere.

Resp. Nos censemus teneri. Ratio est, quia pœnitentia est Sacramenti pars integralis, quæ, quum per tempus licet, sine culpa omitti non potest, ne Sacramentum aliqua sui parte frustretur. Neque obest, quod noster Parochus eam imponere non potuerit ob instans moribundo mortis periculum. Nam casus institutus est de moribundo, qui ab instanti mortis periculo convalescat. Jam aut hic convalescens iterum quærit confiteri Parocho, aut non? Si quærat iterum confiteri Parocho; tum Parochus in hac nova Confessione imponat eam pœnitentiam, quam in Confessione antecedente necessitatis gratia prætermiserat: si vero non amplius quærat Parocho confiteri; tum, antequam surgat e lecto, eum moneat de omissa in Confessione antecedente pœnitentia Sacramentali, ut sibi consulat, aut se præsentando eidem Parocho, ut pœnitentiam tunc omissam accipiat; aut suorum peccatorum, quæ tunc confessus est, confessionem saltèm confuso modo renovando apud alium Confessarium.

Dices. Postquam Sacerdos functus est officio suo, non potest amplius se ingerere in causam

pœnitentis. Ast respondeo, hoc verum esse tantummodo, quando Sacramentum est integre completum; at quando Sacramentum integre completum non est, ut in casu nostro contingit, tum sicuti Sacerdos jus habet ad complendum Sacramentum, ita potest se ingerere in causam pœnitentis, dummodo id perficere possit, et perficiat sine fractione sigilli Sacramentalis.

CAS. II. Insequente Druso districto cultro Elpidium Clericum inimicum suum, Elpidius fugiens omni contentione, labitur pede, et impingens fronte in saxum durissimum illico moritur. Qu. An Drusus incurrerit excommunicationem Canonis: *Si quis suadente diabolo.*

Resp. Incurrisse. Nam, licet cultro physice non tetigerit personam Elpidii Clerici, vere tamen fecit ejus personæ violentiam suadente diabolo, cum insequendo districto cultro, quia sic fuit causa ejus lapsus, interitusque. Et sane ad incurrendam hujus Canonis censuram non necesse est, ut quis physice lædat Clerici corpus, vel res ejus corpori adhærentes, sed satis est, quod quis per actionem violentam, et injuriosam sit causa, cur Clericus damnum patiatur in persona, vel corpore, quia etiam in hoc casu verificatur juxta communem Doctorum interpretationem, eum injecisse manus violentas in Clericum. Vide, quæ dicta sunt in resolutione casus III. mensis Januarii an. 1786.

CAS. III. Idem Drusus, ut pervenit ad cadaver defuncti Elpidii Clerici, gaudens de ejus morte, pedibus percutiebat ejus latera, et sputo inquinabat faciem, et cultro ejus manus, auresque

mutilavit. Qu. An his actibus in mortuum exercitis incurrerit excommunicationem Canonis, et irregularitatem defectu lenitatis.

Resp. Excommunicationem incurrisse, non autem irregularitatem. Probatur prima pars, quia, licet Elpidius non vivit, tamen Drusus eum inquinando et percutiendo ex odio et mala voluntate, ut fecit, gravem illi injuriam intulit per violentam manuum injectionem, suadente diabolo. Neque dicas, nullam mortuis posse fieri injuriam. Nam hoc falsum est, quia, sicut iis infertur honor, ut constat ex praxi funebrium pomparum, ita et injuria inferri potest, indigne tractando eorum corpora.

Objicies. Cadaver Clerici non est Clericus, ideoque casui nostro verba Canonis *Si quis* aptari nequeunt. Verum hæc propositio vera est tantummodo juxta proprium et strictum loquendi modum; at communi loquendi ratione etiam corpus Clerici defuncti saltem denominative Clericus appellari solet. Jam ad incurrendam hujus Canonis censuram non necesse est, ut percutiat Clericum proprie talem, sed sufficit percutere eum, qui etiam denominative Clericus appellari soleat. Etenim per omnes, excommunicationem hanc incurrit, qui percutit Novitium, necdum prima Tonsura initiatum, quamvis hic proprie et accurate loquendo, nec Clericus, nec Monachus sit. Addo, Drusum indigne tractando corpus Elpidii, injuriam fecisse statui Clericali: id quod pariter in causa est, cur eum excommunicationem hujus Canonis incurrisse censeamus. Siquidem hic Canon statutus est ab Ecclesia, ut omnes debitam statui Clericali reveren-

tiam, et honorem tribuerent, eumque violare per violentam manuum injectionem pertimescerent. Vid. hanc quæstionem fusius tractatam a Pignatello tom. 6. consul. V., qui et sententiam nostram tuetur, et multos pro ea citat Auctores.

Probatur nunc pars altera, nempe Drusum non incurrisse irregularitatem, mutilando manus auresque Elpidi: quod evincitur duobus argumentis. Primum est, quia nullibi in jure indicta invenitur irregularitas contra mutilantes cadavera defunctorum. Secundum est, quia mutilatio, qua incurritur irregularitas, est ea, qua demitur vita membro vivo; Drusus autem nullam vitam auribus, manibusque Elpidii abstulit, ea mutilando.

MENSE NOVEMBRI.

CAS. I. **A**NNUNCIANTEM Parochum Matrimonium Plauti cum Afrodisia, audit Calpurina Afrodisiæ soror, quæ occultam fornicationem cum Plauto commisit. Qu. An Calpurina manifestare teneatur Parocho impedimentum affinitatis, quo Plautus et Afrodisia vincti sunt.

Resp. Non teneri. Quia lex humana neminem adstringere potest, turpitudinem suam revelare. Tenetur tamen advocare Plautum, eumque monere, ne cum Afrodisia Matrimonium celebrare velit, quod titulo impedimenti affinitatis nullum est: vel saltem curet, ut a Sacra Pœnitentiaria obtineat dispensationem a prædicto impedimento, quod occultum cum sit, obtinere his in circumstantiis perfacile est.

CAS. II. Almachius quodam die Festo audiebat

Missam, ignorans esse Festum diem. Circa autem medium ipsius Missæ advertens esse diem Festum, dixit in corde suo: *Non intendo auditione hujus Missæ satisfacere præcepto Ecclesiæ*, insimul proponens aliam Missam audire, quam non audivit. Qu. An præcepto audiendi Missam satisfecerit.

Resp. Satisfecisse, dummodo attente et devote eam audierit. Ratio est, quia Ecclesia non præcipit, ut habeatur intentio satisfaciendi præcepto, sed tantum, ut Missa attente et devote audiatur. Neque difficultatem facit, quod dixerit in corde suo: *Non intendo* etc.; id enim dixit, existimans ex errore, se esse obligatum aliam Missam audire, quod falsum est; quia, qui Missam attente et devote audivit, is posuit totum id, quod Ecclesia requirit pro Missæ auditione. Non inficior tamen, quod Almachius peccare potuerit ex errore conscientiae, si nempe judicans, se teneri aliam audire Missam, minime eam audiverit ex acedia, vel negligentia.

CAS. III. Capellanus perrecturus primo mane ad visitandum ægrotum, celebravit in Ecclesia Sacrum uno horæ quadrante ante auroram. Qu. An id sine culpa fecerit.

Resp. Fecisse sine culpa. Neque obest, quod Rubrica sic præscribat: *Missa post Matutinum et Laudes quacumque hora ab aurora usque ad meridiem dici potest*; unde sequitur tempus celebrandi Missam incipere ab aurora, nec posse celebrari ante eam. Nam, nil obstante hac Rubricæ præscriptione, in quadam Cardinalium Congregatio-

ne, Innocentio XIII. Summo Pontifice habita, discussus fuit hic articulus, utrum nempe expediret tolerari anticipationem ante auroram tertia unius horæ parte, et conclusum fuit affirmative, quod testatur Eminentissimus Cardinalis Prosper Lambertinus, hujus Ecclesiæ Archiepiscopus, Notif. XIII. volum. 1. edit. Bonon. Qui Eminentissimus Archiepiscopus laudata Notif. eam ipsam tolerantiam etiam pro hac Diœcesi admittit. Quare Cappellanus noster non nisi unius horæ quadrante celebrans ante auroram ob omni culpa immunis est.

MENSE DECEMBRI.

CAS. I. **T**ULLIUS occultum Alcippi crimen manifestavit Valerio, qui in tota Parœcia illud evulgare pergit, quamvis ipse Tullius christiano ritu coram eodem Valerio, de eo, quod illi dixit, studiose et serio se retractaverit. Qu. An Tullius teneatur loco Valerii reparare famam Alcippi coram iis, qui a Valerio crimen Alcippi audierunt.

Resp. Teneri. Ratio est, quia, sin minus immediate, certe tamen mediate est vera et injusta causa, cur Alcippus famam amittat apud eos omnes, quibus Valerius occultum Alcippi crimen manifestat. Nec obest, quod idem Tullius christiano ritu se retractaverit de eo, quod Valerio dixit contra famam Alcippi. Nam hoc evincit, Tullium non esse reum coram Deo earum detractionum, quas committere pergit Valerius; at non evincit, eundem Tullium esse immunem ab obligatione reparandi mala infamiæ, quæ Alcippus ob Valerii detractones patitur; siquidem, quum hæc mala

originem ducant primariam ab injusta Tullii detractioe, sane, nisi ea resarcire satagat idem Tullius, is iterum lædit jus Alcippi, qui jus habet, ut in pristinam famam a quibusvis, qui eam injuste abstulerunt, reponatur. Dices, hoc esse impossibile in casu nostro. *Resp.* Si impossibile sit, certum non tenetur, quia nemo tenetur ad impossibile. Sed sine dubio tenetur facere, quantum potest, ut denigratam a Valerio famam Alcippi redintegret. Hinc D. Thomas 2. 2. qu. 62. in resp. ad 2. sic docet: *Aliquis potest tripliciter famam auferre . . . tertio modo verum dicendo, sed injuste, puta quum aliquis prodit crimen alterius contra ordinem debitum: et tunc tenetur ad restitutionem famæ, quantum potest, sine mendacio tamen.*

CAS. II. Lellius egressus est domo, cum intentione occidendi inimicum. Sed, dum eum quærit, sæpe ex hac intentione distractus fuit, modo loquendo cum amicis, modo ad negotia sua cogitando, donec tandem inventum in secreta via eundem inimicum suum interfecit. Qu. An unum vel plura commiserit peccata.

Resp. Unum commisisse peccatum. Siquidem licet sæpe distractus fuerit, modo loquendo cum amicis, modo etc., attamen voluntas occidendi nec umquam retractata fuit, nec moraliter interrupta. Neque dicas, eam voluntatem fuisse moraliter interruptam in diuturnis, vel saltem notabilibus distractionibus, quæ, dum quærebat inimicum, ejus mentem occupabant. Namque hoc falsum est. Siquidem, quum constanter iret per vias ad quærendum eundem inimicum suum, etiam dum mente distractus ad alia cogitabat, constat, eam

pravam voluntatem in ipso suscepto itinere saltem virtualiter continuari.

CAS. III. Theodosius Sacerdos, qui in examine habito coram Episcopo suo approbatus fuit ad audiendas Confessiones Fidelium per sex menses, non lecta littera patenti approbationis suæ, excepit Confessiones Fidelium per menses decem. Qu. An valide absolverit eos pœnitentes, qui post sex menses ab examine approbationis suæ ad ejus tribunal accesserunt.

Resp. Absolvisse valide. Quia et habebat titulum coloratum, consistentem in littera patenti approbationis suæ ab Episcopo in examine obtentæ, et communiter a Fidelibus tamquam legitimus Sacramenti Pœnitentiæ Minister habebatur. Quando autem hæc duo simul concurrunt, scilicet et *titulus coloratus* in Ministro absolvente, et *error communis* in Fidelibus, tum Sacerdos, etiamsi careat jurisdictione, tamen per omnes tum Theologos, tum Canonistas valide absolvit. Et ratio est, quia Ecclesia in his casibus supplet defectum jurisdictionis, ne Fideles perpetuis animi anxietatibus, angoribusque concutiantur.

Index rerum memorabilium.

A.

Abortus, an femina, quæ illum pharmaco procurat, reservationem incurrat. 161. seq. An, et quando eandem incurrat, si illum choreis, aut aliis motibus procuret. 293. seq. An maritus, qui graviter verberando uxorem occasionem ei præbuit, ut abortum faceret, reservationem incurrat. 397. seq.

Absolutio, an dari licite possit ei, qui levia, eadem tamen semper peccata confitetur. 155. seq. An in ea danda liceat simulate agere 153. seq. An denegari possit illi, quem Confessarius certo novit ex Confessione complicitis fuisse fornicatum, quin se de hoc peccato ullatenus accuset. 239. seq. An dari valeat homini, qui repentino casu in fluvium est delapsus. 360. seq.

Adulterium, an, et quomodo cum promissione Matrimonii verum constituat Impedimentum. 212. An, qui tale crimen committit in cœmeterio, hoc exinde pollutum sit. 355. seq.

Altare privilegiatum, an Missam legens in eo aliam, quam de Requiem, possit lucrari Indulgentiam. 66. seq.

Amens maritus, an ei petenti teneatur uxor reddere debitum conjugale, aut ille uxori petenti. 364. Vide Uxor, item Matrimonium, Impedimentum.

Annuntiatio B. V. Mariæ, an in Quadragesimam incidens possit celebrari cum Octava. 43. seq.

Aqua, qui nullam vino affundit ante Consecrationem Calicis, an, et quomodo peccet. 404.

Arma, an licitum sit, illa introducere in ipsam Ecclesiam, aut illa ejusdem muris admove. 280. seq.

Auriga, an accepta mercede plena, possit in reditu ab alio novam mercedem acceptare, vel exigere. 146. seq. V. Bajulus.

B.

Bajulus epistolæ cujusdam an obtenta mercede possit pro alia epistola novam mercedem accipere, vel petere. 146. seq.

Baptismus in necessitate collatus, de cujus valore dubitatur, an

- inducat cognationem spiritualem. 140. seq. An sit validus, si quis super infantem in flumen prolapsum Formam proferat cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia. 148. seq. An et quamdiu sine peccato differri valeat. 245. seq. An licitum sit, eundem conferre in domo privata. 246. seq. An ille, qui de valore sui Baptismi dubitat, teneatur denuo petere Baptismum, et de peccatis noviter pœnitere. 267. seq. An eum Parochus administrare debeat cum gravi periculo vitæ. 360. seq. An sit validus, si ablutio intincta duntaxat in aquam manibus fiat urgente necessitate. 369. seq. Vide Baptizans, Baptizatus, Cognatio spiritualis.
- Baptizans* in aqua admodum frigida, et propterea mortem infanti accelerans, an fiat irregularis. 312. seq.
- Baptizatus* Baptismo dubio an possit sepeliri in Ecclesia. 388. seq. Vide Irregularis, Sepultura.
- Beneficiatus*, an, qui nihil aliud agit, quam quod celebret Missam, et Breviarium recitet, sit tutus in conscientia. 163. seq. Item 165. seq. An teneatur illi pensionem præstare, qui Breviarium non recitat. 237. seq. An ab onere recitandi Breviarii sit exemptus ex eo, quod nullos e Beneficio suo fructus percipiat. 317. seq.
- Bonorum* cessio, an marito ad eam faciendam coacto, uxor valeat bona quædam pro familia occultare. 233. seq.
- Breviarium*, an licita sit ceremoniarum omissio in privata ejusdem recitatione. 378. seq. Vide Beneficiatus.

C.

- Calumniæ*, an licitum sit eam alia graviore, aut saltem simili propulsare. 243. seq. Vide Detractio, Detractor.
- Capellanus*, quisnam proprie hoc nomine veniat. 27.
- Caro*, voluntaria ejusdem comestio, quando, et quoties violet legem jejunii. Vide Jejunium.
- Catechesis*, quoties per annum a Parocho instituenda. 75. seq.
- Ciborium*, an in feria V. majoris hebdomadæ una cum Ven. Sacramento in capsula sepulchrali reponi possit. 83. seq.
- Clandestinitas*, an ceu Impedimentum adsit, si fiat Matrimonium coram Sacerdote jurisdictionem legitimam non habente. 198. seq. Vide Impedimentum, Matrimonium.
- Cognatio* spiritualis, quomodo contrahatur ex Baptismo. 34. seq. Item 140. seq. Vide Baptismus, Confirmatio.
- Communio*, quid statuendum de ejus frequentia. 103. seq.
- Compensatio* occulta quando evadat licita. 170. seq.
- Confessarius*, an, et quomodo absolvere possit, si contra ejus opinionem facultas ista longiore jam tempore exspiravit. 412. An, et quando loqui possit cum pœnitente de auditis in Confessione. 22.

seq. An debeat confiteri peccatum, ex quo complex aut certo innotescit, aut saltem in gravem suspicionem adducitur. 310. seq.

Confirmatio, Sacramentum, quinam ad illam admittendi sint. 250. Vide Baptismus, Cognatio spiritualis, Matrimonium.

Confraternitas sacra, quomodo ejus Statuta obligent. 42. seq.

Correctio fraterna, an, et quando sub præcepto cadat. 353. seq.

D.

Dedicatio Ecclesiæ, an licitum sit, hoc die Festo celebrare Missam de Requiem. 28. seq. Vide Festum, Missa.

Delectatio morosa de copulis cum uxore habitis an, et quando sit marito graviter peccaminosa. 89. seq.

Denuntiationes Matrimoniales an licite fieri possint in Ecclesia tempore Adventus, aut Quadragesimæ. 84. seq.

Depositarius, qui depositum sibi commissum tradit creditori, an, et quid teneatur restituere. 333. Item an, et quando obligatus sit revelare, aut tradere depositum. 348. seq.

Detractio, an hoc crimine se polluat, qui crimen proximi amico ejusdem revelat, eo fine, ut ipsum corripiat. 316. seq.

Detractor, an ab omni onere restitutionis exemptus sit ex eo, quod putet, detractionem jam esse deletam, et qua ratione teneatur revocare. 330. seq. An eum gravi damno ad restitutionem teneatur. 339. seq. An, et quomodo obligatus sit ad restitutionem, qui crimen ignotum manifestat duntaxat ei, a quo dein id ipsum divulgatur. 410. seq.

Dimissoriales Literæ, an, et quomodo peccet, qui absque illis ab alienæ Diœcesis Episcopo ordinatur. 209. seq.

Dispensatio, Romani Pontifices in Impedimento Matrimonii, an sit adhuc valida, si motivum falsum allegetur. 174. seq. An sit valida super impedimento Affinitatis, si, antequam obtineatur, impedimentum de novo contrahatur. 269. seq. An eximat a voto castitatis, et ad Matrimonium ineundum habilem reddat eum, qui non hoc votum, sed votum nubendi emisit. 332. seq.

Divortium, an uxor possit petere propter suspectam conversationem sui mariti. 477. seq. Vide Maritus, Matrimonium, Uxor, Impedimentum.

Domicilium, quomodo intuitu hujus possit quis legatum acquirere. 24. seq.

E.

Ebriosus, an ei denegari possit Communio Paschalis. 83.

Ecclesia, an, et quando polluatur per violentam effusionem humani sanguinis. 124. seq. An sic polluta a Parocho reconciliari possit.

275. seq. An, et quomodo peccet, qui in illa verbis obscœnis feminam alloquitur, eique peccandi occasionem præbet. 311. seq. An possint intra eam arma deferri, vel saltem ejusdem muris admoveri. 280. seq. Vide Immunitas, Arma.
- Eleemosyna*, quomodo ad eam erogandam divites obligentur. 12. seq. An ad majorem quantitatem teneantur, si urgeat major inopia pauperum. 14. seq. An satisfaciat huic præcepto, qui eleemosynam dat eo fine, ut illi, quibus dat, suo tempore reddant. 16. seq. Qui ea alterum defraudat, ad quid teneatur. 144. Qui eamdem fraudulentè majore in copia acquirit, ad quid obligetur. 286. seq.
- Emptor*, quid possit exigere ab illo, qui ipsum impedit, ne emat cum majore commodo, quod emere volebat. 272. seq.
- Epistola* mercatoris, ab ipso scissa, atque in terram projecta, an licite possit ab alio mercatore legi, et suum in lucrum impendi. 29. seq. An, et quomodo marito licitum sit, quasvis ad uxorem datas aperire, et legere. 202. seq. Vide Bajulus, Maritus.
- Eucharistia*, an licitum sit, eam dispensare in paramentis nigris. 112. seq. An dari possit concubinario publico. 192. seq.
- Excommunicatio*, an, et quando Laicus eam incurrat propter percussione[m] Clerici. 181. seq. An, si exoneret in eundem sclopum, frustrato tamen ictu. 203. seq. et an propterea etiam casui reservato obnoxius evadat. 204. seq. An censuram hanc incurrat, qui Clericum sine violentia omni vestibus spoliât. 347. An, qui intendens percutere Laicum, eo ictum declinante, percutit Clericum. 377. seq. Si stricto gladio mortem Clerico quidem intendat, ille autem alio casu repente moritur. 406. Item an hujus censuræ reus sit percussor Clerici mortui. Ibidem seq.
- Excommunicatus* vitandus an, et quomodo possit ceu Minister assistere Matrimonio. 176. An eodem in Ecclesia existente, Parochus possit celebrare Missam. 225. seq. An fieri possit pro eodem Missa, si ante mortem dederit vera quædam pœnitentiæ indicia. 258. seq. Vide Excommunicatio.
- Exequiæ* pro Sacerdote, quo ritu illas celebrare oporteat. 6. Quem locum in iisdem Subdiaconus cum Cruce tenere debeat. 94. seq. An possint solemniter celebrari in die Animarum. 363. seq. Item in feria V. hebdomadis majoris. 382. seq.

F.

- Famulus*, vel famula, ad qualem restitutionem teneatur, si gravia domini sui damna non impedit. 118. seq. An concubinario coopere-
tur, si ei, ejusque concubinæ obsequia adiaphora exhibet, ut parare prandium, eoque parato inservire. 337. seq.
- Festum* S. Titularis, an possit Missa sollemnis haberi de eo infra Octavam Pentecostes. 31. Item 36. Vide Dedicatio Ecclesiæ.
- Fidejussio*, an, et quando licite vendi possit. 400. seq.

- Fornicatio* iterata, quomodo in Confessione sit exponenda. 289. seq.
- Funus*, an simoniam committat Parochus, qui non vult exercere Ministerium, nisi erogatis prius sumptibus. 390. seq. Vide *Simonia*.
- Fur*, cui immediate rem ablatam restituere teneatur. 116. seq. Ad quid obligetur, si complices nihil restituant. 159. seq. Si etiam aliis occasionem præbet ad furandum. 213. seq. In quo valore, vel pretio restituere teneatur. 323. seq. Ad quid obligetur rem ablatam tradens Confessario, ut loco sui restituat; hoc autem repente mortuo, si res ad hæredes transierit. 224. seq.
- Furtum* in itinere commissum quis resarcire teneatur. 373. seq.

H.

- Hæres*, quid teneatur vi testamenti dare legatariis. 215. seq.
- Hæretici*, quales, et quando denuntiandi sint S. Inquisitioni. 114. seq.
- Homicida*, an pater occisi filii veniam ei dare teneatur. 259. seq. An talis sit censendus, qui volentem, et etiam petentem occidi ad ejusdem instantiam necat, et an exinde casum reservatum incurrat. 327. seq. An, et quomodo teneatur damna illata compensare. 329. seq. An obligetur ad compensanda damna illius, cui loco ipsius per sententiam Judicis imputatum est homicidium. 347. seq.
- Homicidium*, an, et quando ex eo contrahatur Irregularitas. 61. Ab homine ebrio commissum an, et quale sit peccatum. 135. seq. Item 137. seq. An Parochus, qui illud facile poterat impedire, irregularis fiat. 138. seq. An, et quomodo hujus criminis reum se facit, qui ex gravi metu ducem in eo patrandum agit. 195. seq. Item 197. seq. Vide Irregularis, Reservatus casus.
- Hostia*, in Ostensorio jam exposita, an, qui duas Hostias consecrare oblitus est, possit eam sumere, et noviter consecratam in Ostensorio reponere, salva integritate Sacrificii. 288. seq.
- Hostiæ*, an sint consecratæ, si tam ante, quam post Consecrationem pixidi inclusæ maneant in Missa. 232. seq.

I.

- Jejunium*, impositum pro satisfactione Sacramentali, an valeat, si pœnitens unicam quidem refectionem sumit, sed in ejus sumptione contra temperantiam graviter delinquat. 270. seq. An præcepto huic satisfaciatur, qui multoties de die modicum quid manducat. 283. seq.
- Impedimentum* criminis, quando locum habeat. 133. seq. Vide *Incestus*, *Cognatio spiritualis*, *Matrimonium*.
- Immunitas* Ecclesiastica, an hoc privilegium tribuat præsentia Sanctissimi Sacramenti Eucharistici publice delati. 285. seq.
- Incestuosus*, quando ei danda sit absolutio, et quænam injungenda

satisfactio Sacramentalis, si sit conjugatus. 51. seq. An ante obtentam dispensationem possit petere debitum, ex ea ratione, quia ipsum stimuli carnis vehementer urgēt. 76. seq.

Indulgentia, quid sit, in quo olim constiterit, et quotuplex haberi nunc soleat. 294. seq. Quænam dispositiones, et opera requirantur ad eam obtinendam. 297. seq. Item 298. seq. Item 301. seq. An quandoque jam in pervigilio Festivitatís obtineri valeat. 102. seq.

Irregularis, an fiat Clericus, qui injustum aggressorem nocturnum in judicio accusat. 150. seq. An, qui puerum ab obstetrice jam baptizatum sine prævio examine iterum baptizat. 219. seq. An fiat Subdiaconus, qui, cum prius Presbyterum percussisset, hoc non obstante postea Ordinem suum exercet. 341. seq. Vide Baptismus, Excommunicatio, Homicidium.

Judicium temerarium, an rumor publicus ab hoc crimine excuset. 262. seq.

Juramentum non mutuandi, aut fidejubendi, an, et quando licitum sit. 30. seq.

Jurandi consuetudo, an defectus advertentiæ excuset a gravi. 228. seq.

L.

Latro violenter invadens domum, et propterea a cane graviter vulneratus, an possit petere compensationem damnorum. 365. seq.

Legatum assignatum Ecclesiæ, ubi sepultura electa est, an non obstante testamento possit tribui illi Ecclesiæ, in qua testator licet invitus fuit sepultus. 386. seq. An irritum sit pro utroque foro, si debitis solemnitatibus careat. 170. seq. Item 173. seq. An, et quomodo acquiri illud subinde valeat ex titulo domicilii novi. 24. seq. Vide Testamentum, Parochus, Sepultura, Exequiæ.

Locatio, an, et quando ejus pretium negari, et compensatio damnorum peti possit. 179. seq. Triennalis an sit illicita, et invalida. 205. seq.

Ludus, an qui lucratur, et non solvitur, jure valeat exigere lucrum suum. 247. seq. An ex eo, quod sit prohibitus, nihilominus jus solvendi maneat. 248. seq. An qui aliquem a ludo, in quo lucratus est, cessare volentem minis ad lusum ulteriorem compellit, et quæ prius perdiderat, denuo lucratur, teneatur hoc lucrum posterius restituere. 266. seq. An validum sit, ac licitum juramentum a ludo abstinendi. 345. seq. Vide Juramentum.

Luxuriosi actus, an in puero 12 annorum sint peccata gravia. 320. seq.

M.

Maritus, an jure queat exigere ab uxore lucra illa, quæ hæc sibi labore manuum comparare solet. 396. seq. Vide Uxor.

Matrimonium, an validum sit, si fiat coram Sacerdote non habente jurisdictionem. 198. seq. An illud Parochus valide administret, obstante Episcopi speciali prohibitione. 388. Ejus impedimenta, quando, et a quo revelanda sint. 408. Vide Maritus, Uxor, Impedimentum.

Mendicus, an possit, ac debeat manifestari, si in petendis eleemosynis fraudulenter agat cum damno aliorum. 364. seq. Vide Eleemosyna.

Mercator, qui dolose fingit, magnam instare mercium caritatem, an, et quomodo ad damna compensanda teneatur. 1. seq. Item 3. seq.

Missa, an ab ea audienda deobligata sit fœmina, quæ scit, in Ecclesia, ubi huic legi satisfacere cupit, se ab amasio turpiter amari. 142. seq. An ab hac lege exempta sit, quæ ex fornicatione est prægnans. 252. seq. An defectus auditionis hujus aliis actibus religiosis compensari debeat. 253. seq. An per solam auditionem ejus sufficienter impleatur lex de sanctificatione Festorum. Ibid. seq. An legi huic satisfaciat, qui una audita spondet audire aliam, quin sponsionem impleat. 408. seq.

Missa in die obitus, an celebrari possit de Requiem in Festis impeditis, necdum præsentem corpore. 11. seq. An de Festo in Dominicis diebus Quadragesimæ. 24. An de Requiem dici possit in Festo Dedicationis Ecclesiæ. 28. seq. An, et quando interrumpi debet, aut possit urgente ministerio Sacramentorum. 187. seq. Qui acceptum stipendium unâ cum applicatione dat alteri, sed non integrum, quomodo peccet, et quam pœnam incurrat. 193. seq. Celebrans sine veste talari, utrum, et quomodo peccet. 241. seq. Item sine accenso lumine. 322. An non obstante Expositione Sanctissimi Sacramenti Crux in Altari sit collocanda. 326. seq. An privatim celebrare licitum sit in Altari, ubi expositum est SS. Sacramentum. 342. seq. An licitum ab ejusdem initio Sacram Synaxin populo fidei distribuere. 394. seq. Vide Sacerdos, Parochus.

Missa Votiva de B. V. M. quomodo, et quoties celebranda sit. 117. De Ven. Sacramento, an, et quando solemniter dici valeat. 48. seq. Quando celebrari possit pro infirmo juxta Rubricas. 88. seq. Qui non legit in Altari privilegiato, ubi fuit petitum, an peccet. 195.

Mutuum, an, et quando licite dari, et datum rursus exigi valeat. 109. An, et quomodo furti reatum incurrat, qui illud repetit. 189. seq. Item 191. An solvendum sit in eadem specie monetæ, eodemque valore. 281. seq. An licitum sit, si a mutuuario petatur aliqua servitus. 313. seq. An ob dilatam solutionem peti auctarium licite possit. 314. seq. Vide Usura, Nummus aureus.

N.

Necessitas extrema, quomodo a restitutione excuset. 375. seq.

O.

Occasio proxima peccandi, an, qui in ea versatur, absolvi possit. 343. seq. Vide Absolutio Sacramentalis, Confessarius.

Oratio in genere, an, et quomodo institui possit in honorem aliqujus Sancti pro obtinendo temporali commodo. 182. seq. Item 184. seq.

Oratio mentalis, an pro obtinenda Indulgentia sufficiat. 370. seq.

Oratio publica XL. Horarum cum Expositione SS. Sacramenti, an, et quando licita sit habenda. 214. Vide Missa Votiva.

Oratorium, an, qui tale possidet, et Parochum non solum a celebratione Missæ, sed etiam ab ingressu ejusdem arcet, jus Parochiale violet. 334. seq.

P.

Palmarum Dominica, qua Stola utatur, qui Sacram Synaxin dispensat. 77. seq.

Parochia, an possit Sacerdos eam ambire absque peccato veniali. 81. seq.

Parochianus, quis proprie hoc nomine intelligi debeat. 26.

Parochus, an tuta conscientia valeat augere Jura Stolæ circa sepulturam. 78. seq. An denegare possit ministerium Baptismi ob denegatam pinguiorem oblationem. 79. seq. Habens Capellanum, quem scit non esse verum Sacerdotem, quomodo cum illo agere, et Parochianis suis possit, ac debeat consulere. 96. seq. Habens canem ferocem, nocere solitum, ad qualem restitutionem teneatur. 101. seq. Si homicidium, quod facile impedire posset, non impedit, an fiat irregularis. 135. seq. Quis dicendus sit talis respectu illius, qui habet domum in confinio duarum Paræciarum. 264. seq. An possit ei negari transitus per prædium, si via publica uti nequeat. 271. seq. Vide Irregularis, Sepultura, Simonia.

Paterfamilias, an obligationi de bona educatione prolium suarum satisfaciatur, si eligat Instructorem, de cujus scientia, et probitate omnino certus non est. 132. seq. An possit stupratorem filiæ cogere, ut eam non ducat, sed dotet. 200. seq. Vide Missæ auditio.

Peccata, quot commiserit, qui unicam quidem habuit, sed sæpenu-mero interruptam intentionem occidendi inimicum suum. 411.

Pœnitens, an teneatur confiteri peccatum luxuriæ, si Confessario præbeat occasionem turpiter peccandi. 379. seq.

Possessor malæ fidei, an ad fructus mere industriales teneatur. 243.

Promissio, an valeat, si sit tacite solum acceptata. 156. seq. Item 158. seq.

R.

Raptus, quando inducat verum Impedimentum. 367. seq.

Reliquiæ sacræ, quomodo peccet, qui easdem furatur. 107. seq.

Reservatio, an eam incurrat, qui carnaliter cognoscit matrem illius, quem e sacro fonte levavit. 393. seq. Vide Homicidium, Abortus.

Reservatus casus, an possit aut debeat exponi in Confessione, si Confessarius caret facultate absolvendi ab illo. 36. seq. Item 38. seq. Vide Abortus, Homicidium, Excommunicatio.

Restitutio, quænam facienda ab eo, qui animalia aliena in suo agro occidit. 168. seq. Quomodo facienda ab eo, qui rem bona fide a fure emit. 58. seq. Vide Detractio, Detractor, Fur, Homicida, Homicidium.

Rubricæ, quales, et quandonam sub peccato obligent. 191. seq.

S.

Sacerdos, qui numquam confitetur, nisi quando graviter peccavit, an possit licite, ac valide absolvi. 73. seq. Quomodo, et sub quibus conditionibus valeat negotia domus paternæ administrare. 99. seq. An, et quomodo votum castitatis tregerit, si verbis obscænis occasionem præbet virgini graviter peccandi. 120. seq. Item 123. seq. An, et quando Missam celebrare valeat absque actuali Confessione peccati mortalis, si non adsit copia Confessarii. 263. seq. Vide Parochus, Confessarius, Irregularis, Simonia, Missa, Stipendia.

Sacramentalia, eorum notio, divisio, et abusus superstitiosus. 109. seq.

Sacramentum Eucharisticum, si sit publice expositum, an liceat Missam de Requiem celebrare, et quænam Missa celebranda sit ante ejusdem Expositionem. 53. seq. Quo cultu in Processione solemnè excipi debeat. 57. Vide Missa Votiva de Ven. Sacramento.

Sacrilegium, an incurrat illud, qui in Ecclesia aspectus impudicos exercet, et obscænis insuper cogitationibus delectatur. 235. seq.

Satisfactio Sacramentalis, an qui eam certæ diei affixam negligit, teneatur illam supplere altero die. 287. seq. An injungenda etiam sit, si occurrat Indulgentia plenaria. 297. seq. Item 298. seq. 301. seq. An imponenda moribundo reconvalescenti. 405. seq.

Secretum naturale, quando reatum perjurii inducat. 95. seq.

Sepultura, ad quem jus ipsius spectet, si peregrinus in Parochia moritur e vicina parochia profectus. 65. seq. Si quis moriatur in confinio duarum Parœciarum. 70. seq. Qui eam elegit in Oratorio

- sacræ Confraternitatis, ad quem spectet celebratio Officii funebris. 351. seq. Si quis in testamento propriam designat, an possit illa fieri in Parochia illius, ubi mortuus est. 384. seq. Vide Parochus, Exequiæ.
- Sigillum Sacramentale*, an frangat ille, qui pœnitentem interrogat de fornicatione, quam ex Confessione complicitis cognovit. 239. seq. An ille, qui consilii gratia casum in Confessione auditum proponit. 356. seq. Item qui aliquem amovet ab Officio publico propter suspicionem gravis criminis. 357. seq. Item 359. seq. Vide Confessarius.
- Simonia*, an eam incurrit, qui ministeria Ecclesiæ ex ea tantum causa exercet, ut recipiat oblationes Fidelium. 167. seq. An, qui pro funebri conductu rigore exigit pretium. 390. seq. Vide Parochus, Sacerdos.
- Sodomia*, quo sensu constituat casum reservatum. 91. seq.
- Sollicitans*, quis dicendus sit, et quomodo denunciandus. 56. seq.
- Sponsa*, an, et quando possit contrahere Matrimonium cum alio propter diuturnam sponsi absentiam. 61. seq. Item 291. seq. An possit ducere fratrem sponsi. 63. seq. An, qui eam propter suspectam familiaritatem cum alio diffamavit, et inde ansam præbuit sponso resiliendi a sponsalibus, teneatur ad restitutionem, et ad qualem. 303. seq. Ad quid teneatur, si non obstante diffamatione subsecutum est Matrimonium. 307. seq. Quæ duobus se desponsavit, an possit alterutri nubere. 308. seq. Si optionem dedit sponso, qui nihil ad hæc respondet, an possit alium ducere. 336. seq. Vide Sponsalia, Matrimonium.
- Sponsalia*, voto antecedente affecta, an sint valida. 55. seq. An possit illa rescindere sponsus, qui audivit, quod sponsa sua alteri amorem suum amplexibus significaverit. 303. Vide Sponsa.
- Sponsus*. Vide Sponsa, Sponsalia, Matrimonium.
- Stipendia* Missarum, an pluribus jam gravatus licite possit adhuc alia acceptare. 50. seq. Vide Missa, Sacerdos, Beneficiatus.
- Stuprum*, qui commisit, an eam, quam stupravit, teneatur dotare, aut ducere. 18. seq. Item 21. seq. Vide Paterfamilias.
- Superstitio*, an, et quando casum reservatum inducat. 109. seq. Qui dubitat, an actio sit superstitioni obnoxia, et tamen eandem ponit interposita protestatione, se nolle ei consentire, an peccet. 238. seq. An eam incurrat, qui omni neglecta medicorum, et medicinæ ope, solis devotiunculis salutem conatur obtinere. 290. seq.

T.

- Taciturnitas*, an sufficiat ad valorem promissionis. 156. seq. Item 158. seq.
- Testator*, quomodo ejus vota sunt implenda. Vide Votum testatoris.
- Thurificatio*, quo ritu peragenda sit coram Imagine B. V. M. 98. seq.

U.

Unctio Extrema, an, et quando hoc Sacramentum administrari possit amentibus. 145. seq. An, et quomodo suppleri possit ab alio Sacerdote, si contingat, Parochum in ipso hoc Ministerio repente mori. 325. seq. An adhiberi oculis cæci nati. 338. seq.

Usura, an eam incurrat maritus, qui aliquid petit, et accipit ultra dotem uxoris. 208. seq. Qui dat mutuum propter spem lucri. 229. seq.

Uxor, an, et quando teneatur comitari maritum exulantem. 32. seq. Item agere comitem viri sui vagabundi. 33. seq.

Uxor, grave periculum subiens in partu, an teneatur ad debitum conjugale reddendum. 59. seq. An in tali casu possit pharmacum pro sterilitate contrahenda sumere. 60. An peccet, si post mortem viri pluribus debitis onerati multa occultet in sui, suæque familiæ commodum. 67. seq. An perjurium committat, si id in judicio neget. 68. seq. An de bonis mariti possit dare eleemosynam. 185. seq. An, et quantum ex iisdem surripere ad suam, suæque familiæ sustentationem. 186. seq. Quid agendum ei, si maritus plures habeat uxores adhuc superstites. 371. seq. Vide *Amens*, *Maritus*, *Matrimonium*.

V.

Vasa, et *Vestimenta Ecclesiæ*, quando nova egeant consecratione. 398. seq.

Venditor, qui rem unam binis emptoribus vendidit, ad quid teneatur. 126. seq. Item 128. seq. Qui pretio excessivo merces vendit, ad quid obligetur. 251. seq. Ad quid, qui rem vitiosam vendidit. 278. seq.

Venialia, quot modis fieri soleant peccata mortalia. 274. seq. Vide *Absolutio Sacramentalis*, *Confessarius*.

Verbum Dei, qui et precibus, et ope nobilium utitur, ut facultatem publice illud prædicandi obtineat, quomodo peccet. 381. seq.

Vestes coloratæ, an, et quomodo prohibitæ sint Clericis, præcipue Sacerdotibus. 374. seq. Quomodo peccet, qui excessum in illis portandis admittit, et alienis cooperatur peccatis. 402. seq.

Vestitus mulierum inhonestus, quomodo peccaminosus. 352. seq. Vide *Vestes*.

Viaticum, an possit ministrari in cochleari, adjuncto vino modico. 305. seq. An possit dari puero 12 annorum in morbo lethali. 321. seq. An deferri in locum sordidum, urgente necessitate gravi. 354. seq.

Votum in genere, quomodo discernendum sit a simplici proposito. 44. seq. Quid in praxi circa ejusmodi voventes agere oporteat. 47. seq. Dubitanti, an vere emiseric, et vere impleverit, quid

respondendum. 221. seq. In materia levi sæpius violans, quòmodo peccet. 283. seq. An conditione integre non completa teneatur, si fuerit dives. 383. seq.

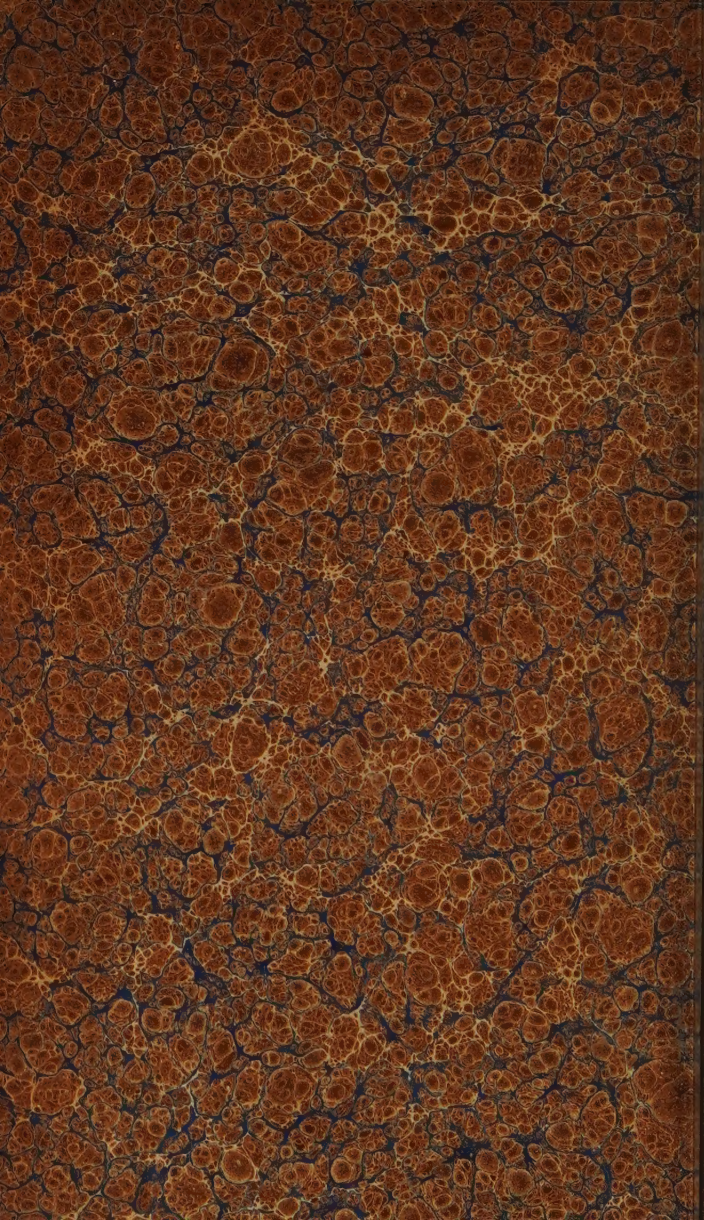
Votum castitatis, qui illud emissit, et pro ineundo Matrimonio dispensationem obtinuit, an a sponsalibus resilire possit. 217. seq. Vide *Dispensatio*, *Matrimonium*.

Votum de non fornicando amplius, an validum sit. 249. seq.

Votum ingrediendi Religionem, an, qui eo emissio nupsit, peccet. 318. seq.

Votum recitandi Coronam, et audiendi Missam quomodo obliget. 129. seq. Ducendi uxorem propter stimulos carnis, an sit verum votum. 86. seq. Vestiendi sobolem in habitu votivo, an, et quando valeat. 48. Testatoris an, et quando sint adimplenda vota. 7. seq. Item 9. seq.

O. A. M. D. G.

239.6

L.176

4816

LAMBERTINI Prosper

AUTHOR

Casus Conscientiae

Tomus VI 1783-1789 Bononiae

DATE
LOANED

BORROWER'S NAME

ROOM
NUMBER

GRADUATE THEOLOGICAL UNION LIBRARY
BERKELEY, CA 94709

